URSULA K. LE GUIN

PESCARUL DE PE MAREA INTERIOARĂ

EDITURA INFOTRONIC

Colecţia Science-Fiction

URSULA K. LE GUIN

PESCARUL DE PE MAREA INTERIOARĂ

URSULA K. LE GUIN

PESCARUL DE PE MAREA INTERIOARĂ

Traducerea din limba engleză de
ȘTEFAN GHIDOVEANU

EDITURA INFOTRONIC
— Focșani, 1996 —

Coperta: DORINEL MODREANU
Ilustrația: ADRIAN VLĂSCEANU

URSULA K. LE GUIN
A FISHERMAN OF THE INLAND SEA
SCIENCE FICTION STORIES

Copyright © 1994 by Ursula K. Le Guin
All rights reserved. No part of this book may be used or reproduced in any manner whatsoever without written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical articles and reviews.

Drepturile asupra acestei versiuni aparțin editurii INFOTRONIC.
Reproducerea integrală sau parțială a textului este interzisă și se pedepsește conform legii.

Editura INFOTRONIC
Str. Mareșal Ion Antonescu nr.21
Focșani 5300 Vrancea
Tel/Fax 037-617632

Consilier literar: CLAUDIA VILAN
Tehnoredactori: IONICA DUMITRU
ION MARIN

ISBN 973-97208-1-1

INTRODUCERE

Despre a nu citi literatură science fiction

Lumea care nu citește așa ceva și chiar cei care scriu asemenea literatură preferă să considere sau să pretindă că ideile folosite în science fiction provin toate dintr-o cunoaștere profundă a mecanicii celeste și a teoriei cuantelor, fiind numai pe înțelesul acelora care lucrează la NASA și știu să-și programeze videocasetofonul. Această fantezie îi face pe scriitori să se simtă superiori, iar celor ce nu citesc le oferă o scuză. Pur și simplu nu-i înțeleg, scâncesc și se refugiază în peșterile adânci, confortabile și anaerobice ale tehnofobiei. N-are rost să le spui că foarte puțini scriitori de science fiction înțeleg într-adevăr tehnica — chiar și noi, vrând să înregistrăm "Teatrul în capodopere", descoperim că avem pe o videocasetă 20 de minute din "O iubesc pe Lucy", plus o jumătate dintr-un concurs de lupte. Cele mai multe dintre ideile științifice din science fiction sunt perfect accesibile și foarte cunoscute pentru oricine a absolvit clasa a VI-a, și, oricum ar fi, nu veți fi testați la sfârșitul cărții. Materialul nu e nicidecum o conferință inginerească deghizată. Nu e nici acea invenție a unui diavol matematic numită "probleme sub formă de povestiri". E compus doar din povestiri și-atât. O ficțiune care jonglează cu anumite subiecte datorită interesului lor inerent, a frumuseții, a importanței pentru condiția umană. Chiar și în cadrul acestui nume stângaci și impropriu, de *science fiction*, determinantul "știință" este subordonat "ficțiunii".

De exemplu, "ideea" de bază din cartea mea *Mâna stângă a întunericului* nu e deloc științifică și nu are nimic de-a face cu tehnologia. E vorba de un pic de imaginație fiziologică — o schimbare a trupului. Pentru poporul lumii inventate Gethen, genul individual nu există. Ei sunt neutri din punct de vedere sexual în majoritatea timpului, intrând în

călduri o dată pe lună, uneori ca masculi, alteori ca femele. Un getheian poate fecunda sau poate naște copii. Dacă această invenție frapează ca ciudată, perversă sau fascinantă, ea nu necesită nicidecum un mare intelect științific pentru a fi înțeleasă sau pentru a i se urmări implicațiile, așa cum sunt ele dezvoltate în roman.

Un alt element din aceeași carte este climatul planetei, situat în toiul erei glaciare. Ideea e simplă: e frig, e foarte frig, e întotdeauna frig. Ramificațiile, complexitățile și rezonanțele vin o dată cu detaliile imaginației.

Mâna stângă a întunericului se deosebește de un roman realist numai prin cerința ca cititorul să accepte ca atare anumite schimbări limitate și specifice în realitatea narativă. În loc să ne găsim pe Pământ într-o perioadă interglaciară, printre oameni de ambe sexe (ca, de exemplu în *Mândrie și prejudecată* sau în orice alt roman realist), ne aflăm pe Gethen în timpul unei perioade de glaciație, printre androgini. Nu strică să ne amintim că ambele lumi sunt imaginare.

Schimbările de tip science fiction ale parametrilor, deși pot fi deopotrivă glumețe și decorative, sunt esențiale pentru natura și structura cărții; fie că sunt urmărite și explorate în special pentru interesul propriu pe care-l prezintă, sau servesc, mai ales ca metafore și simboluri, ele sunt prezentate și întruchipate în roman în termeni proprii societății și ai psihologiei personajelor, în descriere, acțiune, emoții, implicații și imagistică. Descrierea, în science fiction, e de multe ori mai "densă", pentru a folosi termenul lui Clifford Geertz, decât în ficțiunea realistă, ceea ce necesită o experiență comună asumată. Dificultatea de a o înțelege însă nu e mai mare decât dificultatea urmăririi unei ficțiuni complexe. Universul Gethen e mai puțin obișnuit, dar de fapt infinit mai simplu decât societatea engleză de acum 200 de ani, pe care Jane Austin a studiat-o și a prezentat-o atât de realist. Ambele universuri cer o oarecare cunoaștere, deoarece nici unul nu poate fi explorat altfel decât prin cuvinte, prin ceea ce citim despre ele. Orice ficțiune ne oferă o lume la care n-am putea ajunge altfel, fie pentru că e plasată în trecut sau pe tărâmuri imaginare îndepărtate, fie pentru că descrie experiențe pe care nu le-am avut niciodată sau ne prezintă moduri de a gândi total diferite. Pentru unii, această schimbare de lumi, această necunoscută reprezintă o barieră de netrecut; pentru alții, aventura e o plăcere.

Cei care nu citesc în mod obișnuit literatură science fiction, dar care cel puțin i-au dat o șansă studiind-o din când în când, spun că au găsit-o inumană, elitistă, evazionistă. Fiindcă personajele folosite, spun ei, sunt în același timp convenționalizate și extraordinare, numai genii, eroi spațiali, supraoameni și ființe androgine extraterestre, SF-ul evită problemele cu care au de-a face în viață oamenii obișnuiți, și astfel

ratează o funcție esențială a ficțiunii. Oricât de îndepărtată e Anglia lui Jane Austin, personajele de acolo sunt imediat relevante și revelatorii — citind despre ele, învățăm despre noi înșine. Are literatura science fiction și altceva de oferit, în afara evadării din propriul eu?

Sindromul personajului convențional era în general valabil pentru începuturile genului, însă de zeci de ani scriitorii au folosit forma pentru a explora caracterul și relațiile umane. Eu sunt una dintre aceștia. Un decor imaginar poate fi cadrul cel mai potrivit pentru a reda anumite trăsături sau destine. Nu e însă mai puțin adevărat că o mare parte din ficțiunea contemporană nu se ocupă de personaje. Acest sfârșit de secol nu e o eră a individualității, precum epocile elizabethană sau victoriană. Povestirile noastre, realiste sau altfel, cu naratorii lor care nu inspiră încredere, punctele de vedere evazive, percepțiile și perspectivele multiple nu au adesea, ca valoare centrală, profunzimea personajelor. Literatura science fiction, cu extraordinara sa libertate a metaforei, a trimis mulți scriitori să exploreze mult mai departe, dincolo de granițele individualității — șerpași pe versanții postmodernismului.

În ce privește caracterul elitist, problema poate fi scientismul: limita tehnologicului luată drept superioritate morală. Imperialismul înaltei tehnocrații egalează în aroganță vechiul imperialism rasist; pentru tehnofili, cei care nu sunt cunoscători, care nu dispun de artefactele adecvate, nu contează. Ei sunt proletari, mase, nonentități fără personalitate. Indiferent dacă e vorba de ficțiune sau de istorie, povestirea nu se referă la ei. Ea relatează despre copiii cu jucării scumpe și sofisticate. Deci "oamenii" se definesc operațional prin aceia care au acces la o tehnologie foarte elaborată a industriei, în dezvoltare rapidă. Iar "tehnologia" ca atare se limitează la acest tip. Am auzit pe cineva spunând foarte serios că băștinașii americani de dinainte de Columb nu aveau tehnologie. În consecință oalele din lut ars sunt făcute dintr-o substanță existentă ca atare în natură, coșurile se coc vara, iar Machu Pichu a crescut pur si simplu acolo.

A limita umanitatea la producătorii — consumatorii unei tehnologii industriale complexe, în plină creștere, e într-adevăr o idee ciudată, ca și cum am defini omenirea ca fiind formată doar din greci, chinezi sau burghezia britanică. Rămâne cam mult pe dinafară.

Cu toate acestea, ficțiunea în totalitate trebuie să neglijeze majoritatea. O ficțiune interesată de tehnologia complexă poate neglija în mod legitim pe aceia (să zicem) tehnologizați în mod diferit, așa cum ficțiunea despre adulterele de la periferii îi poate ignora pe săracii orașelor, iar o ficțiune centrată pe sufletul bărbatului poate omite femeile. Astfel de omisiuni pot fi însă interpretate drept o aserțiune că avantajul înseamnă superioritate, că pătura de mijloc albă reprezintă întreaga socie-

tate, sau că merită să se scrie doar despre bărbați. Aserțiunile morale și politice prin omisiune sunt legitimate de conștiința de a le fi făcut, atâta timp cât cultura scriitorului permite această conștiință. Se ajunge la problema responsabilității. O negare a responsabilității autorului, o inconștiență voită este elitistă și sărăcește mult ficțiunea de orice gen, inclusiv realismul.

Eu nu accept ideea că folosind imagini și metafore din alte lumi, călătoria în spațiu, viitorul, tehnologii, societăți sau ființe imaginare, literatura science fiction evită să aibă o relevanță umană față de viețile noastre. Acele imagini și metafore, folosite de un scriitor serios sunt imagini și metafore din viața noastră, legitim românești, moduri simbolice de a spune ceea ce nu se poate exprima altfel despre noi, despre ființa și gusturile noastre, acum și aici. Literatura science fiction nu face decât să extindă această arie.

Ce vi se pare interesant? Pentru unii, interesanți sunt ceilalți oameni. Unora nu prea le pasă de copaci, pești, stele, de cum funcționează motoarele sau de întrebarea de ce e cerul albastru; ei sunt interesați în exclusivitate de om, adesea cu încurajarea religiei; lor nu le va plăcea nici știința, nici literatura science fiction. Ca toate științele, în afară de antropologie, psihologie și medicină, science fiction-ul nu este centrat exclusiv pe știința umană. El include și alte ființe, și alte aspecte ale existenței. Se poate referi la relația dintre oameni — marele subiect al ficțiunii realiste — dar și la relația dintre o persoană și altceva — o altfel de ființă, o mașină, o experiență, o societate.

În sfârșit, unii spun că evită literatura science fiction fiindcă e deprimantă. E de înțeles, dacă au dat peste niște povestiri post-catastrofice ale câtorva autori minori, care se vaită pe întrecute, sau s-au îndopat cu un gen de literatură realist—capitalistă cu accente metalic — punkiste și așa-zis pesimiste. Dar acuzația reflectă adesea, cred eu, o oarecare timiditate sau mâhnire în mintea cititorului: o neîncredere în schimbare, în imaginație. Foarte mulți ajung să se sperie și să fie deprimați, dacă trebuie să se gândească la ceva cu care nu sunt perfect familiarizați; se tem să nu-și piardă controlul. Dacă nu e vorba de lucruri despre care știu deja totul, nu vor citi, dacă e de altă culoare, nu vor suporta, dacă nu e de la McDonald's, nu vor mânca. Ei nu vor să știe că lumea a existat și înaintea lor, că e mai mare ca ei și că va dăinui chiar și fără ei. Nu le place istoria. Nu le place literatura science fiction. Fie ca ei să mănânce veșnic la McDonald's și să fie fericiți în Rai!

Acum, după ce am expus motivele pentru care lumii nu-i place literatura science fiction, am să vă spun de ce îmi place mie. Îmi plac cam toate genurile de ficțiune, în principal pentru aceleași calități, dintre care nici una nu e specifică unui singur gen. Ceea ce-mi place însă *la* și

despre science fiction include aceste calități aparte: vitalitate, larghețe și exactitate a imaginației; sprinteneală, varietate și forță a metaforei; libertate față de tiparele literare convenționale și manierism; seriozitate morală; inteligență; frumusețe.

Aș vrea să mă opresc o clipă asupra acestei noțiuni din final. Frumusețea unei povestiri poate fi intelectuală, ca frumusețea unei demonstrații matematice sau a unei structuri cristaline; estetică, precum frumusețea unei opere bine realizate; umană, emoțională, morală; este de dorit să fie toate trei. Cu toate acestea, criticii și cronicarii de science fiction tratează adesea povestirea ca și cum ar fi o simplă expunere de idei, ca și cum "mesajul" intelectual ar fi totul. Acest reducționism face un imens deserviciu complicatelor și puternicelor tehnici și experimente din majoritatea literaturii science fiction contemporane. Scriitorii folosesc limbajul ca postmoderniști; iar criticii sunt cu zeci de ani în urmă și nici măcar nu pomenesc despre limbaj, surzi la implicațiile sunetelor, ale ritmurilor, repetițiilor și modelelor — ca și cum texul ar fi doar un vehicul pentru idei, un soi de înveliș gelatinos folosit la medicamente. E un lucru naiv. Și astfel se pierde complet ceea ce eu iubesc cel mai mult în literatura science fiction de calitate: frumusețea ei.

DESPRE POVESTIRILE DIN ACEASTĂ CARTE

N-am de gând, desigur, să vorbesc despre frumusețea propriilor mele povestiri. Ce-ar fi să las asta pe seama criticilor și a cronicarilor, iar *eu* să vorbesc despre idei? Da, despre idei, nu despre mesaje. În aceste povestiri nu există mesaje. Nu sunt plăcinte cu răvașe, ci povestiri.

Ultimele trei și cele mai lungi sunt toate bazate pe același truc: o noțiune imposibilă, absolut de neiertat, neextrapolată din nici o tehnologie curentă, nejustificată de nici o teorie existentă în fizică. O pură aiureală. Science fiction pur, cum s-ar zice.

Demult, scriind primele romane SF, mi-am dat seama că din anumite puncte de vedere galaxia prezintă un mare inconvenient. Am acceptat afirmația lui Einstein că nimic nu poate atinge o viteză mai mare decât cea a luminii (neavând o alternativă proprie convingătoare). Asta înseamnă însă că unei nave spațiale îi trebuie un timp imposibil de lung ca să se deplaseze dintr-un loc în altul.

Din fericire, dacă ele pot înainta la fel de repede sau aproape la fel de repede ca și lumina, tăticul Albert ne furnizează paradoxul dilatării timpului, care permite persoanei din navă să facă un voiaj cu o viteză apropiată de cea a luminii, aproximativ instantaneu. Dacă ne deplasăm într-o lume la 100 de ani lumină distanță, cu o viteză aproape egală cu cea a luminii, pierdem, conform propriilor percepții, doar câteva minute și ajungem la destinație doar cu câteva minute mai bătrâni. În lumea pe care-am părăsit-o însă, ca și pe cea în care am venit, în cele câteva minute au trecut 100 de ani.

Paradoxul e deosebit de atrăgător, atunci când e folosit în termenii vieților, relațiilor și sentimentelor călătorilor interstelari, și am făcut uz de el în multe povestiri. Comunicațiile însă, suferă îngrozitor. Mergem la poșta diplomatică peste 100 de ani lumină și habar n-avem dacă guvernul care ne-a trimis mai există și dacă mai are încă nevoie de acel transport de megatorium.

Dacă nu putem comunica, nu poate fi vorba de comerț interstelar, diplomație sau orice alte relații. Iar ficțiunea se ocupă mai ales de relații— umane sau de altă natură. Așa se face că am inventat "ansibla": (mai târziu, s-a folosit de ea Shevek din Anarres, care a încercat îndelung să-mi explice cum funcționează; dar eu am inventat-o prima).

Ansibla nu ascultă de Einstein. Informația nu e materială, prin urmare (ce mult îmi place acest "prin urmare" din science fiction!) poate fi transmisă instantaneu prin ansiblă. Nu există paradoxul timpului, nici trecerea lui. Când călătorim, cei 100 de ani lumină de pe X pe Y, istoria

secolului trecut pe X ne așteaptă pe Y; nu trebuie să ne mirăm dacă utopicii anarhosindicaliști care ne-au trimis au fost înlocuiți de o dictatură teocratică dementă. În fapt, le putem telefona imediat prin ansiblă, pentru a afla. Alo? Tovarășe? Nu, îmi pare rău, e un dictator teocrat dement.

Deși ridicolă din punct de vedere științific, ansibla este satisfăcătoare din punct de vedere intuitiv și ușor de acceptat. În fond, în lumea noastră, știința și informația, chiar și vocile noastre vii de la telefon se deplasează (aparent) instantaneu, în chip de impulsuri electronice depersonalizate, în lumea întreagă, în timp ce trupurile noastre materiale, încete, nu pot decât să meargă pe jos sau cu mașina, sau să zboare cu greu după ele.

Desigur, asta e ceea ce (aparent) face ansibla operantă. Nimeni însă nu s-a plâns de ea. Și, din când în când, apare câte o ansiblă în povestirea altcuiva. E o utilitate, ca telefonul sau ca hârtia igienică.

Într-una sau două povestiri de început am spus — sau am lăsat să se înțeleagă — că navele spațiale fără echipaj uman pot și ele să călătorească instantaneu. Asta a fost o greșeală, o violare a propriei reguli, conform căreia numai lucrurile imateriale pot călători mai repede ca lumina. N-am mai repetat-o niciodată și sper că nimeni n-a observat.

Dar în greșeală stă descoperirea; adesea, trecerea timpului și nu efortul aduce un rezultat neașteptat. Mult după aceea, gândindu-mă la navele ilegale, fără pasageri, mi-am dat seama de implicație: nu materialitatea contează, ci viața sau spiritul. Singura diferență dintre o navă *cu* pasageri și una *fără,* o constituie trupurile vii, spiritul sau psyche-ul. Devine interesant! Ce împiedică nava cu pasageri să înainteze mai repede decât lumina — viața, inteligența sau intenția? Ce-ar fi să inventez o nouă tehnologie, care să permită ființelor omenești să se deplaseze cu o viteză mai mare decât cea a luminii? Și-atunci, ce-o să se întâmple?

Din moment ce noua tehnologie falsă era la fel de neplauzibilă ca și ansibla, și la fel de contra-intuitivă, n-am pierdut prea mult timp s-o explic. Am numit-o pur și simplu: teoria churten. Așa cum toți scriitorii și vrăjitorii știu, numele e totul.

Având numele, m-am cufundat în experiență și am petrecut o grămadă de timp, timp prețios, cu vocabularul. Aveam nevoie de cuvinte care să demonstreze, în ficțiune, cum ar putea fi călătoria instantanee și tranzilienta, aflând pe parcurs că explicația simțământului este singura care arată cum funcționează acestea și că, acolo unde cuvintele ca atare nu sunt potrivite, sintaxa te poate transporta în altă lume și înapoi într-o clipită.

Toate cele trei povestiri churten sunt și ele metaficțiuni, adică povestiri despre o povestire.

În "POVESTEA SHOBILOR", tranzilienţa operează ca metaforă pentru naraţiune, iar naraţiunea funcţionează drept cel mai eficient, deşi întâmplător şi greu de crezut, mijloc de a construi o realitate parţială. "DANSÂND SPRE GANAM" continuă tema naraţiunii incredibile sau a martorilor cu perspective diferite, a eroului arogant, supradotat cu tehnică pe un fundal excentric şi adaugă la salata churten minunata teorie a îmbarcării! În sfârşit, "O ALTĂ POVESTE" — unul dintre foarte puţinele mele experimente cu călătoria în timp — explorează posibilitatea ca două poveşti despre aceeaşi persoană, în acelaşi timp, să fie complet diferite şi perfect adevărate.

În această povestire am constatat că teoria churten părea să nu-şi găsească o tehnologie, că nu era în stare să ne ducă de pe X pe Y, fără ca timpul să se scurgă totuşi; dar sper că tentativele nu s-au oprit. Nouă, ca specie, ne place să mergem foarte, foarte repede. În "O ALTĂ POVESTE" atenţia mi-a fost distrasă de căsătorie şi de aranjamentele sexuale de pe planeta O. E vorba de o gamă complicată de relaţii şi comportamente încărcate de posibilităţi emoţionale infinite. Nouă, ca specie, ne place grozav să ne complicăm viaţa cât mai mult posibil.

Nu vreau să vorbesc despre "PRIMUL CONTACT CU GORGONIZII" sau despre "ASCENSIUNEA PE FAŢADA NORDICĂ" — există ceva mai groaznic decât explicarea unei glume? Mie, totuşi, îmi plac amândouă. Povestirile nostime şi cele stupide sunt o binecuvântare. Nu te poţi aşeza să le scrii, nu poţi plănui să le faci; sunt daruri ale subconştientului tău.

"KERASTIONUL" este o povestire de atelier literar. Sarcina era ca fiecare să inventeze un artefact, o comportare prescrisă sau un obicei popular: am făcut o listă cu toate aceste articole după care toţi au scris câte o povestire, folosind ori câte voiau dintre ele. Mai multe ciudăţenii, ca de pildă colierele din tuberculi, provin de pe această listă, ca şi conceptele de sculptură în nisip şi confecţionarea de fluiere din piele umană. Prietena mea Roussel şi-a descris artefactul după cum urmează: "Kerastionul este un instrument muzical ce nu poate fi auzit." O povestire de tip Borges, în zece cuvinte. Eu am dezvoltat-o la câteva sute şi mi-a făcut plăcere, dar n-am adus cu adevărat vreo îmbunătăţire.

Dintre povestirile publicate în acest volum, "SOMNUL LUI NEWTON" şi "PIATRA CARE SCHIMBĂ LUCRURILE" sunt cele care mi-au dat cel mai mult de furcă. "PIATRA..." e o parabolă şi eu nu prea mă dau în vânt după parabole. Furia pe care o exprimă o face greoaie. Totuşi, îmi place foarte mult imaginea ei cheie. Mi-ar fi plăcut să pot conferi pietrei mele albastru-verzuie un fundal mai puţin sumbru.

În ce priveşte "SOMNUL LUI NEWTON", titlul este din Blake, care se roagă să fie izbăvit de "viziuni singulare şi somnul lui Newton". În povestire se extinde legătura cu extraordinarul tablou al lui Goya

"Somnul raţiunii naşte monştri". "SOMNUL LUI NEWTON" poate fi, şi chiar a fost, interpretată ca o diatribă anti-tehnologică, un soi de condamnare bombastică de tip anti-maşinist. N-am creat-o intenţionat astfel, ci am dorit să fie o povestire-avertisment, ca reacţie la multele nuvele şi romane pe care le-am citit de-a lungul anilor şi care (conştient sau nu— iată din nou problema elitismului) prezintă oamenii de pe navele şi staţiile spaţiale ca fiind superiori celor de pe Pământ.

Mase de nătângi stau jos, în tină, se înmulţesc şi mor în mizerie, şi de fapt aşa le trebuie, în timp ce câţiva oameni în stare să-şi programeze videocasetofoanele locuiesc în acele microcosmosuri militare aseptice, înzestrate cu toate facilităţile moderne, inclusiv relaţii sexuale prin intermediul realităţii virtuale. Şi tocmai ei constituie Viitorul Omenirii... Mi s-a părut că ar fi una dintre cele mai distrugătoare perspective.

Totuşi, povestirea nu insistă pe această temă, ci pe personajul Ike, ce mă obseda cu problemele lui; un om îngrijorat şi tulburat: un raţional sadea, care neagă existenţa iraţionalului, adică un credincios adevărat care nu poate înţelege cum şi de ce nu funcţionează credinţa adevărată. Ca şi Dalzul din "DANSÂND LA GANAM", Ike e un personaj tragic, un om admirabil care cere mai mult decât e posibil, dar e mai puţin hotărât şi mai cinstit decât Dalzul, suferind astfel mai mult. El e, de asemenea, un exilat; aproape toţi eroii mei sunt, într-un fel sau altul, exilaţi.

Unii cronicari l-au desfiinţat pe Ike, considerându-l drept un fel de marionetă slabă de înger, victimă a notoriului meu spleen feminist, definit de o ură feroce împotriva bărbaţilor. N-aveţi decât s-o luaţi şi aşa, oameni buni, dacă asta vreţi. Spleen fript cu sos gol de conţinut? Dar indiferent cum îl vede cititorul pe Ike, sper ca povestirea să nu fie interpretată ca o pledoarie împotriva călătoriei în spaţiu. Îndrăgesc atât ideea, cât şi realitatea explorării spaţiale şi nu încercam decât să fac ideea mai puţin infamantă şi aseptică. Eu cred cu-adevărat că trebuie să ne luăm ţărâna cu noi, oriunde am merge. Căci suntem ţărână. Suntem Pământul.

PRIMUL CONTACT CU GORGONIZII

Doamnei Jerry Debree, eroina de la Grong Crossing, îi plăcea să arate bine. Era important pentru Jerry, în întâlnirile lui de afaceri, bineînțeles, dar o făcea de asemenea să se simtă mai încrezătoare și într-un fel fericită să știe că machiajul ei era proaspăt, genele într-adevăr bine rimelate, iar fardul puternic îi scotea în evidență pomeții obrajilor, așa cum spusese fata de la tejghea. Dar începea să fie greu să te simți proaspătă și să arăți bine, câtă vreme acest deșert era din ce în ce mai fierbinte și din ce în ce mai roșu, până când ajunsese să arate, într-adevăr, aproape la fel cum își imaginase ea întotdeauna că trebuie să arate Infernul, doar că nu cu atât de mulți oameni. De fapt, aici nu se afla nici unul.

— Se poate să-l fi depășit, ce crezi? îndrăzni în cele din urmă, și nu o miră disperarea pe care o descătușase, în răspunsul lui:

— Cum naiba să-l fi *depășit*, când n-am trecut nici măcar de-un singur afurisit de obiect, cu excepția afurisitelor alea de tufișuri, de nouăzeci de mile încoace? Doamne, n-ai minte!

Limbajul lui Jerry era un dezastru. Și uneori asta făcea să-i fie atât de greu să vorbească cu el. Avusese urma minusculă a unui sentiment, intuiția feminină poate, că oamenii care-i spuseseră cum se ajunge la Grong Crossing își bătuseră joc de el, făcând o mică glumă. Vorbise atât de tare, în barul de la hotel, despre cât de dezamăgit fusese de Corroboree, după ce zburase atâta amar de drum, de la Adelaide încoace, ca să-l vadă. Îl tot compara cu dansul indian pe care-l văzuseră la Taos. De fapt, la Taos fusese de-a dreptul plictisit și fără chef și trebuiseră să plece pe la mijlocul spectacolului, ca el să bea ceva, așa că ea nu văzuse niciodată cum apar oamenii cu măștile, dar acum el vorbea despre cum cei din S.U.A. știu într-adevăr să pună în scenă un spectacol autohton. Câțiva aborigeni cu ceafa groasă, sărind în cerc, spunea el, nu le puteau oferi

turiștilor veniți din lumea reală subiecte pentru scrisorile către acasă. Australienii ăștia ar trebui să viziteze Disney World, să vadă cum se fac lucrurile adevărate.

Cu asta era și ea de acord; iubea Disney World. Era singurul lucru din Florida — unde trebuia să locuiască acum, de când Jerry era ACEO,— care-i plăcea mult. Unul dintre australienii de la bar văzuse Disneyland și era de acord că era uimitor, sau poate că spusese amuzant, dar nu înțelesese ea prea bine cuvântul pe care-l folosise. Părea un om drăguț. Bruce, așa spunea că-l cheamă, iar pe prietenul lui tot Bruce îl chema.

— Un nume obișnuit, pe-aici, zisese, el pronunțase "numi", dar se referea la nume, era sigură. Cum Jerry se tot plângea de Corroboree, primul Bruce spuse:

— Ei băiețică, dacă într-adevăr vrei să vezi ceva strașnic, ar trebui să mergi la Grong Crossing, nu-i așa, Bruce?

La început, celălalt Bruce nu părea să știe despre ce vorbește, asta a trezit intuiția ei de femeie Dar, curând, cei doi Bruce discutau în gura mare despre acest loc, Grong Crossing, aflat departe de drumurile obișnuite, "în tufăriș", și unde ei erau siguri că vor întâlni aborigeni adevărați, trăind de-adevăratelea în deșert.

— Lângă Alice Springs, zisese Jerry, atotcunoscător, dar nu era așa, îl contraziseră ei; plecând de aici era încă și mai departe, spre vest. Îi indicaseră adresa atât de precis, încât era clar că știu despre ce vorbesc.

— Câteva ore de condus, asta-i tot, îi lămurise Bruce, dar vedeți că cei mai mulți turiști nu vor să se abată de la calea bătută. Asta e ceva mai în interior.

— Un spectacol-bombă, continuase celălalt Bruce. Corroboree, noaptea.

— Hotelul e mai bun decât magazia asta? întrebase Jerry, iar ei izbucniseră în râs.

— Fără hotel, i-au explicat. E ca un safari, știi — corturi sub stele. Nu plouă niciodată, a zis Bruce.

— Mâncarea e minunată, a completat și celălalt Bruce. Friptură de cangur proaspăt. Știi, se organizează câte o vânătoare de canguri în fiecare zi. Haleală pe cinste și băutură berechet. Viață de câine, da cu burta plină, aș spune, așa-i, Bruce?

Și Bruce:

— Absolut.

— Sunt prietenoși, aborigenii ăștia? întrebase Jerry.

— Oh, sarea pământului, răspunsese Bruce. Te tratează ca pe regi. Știi, cred că albii sunt pentru ei un fel de zei. Jerry clătinase din cap. După care își notase drumul, și iată-i mergând și iarăși mergând, în camioneta

veche, singura mașină care putuse fi închiriată în orășelul la care ajunseseră pentru Corroboree, și până acum puteai deduce că era un drum numai din faptul că fusese perfect drept. La început, Jerry se dovedise bine dispus.

— O să iasă un reportaj de-o să lase-n coadă filmele cu măgari ale afurisitului ăla de Thiel! Thiel, prietenul lui, mergea mereu prin locuri ca Tibetul, avea aventuri minunate și aducea acasă filme care-l înfățișau pe el, în mijlocul iacilor. Jerry cumpărase, pentru excursia asta, o cameră video foarte scumpă și acum spunea:

— Mergem să filmăm aborigeni. Îi arat eu afurisitului ăluia de Thiel și bovinelor lui! Dar pe măsură ce dimineața trecea, drumul continua și deșertul nu se mai termina — îi ziceau "în tufăriș" din cauza câte unui amărât de tufiș țepos, aflat la o milă sau mai mult de cel precedent? — Jerry devenea tot mai înfierbântat și mai roșu la față, exact ca deșertul din jurul lui. Iar ea era tot mai deprimată, căci fardul de pe față începea să i se usuce.

Tocmai se întreba dacă după alte patruzeci de mile (patru era numărul ei norocos) va putea spune: "Poate ar fi cazul să ne întoarcem?", când el zise:

— Aici.

Era ceva în față, într-adevăr. Dar...

— N-a fost nici un semn înainte, spuse ea, cu îndoială. Parcă ziceau ceva de o colină, nu?

— La naiba, nu-i nici o colină, doar o stâncă — sau cum i-or fi zicând ei — o afurisită de stâncă roșie...

— Ayers Rock? Citise pliantul cu "Bun venit în Ținuturile de Jos", în hotelul din Adelaide, în timp ce Jerry se afla la conferința despre masele plastice. Dar asta e în centrul Australiei, nu-i așa?

— Păi, unde naiba crezi că suntem? În mijlocul Australiei! Ce crezi că-i asta, afurisita de Germanie de Est? strigă el și accelera. Acel teribil drum drept îi ducea direct la colină, sau stâncă, sau orice-ar fi fost. Nu era Ayers Rock, știa asta, dar n-avea nici un sens să-l irite pe Jerry, mai ales când el începea să țipe.

Era ceva roșiatic și cumva semănând cu o "broscuță" Volkswagen uriașă, doar că un pic mai pătrată; și, în mod sigur, în jurul ei se aflau oameni; la început, a fost tare bucuroasă să-i vadă. Acea cumplită izolare — de două ore nu mai văzuseră nici o mașină, nici o fermă, nimic — o speriase. Apoi, pe măsură ce se apropiau, s-a gândit că oamenii arătau mai curând caraghios. Mai caraghios chiar și decât cei de la Corroboree.

— Presupun că-s aborigeni, spuse cu voce tare.

— Păi, ce naiba ai vrea să fie, francezi? răspunse el, dar pe un ton glumeț, și ea râse. Dar...

— Oh! Dumnezeule! exclamă involuntar, când zări mai de aproape pe unul dintre băştinaşi.

— Ce tipi mari, zise el. Oamenii tufişurilor, aşa li se spune.

Nu părea o explicaţie convenabilă, dar ea se afla încă sub efectul şocului, la vederea acelui om înalt, subţire, alb-negru, ciudat. Stătea doar şi se uita la maşină, totuşi ea nu-i putuse vedea ochii acoperiţi de sprâncene grele şi gene groase, stufoase. Un păr negru, încâlcit, îi atârna peste jumătate de faţă, ivindu-se din spatele urechilor.

— Sunt — sunt pictaţi? întrebă ea, slab.

— Întotdeauna se pictează în felul ăsta. Dispreţul lui pentru ignoranţa ei era reconfortant.

— Aproape că nu arată a oameni, zise ea, foarte încet, de teamă să nu le rănească sentimentele, dac-ar fi vorbit cumva engleza, în timp ce Jerry oprise maşina, deschisese portiera şi scosese camera video.

— Ţine asta!

Ea o prinse. Cinci sau şase din lunganii aceia alb-negri aproape că se întorseseră din drum, dar toţi păreau preocupaţi de ceva aflat la poalele colinei, sau stâncii, sau ce-o fi fost. Erau nişte obiecte care aduceau a corturi. Nimeni nu veni să le ureze "bun sosit" sau altceva asemănător, dar ea de fapt era bucuroasă că n-o făceau.

— Ţine asta! Of, pentru Dumnezeu, ce-ai făcut cu ... a, da, dă-o încoace!

— Jerry, mă întreb dacă n-ar trebui să-i rugăm, zise ea.

— Ce şi pe cine să rugăm? mârâi bărbatul, meşterind ceva la casetă.

— Pe oamenii de-aici — dacă-i putem filma. Ţii minte, la Taos, spuneau că atunci când —

— La naiba, n-ai nevoie să ceri o afurisită de *permisiune* ca să filmezi o adunătură de *băştinaşi*! Dumnezeule! Te-ai *uitat* vreodată prin afurisita aia de revistă, National Geographics! Rahat! *Permisiune*!

Cu adevărat nu mai avea nici un sens discuţia, în clipa în care el începea să ţipe. Iar oamenii aceia nu păreau deloc interesaţi de ceea ce făcea. În orice caz, era greu să fii sigur în ce direcţie priveau de fapt.

— N-ai de gând să ieşi din afurisita asta de maşină?

— E atât de cald, spuse ea.

Nu-l deranja prea mult atunci când ei îi era teamă să nu-i fie prea cald sau să n-o ardă soarele sau altceva, pentru că-i plăcea să se simtă mai puternic şi mai rezistent. Ar fi putut probabil să-i spună chiar că-i e teamă de băştinaşi, pentru că lui îi plăcea, de asemenea, să se simtă mai curajos decât ea; dar uneori se supăra când ei îi era teamă, ca atunci în Japonia, când o obligase să mănânce acel peşte otrăvitor, sau un peşte care ar fi putut să fie otrăvitor, şi asta numai pentru că ei îi fusese frică să înghită, dăduse totul afară şi-i deranjase pe ceilalţi consumatori. Aşa

că acum rămase în mașină, cu motorul mergând și instalația de aer condiționat pornită, deși geamul de pe partea ei era deschis.

Jerry își așezase deja aparatul pe umăr, încadrând scena — orizontul depărtat, fierbinte și roșu, acel ciudat obiect-stâncă— deal, cu zone strălucind ca sticla, pământul negru, parcă ars, în jur, și oamenii mișunând peste tot. Erau pe puțin patruzeci sau cincizeci. Brusc, își dădu seama de faptul că, dacă purtau totuși vreun fel de haine, ea nu știa care sunt hainele și care pielea, într-atât de straniu erau alcătuiți, pictați sau colorați în benzi și pete de alb și negru, nu ca la zebră, ci mult mai complicat, mai degrabă ca un costum de pușcăriaș, deși nici chiar așa. În plus, trebuie că erau înalți de opt picioare, deși mâinile le aveau scurte, aproape ca la canguri. Iar părul le era ca niște frânghii negre, bățoase, ridicându-se pe toată suprafața capului. Era stânjenitor să privești niște oameni fără haine pe ei, dar nu-ți dădeai seama dacă era într-adevăr așa. De fapt, n-ar fi putut spune nici măcar dacă erau bărbați sau femei.

Erau cu toții ocupați cu munca lor, sau ceremonia sau ce-o fi fost. Unii dintre ei mânuiau niște obiecte aducând cu niște frunze mari, subțiri, aurite, alții făceau ceva cu niște corzi sau sârme. Nu păreau să vorbească, dar în aer plutea în permanență un sunet ușor, un uruit sau un zumzăit adânc, urcând și coborând, ca torsul unor pisici sau ca niște voci în depărtare.

Jerry o porni înspre ei.

— Fii atent, îi avertiză ea, slab. Dar bineînțeles, nu-i dădu atenție.

După cum vedea, nici ei nu-i acordau mai multă atenție, așa încât Jerry continua să filmeze, rotind camera peste tot, în jur. Când ajunse chiar lângă doi dintre ei, aceștia se întoarseră. Ea nu le putea zări deloc ochii. În schimb, părul lor părea să se ridice și să se îndoaie către Jerry — fiecare frânghie subțire, neagră, lungă de aproximativ un picior, rotindu-se și curbându-se în jos, ca și cum s-ar fi holbat la el. Părul ei avu aceeași tendință, de a se ridica măciucă, în vreme ce curentul de aer condiționat i se prelingea rece ca gheața pe brațele transpirate. Coborî din mașină și îl chemă.

El filma în continuare.

Se îndreptă într-acolo cât de repede putea, cu sandalele cu toc împiedicându-i-se în pământul pietros ca zgura.

— Jerry, întoarce-te. Cred...

— Taci! urlă el, atât de sălbatic, încât ea se opri pentru o clipă. Dar acum le putea vedea mai bine părul, și putea vedea că șuvițele aveau ochi, și guri, cu niște limbi micuțe, roșii, atârnând în afară.

— Jerry, întoarce-te, zise. Nu sunt băștinași, sunt extratereștri! Iar asta-i farfuria lor.!. Citise în ziare că aici, în Australia, avuseseră loc aterizări de OZN-uri.

— Tacă-ți fleanca aia odată, o repezi el. Hei, barosane, fă și tu ceva, da? Nu sta locului. Dansi-dansi, OK? Ochiul nu i se dezlipea de cameră.

— Jerry, încercă ea din nou, cu vocea înecându-i-se în gâtlej, când unul dintre extratereștri arătă, cu brațul lui atrofiat, înspre mașină. Jerry își împinse camera chiar lângă capul creaturii, moment în care aceasta puse mâna peste lentile. Asta bineînțeles că-l înfurie pe Jerry, care urlă:

— Ia naibii mâna de aici! În clipa respectivă se uita direct la extraterestru, nu prin intermediul camerei, ci față în față.

— Oh, doamne... spuse.

Și duse mâna la șold. Purta întotdeauna un pistol, pentru că portul armei era un drept american și pentru că erau atât de mulți drogați în zilele astea. Numai el știa cum îl trecuse prin vamă, la aeroport. Nimeni nu avea să-l dezarmeze *pe el.*

Și atunci, ea a văzut perfect ce s-a întâmplat. Extraterestrul a deschis ochii.

Ochii se aflau sub sprâncenele negre, lățoase; fuseseră închiși până în acel moment. Dar acum erau deschiși; l-au privit odată pe Jerry, drept, și acesta a rămas stană de piatră. Stătea pur și simplu acolo, cu o mână pe cameră și cu cealaltă aproape de armă, nemișcat.

Alți câțiva extratereștri se strânseră în jurul lui Jerry. Aveau cu toții ochii închiși, excepție făcând ochii de la capetele cozilor de păr. Aceia clipeau și străluceau, micile limbi intrau și ieșeau din gură cu repeziciune, iar sunetul zumzăit crescuse în intensitate. Genunchii femeii tremurau și inima îi bubuia în piept, dar trebuia să ajungă la Jerry.

Trecu printre doi extratereștri uriași, se opri lângă bărbat și-l bătu pe umăr:

— Jerry, trezește-te! Era ca de piatră, paralizat.

— Oh, spuse ea, cu lacrimile curgându-i pe față, oh, ce să fac, ce-ar trebui să fac? Se uită disperată în jur, la fețele înalte, subțiri, alb-negre, de deasupra ei, cu dinți albi, ochi închiși și laţe de păr holbându-se, agitându-se și murmurând. Sunetul era blând, aproape muzical, nu supărat, ci liniștitor. Văzu cum doi extratereștri uriași îl culeg, cu blândețe chiar, pe Jerry, ca pe un băiețel înțepenit și-l duc grijulii la mașină.

Acolo îl întinseră pe bancheta din spate, dar el nu încăpea cum trebuie. Ea alergă să-i ajute. Lăsă pe spate rezemătoarea banchetei, așa că se făcu destul loc. Extratereștrii îl aranjară pe Jerry, puseră alături și camera video, apoi se îndreptară de spate, uitându-se la femeie cu ochi micuți, clipitori. Zumzăiau ușor și arătau, cu brațele lor ca de copii, înapoi, spre drumul pe care veniseră.

— Da, răspunse. Mulțumesc. La revedere!

Ei zumzăiră iarăși.

Ea intră, închise fereastra, întoarse mașina într-un spațiu mai larg de pe drum — și acolo *se afla* un indicator, Grong Crossing, deși ea nu văzuse nici o răscruce.

Conduse înapoi; la început cu atenție, încă tremurând, apoi din ce în ce mai repede, pentru că trebuia să-l ducă pe Jerry la doctor, bineînțeles, dar și pentru că-i plăcea la nebunie să meargă cu viteză pe drumuri lungi și drepte, ca acesta. Jerry nu o lăsa niciodată să conducă în afara orașului.

Paralizia se dovedi a fi totală și permanentă, ceea ce ar fi fost absolut îngrozitor, dacă nu și-ar fi putut permite să-i ofere sărmanului Jerry o îngrijire permanentă de prima clasă, grație contractelor într-adevăr avantajoase pe care le încheiase cu cei de la televiziune și apoi datorită vânzării drepturilor de autor pentru caseta video. Filmul a fost văzut în toată lumea, mai întâi sub titlul "Extratereștrii aterizează în deșertul Australiei", apoi devenind parte integrantă din știința adevărată și din istorie, sub titlul "Grong Crossing, Australia de Sud: Primul contact cu Gorgonizii". În comentariul care-l însoțea, povesteau cum ea, Annie Laurie Debree, fusese prima ființă umană care vorbise cu prietenii noștri din Spațiul Extraterestru, chiar înainte ca ei să-și fi trimis ambasadorii la Canberra și Reykjavik. În tot filmul exista o singură imagine a ei, Jerry tremura când o luase și contrastul era cam șters, dar oricum era perfect. Ea era eroina.

SOMNUL LUI NEWTON

Cînd guvernul Uniunii Atlanticului, cel care garantase în secret proiectul Companiei SPES, a căzut în Cupa Saltului Anual, Maston și oamenii săi erau deja pregătiți; imediat, bunurile Companiei, documentele și membrii săi au fost trecuți peste graniță, în Statele Unite ale Americii. După o regrupare făcută în pripă, folosindu-se de drepturile unei mișcări religioase milenare, au cerut Republicii California un teren de rezidență. Li s-a permis să se stabilească în zona poluată a ținuturilor mlăștinoase ale Văii Sfântului Joaquin. Orașul acoperit pe care l-au construit acolo era un prototip al Satelitului Special al Pamântului și oferea condiții suficient de bune traiului, încât unii coloniști, nedumeriți, au început să se întrebe despre rostul uriașului efort, de muncă și bani, pe care-l cerea construcția lui SPES. Încălcarea tratatului Calmex, primele invazii dinspre sud, împreună cu o nouă epidemie a bolii mucegaiului le-a dovedit însă încă o dată că Pământul nu mai era o soluție viabilă. Cu ajutorul navetelor, echipele de construcție au parcurs drumul "oraș— satelit" înapoi de câte patru ori pe an, vreme de patru ani. La șapte ani de la mutarea în California, zece transporturi finale între punctul pământean de lansare și sfera aurită imobilizată în punctul de librație i-au pus pe coloniști la adăpost, pe SPES. Cinci săptămâni mai târziu, dispozitivele de informare de pe satelit anunțau că bandele lui Ramirez intraseră în Bakersfield, distrugând turnul de lansare și jefuind tot ceea ce coloniștii lăsaseră în urmă, incendiind chiar și domul.

— Am scăpat **ca prin urechile acului**, îi spuse Noah tatălui său, Ike. Noah avea unsprezece ani și citea foarte mult. Descoperea singur clișeele literare și le folosea cu multă prețiozitate.

— Ceea ce nu înțeleg, remarcă Esther, care avea cincisprezece ani, este de ce n-au făcut toți ca noi?!

Își ridică ochelarii de pe nas, încruntându-se în direcția monitoarelor. Chirurgia corectivă nu putuse face prea multe pentru gravele ei deficiențe oculare. Având în vedere problemele imunitare și răspunsurile

alergice, un transplant de ochi era pentru ea în afară de orice discuție. Nici măcar nu putea purta lentile de contact. De aceea folosea ochelari, aidoma unui copil sărac. Doctorii îl asiguraseră însă pe Ike de faptul că, în câțiva ani, mediul aseptic de pe SPES va rezolva complicațiile și Esther își va putea alege o pereche de ochi de la banca de organe.

— Atunci vei fi fetița mea cu ochi albaștri! glumise tatăl, după eșecul celei de-a treia operații, la vârsta de treisprezece ani. Cel mai important era faptul că defectul era accidental, și nu genetic.

— Chiar ADN-ul tău este albastru, îi spuse Ike. Noah și cu mine moștenim scolioza pe cale genetică, dar tu, fetița mea, ești perfect curată. Noah va trebui să-și găsească o parteneră din grupa B sau G, tu însă poți alege pe oricine din colonie — ești o Nerestricționată. Mai există numai doisprezece Nerestricționați în afară de tine.

— Deci pot să-mi amestec sângele cu oricine, remarcase Esther cu fața inexpresivă, ascunsă de bandaje. Trăiască Numărul Treisprezece!

Acum stătea lângă fratele ei. Ike îi chemase în centrul de comandă pentru a urmări cele ce se petreceau în domul Bakersfield. Unele femei și copii de pe SPES sufereau de pe urma "dorului de casă". Copiii săi însă trebuiau să vadă totul și să înțeleagă de ce părăsiseră Pământul. AI-ul, programat să selecteze informațiile de interes pentru colonie, încheie reportajul despre Bakersfield cu imagini ale cuceririlor lui Ramirez, apoi comută pe un studiu meteorologic peruan despre bazinul Amazonului. Pe ecran apărură dune de nisip și pustiuri roșii, cadrele fiind însoțite de vocea monotonă a dublajului, sintetizată de AI.

— Priviți, exclamă Esther, ridicându-și ochelarii pentru a vedea mai bine. Totul este **mort**. Cum de suntem singurii care ne aflăm aici?

— Banii, răspunse laconic maică-sa.

— Pentru că majoritatea oamenilor nu vor să se încreadă în bunul simț, adăugă Ike. Banii, mijloacele materiale, sunt un factor secundar. Era evident de sute de ani ce se întâmplă pe Pământ: epuizarea resurselor, explozia demografică, imposibilitatea guvernării. Dar, pentru a acționa logic, trebuia să avem încredere în bunul simț. Cei mai mulți și-au pus credința în noroc, în Dumnezeu sau în alte metafore comode. Să urmezi bunul simț e dificil. Căci este nemaipomenit de greu să construiești minuțios un plan, să aștepți ani în șir, să faci alegeri imposibil de făcut, să cauți mereu bani, să păstrezi secretul astfel încât visele tale să nu încapă pe mâinile unor profitori lipsiți de scrupule. Câți oameni crezi că au puterea de a rămâne uniți până la capăt, într-o lume pe cale de dezintergare? Bunul simț a fost racheta care ne-a propulsat până aici.

— Suntem primii care încercăm așa ceva?

— Nu mai știm de alții.

— Au mai fost Foy-șii, sări Noah. Am citit despre asta. Au băgat mii de oameni vii în ceva asemănător cu frigiderele de organe, au construit rachete ieftine și i-au lansat în spațiu; trebuiau să se trezească abia peste mii de ani, când ar fi ajuns la o stea anume. Și nici măcar nu știau dacă acea stea are sau nu o planetă.

— Conducătorul lor, continuă Ike, reverendul Keven Foy, ar fi trebuit să fie acolo pentru a le binecuvânta sosirea pe Tărâmul Făgăduit...Bietele sardele! Așa-i poreclise lumea. Eram cam de vârsta voastră. I-am văzut la Actualități, intrând în Foy-suri. Jumătate dintre ei contractaseră deja boala mucegaiului ori erau RMV-pozitivi. Își țineau pruncii în brațe, cântau. Nu mai erau niște oameni care gândeau. Disperarea le ucisese rațiunea.

Holovidul arăta acum uriașa furtună de nisip ce traversa lent deșerturile Amazoniei. O pată în care nuanțe întunecate de roșu, gri și maro se amestecau amenințătoare.

— Suntem norocoși, murmură Esther. Așa cred.

— Nu, se împotrivi tatăl. Norocul n-are nimic de-a face cu asta. Și nici nu suntem un popor ales. **Noi** am ales.

Ike, avea de obicei, un glas potolit, dar acum o undă de asprime i se strecura printre cuvinte, făcându-i pe copii să ridice capul,iar pe nevastă să-i arunce o privire lungă. Ochii îi erau castanii, luminoși.

— Și ne-am sacrificat, întări ea.

El încuviință.

Se gândi că ea se referea probabil la mama lui. Ike o calificase pe Sarah Rose, fără știrea acesteia, pentru unul dintre cele patru locuri atribuite femeilor licențiate ce trecuseră de vârsta fertilității.

— Să trăiesc în chestia aia îngrozitoare care se învârtește în neant? răbufnise ea, când, în sfârșit, o anunțase. Fără aer, fără spațiu unde să mă mișc?

Încercase să-i povestească despre peisajele pământene recreate pe satelit, dar ea refuzase să-l asculte.

— Sufeream de claustrofobie chiar și sub cupola Chicago-ului, iar acolo era vorba de doi kilometri! Nici să nu te gândești c-am să te urmez. Ia-o pe Susan, pe copii și lasă-mă pe mine să respir smog, e-n regulă? Pleacă, dacă asta vrei. Să-mi trimiți vederi de pe Marte!

Murise la mai puțin de trei ani de la această discuție, infectată cu RMV-3. Ike tocmai terminase perioada de decontaminare, când soră-sa îl anunțase că Sarah e pe moarte. Părăsirea Bakersfield-ului l-ar fi obligat la o nouă carantină, pe lângă riscul unei contaminări cu cea mai nouă și cea mai gravă formă a virusului super-mutant care împânzise Pământul. Virusul provocase, până la acea dată, pierderea a peste două miliarde de

vieți omenești, mai multe decât sindromul radiației lente și aproape la fel de multe ca foametea.

Ike rămăsese pe loc. Din partea surorii, a mai primit doar următorul mesaj: "Mama a murit miercuri noapte. Funeraliile au avut loc vineri, pe 10". A încercat s-o contacteze prin fax, internet, net-video, dar sora sa a refuzat toate mesajele.

O suferință din trecut. Au ales. S-au jertfit...

Privi spre copii, acești copii frumoși pentru care fusese făcută jertfa. Ei însemnau speranță, viitor. Pe Pământ, copiii erau cei sacrificați. Trecutului.

— Am ales, spuse el, ne-am sacrificat și am fost cruțați. Rostirea acestui cuvânt, "cruțat" îl surprinse.

— Ei! strigă Noah. Es, e cinșpe. Vino, o să pierdem serialul.

Țâșniră amândoi pe ușă, prin Comun — un băiat subțire ca un fus și o fată scundă și îndesată.

Familia Rose trăia în Vermont. Ike n-avea nici o preferință pentru peisaj, dar Susan spunea că Florida și Boulder erau prea haotice, iar Urban-ul ar fi scos-o din minți, așa încât locuința lor avea vederea spre Vermont Common. Sala de Adunare spre care se grăbeau puștii avea o fațadă albă, terminată printr-o clopotniță frumoasă. Înăuntru, proiecțiile de adâncime închipuiau dealuri împădurite și un cer senin, albastru. Lumina în Zona Vermont cădea perfect vertical.

— Este ori dimineața târziu, ori după-amiaza devreme, spuse Susan.

Remarca ei încerca să eludeze realitatea, dar, întrucât fusese făcută pe un ton inocent, Ike nu ripostă. Fiind obișnuit cu doar trei sau patru ore de somn, el era oricum o persoană nocturnă. Îi conveneau nopțile artificiale care, spre deosebire de cele pământene, aveau aceeași durată de-a lungul anului.

— Să-ți mărturisesc ceva, i se adresă el soției, cu gândul la copii și la privirea aceea ciudată pe care i-o aruncase puțin mai înainte.

— Ce anume? întrebă ea, fixând holovid-ul care transmitea furtuna de praf din stratosferă, o umflătură hidoasă ce-și răsucea haotic tentaculele.

— Nu-mi plac monitoarele astea. Nu mă pot obișnui să privesc sub mine.

Își călcase pe suflet rostind totul cu glas tare.

— Știu, murmură Susan simplu, cu un surâs vag.

Ike se așteptase la o altă reacție. Probabil că n-a înțeles la ce se referea el.

— Uneori, tare mi-aș dori să le putem închide, insistă și râse stânjenit. Nu de-adevăratelea, dar... Sunt o legătură, un cordon ombilical.

Aș vrea să-l putem tăia, aș vrea să li se dea șansa de-a o lua de la începutul începutului. Copiii, la ei mă refer.

— Ar fi mai bine, încuviință ea.

— Copiii lor vor trebui, oricum... Chiar acum, în E.D.Com. are loc o polemică interesantă.

La bază, Ike era inginer fizician, numit de Maston drept șeful Al-ului Schoenfeldt. Pe SPES îi fuseseră desemnate opt sarcini. În mod curent, îndeplinea munca de director al grupului de Design Ambiental pentru cea de-a doua navă SPES care tocmai se construia în Docuri.

— Despre ce-i vorba?

— Al Levaitis a propus să nu mai simulăm peisaje. A făcut tapaj mare pe treaba asta, pretinde că e o problemă de sinceritate. Zice să lăsăm spațiul pe care-l avem exact așa cum este, să-i găsim o estetică proprie, în loc să-l disimulăm în fel și chip. Dacă SPES este lumea noastră de-acum încolo, trebuie să învățăm s-o acceptăm. Ce semnificație vor mai avea pentru generațiile următoare aceste scene pământene? Mulți dintre noi simțim că are dreptate.

— Bineînțeles că are, aprobă Susan.

— Ai putea trăi cu așa ceva? Fără expandarea iluzorie a spațiului, fără mimarea orizontului, fără imaginea bisericii satului, poate chiar fără gazonul sintetic — doar metal și ceramică... Ai accepta?

— Tu ai face-o?

— Cred că da. Ar simplifica totul... și cum spunea Al, ar fi mai cinstit. Ne-ar împiedica să ne mai agățăm de trecut, ne-ar elibera sufletele pentru prezent și viitor. Știi și tu, a fost un drum atât de lung, încât adesea ne vine greu să realizăm c-am izbândit. Ne aflăm aici, în spațiu. Deja construim viitoarea colonie. Când vom reuși să terminăm un nucleu de colonii în care totul să funcționeze optim, ori dacă se hotărăsc să începem Marea Navă cu care să părăsim sistemul solar, ce relevanță va mai avea pentru cineva acest decor terestru?! Pentru generația următoare, spațiul cosmic va fi unicul cămin. La acest lucru se rezumă totul, la ideea de libertate. Și nu mi-ar strica puțină libertate chiar în clipa asta.

— Destul de corect, murmură Susan. Cred că-mi este puțin teamă de faptul că am putea simplfica excesiv problemele.

— Această turlă, spuse el privind spre Sala de Adunare, ce semnificație va avea pentru cei născuți în spațiu? O aiureală, un trecut mort.

— Nu știu nici pentru mine ce înseamnă, încuviință ea. În mod sigur nu face parte din trecutul meu.

Imaginea de pe ecran îl făcu atent pe Ike.

— Privește asta, arătă el. Se compara conturul coastei Peru-ului în 1990 și în 2040, delimitându-se aria de teren pierdut.

— Vremea, vremea a fost partea cea mai rea. Stai numai să ne eliberăm de această probabilitate stupidă, de neprevăzut!

Un turn în ruine străpungea valurile — tot ce mai rămăsese din Miraflores. Imaginea de pe Pământ era deprimantă, marea zbuciumată, iar atmosfera sumbră, ceţoasă. Ike privi prin holovid aparenţa blândă a iluzoriei New England şi ghici adevăratul înveliş care se afla în spatele proiecţiei: un înveliş care-i proteja, îi elibera, învelişul Raiului. Adevărul te poate face liber, gândi el, strângându-şi soţia în braţe.

— Eşti un scump, glăsui femeia, răspunzându-i la îmbrăţişare. Cuvintele ei reduseseră toată discuţia lor la o dimensiune personală, dar lui îi făcu plăcere. În vreme ce se îndrepta spre lift, îşi dădu seama că era fericit, absolut fericit. Se putea ca pricina acestei senzaţii să fi fost ionizarea negativă a atmosferei, dar senzaţia nu se limita la trup. Era o stare pe care omul o căutase pe Pământ vreme îndelungată şi n-o găsise niciodată: o fericire raţională. Acolo, jos, viaţa, libertatea şi virusul erau toată averea unui om. Aici, nu le mai rămăsese nimic din toate astea. Cei Patru Cavaleri ai Apocalipsului îi fugăriseră prin praful unei lumi muribunde. Îi veni din nou în minte acel cuvânt ciudat:**cruţat**. Fuseseră cruţaţi.

***

În al treilea trimestru al celui de-al doilea an pe SPES, fusese organizată o întâlnire având ca scop stabilirea planului de învăţământ. Ike participase în calitate de părinte interesat, Susan la fel, dar şi ca profesoară cu normă parţială (principala ei slujbă era la Nutriţie). Esther îi însoţise, deoarece se admisese participarea adolescenţilor, cu intenţia de a-i educa în procesul de luare a deciziilor, şi, mai ales, pentru că Ike dorise ca ea să fie prezentă.

Preşedintele Comitetului Educaţional, Dick Allardice, ţinuse un discurs în care erau subliniate scopurile urmărite şi realizările, iar câţiva profesori prezentaseră rapoarte şi sugestii. Ike vorbise pe scurt despre creşterea aportului specializării prin AI. Toată chestia avusese un aer rutinier, până în momentul când luase cuvântul Sonny Wigtree. Sonny era o persoană care reţinea atenţia, un tip zâmbitor de la CSA, având vreo patru sau cinci diplome de la nişte universităţi de renume şi o minte ascuţită ca un brici.

— Aş dori să am ştiinţă, vorbise el pe un ton doct care sugera că, de fapt, nu-şi aprobă câtuşi de puţin remarca, la ce cugetaţi domniile voastre când aţi sugerat predarea geologiei? Ştie cineva? Puţin probabil.

Ike încă traducea în minte engleza unversitară a lui Sonny în dialectul său din Connecticut, când Sam Henderson se ridicase pentru a răspunde. Geologia era una dintre specialităţile lui Sam.

— Să înţelegem că tu, rostise el în vorba tărăgănată a celor din Ohio, propui să scoatem geologia din planul de învăţământ?!

— Eu doar am întrebat!

Ike pricepuse pe dată despre ce era vorba. Sonny avea voturile cheie în buzunar şi se pregătea să le pună în joc. Sam, înţelegând de asemenea ce se pregăteşte, marşase.

— Ei bine, personal cred că merită să discutăm pe acest subiect.

Alison Jones-Kurawa, care preda ştiinţele terriene pentru Gradul Trei, zvâcnise în picioare. Ike se temuse că va aborda problema dintr-un unghi emoţional: nu trebuie să-i lăsăm pe copii să crească neştiutori în ceea ce priveşte planeta mamă etc., dar ea argumentase totul destul de ştiinţifc. Opinase că limitarea educaţiei la compoziţia şi conţinutul satelitului însuşi aduce predării o tentă hiperabstractă, greu de contracarat.

— Dacă în cele din urmă vom decide să terraformăm Luna, de exemplu, în loc să construim Marea Navă, n-ar fi mai bine ca ei să ştie ce este aceea o rocă?!

Bine punctat, gândise Ike, dar fără sens, întrucât nu se punea atât problema necesităţii predării geologiei, cât cea a împărţirii influenţei pe care Sonny Wigtree, John Padopoulos şi John Kelly o aveau în Comitetul Educaţional. Totul ţinea de o manifestare a puterii şi profesorii nu înţeleseseră asta. Poate doar câteva dintre femei, sfârşitul crizei era la fel de previzibil ca şi discuţia în sine. Singurul lucru neaşteptat fusese izbucnirea lui John Kelly, la discursul lui Mo Orenstein. Mo pretindea că Pământul era un laborator pentru SPES şi deviase într-o poveste despre cum, în timpul orelor de chimie pe care le preda, copiii învăţaseră o mulţime de reacţii prăjind o piatră pe care el, personal, o adusese de pe muntele Sinai, drept suvenir şi mostră de laborator.

— ... urmând principiul multifolosinţei, înţelegeţi, folosirea practică, dar şi sentimentală...

— Am înţeles, izbucnise atunci John Kelly, numai că tema era geologia, şi nu etnografia.

Mo tăcuse, luat prin surprindere de tonul lui John, permiţându-i lui Padopoulos să închidă şedinţa.

— A cam încasat-o Mo, remarcă Ike pe când coborau prin coridorul A spre lifturi.

— Rahat, tată! zise Esther.

La şaisprezece ani, Esther crescuse în înălţime. Cu toate acestea încă se cocoşa, de parcă efortul de a vedea prin lentilele groase ale ochelarilor care continuau să-i alunece de pe nas i-ar fi împins capul

înainte. Devenise foarte capricioasă și Ike nu mai putea spune prea multe, fără ca ea să nu riposteze, țâfnoasă.

— Rahat, nu este un cuvânt care să îndemne la conversație, observă el moderat.

— Ce conversație?

— Izbucnirea ta, după cum am înțeles, se referea la nerăbdarea lui John Kelly față de Mo și la motivele care ar fi putut provoca această nerăbdare.

— Rahat!

— Termină, Esther! interveni Susan.

— Ce să termin?

— Dacă știi, și tonul tău lasă să se înțeleagă asta, ce anume îl supără pe John, reluă Ike, de ce nu ne spui și nouă?!

Când te lupți cu tine însuți pentru a nu ceda impulsurilor de moment, este descurajant să fii tratat irațional de către ceilalți. Cererea sa perfect logică o aduse pe fată într-o stare de furie mută. Pentru o clipă, îi aruncă o privire ucigătoare, distorsionată de lentilele groase, apoi grăbi pasul, lăsându-i în urmă. Unul din lifturi tocmai își deschidea ușile, intimidat parcă de nervozitatea ei. Plecă fără să-i mai aștepte pe Ike și Susan.

— Deci, începu Ike obosit, în vreme ce stăteau la următorul lift pentru Vermont, de ce s-a enervat în halul ăsta?

Susan ridică nesigură din umeri.

— N-o mai înțeleg. De ce este așa de ostilă, așa de agresivă?

Nu era o problemă nouă și Susan nici măcar nu catadicsi să-i răspundă. Tăcerea ei era aproape dușmănoasă și el își dădu seama de asta.

— Ce crede că obține comportându-se astfel? Ce naiba vrea?

— Timmy Kelly te-a poreclit Jidanul Rose, răspunse Susan. Pe ea o strigă Jidy Rose. Mi-a spus că regretă vremurile când era poreclită "Ochi de sticlă".

— Rahat!

— Bineînțeles.

Au străbătut tot drumul spre Vermont în tăcere.

— Nu pot înțelege unde l-a învățat acest cuvânt, spuse el pe când traversau Comunul, sub un cer artificial, spuzit cu stele artificiale.

— Cine?

— Timmy Kelly. Are cam vârsta lui Esther, doar cu un an mai tânar. La fel ca și ea a crescut în colonie. Familia lui a venit aici la un an după noi. Dumnezeule! Putem să ne ferim de orice virus, bacterie, de orice microb, dar de aceste lucruri, nu! Cum? Cum este posibil? Ți-am repetat de zeci de ori, Susan, monitoarele trebuie închise. Imaginile pământene sunt cele care-i învață pe copii ce sunt violența, rasismul și superstiția.

— Timmy n-avea nevoie de monitoare ca să știe asta.

Glasul ei păstra o intonație de răbdare disprețuitoare.

— Am lucrat cu John la proiectul Umbra Lunii, în sectoare învecinate, zilnic, vreme de opt luni. N-a făcut nici o aluzie, cât de mică, la treaba asta.

— E vorba de Pat, nu de John, spuse Susan cu aceeași răceală dezagreabilă. Lucrăm împreună de ani de zile în Comitetul de Planificare a Alimentației. Mici înțepături, mici bancuri. "E kusher, Susan, ce zici?" După un timp, te înveți.

— Pe Pământ, da, dar nu aici, în Colonie.

— Ike, tu chiar n-ai observat că oamenii de pe SPES sunt foarte atenți la convenții, foarte conservatori?! Marea lor majoritate sunt elitiști.

— Conservatori? Convenții? N-am habar despre ce vorbești!

— Uită-te puțin la noi! Ierarhizarea puterii, diviziunea muncii după sex, valorile carteziene, totul pare o scenă de pe la mijlocul secolului XX. Să nu crezi că mă plâng, și eu am fost de acord. Îmi place să mă simt la adăpost, am vrut să-mi știu copiii crescând într-un loc sigur. Problema este că siguranța are prețul ei, pe care trebuie să-l plătim.

— Nu te înțeleg. Am riscat totul pentru a ajunge aici, pe SPES, deoarece am crezut în existența unui viitor. Oamenii asemenea nouă au puterea de a depăși trecutul, de a o lua de la început. Am visat să construim o nouă comunitate umană, lipsită de tarele societății de pe Pământ! Cei care se află aici sunt plini de inventivitate, plini de curaj intelectual, nu o adunătură de tâmpiți pierduți în mrejele unor dogme ilogice! IQ-ul mediu al celor de pe SPES atinge 165...

— Cunosc, Ike, care este QI-ul mediu...

— La Timmy e vorba doar de o răzvrătire adolescentină, reluă Ike, după o scurtă tăcere. La fel ca și în cazul lui Esther. Folosesc acest limbaj dur, în încercarea de a-i șoca pe adulți. Altminteri, este lipsit de înțeles.

— Ce mai poți spune atunci de izbucnirea lui John Kelly, din seara asta?

— E vina lui Mo, care nu mai termina. Toată povestea despre piatra-suvenir pe care-a adus-o... Copiii cărora le predă înghit asemenea istorii, dar într-o adunare a Comitetului o prelegere ca asta devine plictisitoare. A căutat-o cu lumânarea.

Ajunseseră la ușa locuinței lor. Arăta exact ca ușa unei case tipice din New England, dar când Ike apăsă pe sonerie, culisă în lături.

Bineînțeles că Esther se retrăsese în cubul ei. În ultima vreme, petrecea foarte puțin timp împreună cu familia, în camera de zi. Noah și Jason își împrăștiaseră peste tot diagramele, extrasele, cărțile de lucru, o

tablă de dame tri-di. Băieții, așezați în mijlocul cubului comun, mâncau prochips-uri și pălăvrăgeau.

— Sora lui Tom spuse c-a văzut-o în O.R., tocmai povestea Jason. Bună, Ike, bună, Susan. Nu știu, dar nu cred că poți avea mare încredere în spusele cuiva care abia a împlinit șase ani.

— Probabil că repetă ce-a spus Linda, încercând să fie băgată în seamă. Bună, mamă, bună, tată. Ei, ați auzit de femeia aia arsă pe care Linda Jones și Treese Gerlack pretind c-au văzut-o?

— Ce femeie arsă?

— Au văzut-o în apropierea școlii, pe Coridorul C-1. Fetele treceau pe-acolo, aveau întâlnire cu alte prietene ca să meargă la...

— Orrhele de dhans, se strâmbă Jason. Expresia feței sale aducea aminte de o lebădă pe moarte, dar și de un copil de 12 ani vomitând.

— ... și mai pretind că n-au văzut-o niciodată până acum. Ce ziceți de asta? Cum se poate să nu cunoști pe cineva de pe SPES? Era, cică, arsă peste tot și se furișa de-a lungul pereților coridorului, de parcă n-ar fi dorit să fie zărită. Mai spuneau că femeia a intrat pe C-3. S-au grăbit într-acolo, dar n-au mai văzut-o... și nici nu era în nici una din locuințele de pe C-3. Sora mai mică a lui Tom Forth spune c-a văzut-o și ea în O.R., a auzit-o Jason, dar probabil că minte, ca să atragă atenția asupra ei.

— Povestește că femeia avea irișii complet albi, întări Jason, dându-și peste cap ochii săi albaștri. Să-ți taie răsuflarea, nu alta!

— Fetele au raportat cuiva despre treaba asta?

— Treese și Linda? Nu știu, mărturisi Noah dezinteresat. Deci ce-ai aflat, ne măresc orele de practică la Schoenfeldt?

— Așa am cerut, îl asigură Ike. Era supărat, neliniștit. Se adunaseră prea multe: mânia de neînțeles a lui Esther, lipsa de simpatie a lui Susan, Jason și Noah istorisind povești cu fantome, citând cuvintele unor fetițe isterice care se întâlniseră cu femeia cu irișii albi.

Se retrase în cubul de studiu și începu să lucreze la proiectele de design ale celei de-a doua nave, corectându-le în conformitate cu propunerile lui Levaitis. Fără scene false, liniile structurii lăsate libere vederii. Trebuia găsită o frumusețe rațională laturii utilitare a elementelor de structură. Forma care urmează funcția. Nici o simulare de decoruri, spațiile mari, proprii fiecărui cuadrant, Comunul, urmau să fie lăsate complet libere. Poate că, de-acum încolo, îi vor spune simplu: "quad". Zece metri înălțime, două sute în diametru, arcadele carenei conferind locului monumentalitate. Prelucră schițele pe holo, le vizionă din toate unghiurile, se plimbă împrejurul imaginii...

Era trecut de trei când se culcă, incitat și satisfăcut de rezultatul muncii sale. Susan adormise de mult. Încălzit de căldura trupului ei, stătea întins pe spate, apucându-se să reflecteze la cele de peste zi.

Întunericul îi limpezea ideile. Nu există antisemitism pe SPES. E de ajuns să-i numeri pe coloniștii evrei, ca să fii convins de asta. Începu să-i adune în minte, dar se opri. Erau șaptesprezece, mai puțini decât credea. Îi verifică după nume și-i ieșiră din nou șaptesprezece. Față de cei 800 de oameni câți avea satelitul, nu erau deloc mulți, în orice caz, mai numeroși decât alte etnii. Nimeni nu s-a opus la recrutarea celor care aveau strămoși asiatici, de fapt a fost cam invers, dar lipsa coloniștilor negri a provocat îndelungi dezbateri în Uniune, din care conștiința a ieșit învinsă de politică. Nu era altă cale. Într-o comunitate de numai 800 de indivizi, fiecare persoană trebuia să fie perfectă, nu numai genetic, dar și din punct de vedere intelectual. După închiderea școlilor publice, în timpul Refederalizării, negrii n-au mai avut nici o șansă de-a învăța. Au fost puțini candidați de culoare pentru SPES și aproape nici unul n-a trecut testele de selecție care fuseseră foarte severe. Erau niște oameni minunați, bineînțeles, dar asta nu era de ajuns. Fiecare adult aflat pe satelit trebuia să fie extraordinar de competent în mai multe domenii de activitate. Nu aveau timp să pregătească indivizi care, fără nici o vină din partea lor, erau dezavantajați din start. S-a ajuns astfel la ceea ce D.H. Maston, "Tatăl SPES-ului", numea **soluția nemiloasă**, — termen împrumutat dintr-o veche povestire pe care-i plăcea s-o spună. "Fără încărcătură inutilă la bord", asta era morala istorisirii sale.

— De alegerile noastre depind o sumedenie de vieți. Nimeni n-ar fi mai bucuros ca mine dacă ne-am putea permite să acționăm potrivit sentimentelor, dar noi nu putem îngădui decât un singur criteriu de selecție: perfecțiunea. Perfecțiune fizică și intelectuală. Oricine îndeplinește acest criteriu se poate alătura proiectului, nimeni altcineva.

Chiar și pe vremea Uniunii, nu fuseseră cooptați în Companie mai mult de trei negri. Unul dintre ei era matematicianul de geniu Madison Alles care, din păcate, contractase simptomele bolii de radiație lentă. Sinuciderea sa i-a determinat în cele din urmă și pe cei doi Vezys, un cuplu de culoare din Anglia, să abandoneze proiectul și să se întoarcă acasă. O mare pierdere nu numai pentru structura rasială a societății de pe SPES dar și pentru cea multinațională. Puțini rămaseseră să reprezinte pe satelit alte state decât Uniunea și S.U.A. Asta însă, așa cum arătase Maston, nu însemna mare lucru, deoarece pe SPES noțiunea de naționalitate nu mai însemna nimic, în vreme ce aceea de comunitate căpăta valori absolute.

David Henry Maston aplicase **soluția nemiloasă** chiar asupra lui însuși. Avea șaizeci și unu de ani când Colonia s-a mutat în California. El a rămas în State.

— La vremea când SPES-ul va fi terminat, spusese el, eu voi avea șaptezeci de ani. Să luați acolo un boșorog în locul unui savant, a unei femei fertile ori a unui puști cu IQ de 200?! Lăsați-vă de glume!

Maston trăia încă. Din când în când, îi mai accesa prin Network din Indianapolis, orașul unde locuia, oferindu-le câte un sfat imperativ, indiscutabil, deși, în ultima vreme, cam toate cădeau pe lângă problemele coloniei.

Dar oare cum de-i venise lui Ike în minte imaginea bătrânului Maston? Șirul de gânduri se pierdu în incoerența somnului. De-abia se relaxase, când un frison de teroare îi înțepeni pentru o clipă mușchii corpului. Ancestrala frică, frica de propria-i neputință, de iraționalitatea celorlalți, frica de somn. Apoi trecu și aceasta. Ike Rose dispăruse. Un corp cald, învăluit în întuneric, închis în pântecele unui obiect strălucitor, care orbita elegant în jurul Lunii.

***

Linda Jones și Treese Gerlack aveau doisprezece ani. Întâmpinară curiozitatea lui Esther cu un amestec de timiditate și bădărănie căci, chiar dacă ea avea șaisprezece ani, purta ochelarii aceea hidoși și, pe deasupra, Timmy Kelly o poreclise Jidy, iar Timmy era un tip superb. Așa că Linda privi pe de lături, prefăcându-se că n-o aude; dar Treese, în schimb, flatată, se hotărî să-i răspundă. Râse și recunoscu c-o văzuse pe femeia aceea oribilă care, într-adevăr, era arsă pe tot corpul, cu pielea strălucitoare, chiar și hainele îi arseseră deoarece nu purta decât o zdreanță.

— Mergea cu sânii descoperiți; avea niște sâni foarte ciudați, foarte alungiți. Era îngrozitor să-i privești, balansându-se liberi. Dumnezeule!

— Chiar avea irișii albi?

— Așa pretinde Punky Fort? Nu știu, n-am ajuns atât de aproape ca să ne dăm seama.

— Mai degrabă dinții îi erau albi, interveni și Linda, nemaiputându-se abține. Erau albi ca un craniu și mi s-a părut că avea prea mulți.

— Ca în filmele alea istorice, spuse Treese, știi, despre oamenii de pe Pământ care-au trăit în locul unde înainte era deșert, Africa, mi se pare! Cam așa arăta. Ca oamenii aceia flămânzi. Crezi că a avut loc vreun accident despre care nu ni s-a spus? Poate că e este vorba de EVA. Poate c-a suferit arsuri, a înnebunit și-acum se ascunde de lume.

Nu erau niște fete proaste, Treese și Linda. Aveau IQ-ul peste 150, la fel ca și ceilalți de pe SPES, dar se născuseră in Colonie. Nu trăiseră niciodată în lumea exterioară.

Esther, în schimb, și-o amintea foarte bine. Familia ei se alăturase proiectului când Esther avea deja șapte ani. Își amintea multe despre

Philadelphia: gândacii care mișunau prin apartament, ploaia, poluarea, alarmele... și pe cea mai bună prietenă din bloc, Saviora, care-și purta părul împletit în zece milioane de codițe, fiecare legată cu un șiret roșu, împodobit cu o mărgică albastră. Cea mai bună prietenă a ei din bloc, din Școala Maternă, din lume. Apoi, Esther trebuise să plece în Statele Unite, pe urmă la Bakersfield. Fusese decontaminată, decontaminată de toate — de germeni, și viruși, și mucegai, de paraziți și de radiații, de ploaie, de șnururile roșii și mărgelele albastre, de privirea strălucitoare.

— Nu-ți face probleme, o să văd eu și pentru tine, măi ochi- chiori, îi spusese Saviora, după prima operație nereușită. Eu o să fiu ochii tăi, iar tu vei fi creierul meu la aritmetică. E cinstit așa?!

Ciudat că-și putea aminti aceste vorbe, deși trecuseră de-atunci zece ani. În urechi, îi răsuna încă vocea Saviorei, felul cântat în care pronunța "aritmetică", cu un ton ridicat în prima jumătate, apoi coborât, conferind cuvântului o rezonanță străină, impenetrabilă, minunată, albastră și roșie.

— Aritmetică, încercă ea, în vreme ce traversa Coridorul BB, dar nu-i ieși.

Perfect, poate că femeia arsă era, în realitate, o negresă, dar asta nu explica cum ajunsese pe C-2 sau în O.R. sau în piața Floridei, unde o fată pe nume Oona Chang și frățiorul ei jurau c-o zăriseră chiar noaptea trecută, după stingerea soarelui.

La naiba, vreau s-o pot vedea și eu, își spuse Esther Rose în vreme ce traversa Comunul, care, pentru ea, era doar o pată întunecată. Ce rost are să-mi doresc așa ceva? Ar putea să treacă la doi pași de mine și eu să nu-mi dau seama, să cred că-i vorba de cineva pe care-l știu. Dar cum ar putea fi o renegată a Coloniei? Remarcată abia după un an și jumătate de ședere în spațiul cosmic? Unde s-a ascuns până acum? Nu, n-a fost nici un fel de accident, era doar imaginația copiilor care se jucau de-a fantomele, încercând să sperie lumea, să se sperie singuri. E o tendință normală să fii înfricoșat de fețele negre, supte de foame, care apăreau în materialele video, atunci când toate chipurile pe care le întâlnești în lumea ta sunt albe, și rotunde, și bine hrănite.

— Somnul Rațiunii naște monștri, spuse Esther cu voce tare. Petrecuse multe ore în bibliotecă, absorbită de fișierele conținând Monumentele Artei Occidentale pentru că, deși nu putea vedea lumea, nici măcar SPES-ul, se putea bucura de picturi dacă acestea erau destul de mari. Gravurile îi plăceau cel mai mult, fiindcă nu se pierdeau în stropi de culoare, dacă le măreai foarte mult pe ecran. Continuau să-și păstreze ideea, reținută de liniile mari și negre, de zonele de umbră și cele de lumină care le relevau formele. Goya, așa se numea parcă. Lucruri îngrozitoare, zămislite de mintea unui om, în vreme ce el dormea cu capul pe o masă plină de cărți. Iar dedesubt erau scrise cuvintele "Somnul

Raţiunii naşte monştri", în engleză, singura limbă pe care-o cunoştea. Paraziţi, ploaie, limba spaniolă — toate fuseseră curăţate prin decontaminare. Dacă doreai, puteai învăţa spaniola cu ajutorul AI-ului, dar ce sens ar fi avut toată munca asta când AI-ul putea traduce în engleză mai repede decât reuşeai tu să gândeşti?! Ce sens are să cunoşti o limbă pe care n-o mai vorbeşte nimeni?

Sosi acasă cu hotărârea de-a discuta cu Susan despre mutarea ei într-un dormitor A-Ed din Boulder. Trebuia s-o facă. Astăzi. Trebuia să scape. Dormitorul comun nu putea fi mai rău decât acasă. Incredibila ei casă, locuită de incredibila ei familie, Mămica, Tăticul, Frăţiorul şi Surioara. O imagine vomitivă, gen anii 1900. Iat-o pe Uterine Rose, Eroina spaţiului, înaintând pe bâjbâite spre casă. Ajunse la locuinţă, deschise uşa şi, zărind-o pe mama ei care lucra la minusculul computer de bucătărie, aruncă plină de eroism:

— Susan, vreau să mă mut în dormitoarele comune. Cred c-ar fi mult mai bine pentru toţi. Ce zici, dacă-i spun lui Ike, n-o să explodeze?

Neprimind nici un răspuns, veni lângă mama ei şi realiză că Susan plânge.

— Ah, n-am vrut...

— Nu e vina ta, dragă. E vorba de Eddie.

Fratele de după tată era singura rudă în viaţă a lui Susan. Rămăseseră în relaţii prin Network. Nu se contactau prea des, deoarece Ike era pornit împotriva păstrării legăturilor cu cei abandonaţi pe Pământ şi lui Susan nu-i plăcea să facă nimic din ceea ce nu i-ar fi putut destăinui soţului. Esther era singura care ştia acest lucru şi se simţea mândră de încrederea mamei sale.

— E bolnav? întrebă ea, simţind că i se face rău.

— A murit. Fulgerător, din pricina unui mutant RMV. Tocmai m-a înştiinţat Bella.

Susan vorbea în şoaptă, cu o dezinvoltură aparentă. Esther ezită o clipă, apoi veni lângă ea şi-o atinse timid pe umăr. Susan se răsuci, o îmbrăţişă şi izbucni în hohote de plâns.

— Esther, era atât de bun, atât de bun... Am fost întotdeauna foarte apropiaţi. Toate femeile şi soţiile oribile ale tatălui nostru, toate locurile îngrozitoare prin care am trăit, totul devenea suportabil mulţumită lui Eddie, el reuşea să mă facă să mă simt bine. El a fost familia mea, Esther. Familia mea!

Poate că totuşi cuvântul "familie" exprima ceva de mare importanţă...

Mama ei se linişti şi se desprinse din îmbrăţişare.

— Va trebui să-i spui lui Ike? întrebă Esther, pregătind un ceai.

— Acum nu-mi pasă dacă află c-am vorbit cu Eddie, clătină din cap Susan. Bella a fost cea care mi-a trimis scrisoarea prin Net. N-am comunicat cu Eddie.

Esther îi întinse ceaşca de ceai. Susan sorbi puţin şi o puse deoparte.

— Deci vrei să te muţi în dormitoarele A-Ed, spuse ea.

Esther încuviinţă, simţindu-se vinovată că adusese vorba, vinovată că-şi părăsise mama într-un astfel de moment.

— Cred, nu ştiu sigur.

— Consider că-i o idee bună. Oricum, merită să încerci!

— Pe bune?... Dar tata, crezi că... ştii tu.

— Da, răspunse Susan. Deci?

— Cred că vreau cu adevărat să plec de-aici.

— Atunci, pleacă!

— Trebuie ca Ike să-mi aprobe decizia?

— Nu. Ai împlinit şaisprezece ani, vârsta la care poţi să iei singură decizii logice. Scrie asta în codul Societăţii.

— Nu mă simt întotdeauna atât de logică.

— Te vei simţi.

— Cred că e din cauză că el, mă înţelegi, simte că trebuie să controleze totul ca şi cum, altfel, ar lua-o razna.

— Ştiu. Va trebui să accepte însă. Într-un târziu, va fi chiar mândru că te-ai dezlipit de familie atât de devreme. La început, o să-şi iasă din pepeni, dar cu timpul se va calma.

***

Ike le surprinse pe amândouă. Nu se enervă deloc, primind cererea lui Esther cu mult calm.

— Bineînţeles că sunt de acord. Dar numai după transplantul de ochi!

— După...?

— Doar nu intenţionezi să-ţi începi viaţa adultă cu un handicap foarte grav, deşi reparabil. Ar fi o tâmpenie, Esther. Ai nevoie de independenţă personală. Începe prin a-ţi câştiga independenţa fizică. Puneţi ochi şi-apoi zboară. Credeai c-am să încerc să te reţin? Fata mea, nu-mi doresc nimic mai mult decât să te poţi descurca singură!

— Dar...

— Este pregătită pentru un transplant? întrebă Susan. Ţi-au comunicat cumva doctorii ceva ce eu nu ştiu?

— Treizeci de zile de pregătire preoperatorie a sistemului imunitar şi va fi gata pentru un dublu transplant de ochi. Am vorbit cu Dick ieri,

după ședința Consiliului Medical. Poate să meargă chiar și mâine, să-și aleagă o pereche de ochi.

— Să-ți alegi ochii? strigă Noah. Mamă, ce grozăvie!

— Și dacă... și dacă eu nu vreau? murmură Esther.

— Nu vrei?! Nu vrei să vezi?!

Ea își feri privirea. Maică-sa tăcea.

— Cred că ți-e frică. E natural să fie așa, dar teama poți să ți-o stăpânești. A refuza să vezi înseamnă să te păcălești singură.

— Sunt la vârsta la care pot lua propriile mele decizii, așa spune legea.

— Bineînțeles, e dreptul tău și nimeni nu ți-l contestă. Sunt însă sigur că vei lua o decizie corectă, am încredere în tine. Nu mă dezamăgi.

***

Pregătirea preoperatorie fu aproape la fel de rea ca și decontaminarea. Zile întregi, nu se putu gândi la nimic altceva decât la tuburile și aparatele care-i umpleau camera. În altele, se plictisea de moarte și era fericită dacă Noah trecea pe la Centrul de Sănătate ca s-o vadă.

— Ai auzit despre Hag? o întrebă el. O sumedenie de oameni din Urban au văzut-o. La început, a zărit-o un copil, apoi a văzut-o și mama copilului, apoi mulți alții. Se pare că-i foarte mică de statură și foarte bătrână. Cic-ar fi un soi de asiatică, înțelegi, fiindcă are ochii exact ca ai lui Yukio sau ai lui Fred. E cocoșată și cu picioare ciudate. Se plimbă de colo-colo, adunând tot soiul de lucruri de pe coridoare, ca și cum ar fi gunoaie, numai că acolo nu există nimic, și le pune în traista pe care-o poartă. Când lumea se apropie de ea, dispare, pur și simplu. Și are o gură dezgustătoare, ca de cauciuc, fără nici un dinte înăuntru.

— Dar pe femeia arsă au mai zărit-o?

— Câteva femei din Florida se adunaseră pentru o ședință. Dintr-o dată, în fotoliile din jurul mesei aflate în sala respectivă, au apărut mai mulți oameni negri. I-au privit lung pe cei prezenți, apoi au dispărut.

— Oau, ce chestie! exclamă Esther.

— A fost creat un Comitet de Investigație de Urgență, ca să deslușească treaba asta. Și tata a făcut parte din acest Comitet, împreună cu mulți psihologi. Au decis că e vorba de o halucinație de grup, provocată de o deprimare claustrofobică. Treburi dintr-astea. Tata are să-ți spună mai multe.

— Sigur.

— Ei, Es... Notă 1. Este vorba de un joc de cuvinte : Hei, da (*Yes* se pronunță la fel ca *Es*)

— Hei, nu (n.tr.)

— Ei, nu.

— Chiar o să... Vreau să spun, chiar o să-ți...

— Da, răspunse ea. Întâi ți-i scot pe cei vechi, apoi ți-i pun pe cei noi, după care îi conectează la nervi.

— Extraordinar!

— Da.

— Și te lasă să alegi...

— Nu. Doctorii aleg singuri, în funcție de compatibilitățile genetice. Au pentru mine, o pereche de ochi evreiești foarte drăguți.

— Pe bune?

— Glumeam. Poate că *sunt* evreiești, nu știu.

— Ar fi formidabil dac-ai putea să vezi bine! exclamă Noah, iar ea deslușì în glasul lui un accent mai aspru, ca la un instrument pe două tonalități, oboi ori fagot — prima dovadă a schimbării de voce.

— Ai la tine înregistrarea cu **Satyagraha**? Aș dori s-o mai ascult, îi ceru ea. Aveau o pasiune comună: muzica de operă a secolului XX.

— N-are complexitate intelectuală, spuse Noah, imitându-l pe Ike. E găunoasă din punct de vedere al ideilor.

— Da, aprobă Esther, ba pe deasupra, mai e și-n sanscrită.

Noah căută ultima arie. Îl ascultaseră pe tenor cântând crescendo în sanscrită. Esther închise ochii. Vocea cristalină urca pe note, urca parcă versanți de munte, străpungând ceața mohorâtă a norilor.

***

— Avem toate motivele să fim optimiști, conchise doctorul.

— Ce vrei să spui? întrebă Susan.

— Nu pot să garanteze sută la sută reușita, interveni Ike

— De ce nu? Totul a fost prezentat drept o procedură de rutină.

— În cazuri normale...

— Sunt și astfel de cazuri?

— Da, încuviință medicul, dar acesta este unul neobișnuit. Pe parcursul intervenției, n-au apărut nici un fel de probleme, la fel ca și în timpul pregătirii preoperatorii. Cu toate acestea, există o posibilitate — mică, dar există — să aibă loc o respingere parțială sau totală a organelor transplantate.

— Orbire...

— Dar știi, Sue, că și în cazul în care intervenția eșuează, mai pot încerca o dată.

— O altă soluție, chiar mai bună, ar fi implanturile electronice. Păstrează funcția optică și dau o orientare spațială. Există sonare excelente pentru perioadele de orbire.

— Deci putem fi optimiști, repetă Susan iritată.

— Cu moderație, opină doctorul.

***

— Te-am lăsat să faci asta, spuse Susan cu mânie, te-am lăsat, când puteam să te opresc!

Se răsuci pe călcâie și plecă.

Ike era așteptat la Docuri, întârziase mult. Cu toate acestea, în loc să coboare direct din Centrul de Sănătate, traversă Urban-ul, pentru a lua cel mai îndepărtat lift. Vroia să fie singur, să poată reflecta. Toată treaba asta cu operația lui Esther era greu de suportat, suprapusă peste fenomenul de isterie colectivă ce părea să se instaleze printre coloniști, iar acum Susan îl lăsa baltă. Simți o dorință aprigă de a fugi de tot și de toate. Nu mai dorea să stea lângă Esther, să le ceară doctorilor prognoze, nu mai dorea să vorbească cu Susan, nu mai voia să participe la nici un soi de întâlnire a nici unui comitet, ca să audă rapoarte despre halucinații... Dorea să fie singur, în pacea miezului de noapte, așezat în fața eranului Schoenfeldt.

— Ia te uită, spuse un om înalt, Laxness de la EVAC, oprindu-se lângă Ike în Piața Urban și fixând ceva din priviri. Ce-o să mai urmeze? Ce crezi că se întâmplă cu adevărat, Rose?

Ike îi urmări privirea. Întâlni fațadele înalte, din cărămidă și piatră, ale Urbanului și un băiat care tocmai traversa coridorul-stradă.

— Vorbești de puști?

— Da. Dumnezeule, privește-i!

Băiatul dispăruse din raza vizuală a celor doi, dar Laxness continua să se holbeze și să înghită în sec, de parc-ar fi fost bolnav.

— Gata, s-a dus, Morten.

— Trebuie să fi suferit cumplit de foame, urmă Laxness fără să-și mute privirea nici măcar cu un centimetru. Știi, primele dăți, am crezut că sunt proiecții holovid. Mă gândeam că e cineva care ne joacă o farsă, unul de la Comunicații, căruia îi lipsește o doagă.

— Investigăm încă această posibilitate, spuse Ike.

— Uită-te la brațele lor. Isuse!

— Nu există nimeni acolo, Morten.

— Ești orb? exclamă Laxness, întorcând spre el o privire intrigată.

— Nu există nimeni acolo!

Laxness îl fixă de parcă s-ar fi uitat la o fantomă.

— Eu cred că este, este vinovăția noastră, spuse el după un moment, privind în urmă, spre ceea ce vedea în Piață. Ce trebuie să facem? Nu reușesc să-mi dau seama.

Porni înainte brusc, mergând cu pași mari și grăbiți, ca și cum ar fi avut o treabă urgentă, apoi se opri și privi în jurul său, stânjenit. Ike remarcase această expresie la toate persoanele care se trezeau brusc din halucinații.

Îl depăși pe Laxness, mergând mai departe. Vru să-i spună ceva, dar nu știu ce anume.

Intrând pe un coridor stradal, avu strania senzație că trece printr-un soi de substanță, ori poate prezență, cu o consistență vâscoasă. Nu exista nimic de ordin fizic care să-l rețină din drum. Doar atingeri suave, aproape imperceptibile, pe brațe și pe umeri, asemănătoare unor descărcări electrice de mică putere, și respirații pe care, parcă, le simțea pe chip. Merse drept înainte, ajunse la lifturi și coborî spre Docuri. Liftul era plin, deși înăuntru nu se mai afla nimeni.

— Ei, Ike. Ai văzut până acum vreo fantomă? îl întrebă Hal Bauerman, zâmbitor.

— Nu.

— Nici eu. Mă simt de parcă n-aș fi normal. Uite documentația despre drivere, cu toate datele la zi.

— Chiar mai înainte, Mort Laxness a văzut niște chestii în Urban. Și nu e o persoană pe care s-o bănuiești de isterie.

— Nimeni nu-i isteric, Ike, zise Larane Gutierrez, vânzătoarea. Chestiile alea, oamenii ăia, există cu-adevărat.

— Ce oameni?

— Cei de pe Pământ!

— Toți suntem de pe Pământ, după câte știu eu.

— Mă refer la cei pe care-i vede toată lumea.

— Eu nu-i văd. Nici Hal, nici Rod...

— Eu i-am văzut, murmură Rod. Nu știu, pare nebunesc, îmi dau seama de asta, Ike, dar acei oameni au bântuit toată ziua de ieri prin Coridorul Pueblo. Poți trece prin ei, și cu toate astea îi vezi. Mi s-a părut că scot apă ca să-și spele hainele. Ai fi zis că te uiți la o casetă veche antropologică sau la ceva asemănător.

— O halucinație de masă...

— ... nu poate fi bănuită, în cazul nostru, izbucni Larane. Devenise agresivă, tăioasă. Ca de obicei când nu i se dă dreptate, gândi Ike. Acești oameni există, Ike, și apar tot mai mulți.

— Așa încât satelitul e plin de oameni în carne și oase, prin care poți trece nestingherit?!

— E o metodă bună ca să înghesui o mulțime de persoane într-un spațiu mic, observă Hal, rânjind mecanic.

— Și evident că tot ceea ce vezi tu există, chiar dacă eu nu văd nimic?

— Nu știu ce vezi *tu,* spuse Larane, nu știu care mai este realitatea. Știu doar că ei sunt aici. Nu știu cine sunt, poate că trebuie să descoperim acest lucru. Cei pe care i-am văzut ieri arătau ca și cum ar fi aparținut unei societăți primitive. Purtau piei de animale, dar aveau trăsături frumoase. Erau bine hrăniți și aveau niște priviri foarte vii, pline de atenție. Am avut senzația că ne-au văzut și ei. Nu pot fi sigură.

Rod încuviință, clătinând din cap.

— Atunci, singurul lucru pe care-l mai aveți de făcut este să intrați în vorbă, nu-i așa?! Bună băieți, bine ați venit pe SPES!

— Până acum, dispăreau dacă te apropiai de ei; acum în fiecare zi ajungem tot mai aproape, înainte să dispară, răspunse Larane, aproape serioasă.

— Larane, sări Ike, tu te auzi ce spui? Rod? Ascultați! Dacă aș veni la voi și v-aș spune: "Ia ghiciți ce mi s-a întâmplat, un extraterestru cu trei capete s-a teleportat pe satelit și e aici"? Ce este? Nu-l vedeți și voi? Nu-l poți vedea, Larane? Dar tu, Rod? Tu, Hal, îl vezi, nu-i așa?, are trei capete!

— Bineînțeles, confirmă Hal. Un nenorocit mic și verde.

— Ne credeți?

— Nu, răspunse Larane, pentru că voi mințiți, în vreme ce noi nu.

— Sunteți nebuni.

— Negând ceea ce eu și restul oamenilor am văzut, demonstrezi că nici tu nu ești departe.

— Nu vă supărați, interveni Hal, asta e o discuție ontologică foarte interesantă, fraților, dar am întârziat aproape 25 de minute cu predarea documentațiilor despre drivere.

***

În aceeeași seară, pe când muncea la proiecte, în interiorul cubului său, Ike simți din nou ușoare descărcări electrice de-a lungul brațelor și al spatelui. Avu senzația că este înconjurat de o mulțime invizibilă care murmură, emițând sunete la limita percepției, și respiră, exhalându-i în față izuri dulcege și cu aromă de mosc. Își ținu capul în mâini, preț de câteva minute, apoi privi din nou spre ecranul Schoenfeldt și-i vorbi, de parcă s-ar fi adresat unei ființe vii:

— Nu trebuie să lași să se întâmple așa ceva. Nu ne lua și această speranță.

Cubul era gol, iar aerul încăperii nemișcat și inodor.

Mai lucră o vreme, apoi merse în dormitor. Se lungi alături de nevastă, alături de tăcerea ei adâncă. Era departe de el, traversase granițele unei alte lumi.

Iar Esther zăcea în spital cufundată într-o negură fără sfârșit. Nu, nu fără sfârșit. Temporară, un întuneric vindecător. Avea să vadă.

***

— Ce faci, Noah?

Băiatul se holba în chiuveta pe jumătate plină cu apă. Avea o expresie absentă.

— Mă uit la peștișorii aurii. Tocmai au ieșit din robinet.

***

— Problema trebuie enunțată astfel: în ce moment devine conceptul de iluzie adecvat pentru a descrie o experiență plurală cu elemente de interactivitate?!

— Ei bine, spuse Jaime fără convingere, însăși această interactivitate poate fi o iluzie. Ca de exemplu, Ioana dArc și vocile pe care le-a auzit.

Helena, cea care părea că preluase conducerea Comitetului de Investigație, propuse:

— Ce-ar fi să-i invităm pe câțiva dintre oaspeții noștri să participe la această întâlnire?

— Stai puțin, interveni Ike. Ai spus "experiență plurală", dar nu e vorba de așa ceva. Eu n-am avut o asemenea experiență și mai sunt și alții în situația mea. Ce justificare ai pentru a spune că este vorba de o experiență împărtășită de mai mulți? Dacă aceste fantome, acești "musafiri", sunt impalpabili, dispar când te apropii de ei și nu pot fi auziți, atunci înseamnă că nu există. Cred că nu mai sunteți raționali...

— Îmi pare rău, Ike, dar nu cred că poți să le negi existența doar pe baza faptului că tu nu nu ești capabil să-i percepi.

— Bine, atunci, spune-mi tu pe ce bază mai solidă aș putea-o face?

— Negi că putem folosi aceleași principii pentru a-i accepta.

— Lipsa halucinațiilor este considerată un principiu după care cineva poate judeca percepțiile unei persoane drept halucinații.

— Bine, atunci numește-le halucinații, spuse Helena, deși "fantome" îmi suna mai bine. "Fantome" poate fi o denumire destul de adecvată. Problema este că noi nu știm cum să coexistăm împreună cu aceste fantome. N-am mai avut nicicând o atare experiență dar, înțelegeți bine acest lucru, trebuie să învățăm să ne descurcăm. Nu vor dispărea, credeți-mă. S-au instalat aici și chiar ceea ce înțelegem prin "aici" se modifică la rândul său. Poate că, dacă dorești, ne-ai putea fi de un mare ajutor, Ike, deoarece tu nu-i vezi pe... pe musafirii noștri, și nici modificările pe care le implică prezența lor. Treaba noastră însă, a celor care-i putem vedea, este să înțelegem *ce* sau *cine* sunt ei. Din cauza asta, continuând să le negi existența ne împiedici munca.

— Cine, pe toți dumnezeii, îi va distruge înainte să înnebunim cu toții? strigă Ike, ridicându-se brusc de la masa de conferințe. Nimeni nu-i răspunse. Toți priveau în jos, încurcați. Părăsi încăperea, în tăcerea adunării.

Un grup de oameni alergau râzând pe Coridorul CC.

— Conduceți-i spre trecere!, striga un individ solid, Stiernen de la Secția de Zbor, agitându-și mâinile în direcția unei mulțimi invizibile.

— Sunt bizoni! Sunt bizoni! Lăsați-i să treacă spre coridorul C, acolo e mai mult spațiu!

Ike merse drept înainte, fără să privească în jur.

***

— Pe ușa de la intrare crește un lujer de viță de vie, observă Susan, la micul dejun. Avea un ton atât de placid încât Ike, bucuros s-o audă vorbindu-i din nou, nu înțelese imediat ceea ce spusese.

— Sue..., începu el când pricepu.

— Ce pot să fac, Ike? Ce vrei de la mine? Vrei să mint, să nu spun nimic, prefăcându-mă că nu văd nici un lujer? Există. Arată ca un vlăstar de fasole roșie. E acolo.

— Sue, vița de vie crește în pământ. Pe Pământ. Nu există sol pe SPES.

— Știu asta.

— Cum poți să știi acest adevăr și totuși să-l negi?

— Merge spre trecut, tată, spuse Noah cu vocea sa intrată în schimbare.

— Despre ce-i vorba?

— Ei, bine, la început au fost oameni. Toate acele femei bătrâne și ciudate, și spectrele alea, îți amintești? Apoi au apărut alte specii de oameni. Apoi animale, acum plante și tot ce mai există. Mamă, știi că au văzut balene în Rezervoare?

— N-am văzut decât caii din Comun, râse ea.

— Erau cu adevărat frumoase, rosti melancolic Noah.

— Eu nu le-am văzut, spuse Ike. Și n-am văzut în Comun nici un cal.

— Erau o mulțime. Cred că nu prea aveai cum să te apropii de ei. Bănuiesc că erau sălbatici. Erau și câțiva pătați. Nina spune că se numesc Appaloosa.

— N-am văzut caii, icni Ike. Își cuprinse fața în mâini și începu să plângă.

— Tată... zise încetișor Noah.

— E-n regulă, No, murmură Susan. Totu-i bine. Du-te la școală, iubitule.

Ike auzi deschiderea ușii. Susan își plimbă mâinile prin părul lui, ciufulindu-l, și peste umeri, legănându-l ușor.

— E bine, Ike...

— Nu, nu-i bine. Nu-i deloc bine. Deloc, deloc. E o nebunie ceea ce ni se întâmplă. Totul s-a prăbușit, s-a irosit, s-a dus pe apa sâmbetei Nimic nu mai merge.

Ea rămase mult timp tăcută, strângându-i umerii.

— Când mă gândesc, spuse într-un târziu, mi se face frică. Pare ceva supranatural dar știu că nu-i așa, totul mi se pare foarte real. Abia atunci când uit cuvintele "supranatural" și "real", treaba asta devine inteligibilă. Mă uit la acești oameni și la cai...la vlăstarul de pe ușă, și-atunci înțeleg. Ce-am gândit noi, atunci când am socotit că putem pleca, așa, pur și simplu?! Cine suntem? Am adus cu noi, înlăuntrul nostru, tot ceea ce vedem acum. Caii, balenele, femeile bătrâne și copiii bolnavi... păstrăm totul în interior. Ei sunt noi, noi suntem ei, iar ei sunt aici.

Ike nu răspunse imediat.

— Așa deci, spuse el, inspirând adânc. Să urmezi șuvoiul. Să crezi în inexplicabil. Să crezi că e de necrezut. De fapt, cine mai vrea să înțeleagă? Cine mai are nevoie de așa ceva? Aceste lucruri devin inteligibile atunci când nu te mai gândești la ele. Poate c-ar fi mai bine dacă ne-am lobotomiza cu toți. Asta ne-ar simplifica mult viața.

Susan își luă mâinile de pe umerii lui și se îndepărtă.

— Bănuiesc că după extirparea creierului ni se pot face niște implanturi electronice, spuse ea. Și niște sonare individuale, ca să nu dăm peste fantome. Oare chirurgia este răspunsul la toate problemele noastre?

El se răsuci s-o privească în ochi, dar ea stătea cu spatele.

— Mă duc la spital, îl anunță și plecă.

***

— Hei! Fii atent! îi strigară. Nu știa la ce se referă și nici nu-l interesa. Poate că ei credeau că trece printr-o turmă de oi, ori printr-un grup de sălbatici goi, care dansau, ori printr-o mlaștină. El știa că traversează Comunul, coridoarele, cuburile.

Noah revenise acasă să-și schimbe hainele. Pretindea că s-a murdărit la fotbal cu noroiul care acoperea acum astroturf-ul din Comun. Ike însă călca pe iarba arficială lipsită de praf, inspira o atmosferă aseptică. Trecu prin ulmii și castanii înalți de douăzeci de metri, nu printre ei. Merse spre lifturi, apăsă pe taste și ajunse în Centrul de Sănătate.

— Esther a fost externată în dimineața aceasta, îl înștiință, zâmbitoare, sora de gardă.

— Externată?!

— Da. Dis-de-dimineaţă a venit o fetiţă mică, o negresă, cu un bilet de la soţia dumneavoastră.

— Pot să văd biletul?

— Desigur. E în fişa ei. Aşteptaţi o clipă!

Îi dădu biletul. Nu era de la Susan. Era adresat lui Isaac Rose. Recunoscu scrisul de mână al lui Esther şi îl despături.

"Plec pentru un timp în munţi.

Cu dragoste,
Esther"

Ieşi din Centru şi se opri ca să cerceteze coridoarele. Se desfăşurau la stânga, la dreapta şi drept înainte. Aveau 2,2 metri înălţime, 2,6 metri lăţime. Erau vopsite în cafeniu deschis, cu excepţia pardoselii gri, pe care erau trasate dungi colorate. Liniile albastre se opreau în uşa Centrului de Sănătate, ori începeau de acolo, era acelaşi lucru, dar săgeţile albe care le întrerupeau din trei în trei metri indicau intrarea, nu ieşirea, deci putea spune că liniile albastre se termină acolo. Pardoseala era de un gri deschis, exceptând dungile colorate, impecabil de curată şi aproape plană, pentru că în Zona 8 convexitatea lui SPES era minimă. Luminaţia se făcea prin panouri aşezate în pereţi, la fiecare 5 metri. Ştia toate distanţele, toate devizele, toate materialele folosite, totul. Le avea în minte. Le gândise vreme de ani. Raţionase, le proiectase.

Nimeni nu se putea rătăci pe SPES. Toate coridoarele duceau în locuri cunoscute. Ajungeai acolo urmărind săgeţile şi dungile colorate. Chiar dac-ai fi mers pe toate coridoarele, cu toate lifturile, în orice direcţie, şi tot nu te-ai fi putut rătăci, ajungând acolo de unde-ai plecat. Nu aveai cum să te împiedici, deoarece pardoseala coridoarelor era perfect netedă şi vopsită în gri deschis, cu dungi colorate şi săgeţi albe, care te conduceau încotro doreai să mergi.

Ike făcu doi paşi şi se poticni, căzând. Îşi răni mâinile în ceva tare, cu o formă colţuroasă. O piatră — apărută din podeaua coridorului neted, de metal. Era închisă la culoare, de un gri-maroniu, străbătut de un vinişoare albe. O bucată mică, gălbuie, de lichen crescu lângă mâna sa. Îşi ridică braţul şi privi zgârietura de la încheietură. Linse picătura de sânge care se ivea din rană. Stând acolo, ghemuit, privi piatra, apoi se uită dincolo de ea. Nu văzu nimic altceva decât coridorul. Se ridică în picioare.

— Esther!

Vocea lui răsună neputincioasă de-a lungul coridoarelor.

— Esther, nu pot să mai văd. Învaţă-mă să văd!

Nimeni nu-i răspunse.

Înainta, ocolind cu mare grijă piatra. Era o cale lungă și nu putea fi sigur că nu se rătăcise. Nu știa nici măcar unde se află, deși urcușul devenea tot mai abrupt, iar aerul rarefiat și mai rece.

N-avu idee de nimic, până ce nu auzi vocea mamei sale.

— Isaac, dragă, te-ai trezit? întrebă ea, aproape cu asprime.

Se întoarse și-o zări stând lângă Esther, într-o ieșitură a masivului de granit, pe marginea drumului abrupt și prăfuit. În spatele lor, în zare, piscuri ninse străluceau în lumina limpede, orbitoare. Esther îl privea. Ochii ei erau de asemenea limpezi, dar întunecați.

— Acum putem coborî, spuse ea.

ASCENSIUNEA PE FAȚADA NORDICĂ

Din jurnalul lui Simon Interthwaite din Prima Expediție pe strada Lovejoy.

21.II. Robert a ajuns în tabăra de la Bază cu cinci șerbeți. A adus mai multe exemplare din ziarul *Times* de luna trecută, pe care le-am devorat cu lăcomie. Echipa noastră este acum completă. Mâine, grupa de avangardă pornește urcușul. Vremea e constantă.

22.II. Am însoțit grupa de avangardă până la trecătoarea de dedesubtul Terasei, apoi ne-am întors. Vânturi de până la 40 mile pe oră bat în rafale, dar vremea rămâne constantă. Seara, Peter a primit prin radio mesajul că totul e bine în tabăra de pe Terasă.

Șerbeții cântă în fața focurilor de tabără.

23.II. Ne pregătim. Am strâns legăturile. Vreme constantă.

24.II. Am ajuns cu ușurință la Tabăra de pe Terasă, după o cățărare de o zi. Zăbală înșelătoare la îmbinarea dintre grilaj, lambă și uluc, dar grupul de avangardă lăsase frânghia la locul ei și ne-am efectuat urcușul fără dificultăți prea mari. Omu Ba a folosit alergarea în salturi și a ajuns înaintea celorlalți. Inventiv, dar indisciplinat. Exemplu negativ pentru ceilalți șerbeți. Tabăra de pe Terasă e netedă, uscată, adăpostită, mult mai confortabilă decât Baza. Ne-am bucurat că am scăpat de nesfârșiții rododendroni. Seara a nins.

25.II. Imobilizați de zăpadă.

26.II. Idem

27.II. Idem. Am terminat ultimele pagini din *Times* (reclame).

28.II. Derek, Nigel, Colin și cu mine am urcat, cu tot viscolul care ne orbea, să facem planul și să fixăm pitonii. Vizibilitate foarte proastă, Nigel s-a plâns.

Ne-am întors la prânz, am ajuns la tabăra de pe Terasă la trei după-amiază.

29.II. Vânt puternic și ploaie. Omu Ba beat din 27.II. Cu ce s-a îmbătat? Cantitatea de alcool pentru mașini de gătit a scăzut simțitor. Inventiv, dar nedisciplinat. Mustrarea e dificilă în aceste condiții.

30.II. Robert s-a cățărat cu ajutorul frânghiei până sus, pe Cornișa nord-estică. A fost nevoit să se întoarcă, din cauza groazei șerbeților față de ocupanți. Superstiție de neînvins. Trebuie să eliminăm planurile pentru acea rută și să ne îndreptăm direct spre Conducta de Drenaj. Nu mai putem rezista mult aici, înghesuiți în această tabără, fără ziare. Nu e loc pentru șase oameni în cortul nostru și-i auzim pe cei 16 șerbeți certându-se mereu în ale lor. Acum văd că grupul e inutil de numeros, deși unii au sub 1,55 metri înălțime. Zece oameni aleși pe sprânceană ar fi suficienți. Vizibilitatea zero toată ziua. Zăpadă, ploaie, vânt.

31.II. Furtună, lapoviță, ceață. Trei șerbeți au fost dați dispăruți.

1.III. S-a terminat extractul de carne. Derek e foarte deprimat.

4.III. Am sărit mai multe zile, din cauza furtunii de zăpadă. Astăzi, soare strălucitor, fără vânt, zăpadă orbitoare pe ridicăturile mai joase; de aici nu putem vedea înălțimile. Șerbeții au revenit, după o inexplicabilă absență, aducând cu ei hrană. Moral ridicat. Am făcut săpături și ne-am pregătit toată ziua pentru ascensiunea (două grupuri) de mâine.

5.III. Am reușit! Ne aflăm pe Acoperișul Terasei! Privelișteopleșitoare. Piscul neatins încă, de la 2618, vizibil clar spre SE. Al doilea grup (Peter, Robert, opt șerbeți) n-a ajuns încă. Am poposit într-un loc bătut de vânturi și expus pe un povârniș abrupt. Șindrila alunecoasă din cauza ploii și a lapoviței.

6.III. Nigel și doi șerbeți au coborât înapoi, pe Muchea nordică să se întâlnească cu cel de-al doilea grup. Au revenit la 4 după amiază, fără

să-i fi reperat. Au întârziat probabil la tabăra de pe Terasă. Ingrijorare. Radioul mut. Vântul în creştere.

7.III. Colin a făcut o întindere la umăr, cățărându-se pe frânghie, spre Fereastră. Un renghi stupid, copilăresc. Există sau nu ocupanţi, şerbeţii ţin foarte mult să nu-i deranjeze. Nici un semn de la al doilea grup. Mesajele radio greu de înţeles, interferenţe constante de la KWJJ, postul de muzică country. Atmosferă vântoasă, dar cerul e senin şi vremea constantă.

8.III. Am hotărât să urcăm mâine, dacă vremea se menţine favorabilă. Am reparat echipamentul, am înlocuit susţinătorii de pitoni uzaţi. Şerbeţii nehotărâţi.

9.III. Sunt singur pe Acoperişul Superior.

Nimeni nu mai vrea să continue ascensiunea. Colin şi Nigel mă vor aştepta trei zile în tabăra de pe Acoperişul Terasei; Derek şi patru şerbeţi au început coborârea spre Bază. Eu am pornit cu doi şerbeţi, la cinci dimineaţa. Splendid răsărit de soare la est, la ora 7,04. Am urcat constant întreaga zi. O porţiune mai dificilă la ultima consolă Şerbeţii foarte hotărâţi. Omu Ba, legănându-se pe frânghie, observă:

— Tii, ce mai priveliște, domn'e!

Extenuaţi la sosirea în tabăra de pe Acoperişul Superior, însă cei trei şerbeţi veniţi înaintea noastră ridicaseră corturi şi pregătiseră hrana. Panta e atât de abruptă aici, încât simt c-aş putea să mă rostogolesc prea în jos, în timpul somnului!

Şerbeţii cântă în cortul lor.

Deasupra mea, Vârful ascuţit şi Hornul, înălţându-se distinct pe fundalul stelelor.

Aici se opreşte jurnalul lui Simon Interthwaite. Patru din cei cinci şerbeţi care-l însoţeau în tabăra de pe Acoperişul Superior s-au întors la Bază, după trei zile. Au adus cu ei jurnalul, două veste curate şi un tub de pastă de anşoa. Raportul lor despre soarta lui Simon a fost incoerent. Expediţia Interthwaite a abandonat încercarea de a escalada Faţada nordică a clădirii nr. 2647 de pe strada Lovejoy şi s-a întors la Calcutta.

În 1980, o expediţie formată din angajaţi la Compania Izutsu, împreună cu patru ghizi şerbeţi, a atins vârful, folosind o rută de pe Faţada nordică, înaintând de-a curmezişul ferestrelor birourilor şi plantând piloni ajutători, direct până la streaşină.

Protestul ocupanţilor a fost zadarnic.

Nimeni n-a escaladat încă Hornul.

PIATRA CARE A SCHIMBAT LUCRURILE

O nurobl, pe nume Bu, lucrând într-o zi cu echipa ei la grămada de pietre de la Colegiul Obling, găsi piatra care a schimbat lucrurile.

Acolo unde locuiesc oblii, malurile râului sunt stâncoase. Bolovani, grohotiș, pietre mici, prundiș și pietriș formează grămezi care se întind pe mile întregi, în susul și în josul curentului. Orașele oblilor sunt construite din piatră; de obicei, pentru mesele cu carne, ei vânează iepuri-de-stâncă.

Nuroblii lor se adună și prepară ierburi și licheni ce constituie hrana obișnuită, înalță casele și colegiile și le mențin curate, fiindcă oblii devin foarte nervoși și nefericiți când lucrurile nu sunt păstrate în ordine.

Inima unui oraș obl o reprezintă colegiul lui, iar mândria oricărui colegiu e dată de terasele sale, care coboară în trepte, de la înaltele clădiri de piatră spre râu. Pietrele teraselor sunt aranjate după mărime: bolovani pentru pereții exteriori, între ei — rânduri de pietre mari, apoi de pietre mai mici și, în sfârșit terasele interioare, din pietricele aranjate în mozaicuri elaborate și modele din pietriș. Pe terase, oblii se preumblă sau adastă în zilele lungi și calde, fumând din pipe de steatit și discutând despre istorie, istorie naturală, filozofie și metafizică. Atâta timp cât pietrele sunt aranjate în funcție de formă și mărime, iar modelele sunt păstrate curate și în ordine, oblii se bucură de pacea spiritului și pot gândi profund. După conversațiile de pe terasă, cei mai în vârstă și cei mai înțelepți dintre obli intră în colegii și notează tot ce s-a gândit și s-a spus mai interesant în Cărțile de Amintire, care stau aranjate cu grijă pe rafturile din bibliotecile colegiilor.

La începutul primaverii, când râul se revarsă peste terase, rostogolind la întâmplare pietrele, luând cu el pietrișul și pricinuind mari neorânduieli, oblii rămân închiși în colegii. Acolo citesc din Cărțile de Amintire, discută și adnotează, plănuiesc noi modele pentru terase,

mănâncă festinul cu carne și fumează. Nurii lor gătesc, servesc la masă și fac curățenie în încăperile colegiilor. Cum trec inundațiile, nurii încep să sorteze pietrele și să repare terasele. Se grăbesc s-o facă, fiindcă dezordinea rămasă după inundații îi enervează foarte tare pe obli și, când aceștia sunt nervoși, îi bat și-i violează pe nuri mai abitir ca de obicei.

Inundațiile de primăvară din acel an rupseseră zidul de bolovani al orașului Obling, lăsând în urmă, pe terase, ramuri și vreascuri și alte gunoaie sau distrugând multe dintre modele. Terasele Colegiului Obling erau vestite pentru ordinea perfectă și frumusețea complicată a structurilor din pietre. Obli vestiți își petrecuseră aici ani întregi din viață, proiectând modelele și alegând pietrele; un mare designer, Aknegni, se spune că ar fi muncit cu propriile lui mâini la perfecționarea creației sale. Dacă o singură piatră dintr-o astfel de structură se pierde, nuroblii petrec zile întregi scormonind prin grămezile de stânci după un înlocuitor de exact aceeași formă și mărime. La o astfel de sarcină era angajată Bu, împreună cu echipa, când dădu peste piatra care a schimbat lucrurile.

Când sunt necesare înlocuiri, nurii care lucrează la grămezile de pietre fac adesea o copie brută a porțiunii de mozaic, ca să poată testa pietricelele care se potrivesc, fără să le mai transporte până sus, pe terasa interioară. Bu așezase o piatră în modelul de testare descris și-o privea ca să se asigure că mărimea și forma sunt cele necesare, când fu izbită de o calitate a acesteia pe care nu o mai remarcase niciodată înainte: culoarea. Pietricelele din respectiva parte a modelului erau toate ovaluri, mari de o palmă și un sfert lățime și o palmă și jumătate lungime. Piatra pe care Bu tocmai o potrivise în modelul de testare era perfectă ca mărime, ovală și se potrivea întocmai; dar, în timp ce pietrele celelalte erau colorate în cea mai mare parte cenușiu închis, cu granulație nu prea mare, cea nouă era de un albastru-verzui strălucitor, stropită cu pete de un verde-jad mai pal.

Bu știa, desigur, că respectiva culoare a pietrei nu are absolut nici o importanță, că este o calitate accidentală și minoră, care nu afectează în nici un fel modelul. Cu toate acestea, se surprinse privind cu o ciudată satisfacție la bolovanul albastru-verzui. De fapt, își spuse: "Această piatră e minunat de frumoasă." Nu se uita, așa cum ar fi trebuit, la întregul model, ci la o singură piatră, a cărei culoare era scoasă în evidență de tenta mai stinsă a celorlalte. Bu fu neobișnuit de tulburată; gânduri ciudate îi veniră în minte. Își spuse: "Această piatră e semnificativă. Are un înțeles. E un cuvânt." O ridică și o ținu în palmă, studiind modelul test.

Modelul original, sus pe terasă, era denumit Modelul Decanului, în cinstea decanului Colegiului, Festl, care elaborase planurile pentru această porțiune a terasei. Când Bu așeză piatra albastru-verzuie în

aranjament, privirea îi fu din nou atrasă de culoare, abătându-i atenţia de la model; nu desluşi însă nici o semnificaţie în asta.

Duse piatra albastru-verzuie la maistrul nur al grămezii de pietriş şi-l întrebă dacă lui i se pare ceva nelalocul lui, ciudat sau deosebit în legătură cu piatra. Maistrul o examină gânditor, dar într-un târziu deschise larg ochii, în semn că nu.

Bu duse piatra pe terasele interioare şi o aşeză la locul cuvenit. Se potrivea întocmai în modelul Decanului; forma şi mărimea erau perfecte. Depărtându-se însă pentru a studia structura, Bu îşi zise că nu seamănă deloc cu modelul Decanului. Piatra cea nouă nu modifica modelul, pur şi simplu completa un aranjament de care Bu nu-şi dăduse seama până atunci: o combinaţie de culori, care avea prea puţină legătură, sau deloc, cu aranjamentul de formă şi mărime din Modelul Decanului. Noua piatră completa o spirală de pietre albastru-verzui, pe fundalul de romburi întrepătrunse cu ovaluri care formau centrul modelului lui Festl. Majoritatea pietrelor albastru-verzui erau acelea puse de Bu în ultimii ani; spirala fusese însă începută de alt nur, înainte ca Bu să fie promovată la Modelul Decanului.

Tocmai atunci, decanul Festl se nimeri să facă o plimbare sub soarele primăvăratic, cu arma ruginită pe umăr, cu pipa în gură, bucuros să vadă cum se repară stricăciunile aduse de inundaţii. Decanul era un obl bătrân şi cumsecade, care n-o violase niciodată pe Bu, deşi o mângâia adesea. Bu îşi adună tot curajul, îşi ascunse privirea şi rosti:

— Luminate Decan! Ar binevoi luminatul Decan, în marea sa înţelepciune, să-mi spună care este înţelesul verbal al acestei porţiuni din modelul iniţial, pe care tocmai l-am reparat?

Decanul Festl se opri, poate puţin nemulţumit că a fost întrerupt din meditaţiile sale; văzând-o însă pe tânăra nur ghemuindu-se atât de modest şi ferindu-şi ochii, o mângâie părinteşte şi-i răspunse:

— Desigur. Această porţiune din modelul creat de mine înseamnă, la nivelul cel mai simplu: "Eu aranjez pietrele frumos" sau "Eu aranjez pietrele într-o ordine excelentă". Există, desigur şi o semnificaţie imanentă postverbală la un nivel superior, ca şi în Inefabila Arcana. Însă tu nu trebuie să-ţi baţi căpşorul cu aşa ceva!

— Este oare posibil, întrebă nurul cu o voce umilă, să găsim un înţeles în **culoarea** pietrelor?

Decanul zâmbi din nou şi o mângâie în diferite locuri.

— Cine poate şti ce se petrece în capul nurilor! Culoare! Semnificaţie în culoare! Acum, du-te, puişor de nur. Ai făcut o treabă foarte bună aici. Foarte îngrijit, foarte frumos.

Pleçă mai departe, pufăind din pipă şi profitând de soarele primăvăratic.

Bu se întoarse la grămadă, să sorteze pietre, dar mintea îi era deja stârnită. Toată noaptea visă piatra albastru-verzuie. În vis, aceasta îi vorbea, iar pietrele din modelul ce-o înconjura începură și ele să vorbească. La trezire, Bu nu-și putu aminti cuvintele pe care le rostiseră pietrele.

Soarele nu se ridicase încă din culcuș, dar nurii erau treji, iar Bu vorbi cu câteva colege de cuib și prieteni de muncă, în timp ce-i hrăneau și-i curățau pe pui și-și luau grăbiți micul dejun de licheni fripți, reci.

— Veniți pe terasă, acum, înainte să se trezească oblii, îi chemă Bu. Vreau să vă arăt ceva.

Bu avea multe prietene și mulți prieteni și vreo opt sau nouă nuri o urmară pe terasă, mulți luându-și cu ei și puii nou născuți sau care abia învățau să meargă.

— Ce-o mai fi având în cap Bu, de data asta? își aruncau râzând.

— Ia priviți aici, le arătă Bu când ajunseră în dreptul terasei interioare proiectate de decanul Festl. Priviți aranjamentele. Și uitați-vă și la *culorile* pietrelor.

— Culorile nu înseamnă nimic, zise unul dintre nuri, iar un altul adăugă:

— Culorile nu fac parte din model, Bu.

— Și dacă n-ar fi așa? rosti Bu. Priviți, numai!

Nurii, obișnuiți cu tăcerea și supunerea, priviră.

— Ei bine, zise unul dintre ei după un timp, ce lucru uimitor!

— Ia uitați-vă aici! remarcă cel mai bun prieten al lui Bu, Ko. Această spirală albastru-verzuie care traversează întreg Modelul Decanului! Uite și cinci hematite roșii, în jurul unei pietre galbene — ca o floare.

— Toată porțiunea din bazalt cafeniu traversează întregul model, nu-i așa? observă micuța Ga.

— Formează un alt model, diferit, zise Bu. Poate e un model imanent cu o semnificație inefabilă.

— Ia mai termină, Bu, trânti Ko. Ești cumva profesor?

Ceilalți râseră, dar Bu era prea surescitată ca să-și dea seama că devine caraghioasă.

— Nu, rosti ea sincer, dar uitați-vă la piatra albastru-verzuie, acolo, ultima din spirală.

— Serpentinită, constată Ko.

— Știu, dar dacă Modelul Decanului înseamnă ceva — a zis că acea porțiune înseamnă "Îmi aranjez pietrele frumos" — ei bine, piatra albastru-verzuie n-ar putea să însemne un cuvânt diferit? Cu un înțeles diferit?

— Ce înțeles?

— Nu știu. Ziceam că poate știți voi.

Bu privi plină de speranță spre Un, nurul mai în vârstă, care fusese schilodit în tinerețe din cauza alunecării unei stânci, era totuși atât de bun la menținerea modelelor, încât oblii îl lăsaseră să trăiască. Un se uită la piatra albastru-verzuie și la curba formată de celelalte pietre albastru-verzui și, în sfârșit, spuse încetișor:

— S-ar putea să însemne "Nurul aranjează pietre".

— Care nur? întrebă Ko.

— Bu, zise micuța Ga. Ea a aranjat piatra.

Bu și Un deschiseră amândoi larg ochii, ceea ce însemna negare.

— Modelele nici nu vorbesc despre nuri! sări Ko.

— Poate că modelele în culori, da, răspunse Bu, surescitată și clipind foarte repede.

— "Nurul", afirmă Ko urmând curba albastru-verzuie cu toți cei trei ochi — "aranjează frumos pietrele, în bucle greu de controlat." Doamne! Ce mai e și asta? Citi înainte de-a lungul curbei: "În bucle greu de controlat pre..." — asta ce mai e? Ah, "prevestind vizibilul."

— "Viziunea", sugeră Un."Viziunea a..." nu știu ultimul cuvânt.

— Vezi toate astea în culoarea pietrelor? întrebă Ga, uluită.

— În modelele culorilor, răspunse Bu. Ele nu sunt întâmplătoare. Nu sunt lipsite de înțeles. Tot timpul noi le-am aranjat în modele — nu numai cele proiectate de obli, pe care le executăm, ci și altele, — ale nurilor — cu noi sensuri. Uitați-vă, uitați-vă la ele!

Cum erau obișnuiți cu tăcerea și supunerea, priviră cu toții la modelele de pe terasa interioară a colegiului Obling. Văzură cum aranjamentul după formă și dimensiune al pietricelelor și al pietrelor mai mari formau pătrate, ovaluri, triunghiuri, decaedre, zigzaguri și modele rectilinii, de o mare frumusețe ordonată și sens. Și mai văzură cum aranjamentul pietrelor după culoare crease alte modele, mai puțin complete, adesea abia schițate sau sugerate — cercuri, spirale, ovaluri și complexe labirinturi de curbe, de mare și neprevăzută frumusețe și sens. Astfel, un arc lung și ondulat de pietre albe de cuarțită trecea drept prin mijlocul liniei drepte, duble, formate de pietrele de mărimea unei palme, iar zona romboidală a pietrelor de o jumătate de palmă părea un element dintr-un semicerc lung, galben-deschis.

Ambele modele erau acolo; se anulau unul pe celălalt sau făceau parte unul dintr-altul? Era greu să le observi pe amândouă o dată, dar nu imposibil.

După o vreme, micuța Ga întrebă:

— Am făcut toate astea fără măcar să știm?

— Eu m-am uitat întotdeauna la culoarea pietrelor, rosti Un cu voce joasă, privind în jos.

— Și eu la fel, mărturisi Ko. Am ținut seama și de granulație, și de compoziție. Am început în porțiunea cotită de la Unghiurile de Cristal— arătă spre o porțiune foarte veche și vestită a terasei, proiectată de marele Oholothl. Anul trecut, după ultima inundație, când am pierdut multe pietre din model, îți mai amintești? Am luat o mulțime de ametiste din Peșterile Ubi. Ador purpuriul! Tonul lui era sfidător.

Bu privi la cercul de turcoaze mici și netede, încrustate într-un colț al mai multor dreptunghiuri întrepătrunse.

— Mie îmi place albastrul-verzui șopti ea. Lui îi place purpuriul. Noi vedem culorile pietrelor. Noi formăm modelele. Noi aranjăm modelele foarte frumos.

— Credeți c-ar trebui să le spunem Profesorilor? întrebă micuța Ga, surescitată. S-ar putea să ne dea mai multă hrană.

Bătrânul Un deschise foarte larg ochii.

— Să nu sufli nici un cuvințel Profesorilor! Lor nu le place să schimbe aranjamentele. Doar știi. Devin nervoși. Ar putea, devenind nervoși, să ne pedepsească.

— Nu ne e frică, șopti Bu.

— Ei n-ar înțelege, hotărî KO. Ei nu se uită la culori. Nu ne ascultă niciodată. Și chiar dacă ar face-o, vorbele unor nuri n-ar avea nici o importanță. Nu credeți? Dar eu mă voi întoarce la Peșteri, să mai iau niște ametiste și să termin porțiunea aceea cotită! promise, arătând spre Unghiurile de Cristal, unde reparațiile abia începuseră. Nu-și vor da seama niciodată.

Puiul neascultător din grija lui Ga, fiul Profesorului Endl, scotea pietricele din Triunghiul Superior, fapt pentru care trebui să i se administreze o mamă de bătaie.

— Doamne, oftă Ga, e groaznic! Se cunoaște că e pui de obl. Nu știu ce să mă mai fac cu el!

— Va merge la școală anul viitor, zise Un aspru. Vor ști ei, ce să-i facă acolo.

— Dar eu ce-o să mă fac fără el? întrebă Ga.

Soarele era de-acum sus, pe cer, și Profesorii puteau fi văzuți cum privesc de la ferestrele dormitoarelor lor, spre terase. Cu siguranță, nu le-ar fi plăcut să vadă nuri hoinărind. Iar puilor le era, desigur, cu desăvârșire interzis accesul în interiorul colegiului. Bu și ceilalți se întoarseră grăbiți la cuiburi și la ateliere.

Ko se duse la Peșterile Ubi în aceeași zi, iar Bu îl însoți; reveniră cu saci plini de ametiste frumoase și lucrară mai multe zile să termine

porțiunea curbată, pe care au denumit-o Valurile de Purpură, aflată în reparația și întreținerea zonei Unghiurile de Cristal. Ko era fericit la lucru, cânta și glumea, iar noaptea făcea dragoste cu Bu. Dar ea rămânea preocupată. Studiind iar și iar modelele de culoare de pe terase, găsea din ce în ce mai multe și mereu mai variate înțelesuri și idei.

— Toate sunt despre nuri? întrebă bătrânul Un.

Artrita îl ținea departe de terase, dar Bu îi raporta zilnic descoperirile ei.

— Nu, recunoscu Bu, cele mai multe sunt despre obli și nuri laolaltă. Și despre pui. Dar nurii le-au făcut, deci sunt diferite. Modelele oblilor nu vorbesc niciodată cu-adevărat despre nuri, doar despre obli și ce gândesc ei. Dacă însă începi să cunoști culorile, ele spun lucruri foarte interesante!

Bu era atât de surescitată și de convingătoare că și alți nuri din Obling au început să studieze modelele de culori, învățând cum să le citească sensul. Procedeul s-a răspândit în alte cuiburi, și, curând, în alte orașe. N-a trecut mult și nurii din susul și din josul văii descopereau că și terasele lor erau pline de modele neobișnuite cu pietre colorate și mesaje surprinzătoare despre obli, nuri și pui.

Mulți nuri, totuși, întristați de această idee, refuzau cu fermitate să vadă modele în culori sau să permită culorii unei pietre să aibă vreun sens.

— Oblii contează pe noi să nu schimbăm lucrurile, spuneau acești nuri. Suntem nuroblii lor. Contează pe noi să menținem modelele lor în ordine și puii liniștiți și să păstrăm ordinea, pentru ca ei să facă treburi importante. Dacă începem să inventăm noi înțelesuri, să facem schimbări, să distrugem modelele, unde o să ajungem? Nu este cinstit față de obli.

Dar Bu nu ținea seamă de toate acestea; era mândră de descoperirea ei. Nu mai asculta în tăcere. Începuse să vorbească. Umbla prin atelierele de muncă și vorbea. Într-o seară, făcând uz de tot curajul pe care-l avea și purtând la gât, pe o curelușă, un turcoaz perfect lustruit pe care-l numea piatra ei proprie, urcă spre terase. Le traversă, printre Profesorii uluiți și ajunse la Mozaicul Rectorat unde Astl, femeia Rector, savantă de renume, se plimba, meditând solitar, cu vechea pușcă aruncată pe spate și fuioare de fum ieșindu-i din pipa-i fumegândă. Nici chiar un Profesor plin n-ar fi întrerupt-o într-un asemenea moment sacru. Dar Bu se duse drept la ea, se ghemui, își acoperi ochii și rosti cu o voce tremurătoare, dar clară:

— Doamnă Rector! Vreți să binevoiți să-mi răspundeți la o întrebare?

Femeia Rector fu neplăcut impresionată și tulburată de acest comportament nelalocul lui. Se întoarse către Profesorul cel mai apropiat și porunci:

— Această nur e nebună; luați-o de aici, vă rog!

Bu a fost condamnată la zece zile închisoare, unde să fie violată după plac de studenți, apoi a fost trimisă la carierele de piatră, pentru o sută de zile.

Când a revenit la cuib, era gravidă de la unul dintre violuri și destul de slabă din cauza muncii în cariere, dar tot mai purta la gât turcoazul. Toate tovarășele ei de cuib și prietenii de la muncă au întâmpinat-o cu bucurie, cântând cântece compuse din cuvintele de pe modelele colorate ale teraselor. Ko o consolă cu o afecțiune caldă în noaptea aceea și-i spuse că puiul ei va fi și puiul lui, iar cuibul ei va fi și cuibul lui.

Nu peste multe zile, ea intră în colegiu (prin bucătărie) și-și făcu drum (cu ajutorul nurilor de serviciu) spre camera Canonului.

Canonul Colegiului Obling era un obl foarte bătrân, recunoscut pentru erudiția sa în lingvistică și metafizică. Dimineața se trezea încet. În acea dimineață făcu la fel și privi cu oarecare mirare la nurul de serviciu care venise să-i dea la o parte perdelele și să-i servească micul dejun. Părea o persoană diferită. Ar fi pus mâna pe armă, dar era prea somnoros.

— Bună, bolborosi. Ești nouă, nu-i așa?

— Aș dori să-mi răspundeți la o întrebare, zise nurul.

Canonul se trezi de-a binelea și se holbă la această ființă uluitoare.

— Ai cel puțin decența să-ți acoperi ochii, nur! se răsti el, dar în fapt nu era prea furios. Ajunsese atât de bătrân, încât nu mai era sigur de obiceiuri, astfel că o schimbare nu-l deranja atât cât ar fi trebuit.

— Nimeni altul nu-mi poate răspunde, insistă nurul. Vă rog, ajutați-mă. Știți cumva dacă o piatră albastru-verzuie dintr-un model poate fi un cuvânt?

— A, sigur că da, își aminti Canonul, înviorându-se. Deși, bineînțeles, toată semnificația verbală coloristică e de mult ieșită din uz. A ajuns de interes doar pentru anticari, pentru țâcniți bătrâni ca mine, hmm... Cuvintele-culoare nu mai intervin nici în cele mai arhaice modele. Doar în cele mai vechi Cărți de Amintire.

— Ce înseamnă?

Canonul se întreba dacă visează — discuta lingvistică istorică cu un nur, înainte de micul dejun! Dar era un vis distractiv...

— Semnificația culorii albastru-verzui — ca și piatra pe care-o porți ca podoabă — ar putea, în forma sa adjectivală, să indice în cadrul unui model calitatea unei voințe nestingherite. Ca substantiv, culoarea ar fi folosită pentru a însemna — cum să-i zic? — absența constrângerii, lipsa de control, o condiție a autodeterminării.

— Libertate, traduse nurul. Libertate înseamnă?

— Nu, draga mea, spuse Canonul. A însemnat, dar acum a încetat.

— De ce?

— Deoarece cuvântul e demodat, rosti Canonul, începând să se plictisească de acest dialog inexplicabil. Acum du-te, ca un nur de treabă, și spune servitorului să-mi aducă micul dejun!

— Uită-te pe fereastră, strigă nurul cu privirea înfocată, cu o voce atât de pătimașă, încât Canonul se alarmă. Uită-te pe fereastră, la terase! Privește culorile pietrelor! Privește modelele făcute de nuri, desenele formate de noi, sensurile pe care le-am înscris! Caută libertatea! Te rog să privești!

Și, cu această rugăminte finală, ființa năucitoare dispăru. Canonul rămase privind fix la ușa dormitorului; peste o clipă, aceasta se deschise. Vechiul său nur de serviciu intră cu o tavă pe care se aflau ceai din plante de piatră și lichen afumat fumegând.

— Bună dimineața, mărite Canon! rosti ea veselă. V-ați și trezit? Ce dimineață minunată!

După ce puse tava jos, lângă pat, trase larg perdelele.

— A fost aici, adineauri, o tânără nur? întrebă Canonul, destul de nervos.

— Bineînțeles că nu, domnule. Eu cel puțin nu știu, mărturisi nurul de servici.

Oare nu cumva se uitase *direct* la el un moment, cu înțeles? Ar fi avut îndrăzneala asta? Desigur că nu.

— Terasele arată minunat în dimineața asta, continuă ea. Canonitudinea voastră ar trebui să arunce o privire.

— Ieși afară, afară, mârâi Canonul, iar nurul plecă făcând o reverență umilă și acoperindu-și ochii.

Canonul luă micul dejun în pat, apoi se sculă. Se duse la fereastră să privească spre terasele colegiului său, în lumina matinală.

O clipă, crezu că visează iar, văzând modele cu totul diferite de acelea pe care le văzuse toată viața sa pe aceste terase — modele îndrăznețe de curbe și culori, expresii uimitoare, sensuri neînchipuite, o minunată noutate a înțelesului și a frumuseții — apoi deschise ochii larg, foarte larg și clipi: totul dispăruse. Ordinea familiară și adevărată a teraselor se întindea în fața lui clară, în lumina dimineții. Nu mai era nimic altceva de văzut. Canonul se întoarse cu spatele la fereastră și deschise o carte.

Așa că nu văzu șirul lung de nurobli ieșind din cuiburi și din ateliere, jos, sub zidul de bolovani, ducând cu ei puii și dansând pe măsură ce se apropiau, dansând și cântând de-a lungul teraselor. Auzea cântecul, dar

numai ca un zgomot fără importanță. Abia după ce prima piatră zbură prin geam, ridică privirea și strigă agitat:

— Ce înseamnă toate astea?

KERASTIONUL

Pentru Roussel Sargent, care l-a inventat.

Micuța castă a Tăbăcarilor era sacră. Pentru a mânca hrana preparată de un Tăbăcar, era nevoie de un an de purificare pentru un Tinichigiu sau un Sculptor, și chiar și cei din castele cu o putere mai mică, precum Negustorii, trebuiau curățați printr-o abluțiune timp de o noapte, după ce avuseseră de-a face cu obiecte din piele. Chumo făcea parte din casta Tăbăcarilor de la vârsta de cinci ani și auzise sălciile foșnind toată noaptea, la Nisipurile Cântătoare. Trecuse prin proba de aptitudini și de atunci purta o bluză roșu-aprins cu albastru și pieptarul specific Tăbăcarilor, făcute din pânză țesută la un război din lemn de salcie. Trecuse proba de măiestrie și de atunci purta colierul Meșterilor Tăbăcari, un șir de tuberculi uscați cu incizii din linii și cercuri duble. Astfel îmbrăcată și împodobită, stătea printre sălcii lângă locul de înmormântare, așteptând procesiunea funerară a fratelui său, care încălcase legea și-și trădase casta. Stătea dreaptă și tăcută, privind spre satul de pe malul râului și ascultând răpăitul tobei.

Nu se gândea, nu voia să se gândească, dar îl vedea pe fratele ei, Kwatewa, printre trestiile de lângă râu, alergând în fața ei — un băiețel prea tânăr ca să facă parte dintr-o castă, prea tânăr pentru a fi poluat de către sacru, un băiețel neastâmpărat care sărea la ea dintre trestiile înalte, țipând: "Sunt un leu de munte!" Un băiețaș serios, care urmărea curgerea râului, întrebând: "Se oprește vreodată? De ce nu se poate opri din mers, Chumo?"

Un copil de cinci ani, întorcându-se de la Nisipurile Cântătoare, venind drept la ea și aducându-i veselie, acea veselie nebună și serioasă care-i strălucea pe fața rotundă. "Chumo! am auzit nisipul cântând! L-am auzit! Trebuie să devin un Sculptor, Chumo!"

Ea rămăsese nemișcată. Nu-i întinsese brațele. Iar el încetinise alergarea spre ea, apoi rămăsese locului neclintit, cu fața întunecându-i-se

treptat. Erau fraţi doar de mamă. Acum are probabil rubedenii adevărate. Erau din caste diferite. Nu se vor mai atinge niciodată.

Zece ani mai târziu, venise împreună cu o mulţime de săteni să asiste la proba de aptitudini a lui Kwatewa, să vadă sculpturile făcute de el în Piaţa Câmpiei Întinse, unde sculptorii îşi exercitau arta. Nici o adiere de vânt nu rotunjise încă marginile ascuţite şi nu nivelase curbele formei clasice pe care o făurise cu atâta vervă şi siguranţă: Trupul lui Amakumo. Văzu admiraţia şi invidia pe feţele surorilor şi ale fraţilor lui adevăraţi. Stând de-o parte, printre membrii castei sacre, îl auzi pe purtătorul de cuvânt al Sculptorilor care-i dedica lui Amakumo opera de debut a lui Kwatewa. Când termină, se stârni un vânt dinspre deşertul nordic, vântul lui Amakumo — Mama care-şi devorează trupul, devorându-se pe sine. Chiar în timp ce ei priveau, vântul distruse sculptura lui Kwatewa. Curând, aceasta deveni o grămadă informă, o pală de nisip alb împrăştiat pe câmpul de probă. Frumuseţea se întorsese la Mamă. Pentru creatorul său, faptul că sculptura fusese distrusă atât de repede şi de total era o mare onoare.

Procesiunea funerară se apropia. Auzi sau îşi închipui că aude bătăile tobei, încet, nu mai tare decât bătăile inimii.

Piesa ei de atestare fusese cea tradiţională pentru femeile Tăbăcar, o membrană de tobă. Nu o tobă de înmormântare, ci una pentru dans, zgomotoasă, vopsită violent în roşu şi cu ciucuri de aceeaşi culoare. "Membrana tobei, membrana fecioriei" o numeau fraţii săi adevăraţi, făcând glume deocheate pe socoteala ei, dar n-o puteau face să roşească. Tăbăcarii nu aveau obiceiul ăsta. Ei trecuseră dincolo de ruşine. Fusese aşadar o tobă excelentă, culeasă imediat de pe câmpul de atestare de un Muzician bătrân, care atâta o folosise, că instrumentul îşi pierduse vioiciunea culoarii şi ciucurii roşii. Membrana a rezistat însă toată iarna, apoi până la Ceremonia Roppi, când s-a crăpat — în sfârşit — în timpul baterii ritmului pentru dansul sub lumina lunii, lung de o noapte întreagă când Chumo şi Karwa şi-au unit pentru prima oară cosiţele purtate la încheieturi. Chumo fusese mândră de-a lungul întreagii ierni, ori de câte ori auzea răpăitul tobei ei, tare şi clar, pe ringul de dans, fusese mândră când membrana plesnise şi se dăruise Mamei; dar asta era nimic, pe lângă mândria pe care i-o stârneau sculpturile lui Kwatewa. Deoarece orice lucru bine făcut şi orice lucru puternic aparţine Mamei. Ea îl va dori, nu va aştepta să i se dăruiască singur, ci îl va lua. Astfel, copilul care moare de mic este numit Copilul Mamei. Frumuseţea, calitatea cea mai sacră din toate, îi aparţine; trupul Mamei este cel mai frumos lucru dintre toate. Deci, tot ce seamănă cu Mama, se făureşte din nisip.

Să-ţi păstrezi opera, să încerci s-o păstrezi pentru tine, să-i răpeşti Mamei trupul, Kwatewa! Cum ai putut, cum ai putut să faci una ca asta,

frate? repeta inima ei. Respinse însă întrebarea, aruncând-o înapoi în tăcere și rămase fără o vorbă la umbra sălciilor, copaci sacri pentru casta ei, urmărind cortegiul funerar care traversa câmpurile de in. Era rușinea lui, nu a ei. Ce era rușine pentru un Tăbăcar? Căci ea simțea mândrie, da, asta simțea, mândrie. Fiindcă ceea ce Dastuye Muzicianul ținea acum în mână și ducea la buze, în timp ce pășea în fruntea procesiunii, era capodopera ei, însoțind noua fantomă spre mormântul trupului acesteia.

Chumo crease acel instrument, kerastionul, flautul care se folosește numai la înmormântări. Kerastionul e făcut din piele, piele umană tăbăcită, care a aparținut mamei sau unei străbune a mortului.

Când Wekuri, mama lui Chumo și a lui Kwatewa, murise cu două ierni în urmă, Chumo Tăbăcărița își ceruse dreptul. La înmormântarea lui Wekuri fusese folosit un kerastion foarte vechi, moștenit de la bunicile ei; iar după ce terminase, Muzicianul îl pusese în mormântul deschis lângă preșurile care o înfășurau pe Wekuri. Asta fiindcă, în noaptea precedentă, Chumo jupuise brațul stâng al cadavrului, intonând, în timp ce muncea cântecele castei ei proslăvind puterea, cântece care cer ca mama moartă să-și întrupeze vocea și cântecul în instrument. Menținuse bucata de piele elastică, frecând-o cu leacuri secrete, înfășurând-o în jurul unui cilindru de lut, umezind-o, ungând-o cu ulei, ajustându-i și îmbunătățindu-i forma, până când lutul devenise pulbere și fusese scuturat din tub, pe care apoi îl curățase, îl frecase, îl unsese și-i dăduse forma finală. Era un privilegiu de care doar cei mai puternici, cei mai lipsiți de rușine dintre Tăbăcari beneficiau, acela de a face un kerastion din pielea propriei mame. Chumo îl ceruse fără frică sau îndoială. În timp ce muncea, își închipuise de multe ori cum Muzicianul va conduce procesiu-nea, cântând din flaut, călăuzind propriul ei spirit spre mormânt. Se întrebase care dintre Muzicieni ar putea fi și cine ar putea face parte din cortegiul său funerar. Nici o clipă nu se gândise că vor cânta pentru Kwatewa, înaintea ei. Cum ar fi putut să creadă că el, cu mult mai tânăr, avea să moară primul?

Se sinucisese de rușine. Își tăiase venele cu o unealtă pe care o confecționase ca să cioplească piatra.

Moartea lui, în sine, nu fusese o rușine, fiindcă el nu putea să facă altceva decât să moară. Nu exista amendă, abluțiune sau purificare pentru ceea ce săvârșise.

Păstorii găsiseră, în peștera unde el păstra pietrele, bucăți imense de marmură din pereții stâncii, sculptate precum copii ale propriilor scul-pturi în nisip, opera sacră pregătită pentru Solstițiu și Hariba: sculpturi în piatră, dezgustătoare, durabile, desacralizări ale trupului Mamei.

Cei din casta sa distruseseră totul cu ciocanele, transformaseră sculpturile în pulbere și nisip, iar nisipul îl aruncaseră în râu. Ea crezuse că fratele avea să fie de partea lor, dar el mersese la peșteră noaptea, luase unealta ascuțită și-și tăiase venele, lăsând sângele să curgă. De ce nu se poate opri din curs, Chumo?

Acum Muzicianul ajunsese lângă ea, așa cum stătea printre sălcii, lângă mormânt. Dastuye era bătrân și priceput; pasul lui, de dans lent, părea să-l ridice plutind deasupra pământului, în ritmul lent ca bătaia unei inimi al tobei ce urma. Călăuzind spiritul și trupul pe litiera sa purtată de patru oameni fără castă, el cânta la kerastion. Buzele-i strângeau ușor mușțiucul de piele, degetele i se mișcau ușor în timp ce cânta, dar nu se auzea nici un sunet. Flautul kerastion nu are nici o deschidere și ambele sale capete sunt astupate cu discuri de bronz. Melodiile pe care le cântă nu pot fi auzite de urechi umane. Chumo, ascultând, auzi toba și șoapta vântului nordic printre frunzele salciei. Doar Kwatewa, pe litieră, înfășurat în giulgiul său de iarbă, auzea ce cânta Muzicianul pentru el, și doar el știa dacă era un cântec de rușine, de jale sau de bun venit.

POVESTEA SHOBI LOR

S-au întâlnit la Ve Port cu mai bine de o lună înainte de primul zbor împreună și acolo, luându-și numele după cel al navei, așa cum făceau multe echipaje, au devenit Shobi. Prima lor hotărâre comună a fost să-și petreacă sărbătoarea isyeye în sătucul Liden, de pe coasta insulei Hain, unde se simțea din plin acțiunea binefăcătoare a ionilor negativi.

Liden era un port pescăresc, cu o istorie veche de optzeci de milenii și o populație de patru sute de suflete. Locuitorii pescuiau în apele bogate în pește și puțin adânci ale golfului, trimiteau peștele prins spre celelalte orașe și conduceau stațiunea de odihnă Liden pentru cei veniți în vacanță și turiști, ca și pentru noile echipaje spațiale aflate în isyeye (cuvântul aparține limbii hainish și înseamnă "a porni împreună un nou început" sau, folosit în mod tehnic, "perioada de timp și zonă spațială în care se formează un grup, dacă e să se formeze." Luna de miere este un isyeye în doi.) Pescarii din Liden și soțiile lor erau posaci ca lemnele plutitoare și cam la fel de vorbăreți. Asten, micuțul de 6 ani, care nu prea înțelesese bine despre ce e vorba, o întrebase pe o femeie dacă toți aveau optzeci de mii de ani.

— Așa... i-a răspuns ea.

Ca majoritatea echipajelor, Shobii foloseau vorbirea hainish drept limbaj comun. Prin urmare, numele singurei membre hainish a echipajului, Dulcea-Zi-de-Azi și-a păstrat înțelesul atât în cuvinte, cât și în sens, deși la început a părut de-a dreptul caraghios ca el să denumească o femeie voinică, înaltă, greoaie, apropiindu-se de 60 de ani, impunătoare și aproape la fel de taciturnă ca și sătenii. Rezerva aceasta s-a dovedit însă o comoară de compasiune și tact, femeia fiind întotdeauna gata să-și ajute semenii, astfel că numele s-a dovedit că i se potrivește foarte bine. Avea o familie — toți din neamul hainish au o familie — rude cu tot soiul de nume, nepoți și veri de gradul doi, și o grămadă de rubedenii împrăștiate pe toată suprafața Ekumenului, dar nici o rudă în acest

echipaj. A cerut să fie bunică pentru Rig, Asten și Betton, și cererea i-a fost acceptată.

Singura Shobi mai în vârstă decât Dulcea-Zi-de-Azi era pământeanca Lidi, care avea șaptezeci și doi de Ey și nu dorea să fie bunică. Lidi naviga de cincizeci de ani și știa totul despre navele **VAL** [1], deși câteodată uita că a lor se numește **Shoby** și-i spunea **Soso** sau **Alterra**. Erau însă și lucruri în legătură cu **Shoby**, pe care nici ea, nici ceilalți nu le știau.

Discutau, ca orice ființă umană, despre ceea ce nu știau.

În fiecare seară după cină, în fața focului de pe plajă principalul subiect al conversației era teoria churten.

Adulții citiseră, desigur, tot ce putuseră înainte de a se înscrie voluntari pentru această misiune de probă. Gveter deținea informații mai recente și se presupunea că o înțelege mai bine decât ceilalți, dar lui vorbele trebuiau să-i fie scoase cu cleștele. În vârstă de numai douăzeci și cinci de ani, singurul cetian din echipaj, mult mai păros decât ceilalți și fără talent la limbi străine, stătuse multă vreme de-o parte. Presupunând că, în calitate de Anarresti, era mai potrivit pentru întrajutorare și mai cooperant decât restul, le făcea morală referitor la comportamentul lor; se ținea însă foarte bine de cunoștințele sale, având nevoie de avantajul creat de acestea. Un timp a vorbit numai în termeni negativi: nu-i spuneți "sistemul" churten, nu e un sistem, nici "efectul" churten, nu e un efect. Atunci, ce este? A rezultat o explicație lungă, care începea cu renașterea fizicii cetiene de la revizuirea temporalismului shevekian de către intervaliști și se sfârșea cu baza conceptelor generale ale teoriei churten. Toți ascultară cu mare atenție și în final Dulcea-Zi-de-Azi spuse, cu băgare de seamă:

— Deci nava va fi propulsată de idei?

— Nu, nu, nu, nu, o contrazise Gveter. Dar până la următorul cuvânt ezită atât de mult, încât Karth puse o întrebare:

— De fapt n-ai vorbit de nici un fenomen sau efect fizic ori material.

Întrebarea era, bineînțeles, indirectă. Karth și Oreth, gethenienii care — împreună cu cei doi copii ai lor — constituiau centrul afectiv al echipajului, "inima" acestuia, în termenii lor, proveneau dintr-o subcultură mai puțin aplecată spre teorie și știau asta. Gveter putea bate liniștit câmpii față de ei, cu flecăreala lui fizico-filozofico-tehnică, tipic cetiană. O făcu, de altfel, imediat. Accentul nu-i clarifica deloc explicațiile.

---

1 VAL= viteză apropiată de cea a luminii (nota trad.)

Continuă să vorbească despre coerență și metaintervale, iar în final întrebă, cu un gest de disperare:

— Chum s-o spun în chainish? Nu e ceva fizic, nu e nici ne-fizic, astea sunt chategorii pe care mințile noastre trebuie să le ignore completh, asta-i thoată problema:

— But-but-but-but-but-but, făcea Asten încet, trecând prin spatele adulților adunați la apusul soarelui în jurul focului, pe plaja largă. Rig îl urma scoțând același sunet, dar mai tare. După manevrele executate în jurul unei dune și mesajele transmise ("Înscrie-te pe orbită, navigator!") se jucau de-a navele spațiale. Dar zgomotul pe care-l imitau era cel al micilor bărci pescărești din Liden, străbătând marea.

— Mă prăbușesc! țipă Rig, trântindu-se în nisip. Ajutor! Ajutor! Am căzut!

— Rezistă, Nava Doi! strigă Asten. Te voi salva! Nu respira! Oh, avem necazuri cu sistemul churten! But-but-ah. Ah! Brrrrrmmmmm-ah-ah-ah-rrrrrmmmmm, but-but-but...

Aveau, fiecare, șase și patru Ey. Fiul lui Tai, Betton, care avea unsprezece, stătea cu cei mari lângă foc, deși în acel moment era cu ochii pe Rig și pe Asten, ca și cum ar fi vrut să-și ia zborul pentru a salva Nava Doi. Micii gethenieni petrecuseră mai mult timp pe nave decât pe planetă, iar lui Asten îi plăcea să se laude că are "de fapt cinci zeci și opt de Ey". Betton însă era la primul său echipaj, și singurul zbor **VAL** la care luase parte fusese de pe Terra pe Hain. Locuise împreună cu biomama sa, Tai, într-o comună de ameliorare de pe Terra. Când ea părăsise totul pentru un serviciu ekumenic și ceruse să fie instruită pentru călătorii spațiale, el îi ceruse să-l ia cu ea,în calitate de rudă. Fusese de acord; dar, după perioada de instrucție, când ea se oferise voluntar pentru acest zbor de probă, încercase să-l convingă pe Betton să se retragă, să rămână la antrenament sau, pur și simplu să plece acasă. El refuzase. Shan, care se antrenase o dată cu ei, povestise totul celorlalți, deoarece tensiunea dintre mamă și fiu trebuia înțeleasă pentru a fi folosită cum se cuvine într-un grup. Betton ceruse cu fermitate să vină și Tai cedase, dar era limpede că o făcea cu inima îndoită. Relația ei cu băiatul era rece și politicoasă. Shan, în schimb îi oferise afecțiunea unui tată sau a unui frate, pe care Betton o acceptase cu rezerve și distant, fără a dori relații protocolare nici cu el, nici cu altcineva.

Nava Doi fusese salvată și atenția tuturor reveni asupra discuției.

— Bun, zise Lidi. Știm că orice depășește viteza luminii, orice **lucru** care se deplasează mai repede decât lumina, transcende astfel categoria material/imaterial — așa am obținut ansibla, distingând mesajul de mediu. Dar dacă noi, echipajul, urmează să fim mesagerii, aș vrea să știm **cum**.

Gveter își smulgea părul din cap. Avea și de unde: O coamă respectabilă și deasă îi creștea pe cap, lână — pe membre și pe trup, un nimb argintiu — pe mâini și pe față! Puful de pe picioare îi era, în acel moment, plin de nisip.

— Chum? strigă el. O să-ncerc să vă sphun eu chum! Mesaj, informație, nu, nu, nu, ăsta-i un lucru depășit, ține de tehnologia ansiblei. E doar tranzilienţă! Deoarece câmpul trebuie conceput ca un câmp virtual, în care intervalul ireal devine virtual efectiv prin intermediul coerenței mediare — nu înțelegeți?

— Nu, făcu Lidi. Ce înțelegi prin mediar?

După mai multe focuri de tabără pe plajă, opinia generală fu aceea că teoria churten era accesibilă doar minților foarte bine instruite în domeniul fizicii temporale cetiene. Exista și o convingere exprimată pe un ton mai scăzut, cum că inginerii constructori ai aparatului churten de pe Shoby nu știau nici ei exact cum funcționează. Or, mai precis, ce face când funcționează.

Că funcționează era clar. Shoby era a patra navă pe care fusese testat, folosind un echipaj de roboți: până atunci avuseseră loc șaizeci și două de călătorii instantanee sau tranzilienţe, efectuate între puncte virtuale, situate la o distanță începând de la patru sute de kilometri și până la douăzeci și șapte de ani-lumină, cu opriri la intervale varibile. Gveter și Lidi susțineau cu fermitate că aceasta era o dovadă a faptului că inginerii știau foarte bine ce fac și că, pentru ceilalți, aparenta dificultate a teoriei era doar dificultatea minții de a înțelege un concept pe de-a-ntregul nou.

— E ca și cu circulația sângelui, adăugă Tai. Oamenilor le-au bătut inimile cu mult înainte ca ei să înțeleagă de ce.

Nu părea nici ea mulțumită de propria-i analogie, mai ales când Shan remarcă:

— Inima are motivele ei, motive pe care rațiunea nu le cunoaște. Atunci Tai păru ofensată.

— Misticism, rosti ea pe tonul cuiva care-și atenționează însoțitorul că pe drum se află un rahat de câine.

— Desigur, nu există nimic **dincolo** de înțelegere în acest proces, spuse Oreth, încercând să explice. Nu e nimic de neînțeles sau care să nu poată fi reprodus.

— Și cuantificat, adaugă Gveter hotărât.

— Dar, chiar dacă oamenii înțeleg procesul, nimeni nu **cunoaște** reacția umană la acesta — **felul** cum este el **simțit**. Nu-i așa? Deci noi asta trebuie să raportăm!

— De ce n-ar fi exact ca un zbor **VAL**, dar mai rapid? întrebă Betton.

— Fiindcă e cu totul altceva, zise Gveter.

— Ce ni s-ar putea întâmpla?

Unii adulți discutaseră posibilitățile, cu toții le luaseră în considerare; Karth și Oreth le discutaseră în termeni adecvați cu copiii lor; dar, evident, Betton nu fusese inclus în aceste convorbiri.

— Nu știm, rosti Tai cu asprime. Ți-am spus de la început, Betton.

— Foarte probabil că va fi ca zborul **VAL**, spuse Shan, dar primii oameni care au folosit sistemul **VAL** nu știau cum urma să fie și au fost nevoiți să-i descopere pe pielea lor efectele fizice și psihice...

— Lucrul cel mai rău, completă Dulcea-Zi-de-Azi, cu vocea ei joasă și liniștitoare, ar fi acela să murim. În unele din zborurile de încercare au fost folosite și alte ființe vii. Greierii. De asemenea, animale rituale inteligente în ultimele două teste **Shoby**. Toate au supraviețuit.

Era o afirmație foarte lungă pentru Dulcea-Zi-de-Azi și, proporțional, la fel de importantă.

— Suntem aproape siguri, zise Gveter, că în churten nu este implicat nici un fel de rearanjament temporal, ca în **VAL**, de exemplu. Iar masa este implicată doar în măsura în care e necesară o masă fundamentală, ca în transmisia prin ansiblă, însă nu ca atare. Prin urmare, chiar și o persoană însărcinată poate fi tranzilient.

— Dar ei nu pot călători în nave spațiale, sări Asten. Cel nenăscut moare în astfel de cazuri.

Asten stătea pe jumătate răsturnat în poala lui Oreth. Rig, cu degetul în gură, adormise în brațele lui Karth.

— Când eram Oneblini, continuă Asten ridicându-se, în echipajul nostru se aflau animale rituale. Niște pești și niște pisici de pe Terra și o grămadă de ghole de pe Hain. Trebuia să ne jucăm cu ele și ne-am vindecat datorită unei ghole pe care au testat-o cu litoviruși. Dar n-a murit. L-a mușcat în schimb pe Shapi. Pisicile dormeau cu noi. Dar una dintre ele a intrat în kemmer și a rămas gravidă. Apoi nava **Oneblin** a trebuit să se întoarcă pe Hain și pisica a fost nevoită să facă avort, astfel toți puii nenăscuți ar fi murit în pântecele ei și ar fi omorât-o și pe ea. Nimeni nu știa un ritual pentru ea, pe care să i-l explice. Dar eu i-am dat mai multă mâncare. Iar Rig a plâns.

— Și alții pe care-i cunosc au plâns, zise Karth, mângâind părul copilului.

— Spui povești frumoase, Asten, remarcă Dulcea-Zi-de-Azi.

Deci, suntem un fel de oameni rituali, observă Betton.

— Voluntari, spuse Tai.

— Experimentatori, adăugă Lidi.

— Cei care suportă experiențele, zise Shan.

— Exploratori, precizează Oreth.

— Aventurieri, spuse Karth.

Băiatul privi de la unul la altul.

— Știți, își aminti Shan, demult, pe vremea Ligii, la primele zboruri VAL, trimiteau nave spre sisteme foarte îndepărtate — încercând să exploreze totul — având echipaje care nu mai reveneau timp de secole. Poate că unii sunt încă acolo. Alții însă s-au întors după patru, cinci, șase secole și erau cu toții nebuni. Aiuriți! Făcu o pauză dramatică. Dar erau nebuni și când au pornit. Oameni cu un echilibru mintal instabil. Numai un nebun s-ar fi oferit voluntar pentru o asemenea dilatare în timp. Ce mod de a alege echipajul, nu-i așa?

Râse.

— Noi avem un echilibru mintal stabil? întreabă Oreth. Mie îmi place instabilitatea. Îmi place misiunea asta. Îmi place riscul, acest risc asumat în colectiv. Miză mare! Asta e cheia și totodată plăcerea.

Karth privi spre copiii lor și zâmbi.

— Da. Împreună, zise Gveter. Nu sunteți nebuni. Voi sunteti buni. Vă iubesc. Suntem ammari.

— Ammar, îi răspunseră ceilalți, confirmând această declarație neașteptată.

Tânărul se încruntă de plăcere, sări în sus și-și scoase cămașa.

— Vreau să înot. Betton, hai să înotăm, spuse și începu să alerge spre apa întunecată și nesfârșită care se mișca molcom, în ceața dogoritoare a focului lor.

Băiatul șovăi, apoi își aruncă sandalele și cămașa și-l urmă. Shan o trase după el pe Tai, apoi veniră și ceilalți, iar în final, cele două bătrâne, suflecându-și ciorapii, îi urmară în mijlocul nopții și al talazurilor.

Pentru gethenieni, chiar și într-o noapte caldă de vară, într-o lume caldă, marea nu e prietenoasă. Focul este acolo unde stă fiecare. Oreth și Asten se dădură mai aproape de Karth, priviră spre flăcări, ascultând vocile înăbușite de murmurul valurilor sclipitoare, vorbind din când în când, cu glasuri liniștite, în limba lor, în timp ce mica soră-frate continua să doarmă.

***

După treizeci de zile de trândăvie la Liden, Shobii au luat trenul-pește care i-a luat de la gară, transportându-i pe spațioportul de pe Ve, următoarea planetă după Hain Erau odihniți, bronzați, pătrunși de simțul datoriei și gata de plecare.

Una dintre verișoarele îndepărtate ale Dulcei-Zile-de-Azi lucra în serviciul care se ocupa de ansiblă la Ve Port. Ea îi îndemnă pe Shobi să le pună inventatorilor sistemului churten de pe Urras și Anarres orice întrebare despre modul cum funcționa respectiva teorie.

— Scopul zborului experimental este înţelegerea, a insistat ea, iar participarea voastră în deplinătatea puterii intelectului este esenţială. Asta doresc ei în mod special.

Lidi pufni în râs.

— E vremea ritualului, zise Shan, pe când intrau în încăperea ansiblei din globul îndreptat spre soare. Vor explica animalelor ce trebuie să facă şi de ce, şi le vor cere să coopereze.

— Animalele nu înţeleg asta, făcu Betton cu o voce detaşată şi nevinovată. Totul e doar ca să-i facă pe oameni să se simtă mai bine.

— Oamenii înţeleg? întreabă Dulcea-Zi-de-Azi.

— Cu toţii ne folosim unii de alţii, zise Oreth. Ritualul spune că nu avem dreptul s-o facem, în consecinţă ne asumăm responsabilitatea pentru suferinţa pricinuită.

Betton ascultă şi căzu pe gânduri.

Gveter se adresă primul ansiblei şi vorbi timp de o jumătate de oră, mai ales în limbaj pravic şi matematic. La sfârşit, scuzându-se şi părând cam enervat, îi invită şi pe ceilalţi să folosească instrumentul. Urmă o pauză. Apoi Lidi începu să vorbească. Se prezentă şi spuse:

— Am căzut de acord că nici unul dintre noi, cu excepţia lui Gveter, nu dispune de baza teoretică necesară înţelegerii principiilor churten.

Un om de ştiinţă, situat la douăzeci şi doi de ani-lumină, răspunse în hainish prin intermediul vocii destul de monotone a autotranslatorului, dar cu un optimism de netăgăduit:

— Sistemul churten, în limbaj comun, poate fi privit ca o deplasare a câmpului virtual menit să realizeze coerenţa relaţională în termenii empiricii tranziliente.

— Exact, aprobă Lidi.

— Aşa cum ştiţi, efectele materiale au fost nule, iar efectul negativ asupra subiecţilor cu inteligenţă mai puţin dezvoltată, de asemenea nul; poate exista însă o posibilitate ca participarea la respectivul proces a unei inteligenţe dezvoltate să efectueze deplasarea într-un fel sau altul. E totodată posibil ca această deplasare să afecteze la rândul său participantul.

— Ce legătură are nivelul inteligenţei noastre cu modul de funcţionare a sistemului churten? întreabă Tai.

Pauză. Interlocutorul încearca să găsească vorbele potrivite, să accepte responsabilitatea.

— Am folosit "inteligenţă" ca o prescurtare pentru complexitatea psihică şi dependenţa culturală a speciei noastre, rosti — în sfârşit — vocea translatorului. Prezenţa tranzilientului în chip de minte conştientă, în timpul tranzilienţei este factorul pe care nu l-am testat încă.

— Dar dacă procesul e instantaneu, cum putem fi noi conștienți de el? întrebă Oreth.

— Tocmai, se auzi ansibla și, după o altă pauză, continuă: De vreme ce experimentatorul este un element al experimentului, noi presupunem că tranzilientul poate fi un element sau un purtător al tranzilienței. De aceea am cerut un echipaj întreg, pentru a testa procesul, și nu doar unul sau doi voluntari. Echilibrul psihic intern al unui grup social compact constituie o stavilă puternică în cazul experienței dezintegrative sau incomprehensibile, dacă aceasta apare. De asemenea, observațiile separate asupra membrilor unui grup vor fi interverificate reciproc.

— Cine programează translatorul ăsta? mârâi Shan, în șoaptă. Interverificare? Rahat!

Lidi privi pe rând la ceilalți, invitându-i să pună întrebări.

— Cât va dura de fapt călătoria? întrebă Bretton.

— Nu mult, rosti vocea translatorului, apoi se autocorectă: Deloc.

Altă pauză.

— Mulțumesc, făcu Dulcea-Zi-de-Azi, iar omul de știință de pe o planetă aflată la distanța de douăzeci și doi de ani-lumină de Ve Port în timp dilatat, răspunse:

— Vă suntem recunoscători pentru curajul vostru generos. Speranța noastră stă în voi.

Din camera ansiblei se duseră direct la navă.

***

Echipamentul churten, care nu ocupa prea mult spațiu și ale cărui comenzi constau în esență dintr-un buton de pornire-oprire, fusese instalat lângă motivatoarele și comenzile VAL din dotarea unei nave interstelare obișnuite a Flotei Ekumenice. **Shoby** fusese construită pe Hain cu aproximativ patru sute de ani în urmă și era veche de treizeci și doi de ani. Cele mai multe dintre expedițiile anterioare fuseseră de explorare, cu un echipaj mixt, hanish-chifewarian. Cum în aceste călătorii o navă poate petrece ani întregi pe orbita unui sistem planetar, echipajul de pe Hain și Chiffewar, gândindu-se că era mai bine să-și aranjeze pe ea o locuință decât să se chinuie, o transformase într-o casă foarte mare, mobilată și extrem de confortabilă. Trei dintre modulele locuibile fuseseră deconectate și lăsate în hangarele de pe Ve, totuși era loc mai mult decât suficient pentru un echipaj de numai zece oameni.

Tai, Delton și Shan — nou veniți de pe Terra, și Gveter — de pe Anarres, obișnuiți cu barăcile și austeritea lumilor marginale în care locuiau, dezaprobară confortul de pe **Shoby**.

— E de-a dreptul scârbos, mormăi Gveter.

— Luxos, zâmbi Tai batjocoritor.

Dulcea-Zi-de-Azi, Lidi și gethenienii, mai obișnuiți cu confortul vieții de la bordul navei, se aranjară cât mai bine, încercând să se simtă ca acasă. Iar lui Gveter și mai tinerilor pământeni le fu greu să mențină un disconfort etic în încăperile spațioase cu tavane înalte, și mobilă luxoasă, reprezentând dormitoare, birouri, săli de gimnastică cu și fără gravitație, bibliotecă, sufragerie, bucătărie și puntea de comandă a navei.

Covorul de pe punte era un Henyekaulil veritabil, cu pete purpurii și albastru închis întrețesute printre modelele constelațiilor cerului de pe Hain. În sala de meditație era o plantație uriașă, bogată în bambus de pe Terra -o parte a sistemului vegetal/respiratoriu al navei. Ferestrele tuturor camerelor puteau fi programate de cei chinuiți de dorul de casă cu vederi înfățișând Abbenay, Noul Cairo sau plaja de pe Lidon, sau puteau fi lăsate libere să dea spre sorii mai aproapiați sau mai departați și spre întunericul dinspre aceștia.

Rig și Asten descoperiră că, pe lângă ascensoare mai exista și o scară solidă, cu balustrada cotită, ducând din holul principal până în bibliotecă. Coborau pe balustradă scoțând țipete sălbatice, până ce Shan îi amenință că le va aplica un câmp de gravitație local, forțându-i să alunece în sus, ceea ce ei îl rugară fierbinte să nu facă. Betton îi urmări pe cei mici cu o privire superioară și luă ascensorul, dar a doua zi coborî și el pe balustradă, mult mai rapid decât Rig și Asten, deoarece putea să apese mai tare și avea masa mai mare. Motiv pentru care aproape că-și rupse osul de la noadă. Betton a fost cel care a organizat cursele de alunecare pe tavă, câștigate în general de Rig, destul de mic pentru a se menține pe tavă până jos. Copiii nu luaseră nici un fel de lecții pe plajă, în afară de învățarea înotului și conștientizarea calității de shobi, însă în cursul unei neașteptate întârzieri de cinci zile la Ve Port, Gveter le predase fizica lui Betton și matematica tuturor celor trei, în fiecare zi, în bibliotecă, Shan și Oreth îi învățaseră puțină istorie, iar Tai dansase cu ei în sala de gimnastică numărul doi, cea cu gravitație scăzută.

În timp ce dansa, Tai devenea ușoară, liberă și plină de veselie. Rig și Asten o iubeau atunci, iar fiul ei dansa cu ea precum un mânz, precum un copil stângaci și fericit. Shan li se alătura adesea; era un dansator brunet și elegant, și lui Tai îi plăcea să danseze cu el, dar chiar și atunci era timidă, nu îndrăznea să-l atingă. Rămăsese celibatară de la nașterea lui Betton. Nu voia dorința răbdătoare și insistentă a lui Shan, nu voia să aibă de-a face cu aceasta, nici cu el. Se întorcea atunci spre Betton și, împreună, mamă și fiu, dansau total absorbiți de pași, de combinația aeriană pe care o înfăptuiau împreună. Urmărindu-i, în ziua dinaintea Zborului-test, Dulcea-Zi-de-Azi începu să lăcrimeze zâmbind, fără să scoată o vorbă.

— Viața e plăcută, rosti Gveter către Lidi, foarte serios.

— Merge, zise ea.

Oreth, care tocmai ieșise din kemmerul de femelă, atrăsese astfel după sine kemmerul de mascul al lui Karth, totul întâmplându-se neașteptat de devreme și întârziind zborul-test cu cinci zile, zile plăcute pentru toți — Oreth îl privi pe Rig, căruia îi fusese moașă și dansă cu Asten, pe care-l născuse, apoi îl privi pe Karth care se uita la ei și spuse în limba kahirdish:

— Mâine...

Urmarea era foarte plăcută.

■■■

Antropologii sunt cu toții de acord că nu trebuie să atribuim "constante culturale" populației umane de pe nici o planetă; însă anumite particularități sau speranțe se pare că sunt cu adevărat bine înrădăcinate. Înainte de cină, în ultima noapte petrecută în port, Shan și Tai apărură în uniformele negre cu argintiu ale Ekumenului terestru, care-i costaseră — Terra avea încă și ea o economie bazată pe bani — jumătate din salariul pe un an.

Asten și Rig pretinseră de îndată un statut la fel de măreț. Karth și Oreth sugerară să-și pună veșmintele de gală, iar Dulcea-Zi-de-Azi aduse șaluri din dantelă argintie, însă Asten se bosumflă, iar Rig îl imită aproape imediat. Ideea de **uniformă** spuse Asten, însemna că toți erau **la fel**.

— De ce? se interesă Oreth.

Bătrâna Lidi răspunse cu asprime:

— Pentru ca nimeni să nu fie responsabil.

Atunci ea pleacă și se schimbă într-un costum de seară, din catifea neagră, care nu era uniformă, dar nici nu-i făcea pe Tai și Shan să pară caraghioși. Părăsise Terra la vârsta de optsprezece ani și nu numai că nu revenise niciodată acolo, dar nici nu-și dorea acest lucru, Tai și Shan îi erau totuși colegi de echipaj.

Karth și Oreth prinseră și ei ideea și puseră veșmintele cele mai bune tivite cu blană, iar copii fură potoliți dându-li-se hainele de sărbătoare, plus toate bijuteriile de aur masiv, moștenite de Karth. Dulcea-Zi-de-Azi apăru într-o rochie simplă, albă, despre care ea pretindea că, de fapt, e ultravioletă. Gveter își împleti părul în codițe. Betton nu avea uniformă, dar nici nu-i simțea nevoia, așa cum stătea lângă maică-sa la masă, plin de o vizibilă mândrie.

Meniurile trimise de bucătăriile Portului erau foarte bune, iar cel de față era de-a dreptul minunat, un delicat iyanwi hainish, cu toate cele șapte sosuri, urmat de o budincă stropită cu ciocolată de pe Terra. O seară

agitată luă sfârșit în liniște, lângă focul aprins în șemineul din bibliotecă. Desigur, buștenii erau falși; dar reușiți, n-avea, nici un rost să construiască un cămin pe navă, pentru ca apoi să ardă în el plastic. Buștenii de neoceluloză și vreascurile miroseau cum trebuie, nu provocau incendii și ardeau aruncând scântei și scuipând flăcări și fuioare de fum, cu o strălucire vioaie. Oreth pregăti focul, Karth îl aprinse. Toată lumea se adună împrejur.

— Spune-ne niște povești de adormit copiii, ceru Rig.

Oreth le povesti despre Peșterile de Gheață din Ținutul Kerm, despre cum un vas a intrat în peștera albastră a mării și a dispărut, fără a mai fi găsit vreodată de bărcile care-l căutaseră în peșteri; peste 70 de ani însă, acel vas plutea în derivă, fără nici o ființă vie la bord, fără nici un semn care să arate ce s-a întâmplat — dincolo de coasta Osemyet-lui, la o distanță de peste o mie de mile pe uscat de Kerm...

Altă poveste?

Lidi relată despre micul lup din deșert care-și pierduse nevasta și plecase pe tărâmul morților s-o caute; o găsise dansând cu morții și aproape că reușise s-o aducă înapoi, în lumea celor vii, dar stricase totul încercând s-o atingă înainte de a fi parcurs întregul drum spre lumea vie; atunci ea dispăruse, iar el nu a mai putut găsi niciodată drumul de întoarcere spre locul unde dansează morții, deși căutase îndelung, se jeluise și plânsese

Altă poveste!

Shan povesti despre băiețelul căruia îi apărea câte o pană ori de câte ori spunea o minciună, până ce au fost nevoiți să-l folosească drept pămătuf de șters praful.

Alta!

Gveter povesti despre oamenii înaripați, numiți gluni, care erau atât de proști că mureau din cauză că se tot loveau cap în cap, în aer.

— Nu erau reali, adăugă conștiincios. E doar o poveste.

Alta... Nu, e ora de culcare.

Rig și Asten dădură, ca de obicei, obișnuita raită pentru sărutul dinaintea culcării și, de data aceasta, Betton îi urmă. Când ajunse în dreptul lui Tai nu se opri, fiindcă ei nu-i plăcea să fie atinsă; ea însă întinse mâna, îl trase pe copil la piept și-l sărută pe obraz. El plecă repede, fericit.

— Povești, constată Dulcea-Zi-de-Azi. A noastră începe mâine, nu?

***

Un lanț de comenzi e ușor de descris; o rețea de reacții însă, nu. Pentru cei care trăiesc printr-o împuternicire reciprocă, o descriere "densă", complexă și fără prejudecăți, e normală și inteligibilă; pentru

cei al căror unic model e controlul ierarhic, o astfel de descriere pare o harababură, un hățiș încâlcit împreună cu obiectul descrierii. Cine-i șeful aici? Scăpați de toate amănuntele astea fără importanță. De câți bucătari e nevoie pentru a strica o supă? Să lămurim foarte bine această problemă. Ca urmare du-mă la conducătorul vostru!

Bătrâna navigatoare se afla, desigur, la consola VAL, iar Gveter la micuța consolă churten; Oreth era conectat la Inteligența Artificială; Tai, Shan și Karth erau elementele lor de sprijin, iar ceea ce făcea Dulcea-Zi-de-Azi putea fi considerat supraveghere ori control, dacă asta nu sugera cumva o funcție ierarhică. Privire de ansamblu, poate, sau subviziune... Rig și Asten bântuiau mereu (după cum zicea Rig) prin biblioteca navei, unde, în timpul plicticoasei și dezorientantei călătorii cu o viteză apropiată de cea a luminii, Asten putea încerca să vadă filme sau să asculte muzică, iar Rig se putea încolăci **pe** sau **sub** o anumită pătură mițoasă, ca să doarmă. Funcția lui Betton în echipaj, în timpul zborului, era de Frate-Mai-Mare; stătea cu cei mici. Își pregătea o pungă în care putea vomita, fiind dintre aceia cărora zborul VAL le făcea greață, și focaliza sistemul video intern pe Lidi și pe Gveter, ca să vadă ce fac.

Deci fiecare știa ce are de făcut, în cazul unui zbor VAL. În ce privește procesul churten, știau cu toții că acesta trebuia să efectueze tranzilienta lor într-un sistem solar situat la șaptesprezece ani-lumină de Ve Port, fără vreun interval temporal; nimeni însă, nicăieri, nu știa ce-i de făcut.

Astfel că Lidi privi împrejur, ca violonistul care înalță arcușul în aer pentru a pregăti o formație de muzică de cameră în ziua primului concert apoi, cu o strălucire a privirii, operă asupra navei **Shoby** la modul VAL, în timp ce Gveter, ca un violoncelist al cărui arcuș coboară în același moment, atingând coarda, opera asupra navei **Shoby** în modul churten. Intrară în non-durată. În sistemul churten. Nu pentru multă vreme totuși — așa cum spusese ansibla.

— Ce nu-i în ordine? șopti Shan.

— La naiba! făcu Gveter.

— Poftim? rosti Lidi, clipind și scuturând din cap.

— Asta e, zise Tai, citind datele luminoase.

— Ăsta nu-i A-60, ăla, spuse Lidi, clipind încă.

Dulcea-Zi-de-Azi îi supraveghea pe toți, în același timp; pe cei șapte de pe punte și, prin sistemul video pe cei trei din bibliotecă. Betton lăsase liberă o fereastră și copiii priveau afară, la convexitatea de culoare cafeniu închis ce acoperea jumătate din priveliște. Rig ținea în brațe o pătură murdară, mițoasă. Karth tocmai scotea electrozii de pe tâmplele lui Oreth, deconectând legătura cu IA.

— N-a existat nici un interval, zise Oreth.

— Nu suntem nicăieri, adăugă Lidi.

— N-a existat nici un interval— repetă Gveter, aruncând priviri mânioase spre consolă. Așa e!

— Nu s-a întâmplat nimic, rosti Karth, frunzărind jumalul de zbor IA.

Oreth se ridică, se duse la fereastră și rămase nemișcat, privind afară.

— Asta e: M-60-340-nolo, zise Tai.

Toate vorbele lor erau lipsite de vlagă, sunau fals.

— Ei bine, am reușit, shobilor! strigă Shan.

Nimeni nu răspunse.

— Sunați la Ve Port prin ansiblă, interveni Shan cu o voioșie silită. Spuneți-le că suntem întregi și că ne aflăm cu toții aici.

— Aici, unde? întrebă Oreth.

— Da, desigur, zise Dulcea-Zi-de-Azi, fără a se clinti.

— Bine, rosti Tai, îndreptându-se spre ansibla navei. Activă câmpul, focaliză pe Ve și trimise un semnal. Ansiblele navelor operau doar la modul vizual; așteptă, urmărind ecranul. Semnaliză din nou. Priveau cu toții ecranul.

— Nu am nici un răspuns, zise ea.

Nimeni nu-i spuse să verifice coordonatele de intrare; într-un sistem-rețea, nimeni nu-și expune îngrijorarea prea ușor. Verifică toate coordonatele. Trimise semnalul; verifică din nou, o luă de la început; activă câmpul, îl focaliză spre Abbenay de pe Anarres și semnaliză. Ecranul ansiblei rămânea opac.

— Controlează... zise Shan și se opri singur.

— Ansibla nu funcționează, raportă Tai oficial echipajului.

— Ai găsit vreo defecțiune? întrebă Dulcea-Zi-de-Azi.

— Nu. Pur și simplu nu funcționează.

— Acum ne întoarcem, decretă Lidi, încă așezată în fața consolei VAL.

Vorbele și tonul ei îi cutremurară pe toți.

— Ba nu ne întoarcem, sări ca ars Betton, pe linia video, iar Oreth exclamă:

— Unde înapoi?

Tai, secundantul lui Lidi, făcu o mișcare în direcția femeii, ca și cum ar fi vrut s-o împiedice să acționeze propulsia VAL, apoi reveni în grabă la ansiblă, pentru a nu-i permite lui Gveter accesul la aceasta. Gveter se opri uimit și întrebă:

— Să fi afectat sistemul cchurten funcționarea ansiblei?

— Asta verific eu, acum, spuse Tai. Dar de ce ar face-o?

Transmisiunea prin ansiblă, operată de robot, a funcționat în toate zborurile de încercare.

— Unde sunt rapoartele IA? întrebă Shan.

— Ți-am spus că nu există nici unul, răspunse Karth cu asprime.

— Oreth a fost conectat la IA.

Oreth, aflat încă la fereastră, zise fără să se întoarcă:

— Nu s-a întâmplat nimic.

Dulcea-Zi-de-Azi veni lângă gethenian. Oreth o privi și rosti rar:

— Da, Dulcea-Zi-de-Azi. Nu putem... face asta. Așa cred. Nu știu ce să zic.

Shan eliberase și a doua fereastră și rămăsese să privească afară:

— Urât, constată el.

— Ce e? întrebă Lidi.

Gveter rosti, ca și cum ar fi citit dintr-un Atlas Ekumenic:

— Atmosferă densă, stabilă, aproape de limita inferioară a temperaturii necesare vieții. Microorganisme. Nori de bacterii, recife de bacterii.

— O fosgăială de germeni, zise Shan. Minunat loc unde să trimiți un echipaj.

— Deci, dacă am fi venit sub formă de bombă cu neutroni sau de gaură neagră, am fi luat cu noi doar bacterii, observă Tai. Dar n-am făcut-o.

— N-am făcut ce? întrebă Lidi.

— N-am sosit? se interesă Karth.

— Ei, îi trezi Betton la realitate, aveți de gând să stați cu toții pe punte?

— Vreau să vin și eu acolo, se auzi glăsciorul subțire al lui Rig, apoi vocea lui Asten — clară, dar cutremurătoare:

— Maba, vreau înapoi, la Liden.

— Haideți, rosti Karth și porni în întâmpinarea copiilor.

Oreth nu se întoarse de la fereastră, nici chiar atunci când Asten se apropie și-l luă de mână.

— La ce te uiți, Maba?

— La planetă, Asten.

— Care planetă?

Abia în acea clipă, Oreth îl privi pe copil.

— Culoarea aia maro — e suprafața, atmosfera unei planete.

— Nu e nici un maro. Nu e *nimic*. Vreau înapoi la Liden. Ziceai că se poate după ce terminăm cu zborul de testare.

În sfârșit, Oreth privi în jur, către ceilalți.

— Variație de percepție, constată Gveter.

— Cred, zise Tai, că trebuie să stabilim că suntem — că am ajuns aici — și apoi să mergem dincoace...

— Să ne întoarcem, vrei să zici, spuse Betton.

— Datele afișate sunt foarte clare, anunță Lidi, sprijinindu-se cu amândouă mâinile de marginea scaunului și vorbind răspicat. Toate coordonatele sunt în regulă. Scrie M-60-ș.a.m.d.,acolo? Ce mai vreți? Mostre de bacterii?

— Da, rosti Tai. Funcționarea instrumentelor a fost afectată, deci nu ne putem baza pe datele furnizate de acestea.

— Fir-ar să fie! aruncă Lidi. Ce farsă! Bine. Faceți cum vreți, coborâți, luați ce doriți și pe urmă haideți să plecăm. Ne întoarcem acasă, cu sistemul VAL.

— Cu sistemul VAL? făcură într-un glas Shan și Tai, iar Gveter adaugă:

— Dar ne-ar lua 17 ani, conform timpului de pe Ve și nu vom avea nici o ansiblă pentru a explica de ce.

— Chiar de ce, Lidi? se interesă Dulcea-Zi-de-Azi.

Lidi o privi fix pe femeia hainish.

— Vrei să folosim din nou sistemul churten? întrebă ea, cu ciudă. Privi la toți cei din jur. Voi sunteți de piatră? Fața îi era pământie, boțită, scofâlcită. Nu vă deranjează să tot vedeți prin pereți?

Nimeni nu scoase o vorbă, până ce Shan rosti cu prudență:

— Ce vrei să spui?

— Văd stelele prin pereți. Îi fixă cu privirea, arătând spre covorul de constelații întrețesute. Voi nu? Cum nimeni nu răspunse, falca începu să-i tremure, cuprinsă de un mic spasm.

— Bine, bine. Nu mai sunt în serviciu. Îmi pare rău. Mă găsiți în camera mea. Se ridică. Poate c-ar trebui să mă încuiați înăuntru, adăugă.

— Prostii, spuse Dulcea Zi de Azi.

— Dac-o fi să cad în afara navei... începu Lidi, dar nu termină. Se îndreptă țeapănă și cu precauție spre ușă, ca și cum ar fi trecut printr-o ceață deasă. Bolborosi ceva de neînțeles pentru ei, care sună a "cauză" sau, poate, "pauză".

Dulcea-Zi-de-Azi o urmă.

— Și eu văd stelele! anunță Rig.

— Ssst! făcu Karth, înconjurându-l cu brațul.

— Văd! Văd toate stelele, peste tot. Și văd Ve Portul. Pot să văd orice vreau!

— Da, sigur că da, dar acum taci, murmură mama — moment la care copilul se desprinse, bătu din picior și strigă ascuțit:

— Ba pot! Zău că pot! Văd **totul**, iar Asten nu! Și acolo există o planetă, o văd. Nu mă mai ține! Dă-mi drumul!

Posomorâtă, Karth îl duse în camera lor pe copilul care țipa.

Asten se întoarse și răcni după Rig:

— Nu e nici o planetă! Inventezi!

Cu o figură întunecată, Oreth îi porunci:

— Te rog, du-te în camera noastră, Asten.

Asten izbucni în lacrimi și se supuse. Cu o privire de scuză către ceilalți, Oreth urmă silueta scundă și înlăcrimată, traversând încăperea spre culoar.

Cei patru rămași pe punte nu scoaseră nici un cuvânt.

— Izolarea, zise în cele din urmă Shan.

— Khalucinații? propuse Gveter sfios. Poate un efect al sistemului churten asupra organismelor ultrasensibile?

Tai dădu din cap, în semn de încuviințare.

— Atunci, ansibla nu funcționează sau avem noi halucinația că așa se întâmplă? întrebă, Shan după o pauză.

Gveter se duse la ansiblă. De această dată, Tai îi făcu loc îndepărtându-se de aparat.

— Vreau să cobor, spuse ea.

— Cred că n-avem nici un motiv contrar, rosti Shan lipsit de entuziasm.

— Și ce motiv am avea s-o facem? aruncă Gveter peste umăr.

— De aceea suntem aici, nu? Asta ne-am oferit să facem, voluntar, nu-i așa? Să testăm tranzilienta instantanee. Să dovedim că a avut loc și că suntem aici! Fără ansiblă, Ve va primi semnalul nostru radio abia peste 17 ani!

— Am putea să ne întoarcem pe Ve tot prin churten și să le-o **spunem**, remarcă Shan. Dacă am face asta acum, ar înseamna că suntem... aici... de vreo 8 minute.

— Să le spunem — ce să le spunem? Ce fel de dovadă e asta?

— Anecdotică, spunse Dulcea-Zi-de-Azi, care se întorsese fără zgomot pe punte; se mișca aidoma unui uriaș vapor cu pânze, impunător și tăcut.

— Lidi se simte bine? întrebă Shan.

— Nu, răspunse Dulcea-Zi-de-Azi.

Se așeză pe locul lui Lidi, la consola VAL.

— Vă cer consensul pentru a coborî pe planetă, zise Tai.

— Să-i înthreb pe ceilhalți, răspunse Gveter și ieși, întorcându- se imediat împreună cu Karth.

— Coboară dacă vrei, rosti getheniana. Oreth mai stă puțin cu copiii. Sunt... suntem cu toții foarte dezorientați.

— Eu voi choborî, făcu Gveter.

— Pot să vin și eu? întrebă Betton aproape în șoaptă, fără să ridice ochii spre vreun adult.

— Nu, răspunse Tai, în timp ce Gveter spunea "Dha".

Betton aruncă o privire piezișă mamei sale.

— Dhe ce nu? o întrebă Gveter.

— Nu știm ce riscuri există.

— Planeta a fost cerhcetată.

— Da, de către navele robot!

— Vom purtha costume, spuse Gveter de-a dreptul nedumerit.

— Nu vreau să fiu eu cea răspunzătoare, îi aruncă Tai printre dinți.

— Și de ce-ar fi numai responsabilitatea ta? întreabă Gveter, tot mai nedumerit. O împărțim cu toții; Betton face parte din echipaj. Nu înțeleg.

— Știu că nu înțelegi, făcu Tai. Le întoarse spatele și ieși.

Bărbatul și băiatul rămaseră privind lung — Gveter după Tai, Betton spre covor.

— Îmi pare rău, spuse Betton.

— Lasă, îl liniști Gveter.

— Ce... ce se întâmplă? întrebă Shan, cu o voce excesiv de controlată. De ce suntem... continuăm să traversăm... continuăm... să venim și să plecăm...

— E confhuzia creată dhe experiența churten, constată Gveter.

Dulcea-Zi-de-Azi se întoarse de la consolă.

— Am trimis un semnal de ajutor, spuse ea. Nu reușesc să pornesc sistemul VAL, iar radioul... Își drese glasul. Funcționarea radioului pare stranie.

Se făcu liniște.

— Toate astea nu se întâmplă, de fapt, spuse Shan sau Oreth — dar Oreth stătuse cu copiii în altă parte a navei, deci nu putuse fi el acela care spusese "Toate astea nu se întâmplă, de fapt", trebuie să fi fost Shan.

***

Un lanț de cauze și efecte este un lucru ușor de descris; încetarea cauzei și a efectelor însă, nu. Pentru cei care trăiesc în timp, secvențele înșirate cronologic sunt norma, singurul model, simultaneitatea pare o încurcătură, o confuzie lipsită de speranță, iar descrierea acestei confuzii — încă și mai derutantă. Cum membrii rețelei echipajului nu mai percepeau bine rețeaua și erau incapabili să-și comunice percepțiile, o percepție individuală este singurul indiciu de urmat prin labirintul dizlocării lor. Gveter se percepea pe sine ca fiind pe punte cu Shan, Dulcea-Zi-de-Azi, Betton, Karth și Tai. Se percepea verificând metodic sistemele navei. Constată că sistemul VAL nu funcționa, radioul scotea sunete necontrolate, iar dispozitivele interne mecanice, și electrice ale navei erau toate în ordine. Trimise înainte o navetă fără pasager, apoi o aduse înapoi, totul părând să funcționeze normal. Se percepu pe sine discutând cu Tai despre hotărârea ei de a coborî pe planetă. Re-

cunoscându-și reticența față de datele furnizate de instrumentele de la bord, fu nevoit să accepte părerea ei că doar probele materiale ar putea demonstra că au ajuns într-adevăr la destinație în sistemul M-60-340-nolo. Dacă urmau să-și petreacă următorii 17 ani călătorind înapoi spre Ve, în timp real, ar fi fost bine să aibă ceva concret de arătat, chiar și numai un pumn de mâl.

Percepu această discuție ca perfect normală.

Ea fu totuși întreruptă de izbucniri temperamentale care nu erau obișnuite pentru echipaj.

— Dacă ai de gând să te duci, du-te! se răsti Shan.

— Mie să nu-mi dai ordine, răspunse Tai.

— Cineva trebuie să păstreze controlul aici, observă Shan.

— Nu bărbații! strigă Tai.

— Nu cei de pe Terra, adăugă Karth. Voi chiar nu aveți nici un pic de respect de sine?

— Stresul, constată Gveter. Haideți, Tai și Betton, să mergem, bine?

În navetă, totul deveni clar pentru Gveter. Lucrurile se întâmplau în ordinea firească așa cum era normal. Operarea navetei se face foarte simplu, și Gveter îi ceru lui Betton să-i ducă jos. Băiatul se execută. Tai stătea încordată, ca de obicei, cu pumnii strâns încleștați pe genunchi. Băiatul conducea naveta cu aplomb; se lăsă pe spate, încordat și el, dar demn.

— Am coborât, spuse.

— Nu-i adevărat, remarcă Tai.

— Aparatele arată... arată contact reușit, zise Betton, pierzându-și încrederea.

— O aterizare excelentă, constată Gveter. Nici n-am simțit.

Făcea testele obișnuite. Totul era în ordine. În afara navetei domnea o atmosferă întunecată, de un cafeniu închis. Când Betton aprinse farurile, atmosfera înconjurătoare, ca o ceață deasă, difuză lumina într-o strălucire orbitoare, dar inutilă.

— Se verifică toate datele din rapoartele de cercetare, spuse Gveter. Tai, vrei să ieși sau folosești dispozitivele automate?

— Ies, zise ea.

— Ies, o imită și Betton.

Gveter, asumându-și rolul oficial de element de sprijin în echipaj, rol pe care l-ar fi avut ceilalți dacă ar fi ieșit el, îi ajută să-și pună căștile și să-și decontamineze costumele; le deschise diversele trape spre exterior și-i urmări cum trec prin ultima ecluză. Betton ieși primul. Silueta lui subțire, alungită de costumul albicios, descria o pată luminoasă în pâlpâirea slabă. Făcu câțiva pași în afara navetei, se întoarse și aștepta. Tai cobora pe scară. Părea să devină foarte scundă — îngenunchiase

oare? Gveter privi de la hublou la ecranul gol și înapoi. Devenise mai mică? Se afunda — da, probabil se cufunda în suprafața solului — care, deci, nu era solidă, ci o mlaștină sau o suspensie ca nisipurile mișcătoare — însă Betton mergea și se întorcea în direcția ei, doi, trei, pași, pe solul pe care Gveter nu-l putea vedea bine, dar care trebuia să fie solid și-l ținea pe Betton fiindcă era mai ușor — dar nu, Tai păsise probabil într-o gaură, un șanț oarecare, fiindcă acum o vedea de la talie în sus, cu picioarele acoperite de mâlul sau ceața întunecată, dar ea continua să se deplaseze cu repeziciune, îndepărtându-se de navetă și de Betton.

— Cheamă-i înapoi, ordonă Shan, iar Gveter rosti în interfonul conectat la costum:

— Betton și Tai, vă rog să reveniți la navetă.

Betton începu să urce imediat pe scară, apoi se întoarse să se uite după maică-sa. O pată neclară, care putea fi casca ei, apărea în întunecimea cafenie, depășind aproape limita difuză a luminilor navetei.

— Te rog să intri, Betton. Întoarce-te, te rog, Tai!

Costumul albicios licărea în susul scării, iar vocea lui Betton se auzea rugătoare în interfon.

— Tai... Tai, întoarce-te. Gveter, să mă duc după ea?

— Nu. Tai, te rog, revino imediat la navetă.

Sentimentul de solidaritate al băiatului cu echipajul nu cedă; urcă scara și privi trapa exterioară, în timp ce Gveter se uita prin hublou. Ecranul o pierduse pe Tai. Palida pată de culoare se scufundase în mlaștina informă.

Gveter observă că instrumentele înregistraseră o scufundare a navetei cu 3,2 metri din momentul contactului cu suprafața planetei — și continua să se scufunde cu o viteză sporită.

— Cum e suprafața solului, Betton?

— Ca un smârc. Mama unde e?

— Te rog, întoarce-te imediat, Tai!

— Vă rog să reveniți la **Shoby**, Naveta Unu și întreg echipajul, se auzi în interfonul navei; era vocea lui Tai.

— Aici Tai, spunea ea. Vă rog, reveniți imediat la navă, naveta și întreg echipajul.

— Rămâi în costum, în sectorul de decontaminare, Betton, ceru Gveter. Eu etanșez trapa.

Gveter ridică scara, decontaminând-o împreună cu costumul băiatului. Observă că Betton și Shan îl însoțeau prin trapele ce duceau la **Shoby** și prin sălile ce dădeau spre punte și că Dulcea— Zi-de-Azi, Karth, Shan și Tai se aflau pe punte.

Betton alergă spre mama sa și se opri; nu întinse mâinile spre ea. Chipul îi era nemișcat, ca sculptat în lemn sau ceară.

— Ți-a fost frică? întrebă ea. Ce s-a întâmplat acolo, jos?

Și privi spre Gveter, așteptând o explicație. Gveter nu percepea nimic. Într-o non-durată ce nu dură prea mult percepu că nu se întâmplase nimic care se întâmplase să nu se întâmple. Total zăpăcit, orbecăind dezorientat, găsi cuvântul, cuvântul care salva — "Tu" zise el cu limba încleiată și înțepenită. "Tu ne-ai chemat".

Se pare că ea nega, dar nu conta. Ce mai conta? Shan vorbea. Shan spunea:

— Nimeni nu v-a chemat, Gveter. Tu și Betton ați ieșit, eu am fost elementul de sprijin; când mi-am dat seama că nu pot menține naveta stabilă, că e ceva ciudat cu solul ăla, v-am chemat înapoi, în navetă și ne-am întors la navă.

Tot ce putu rosti Gveter fu:

— Neconcludent...

— Dar Tai a venit... începu Betton și se opri.

Gveter observă că băiatul se îndepărtează de atingerea, aducând a negație, a mamei sale. Ce mai conta?

— Nimeni n-a coborât, spuse Dulcea-Zi-de-Azi. După o pauză, și înainte de ea, constată: Nu există un loc unde să coborâm.

Gveter încercă să găsească alt cuvânt, dar nu exista nici unul. Observă prin hubloul principal o convexitate cafenie— întunecată, prin care, privind cu mare atenție, zări strălucind stele micuțe.

Atunci găsi cuvântul, cuvântul greșit:

— Rătăciți, spuse și, în timp ce vorbea, observă cum luminile navei se micșorează încetișor până spre un cafeniu obscur, scad, se întunecă, apoi se sting, în vreme ce zumzăitul scăzut al sistemelor navei se oprea și murea înghițit de liniștea atotcuprinzătoare, reală, care existase întotdeauna acolo. Dar acolo nu era nimic. Nu se întâmplase nimic. Suntem la Ve Port! încercă el să spună, mobilizându-și întreaga voință; dar nu se putea spune nimic.

Sorii mi-au ars comeea, rosti Lidi.

Eu sunt sorii, zise Dulcea-Zi-de-Azi. Nu numai eu, tot ce e în jur.

Nu respirați! strigă Oreth.

E moartea, spuse Shan. Ceea ce m-a speriat e: nimicul.

Nimicul, repetară cu toții.

Fără să respire, fantomele se strecurau, se furișau printr-o carcasă, rece și întunecată, plutind pe lângă o lume de ceață cafenie, o planetă ireală. Vorbeau, dar nu se auzea nici o voce. Căci nici în vid, nici în non-durată, nu există sunete.

În singurătatea din cabina ei, Lidi simți gravitația ajungând la greutatea a jumătate din masa navei; îi văzu — sorii mai apropiați și mai îndepărtați, dogorind prin masa întunecată a pereților și prin carcase și

instalându-se în trupul ei. Cel mai strălucitor, soarele acestui sistem, plutea exact sub pântecul ei. Nu-i știa numele.

Eu sunt întunecimea dintre sori, spuse cineva.

Eu sunt nimic, spuse cineva.

Eu sunt tu, spuse cineva. Tu...

Respirau, întindeau mâinile și vorbeau.

— Ascultați! strigau spre celălalt, spre ceilalți. Ascultați!

— Am cunoscut întotdeauna asta. Aici am fost noi întotdeauna, vom fi întotdeauna, în cămin, în centru. De fapt, nu avem de ce să ne temem.

— Nu pot respira, rosti cineva.

— Eu nu respir, făcu cineva.

— Nu avem ce respira, zise cineva.

— Tu respiri, te rog, respiră, spuse altcineva.

— Suntem aici, drept în cămin, remarcă altcineva.

Oreth pregătise focul, Karth îl aprinse. Când terminară, amândoi spuseră, încet în limba kahirdish:

— Lăudată fie și lumina, și creația nemântuită!

Focul începu să ardă scuipând scântei, trosnind și aruncând flăcări. Nu se stinse. Dimpotrivă, se înteți. Ceilalți se adunară împrejur.

Se aflau nicăieri, dar erau acolo împreună; nava murise, dar ei erau înăuntru. O navă moartă se răcește destul de repede, dar nu imediat. Închideți ușile, veniți lângă foc; lăsați afară noaptea rece, înainte de a merge la culcare.

Karth, împreună cu Rig, încercă s-o convingă pe Lidi să-și părăsească adăpostul plin de stele. Navigatoarea nu voia să se ridice.

— E vina mea, spuse.

— Nu te învinui singură, făcu el cu blândețe. Cum se poate?

— Nu știu. Vreau să rămân aici, murmură Lidi.

Atunci, Karth o imploră:

— Nu singură, Lidi!

— Cum altfel? se interesă bătrâna, rece.

Dar îi fu rușine în același moment, de ceea ce spusese și fu rușinată totodată de izbucnirea ei de vinovăție, așa că mormăi: "Da, bine". Se ridică cu greu, își înfășură un cearceaf în jurul trupului și-i urmă pe Karth și pe Rig. Copilul purta o mică biolanternă; lumina culoarele întunecate, în timp ce plantele din rezervoarele aerobice continuau să trăiască, să producă — cel puțin pentru încă o vreme — aerul necesar respirației. Lumina se mișca în fața lor ca o stea printre stele, în întunecimea încăperii pline de cărți, unde ardea focul în căminul de piatră.

— Bună, copii, zise Lidi. Ce facem aici?

— Spunem povești, răspunse Dulcea-Zi-de-Azi.

Shan avea un mic magnetofon-agendă, pentru înregistrarea vocilor.

— Merge? se interesă Lidi.

— Se pare că da. Ne gândeam să povestim... ce s-a întâmplat, zise Shan, mijindu-și în direcția focului ochii negri și înguști, pe fața ascuțită și negricioasă. Fiecare din noi. Ceea ce... ceea ce a părut, ni s-a părut nouă... Astfel că...

— Ca o amintire, da. În caz că... Ciudat totuși că agenda ta funcționează. În situația în care nimic altceva nu merge.

— E activată prin intermediul vocii, rosti Shan absent. Continuă, deci Gveter.

Gveter termină de povestit versiunea privind expediția pe suprafața planetei.

— N-am adus nici măcar mostre, sfârși el. Nici nu m-am gândit la asta.

— Shan a mers cu tine, nu eu, zise Tai.

— Ba am mers împreună cu tine, spuse băiatul cu o siguranță care o opri pe femeie. Am coborât pe sol. Iar Shan și cu Gveter au fost elementele de sprijin din interiorul navei. Eu am luat probe. Sunt în dulapul pentru Stază.

— Nu știu dacă Shan a fost sau nu în navetă, zise Gveter, frecându-și amărât fruntea.

— Unde să fi dispărut naveta? întrebă Shan. Afară nu există nimic — suntem nicăieri — în afara timpului, e tot ce pot crede. Dacă unul dintre voi spune cum a văzut el totul, pare că așa a fost, însă următorul schimbă povestea, iar eu...

Oreth se înfioră, trăgându-se mai aproape de foc.

— N-am crezut niciodată că drăcia asta va funcționa, zise Lidi, ca un urs cuibărit în peștera neagră a cearceafului ei.

— Faptul că n-am înțeles a constituit necazul, constată Karth. Nici unul din noi n-a înțeles cum funcționează totul, nici măcar Gveter. Nu-i așa?

— Da, răspunse Gveter.

— Deci, dacă interacțiunea noastră psihică cu mecanismul respectiv a afectat procesul...

— Sau poate chiar **este** procesul, în ceea ce ne privește, remarcă Dulcea-Zi-de-Azi.

— Vrei să spui, rosti Lidi pe un ton de adânc dezgust existențial,că noi trebuie să **credem** în sistem pentru a-l face operațional?

— Trebuie să crezi în tine însuți pentru a acționa, nu-i așa? constată Tai.

— Nu, răspunse navigatoarea. Nici pomeneală. Eu nu cred în mine însămi. Eu **știu** unele lucruri. Destul pentru a putea continua.

— O analogie, propuse Gveter. Acțiunea efectivă a unui echipaj depinde de membrii care se percep pe ei înșiși drept un echipaj — puteți numi asta **a crede** în echipaj sau, pur și simplu, *a fi* acesta. Corect? Deci, poate, pentru a opera în churten, noi... noi, cei conștienți... poate totul depinde de felul în care ne percepem pe noi înșine în mod conștient ca... tranzilienți — ca fiind în celălalt loc... destinația?

— E sigur că ne-am pierdut apartenența la echipaj pentru o... Există oare perioade? întrebă Karth. Ne-am înstrăinat.

— Am pierdut firul, spuse Shan.

— Pierduți, făcu Oreth pe gânduri, aruncând pe foc alt buștean masiv, cu greutatea doar la jumătatea celei obișnuite și stârnind în șemineu un șir de scântei ca niște stele cu mișcarea încetinită.

— Am pierdut... ce? întreabă Dulcea-Zi-de-Azi.

O vreme, nimeni nu-i răspunse.

— Când pot să văd soarele prin covor..., rosti Lidi.

— La fel și eu, adăugă Betton foarte încet.

— Iar eu pot zări Ve Portul, zise Rig. Și tot restul. Vă pot spune ce văd. Dacă mă uit, pot distinge Liden-ul... Camera mea pe **Oneblin**... Și...

— Mai întâi, Rig, zise Dulcea-Zi-de-Azi, spune-ne ce s-a întâmplat.

— Bine, acceptă Rig, încântat. Ține-mă mai bine, maba, am început să plutesc. Păi, ne-am dus în bibliotecă — eu, Asten și cu Betton; Betton era Fratele mai Mare, iar adulții erau pe punte și eu mă duceam să mă culc, așa cum fac de obicei, în timpul zborului, dar înainte de-a mă întinde, am zărit planeta cafenie, și Ve Port-ul și amândoi sorii, și toate celelalte, și putem vedea prin ele. Asten însă nu. Dar eu pot.

— N-am plecat **nicăieri**, interveni Asten. Rig, spune te rog, tot restul poveștii.

— Asten, toți spunem povești, tot timpul, zise Karth.

— Nu dintre acelea stupide, ca ale lui Rig!

— Chiar mai stupide, remarcă Oreth. Ceea ce ne trebuie... ceea ce ne trebuie este...

— Trebuie să știm, zise Shan, ce e tranzilienta și nu știm, fiindcă n-am mai făcut-o niciodată înainte, nimeni n-a mai făcut-o.

— Nu personal, zise Lidi.

— Trebuie să știm ce este... real — ce s-a întâmplat, **dacă** s-a întâmplat ceva... Tai arătă spre peștera creată de lumina focului împrejurul lor și spre întunericul de dincolo de ea. Unde suntem? Suntem aici? Unde, **aici**? Care e povestea?

— Trebuie s-o spunem, zise Dulcea-Zi-de-Azi. S-o povestim. S-o relatăm... Ca Rig. Asten, cum începe o poveste?

— Acum o mie de ierni, la o depărtare de o mie de mile... răspunse copilul, iar Shan murmură:

— A fost odată...

— A fost o navă numită **Shoby**, continuă Dulcea-Zi-de-Azi, într-un zbor de testare, încercând sistemul churten, cu un echipaj de 10 oameni.

— Se numeau Rig, Asten, Betton, Karth, Oreth, Lidi, Tai, Shan, Gveter și Dulcea-Zi-de-Azi. Iar ei își spuneau povestea — fiecare și toți împreună...

Urmă tăcerea, tăcerea care a fusese mereu acolo, întreruptă doar de trosnetele focului, de sunetul imperceptibil al respirației și de mișcările lor, până când unul dintre ei vorbi, în sfârșit, spunând povestea:

— Băiatul și mama lui, rosti vocea subțire și pură, au fost primele ființe umane care au pus piciorul pe acea lume.

Din nou liniște; și din nou o voce.

— Deși ea dorea... își dădea seama că spera, de fapt, ca toată treaba să nu meargă, fiindcă astfel toate talentele sale, întreaga ei viață ar fi devenit inutile... în același timp, voia într-adevăr să învețe cum să utilizeze sistemul, dacă putea, dacă nu era prea bătrână ca să învețe...

O lungă pauză, ușor tremurătoare, apoi altă voce:

— Au călătorit de la o lume la alta, și de fiecare dată pierdeau lumea pe care o părăseau, din cauza dilatării timpului, prietenii lor îmbătrânind și murind, în timp ce ei zburau în sistemul VAL. Dacă ar fi existat un mijloc de a trăi în propriul lor timp, având totuși posibilitatea de a călători prin diverse lumi, ar fi vrut să încerce...

— Mizând totul pe asta, continuă următoarea voce, fiindcă nimic nu funcționează dacă nu punem întreg sufletul, nimic nu e sigur decât dacă riscăm.

Un timp, unul foarte scurt, apoi o altă voce urmă:

— Era ca un joc. Era ca și cum am fi fost încă în *Shoby*, la Ve Port, așteptând să pornim într-un zbor VAL. Dar era ca și cum am fi ajuns și la planeta cafenie. În același timp. Iar una dintre situații era doar o fantomă, cealaltă nu, dar nu știam care. Deci era ca și cum te-ai preface, într-un joc. Dar eu nu voiam să joc, nu știam cum.

O altă voce:

— Dacă principiul churten s-ar dovedi că e aplicabil pentru tranzilienta celor vii, a ființelor conștiente, el ar constitui un eveniment important în mințile semenilor săi— pentru **toți** oamenii. Un nou mod de a înțelege lucrurile. Un nou parteneriat. Un nou fel de a fi în univers. O libertate mai largă... El dorea totul foarte mult. Voia să fie unul dintre membrii echipajului care a format cel dintâi acest parteneriat, printre primii oameni capabili să gândească astfel și să... să formeze relații. Dar îi era și teamă. Poate că relația nu era reală, ci falsă, poate că era doar un vis. Nu știa...

Nu mai era așa de frig și de întuneric în spatele lor, pe când stăteau în jurul focului. Ce se auzea erau oare valurile de la Liden, lovind țărmurile?

O altă voce:

— Se gândea mult la poporul ei. La vină, și la ispășire, și la sacrificiu. Dorea mult să ia parte la acest zbor, care putea aduce oamenilor mai multă libertate. Dar era cu totul altfel decât crezuse ea. Ceea ce se întâmplase... ceea ce se **întâmplase** nu conta. Conta doar că ajunsese să fie împreună cu oamenii care îi dăruiau **ei** libertate. Fără sentimentul de vinovăție. Voia să rămână cu ei, să rămână în echipajul lor...

Și, o dată cu ea, și fiul ei. Care era prima ființă umană ce pusese piciorul pe o lume necunoscută.

O tăcere lungă, dar nu adâncă, nu mai adâncă decât uruitul ușor al sistemelor navei, constant și inconștient ca și circulația sângelui.

Altă voce:

— Gânduri li se năsteau în minte: ce altceva fuseseră vreodată? Deci puteau fi la Ve și pe planeta cafenie, carne mistuită de dorințe și spirit pur, iluzie și realitate, toate în același timp, așa cum fuseseră întotdeauna. Când el și-a amintit aceasta, confuzia și teama încetară, fiindcă știa că nu e posibil să se rătăcească.

— S-au rătăcit.. Dar au găsit drumul, rosti o altă voce, încet, acoperind murmurul și fâsâitul sistemelor navei, în aerul proaspăt și cald, și în lumina din interiorul pereților și al învelișurilor solide.

Vorbiseră doar nouă voci și o căutau pe a zecea; dar a zecea adormise cu degetul în gură.

— Această poveste a fost spusă și va mai fi încă, rosti mama. Continuați. Eu voi aplica procesul churten, aici, cu Rig.

Îi lăsară pe cei doi lângă foc și se duseră pe punte, apoi spre trapele de intrare, pentru a invita la bord o mulțime de savanți îngrijorați, ingineri și oficiali din Ve Port și de pe Ekumen, ale căror instrumente îi asiguraseră că nava **Shoby** dispăruse, cu 44 de minute în urmă, în non-existență, în tăcere.

— Ce s-a întâmplat? întrebară ei.

— Ce s-a întâmplat?

Shobii se uitară unul la altul, spunând:

— Ei, asta e o întreagă poveste...

DANSÂND SPRE GANAM

— Puterea este tunetul cel mare, spuse Aketa. Trăznetul. Zgomotul cascadei care produce curentul electric. Te umple, până nu mai rămâne loc pentru nimic altceva.

Ket turnă pe pământ câteva picături de apă, murmurând:

— Bea, călătorule.

Presără făină de polen pe pământ, murmurând:

— Mănâncă — tu, călătorule.

Privi spre Iyananam, muntele puterii.

— Poate a ascultat doar tunetul și n-a mai putut auzi altceva, spuse ea. Crezi că știa ce face?

— Cred că știa ce face, răspunse Aketa.

***

De la tranzilienţa reuşită, însă cu probleme, a lui **Shoby — pe** şi **de pe** o planetă mică şi urâtă numită M-60-340-nolo — o întreagă aripă din Ve Port fusese destinată tehnologiei churten. Creatorii teoriei churten de pe Anarres şi inginerii de tranzilienţă de pe Urras comunicau permanent prin ansiblă cu teoreticienii şi inginerii de pe Ve, cei care stabileau experimentele şi investigaţiile proiectate pentru a descoperi ce se întâmplă, de fapt, atunci când o navă şi echipajul său se deplasează dintr-un loc în altul, în univers, în timp nul.

— Nu poţi spune "se deplasează" şi nu poţi spune "se întâmplă", bombăneau cetienii. Este aici şi nu acolo, la un moment dat, şi, în acelaşi moment, este acolo şi nu aici. Non-intervalul se cheamă, în limbajul nostru, churten.

În paralel cu aceste întruniri ale temporaliştilor cetieni, aveau loc întruniri ale psihologilor hainishieni, care cercetau şi se certau asupra a ceea ce se întâmpla, în mod real, atunci când forme de viaţă inteligentă experimentau sistemul churten.

— Nu poți spune "în mod real" și nu poți spune "experimentau", bombăneau ei. Măsura realității "sosirii" pentru un echipaj aflat în churten este obținută prin percepție-comparare și ajustare reciprocă, așa încât, pentru ființele gânditoare, construcția evenimentului devine esențială pentru o tranzilienţă efectivă...

Și așa mai departe, hainishienii vorbeau de un milion de ani și nu oboseau niciodată. Dar le plăcea la nebunie să și asculte, prin urmare au ascultat atent ce aveau de povestit cei din echipajul de pe **Shoby.** Apoi l-au ascultat și pe comandantul Dalzul, atunci când acesta a sosit.

— Trebuie să trimiteți un singur om, le-a cerut el. Problema este interferența. Pe **Shoby** se aflau zece oameni. Trimiteți unul singur. Trimiteți-mă pe mine.

***

— Ar trebui să mergi cu Shan, zise Betton.

Mama lui clătină din cap.

— E o prostie să nu te duci!

— Dacă nu te vor pe tine, nu mă vor primi nici pe mine, răspunse el.

Băiatul era prea înțelept ca să o îmbrățișeze sau ca să mai spună ceva. Făcu însă ceea ce rareori făcea: glumi.

— Te-ai întoarce în timp nul, spuse el.

— Ia fugi de-aici, răspunse Tai.

***

Shan știa că hainishienii nu purtau uniforme și nu foloseau ca apelativ grade precum cel de "comandant". Dar, pentru a-l întâlni pe comandantul Dalzul, își puse uniforma neagră-argintie de ekumen pământean.

Născut în cazarma de la Alberta, în primii ani după ce Terra devenise membru în Ekumen, Dalzul își luase titlul în fizică temporală la Universitatea A-Io de pe Urras și lucrase cu Stabilii de pe Hain, înainte de a se întoarce pe planeta natală, ca Mobil al Ekumenului Lumilor. În timpul celor șaizeci și șapte de ani ai călătoriei sale, efectuate cu o viteză apropiată de cea a luminii, o mișcare religioasă recalcitrantă degenerase în ororile Revoluției Uniste. Lui Dalzul i-au trebuit luni de zile pentru a prelua controlul asupra situației, printr-o combinație de inteligență și strategie care îi câștigase respectul celor ce lucraseră pentru el și venerația celor ce-i erau împotrivă — preoții uniști au ajuns astfel la concluzia că

el era chiar Dumnezeu. Masacrul planetar al necredincioșilor sfârșise într-o mișcare planetară de adorare a noii Manifestări, înainte de a se dezmembra în schisme și secte care nu urmăreau altceva decât să se distrugă una pe cealaltă. Dalzul avusese de înfruntat cea mai gravă revenire a violenței teocratice, de la Epoca Poluării încoace. Acționase cu grație, cu înțelepciune, cu răbdare, siguranță, elasticitate și inteligență, chiar cu bună dispoziție, folosind toate mijloacele pe care Ekumenul le prețuia cel mai mult.

Cum nu mai putea lucra pe Terra, unde risca să fie zeificat, i se repartizaseră sarcini neștiute, dar importante, pe planete neștiute, dar importante: una din ele era Orintul, singura lume de pe care Ekumenul se retrăsese până atunci. Făcuseră asta la sfatul lui Dalzul, cu puțin înainte ca orintienii să fi distrus viața de pe planeta lor, în urma folosirii în luptă a armelor biologice. Dalzul prevăzuse evenimentul, cu o teribilă exactitate și înțelegere. Și reușise, în mare taină, salvarea câtorva mii de copii, pe care părinții lor acceptaseră să-i lase să plece; Copiii lui Dalzul — erau numiți acești ultimi orintieni.

Shan știa că eroii sunt fenomene ale culturilor primitive; dar cultura Terrei era primitivă, iar Dalzul — eroul său.

Tai citi cu neîncredere mesajul primit din Ve Port.

— Ce fel de echipaj e ăsta? întrebă ea. Cine le cere părinților să-și părăsească copiii?

Se uită apoi la Shan și-i văzu expresia feței.

— E Dalzul, răspunse el. Ne vrea în echipajul lui.

— Atunci du-te, zise Tai.

El bineînțeles că nu fu de acord, dar Tai era de partea eroului. Așa că se duse. Iar pentru recepția la care urma să-l întâlnească pe Dalzul, își îmbrăcă uniforma neagră, cu fir de argint la mâneci și cu eșarfă de argint peste piept.

Comandantul purta aceeași uniformă. Când îl zări, inima lui Shan o luă razna. Inevitabil, Dalzul era mai scund decât și-l imaginase el: n-avea în nici un caz trei metri. De altfel, era exact așa cum trebuia să fie, drept și suplu, cu părul lung, cenușiu, o față magnifică, vioaie și ochi limpezi ca cerul. Shan nu-și dăduse seama de cât de albă era pielea lui Dalzul, dar această diformitate sau atavism era minoră, dându-i mai degrabă un farmec particular. Vocea lui Dalzul era caldă și liniștită; râdea, în timp ce discuta cu un grup de anarrestieni încălziți. Îl văzu pe Shan, se întoarse și veni direct spre el.

— În sfârșit! Tu ești Shan, eu Dalzul, suntem colegi pe aceeași navă. Îmi pare sincer rău că partenera ta n-a putut fi unul dintre ai noștri. Dar cele care-o vor înlocui sunt vechi prietene de-ale tale, cred — Forest și Riel.

Shan fu încântat să revadă cele două chipuri familiare — cel al lui Forest, ascuțit ca un cuțit de obsidian și cu ochi mereu atenți, și cel al lui Riel rotund și luminos ca un soare. Fuseseră împreună în cantonament pe Ollul. Îl întâmpinară cu aceeași plăcere.

— E minunat, spuse el, apoi adăugă: suntem deci cu toții pământeni? — o întrebare prostească, de vreme ce acest lucru era atât de evident: în general însă, Ekumenul încuraja amestecul culturilor într-un echipaj.

— Să ieșim de-aici și-am să-ți explic, spuse Dalzul. Chemă un mezklete care trecea pe-acolo, împingând mândru un cărucior cu mâncare și băutură. Își umplură tăvițele, îi mulțumiră mezkletelui, apoi se retraseră pe o canapea moale, lângă o fereastră, departe de zgomotul petrecerii. Acolo se așezară mâncară și băură, vorbind și ascultând Dalzul nu încercă să-și mascheze convingerea pasionată că e pe cale de a rezolva "problema churten".

— Am fost de două ori singur, spuse el. Coborî ușor vocea, în timp ce vorbea, și Shan începu naiv, "Fără. .?", apoi se opri.

Dalzul rânji.

— Cu permisiunea Grupului de Cercetare Churten. Deși nu chiar cu binecuvântarea lor. De asta am tendința să vorbesc în șoaptă și să privesc peste umăr. Sunt câțiva din GCC, care mă fac să mă simt ca și cum le-aș fi furat nava ori mi-aș fi bătut joc de teoriile lor ori le-aș fi violat shifgrethorul ori i-aș fi călcat pe bătături — iar asta chiar și după ce și eu și nava ne-am întors fără nici un fel de probleme churten ba chiar fără orice fel de nepotriviri de percepție.

— Unde? întrebă Forest, cu figura ei ascuțită ca o lamă, foarte concentrată.

— Prima călătorie, în interiorul acestui sistem, de pe Ve pe Hain și înapoi. O plimbare cu mașina. Totul cunoscut, previzibil. A decurs absolut fără nici un incident — după cum ne și așteptam. Sunt aici: sunt acolo. Părăsesc nava pentru o verificare cu Stabilii, mă întorc la bord și sunt aici. Ei! E fantastic, să știți. Și totuși pare atât de firesc. Ai simțit asta, Shan?

Ochii îi străluceau uimitor de intens. Era ca și cum i-ai fi privit la lumina unui fulger. Shan ar fi vrut să poată confirma, dar trebui să se bâlbâie:

— Eu... noi, știți, am avut ceva probleme până să ne hotărâm unde suntem de fapt.

— Cred că n-are nici un sens această confuzie. Tranzilienta este o non-experiență. Cred că, în mod normal, **nu se întâmplă nimic.** Literalmente nimic. În experimentul de pe **Shoby** au intervenit elemente exterioare, care au modificat intervalul de lucru. De data aceasta cred că putem obține o non-experiență. Se uită la Forest și la Riel și râse. Nu veți vedea

ceea ce nu vreau să zic, spuse. În orice caz, după plimbarea cu mașina, m-am ținut de capul lor până când Gvonesh a fost de acord să-mi dea voie să plec în explorare, de unul singur.

Mezkletele se agita în direcția lor, împingând căruciorul cu labele lui îmblănite. Mezkleții adoră petrecerile, le place să ofere de mâncare, să servească băuturi și să-i privească apoi pe oameni cum se miră. Acesta se opri în apropierea lor, plin de speranță, vrând să vadă dacă fac la fel, apoi se întoarse la teoreticienii anarrestieni, care erau întotdeauna mirați.

— O explorare... un prim contact?

Dalzul încuviință din cap. Forța, ca și demnitatea lui inconștientă intimidau și totuși încântarea, veselia lui simplă pentru ceea ce făcuse erau irezistibile. Shan întâlnise oameni strălucitori și oameni înțelepți, dar niciodată vreunul a cărui energie să strălucească atât de luminos, atât de clar, atât de vulnerabil.

— Am ales o planetă îndepărtată. G-14-214-yomo; în hărțile din vremea Expansiunii se numea Tadkla; oamenii pe care i-am întâlnit acolo îi spun însă Ganam. O misiune preliminară a Ekumenului se află în drum spre ei, folosind sistemul VAL. A părăsit Ollul în urmă cu opt ani și va ajunge acolo peste treisprezece ani de-acum încolo. Evident, la viteza asta n-a fost posibil să comunicăm, pentru a-i anunța că eu am să ajung acolo înaintea lor. Iar GCC a găsit de cuviință că e bine ca cineva să ajungă acolo după treisprezece ani. În caz că nu m-aș fi întors, ar fi putut încerca să afle ce s-a întâmplat. Dar acum se pare că misiunea va găsi Ganamul deja membru în Ekumen! Dalzul îi privi pe rând, aprins de pasiune. Vedeți, churten-ul schimbă totul. Când tranzilienta va înlocui călătoriile spațiale — **toate** călătoriile, când nu va mai fi nici o distanță între lumi, când vom controla timpul, încerc să-mi imaginez, să înțeleg, ce va însemna asta pentru Ekumen, pentru noi... Vom putea crea într-adevăr căminul omenirii, o singură casă, un singur spațiu. Dar va fi chiar mai mult de-atât! Tranzilienta înseamnă să ne întoarcem, să recreăm momentul esențial, fundamental, bătaia care naște ritmul...Să ne întoarcem în unitate. Să eludăm timpul. Să folosim eternitatea! Ai fost acolo, Shan — ai simțit ceea ce încerc eu să spun acum?

— Nu știu, răspunse Shan, da...

— Vreți să vedeți înregistrarea călătoriei mele? întrebă brusc Dalzul, cu ochii strălucindu-i ca înainte de o poznă. Am adus un video de mână.

— Da! răspunseră Forest și Riel, strângându-se pe canapea, în jurul lui, aidoma unui cuib de conspiratori. Mezkletele încercă în zadar să vadă ce făceau, era prea scund, chiar și dacă se suia pe cărucior.

În timp ce programa micul video, Dalzul le povesti pe scurt despre Ganam. Urmași dintre cei mai îndepărtați ai Expansiunii Hainishiene,

lumea aceasta se pierduse de comunitatea umană vreme de cinci sute de milenii; nu se știa nimic despre ea, cu excepția faptului că ar fi putut avea o populație descinzând din strămoși umani. În această situație, nava Ekumenului ar fi urmat să rămână pe orbită mai multă vreme, înainte de a trimite pe planetă câțiva observatori, care să păstreze ascuns sau să dezvăluie, la nevoie, adevărul despre misiunea lor, în timp ce ar fi strâns informații, ar fi învățat limba și obiceiurile și așa mai departe — un proces care în mod normal durează mai mulți ani. Toate aceste faze au fost însă scurtcircuitate de imprevizibilitatea noii tehnologii. Mica navă a lui Dalzul ieșise din churten nu în stratosferă, așa cum fusese prevăzut, ci doar la vreo sută de metri deasupra pământului.

— N-am avut șansa să-mi fac o intrare în scenă discretă, spuse el. În timp ce vorbea, pe micul ecran apăru înregistrarea audiovizuală făcută de instrumentele navei lui. Văzură cu toții câmpiile cenușii din Ve Port dispărând în timp ce nava părăsea planeta. Acum! — spuse Dalzul și, într-o clipă, zăriră stelele strălucind în spațiul negru, apoi pereții galbeni și acoperișurile portocalii ale unui oraș, și vălvătaia soarelui reflectându-se într-un canal.

— Vedeți? murmură Dalzul. Nu se întâmplă nimic.

Imaginea orașului fierbea, când clătinându-se, când stabilizându-se — străzi însorite și piețe pline de oameni, toți cu privirile ațintite în sus și strigând, fără îndoială: "Priviți! Priviți!".

— Am decis că puteam la fel de bine să accept situația, continuă Dalzul. Copacii și iarba se înălțară în jurul navei, când aceasta coborî. Locuitorii alergau deja afară din oraș; erau oameni: de culoarea teracotei, mai degrabă masivi, cu fețe late și brațe goale, desculți, purtând kilturi și veste în culori splendide — bărbați cu cercei mari de aur și pălării de paie împodobite cu fir de aur și pene.

— Gamanii, spuse Dalzul. Poporul de pe Ganam... Măreți, nu vi se par? Și nu pierd deloc timpul. Au fost acolo în mai puțin de o jumătate de oră — uitați-vă, aceea este Ket, o vedeți, femeia aceea teribilă? Cum apariția navei era evident că-i înfricoșase, am decis că primul lucru pe care trebuia să îl fac era să le arăt că sunt inofensiv.

Au văzut la ce se referă, totul fusese înregistrat de camera video. Dalzul înaintase încet pe iarbă și stătea liniștit, înfruntând mulțimea. Era gol. Neînarmat, dezbrăcat, singur, stătea acolo, cu brațele larg deschise, într-un gest de ofrandă.

A urmat o pauză lungă. Discuțiile și exclamațiile printre gamani mureau pe măsură ce oamenii ajungeau în rândurile din față. Dalzul, în centrul câmpului vizual al camerei video, rămase tăcut, nemișcat. Apoi — Shan respiră adânc, văzând-o — o femeie înaintă către el. Era înaltă și bine făcută, cu brațe rotunde și ochi negri deasupra unor pomeți înalți.

Pe cap, părul îi era împletit cu fire de aur într-o coroană. Se opri în fața lui Dalzul și vorbi, cu o voce clară și plină. Cuvintele sunau ca un poem, ca un ritual, gândi Shan. Dalzul răspunse punându-și mâinile pe inimă, deschizându-le apoi din nou, larg, cu palmele în sus.

Femeia îl privi cu atenție, după care rosti un singur cuvânt, de o rezonanță aparte. Încet, cu solemnitate, lăsă să-i alunece peste piept și șolduri mantia de un roșu închis, își dezlegă fusta și o dădu la o parte cu un gest splendid, conștient. Rămase la rândul său goală, în fața omului gol.

Întinse mâna. Dalzul i-o luă.

Se depărtară de navă, în direcția orașului. Mulțimea li se închise în spate și îi urmă, în liniște, fără grabă sau confuzie, repetând parcă o scenă învățată dinainte.

Câțiva dintre ei, cei mai mulți tineri, rămaseră în urmă, uitându-se la navă, îndemnându-se unul pe altul să se apropie, curioși, precauți, dar nu înfricoșați.

Dalzul opri înregistrarea.

— Vezi diferența? îl întrebă el pe Shan.

Acesta, impresionat, nu rosti o vorbă.

— Ceea ce a descoperit echipajul de pe **Shoby**, continuă Dalzul, este faptul că experiențele individuale de tranzilienţă pot deveni coerente doar printr-un efort concertat. Un efort de sincronizare... de intrare în rezonanță. Când au înțeles asta, au fost în stare să se smulgă dintr-o stare de percepție tot mai periculos fragmentată a spațiului în care se aflau și să-și dea seama ce se întâmplă cu ei. Așa-i, Shan?

— Acum, ei numesc asta experiența haosului, spuse Shan, înfrânt de amintire, ca și de deosebirea dintre cele două experimente.

— Temporaliștii și psihologii s-au chinuit să obțină din călătoria lui **Shoby**, o întreagă teorie, continuă Dalzul. Interpretarea mea însă e mult mai simplă: mare parte din diferențele de percepere, din incoerențele și starea de rău prin care au trecut membrii echipajului de pe **Shoby** provin din nepotrivirile între ei. Nu contează cât de legați erați, Shan, erați zece oameni de pe patru lumi — patru culturi diferite, două femei foarte în vârstă și trei copii mici! Dacă, în mod obligatoriu condiția pentru o tranzilienţă coerentă este rezonanța, funcționarea în același ritm, atunci trebuie să facilităm intrarea în această rezonanță. Faptul că voi ați reușit a fost o minune. Dar cel mai simplu mod de-a o obține este, bineînțeles, simplificarea condițiilor inițiale: să pleci singur!

— Cum obții, atunci, o verificare a experienței? întrebă Forest.

— Tocmai ai văzut: prin înregistrarea aterizării, de pe navă.

— Dar instrumentele de pe **Shoby** erau moarte sau total date peste cap, spuse Shan. Înregistrările sunt tot atât de incoerente pe cât au fost și percepțiile noastre.

— Exact! Și voi, și instrumentele vă aflați cu toții în același câmp de rezonanță, perturbându-vă reciproc. Dar când doar doi sau trei dintre voi ați coborât pe suprafața planetei, lucrurile au mers mai bine: naveta a funcționat perfect și înregistrările de la suprafață sunt clare. Deși foarte urâte.

Shan râse.

— Urâte, da. Un fel de planetă-rahat. Dar, comandante, chiar și în înregistrări, nu e niciodată clar cine a coborât — de fapt— pe suprafața planetei. Și asta a fost una dintre cele mai haotice părți ale întregii experiențe. Am coborât eu, cu Gveter și cu Betton. Solul, dedesubtul navei, era instabil, așa că i-am chemat înapoi la navetă și ne-am întors pe navă. Toate acestea par coerente. Dar ce-și amintește Gveter este că el a coborât împreună cu Betton și cu Tai, nu cu mine, a auzit cum Tai îl chema de pe navă și s-a întors împreună cu Betton și cu mine. Cât despre Betton, el a coborât cu Tai și cu mine. A văzut-o pe mama lui plecând de lângă navetă, neluând în seamă ordinul de întoarcere și rămânând părăsită acolo. Și Gveter a văzut asta. S-au întors fără ea și au găsit-o așteptându-i pe punte. Tai nu-și amintește nimic despre coborârea cu naveta. Aceste patru povestiri sunt toate dovezile noastre. Par să fie toate la fel de adevărate și la fel de false. Iar înregistrările nu ajută cu nimic — nu se vede cine era în costume. Toți arată la fel în acea supă de rahat de la suprafața planetei.

— Exact asta este! exclamă Dalzul, aplecându-se înainte, cu fața luminată. Murdăria, rahatul, acel haos pe care l-ați văzut și pe care l-au înregistrat și camerele video — gândește-te la diferența dintre toate astea și înregistrarea pe care tocmai ați urmarit-o! Soare, chipuri vioaie, culori luminoase, totul strălucitor, clar — pentru că nu a existat interferența, Shan. Cetienii spun că în câmpurile churten nu există nimic în afara celor mai joase ritmuri, vibrații ale ultimelor particule-undă. Tranzilienta este o funcție a ritmului din care se naște ceea ce există. Conform fizicilor spirituale cetiene, este accesul la acel ritm care permite indivudualului să participe la eternitate și omniprezență. Extrapolând, am dedus că în tranzilienta individualitățile trebuie să fie aproape perfect sincronizate, pentru a ajunge în același loc cu o percepție armonioasă, curată. Atât cât am putut experimenta până acum, intuiția mea a fost confirmată: o singură persoană poate folosi câmpurile churten în deplină siguranță. Până când vom învăța ce avem de făcut, zece persoane vor experimenta inevitabil haosul, sau chiar mai rău.

— Dar patru persoane? întrebă Forest, incisiv.

— Patru sunt sub control, răspunse Dalzul. Ca să fiu sincer, eu aș fi plecat, la început, singur, sau cel mult cu încă cineva. Dar prietenii noștri de pe Anarres sunt, după cum știți foarte neîncrezători în ceea ce ei numesc egopercepție. Pentru ei, moralitatea nu este accesibilă individualităților, ci doar grupurilor. Mai spun, de asemenea că poate există și altceva care nu a mers bine în experimentul de pe **Shoby**, poate că un grup este capabil să treacă prin churten la fel de bine ca și o singură persoană, cum putem ști până nu încercăm? Așa că am ajuns la un compromis. Le-am spus să mă trimită pe mine, împreună cu doi sau trei camarazi cu cel mai înalt grad de compatibilitate și cu o motivație deosebit de puternică. Să ne trimită înapoi pe Ganam și să vedem ce e de văzut!

— "Motivație" nu e cel mai potrivit termen, spuse Shan. Sunt al vostru, aparțin acestui echipaj.

Riel încuviință din cap. Forest, precaută și saturniană, spuse doar:

— Ai de gând să exersezi rezonanța, comandante?

— Atâta vreme cât asta vă face plăcere, răspunse Dalzul. Dar sunt lucruri mai importante decât antrenamentul. Forest, știi să cânți din gură sau la vreun instrument?

— Pot să cânt folosindu-mi vocea, spuse Forest, iar Riel și Shan încuviințară la rându-le, când Dalzul se uita la ei.

— Îl știți pe-ăsta, murmură, și începu să intoneze încetișor un cântec vechi, un cântec pe care oricine trăise în cazarmele și în taberele de pe Terra îl știa: "În drum spre Marea de vest". Riel i se alătură, apoi Shan și la urmă Forest, cu o voce neașteptat de adâncă, vibrantă. Cei din preajma lor se întoarseră să asculte armoniile răzbătând prin larma de voci. Mezkletele veni în grabă, abandonându-și căruciorul, cu ochii mari și luminoși. Încheiră cântecul zâmbind, într-un acord lung și dulce.

— Asta este rezonanța, spuse Dalzul. Tot ce ne trebuie, pentru a ajunge pe Ganam, este muzica. De altfel tot ce există este, în cele din urmă, muzica.

Zâmbind, Forest și apoi Riel ridicară paharele.

— Pentru muzică! exclamă Shan, simțindu-se beat și teribil de fericit.

— Pentru echipajul de pe **Galba**, toastă și Dalzul — și băură.

■■■

Perioada minimă de isyeye a echipajului a fost, bineînțeles, respectată, și în acest timp au avut destul răgaz să discute problema churten, atât cu Dalzul, cât și între ei. Au vizionat înregistrările navei și au recitit însemnările lui Dalzul din timpul scurtei sale ședere pe Ganam,

până le-au învățat pe de rost, iar apoi s-au certat dacă e bine sau nu să procedezeastfel.

— Noi acceptăm, pur și simplu, ca fapte obiective tot ce a văzut și a spus el, descoperi Forest. Dar ce control putem avea?

— Raportul lui Dalzul și înregistrările navei corespund întru totul, spuse Shan.

— Pentru că, dacă teoria pe care-o susțin este corectă, el și instrumentele se aflau în rezonanță. În tranzilienţă, realitatea navei și a instrumentelor o putem percepe doar prin intermediul percepțiilor unei persoane, a unei ființe inteligente. Dacă cetienii sunt siguri de ceva, în legătură cu teoria churten, este faptul că, atunci când tranzilienţa este implicată în acest proces, ei nu mai înțeleg nimic. Trimiteți o navă-robot, nici o problemă. Trimiteți ameobe sau greieri, nici o problemă. Trimiteți ființe inteligente, și toate se dau peste cap! Nava voastră a fost o parte din **realitatea** voastră — de fapt, din cele zece realități **diferite** ale membrilor echipajului. Instrumentele sale au înregistrat ascultătoare disonanțele ori au fost afectate de ele până la limita unei proaste funcționări sau chiar a încetării totale a activității. Doar când ați acționat cu toții pentru a construi o realitate unitară, coerentă, nava a putut începe să răspundă la aceasta și s-o înregistreze. Corect?

— Da. Numai că este foarte greu, spuse Shan, să trăiești fără noțiunea că există, undeva, o realitate, dacă cineva ar putea doar s-o găsească.

— Doar ficțiune, continuă Forest, neînduplecată. Realitatea este una dintre cele mai reușite ficțiuni ale noastre.

— Dar muzica vine înaintea ei, zise Shan. Iar dansul înseamnă oameni transformați în muzică. Cred că Dalzul se gândește că am putea... am putea dansa spre Ganam.

— Îmi place ideea, spuse Riel. Uite: după teoria ficțiunii, ar trebui să fim atenți să nu "credem" pur și simplu înregistrările lui Dalzul sau benzile de pe nava lui. Toate sunt ficțiuni. Dar, în afară de cazul în care acceptăm presupunerea — bazată doar pe experimentul lui **Shoby** — că experiențele churten în mod necesar anulează percepția sau analiza acesteia, nu avem nici un motiv să nu-l credem. Este un observator bine pregătit și un minunat analist.

— Există în raportul lui elemente specifice unui gen de ficțiune destul de familiar, insistă Forest. Prințesa care aproape că-l aștepta pe el, îi ducea dorul și îl conduce goală la palatul său, unde, după ceremonii de închinare, fac dragoste — și încă ce dragoste! Nu spun că nu-l cred. Nu. Totul arată și sună adevărat. Dar ar fi interesant de știut cum a perceput prințesa toate aceste întâmplări...

— Asta n-o putem afla până nu ajungem acolo și nu vorbim cu ea, spuse Riel. Dar chiar, ce mai așteptăm?

***

Galba era o navă hainishiană din sticlă, dotată de curând cu sisteme de control churten. Era un balon mititel și drăguț, nu mai mare decât naveta de pe **Shoby**. Urcând la bord, Shan trecu prin câteva momente mai degrabă neplăcute. Haosul, experiența churten, cu senzația de pierdere a spațiului și a direcției, reveniră cu deosebită intensitate: trebuia oare să treacă din nou prin asta? Va putea? Ascuțit și dureros, stăruia mai ales gândul la Tai. Tai, care ar fi trebuit să fie acum aici, așa cum fusese acolo atunci, Tai, de care se îndrăgostise la bordul lui **Shoby**, și Betton, copilul cu inima curată — avea nevoie de ei, ar fi trebuit să fie acolo.

Forest și Riel se strecurară prin trapă, iar în urma lor intră Dalzul — atât de concentrat, încât energia îi devenise aproape vizibilă, ca o aură sau un halou, o iluminare a ființei. Nici nu era de mirare că Uniștii îl consideraseră Dumnezeu, se gândi Shan, și se mai gândi la primirea ceremonioasă, aproape ca o închinare, a lui Dalzul pe Ganam. Dalzul era încărcat, plin de o forță care îi influența pe ceilalți, de care se simțeau cu toții antrenați.

Anxietatea lui Shan dispăru. Știa că, alături de Dalzul, nu va mai exista nici un fel de haos.

— S-au gândit că ne va fi mai ușor să controlăm un balon, decât nava pe care am avut-o eu. Am să încerc, de data asta, să n-o scot chiar deasupra acoperișurilor. Nu e nici o mirare că m-au crezut zeu, să mă materializez așa, sub ochii lor!

Shan, care se obișnuise cu felul în care Dalzul părea să fie ecoul gândurilor sale, sau ale lui Riel, sau ale lui Forest, deja aștepta replica; erau sincronizați, asta era puterea lor.

Își ocupară locurile: Dalzul la consola churten, Riel cuplată la IA, Shan la comenzile de zbor, iar Forest ca element de sprijin și analist. Dalzul privi în jur și făcu un semn din cap, iar Shan îi scoase la câteva sute de kilometri de Ve Port. Planeta dispăru și stelele străluciră dedesubt, în jur, deasupra lor.

Dalzul începu să cânte, nu o melodie, ci o singură notă, lungă, un "la" plin, adânc. Riel i se alătură, cu o octavă mai sus, apoi Forest, pe "fa"-ul dintre ele, iar Shan se trezi scoțând un "do" continuu, de parcă ar fi fost o orgă de biserică. Riel urca la "do" de sus, Dalzul și Forest cântară o terță și, când schimbară acordul, Shan nu mai știa cine ce notă cântă, auzea doar și erau acolo numai sfera de stele și frecvențele delicate, urcând și coborând într-un lung unison, când Dalzul atinse consola și

soarele începu să strălucească galben, pe cerul albastru de deasupra orașului.

Shan nu oprise zborul. Acoperișuri roșii, albastre și piețe prăfuite se îngrămădeau sub navă.

— Acolo e bine, Shan? spuse Dalzul, arătând spre o fâșie verde lângă un canal, iar Shan o conduse pe **Galba** fără efort, într-o alunecare lungă, și o așeză pe iarbă, ușor, ca pe un balon de săpun.

Privi în jur, la ceilalți, și afară prin pereții de sticlă.

— Cer albastru, iarbă verde, aproape vremea amiezei, băștinași apropiindu-se, zise Dalzul. Corect?

— Corect, răspunse Riel, iar Shan râse. Nu tu conflict de senzații, nu tu haos de percepții, nici teroarea nesiguranței, de data asta.

— Am trecut prin sistemul churten, spuse el. Am făcut-o. Am dansat!

Jos, lângă canal, lucrătorii de pe câmp se strânseseră în grup și se uitau, evident neîndrăznind să se apropie, dar foarte curând câțiva oameni putură fi văzuți pe drumul prăfuit ce venea dinspre oraș.

— Comitetul de primire, sunt sigur, spuse Dalzul.

Cei patru așteptară lângă nava-balon. Tensiunea momentului nu făcea decât să sporească extraordinara acuitate a emoțiilor și senzațiilor. Shan simțea că-i sunt cunoscute profilurile frumoase, sălbatice, ale celor doi vulcani mărginind valea în care se afla orașul, îi știa și nu avea să-i uite niciodată; știa mirosul aerului, și felul în care cădea lumina, și umbrele desenate de întuneric pe sub frunze; asta se întâmplă aici și-acum, își spunea cu o siguranță voioasa, mă aflu acum, aici și nu există distanță, nici separare.

Tensiune fără teamă. Bărbați împodobiți cu creste și pene, lați în piept și cu brațe vânjoase veneau hotărât către ei, cu chipuri impasibile, și se opriră în fața lor. Unul mai în vârstă dădu încet din cap și spuse:

— Sem Dazu.

Dalzul duse mâinile la inimă și făcu gestul îmbrățișării, spunând:

— Viaka!

— Dazu, Sem Dazu, spuse celălalt bărbat și câțiva dintre ei imitară gestul lui Dalzul.

— Viaka, spuse Dalzul, beya, — prieten — și îi prezentă pe tovarășii lui de drum, repetându-le numele și cuvântul "prieten".

— Foyes, spuse bătrânul Viaka. Shan. Yeh. Știa că n-o prea nimerise cu "Riel" și se încruntă ușor. Prieteni. Fiți bineveniți. Veniți, veniți în Ganam.

În timpul primei și scurtei lui șederi aici, Dalzul nu putuse să înregistreze prea mult din limba băștinașilor, pentru ca lingviștii hainishieni să poată prelucra astfel materialul; din benzile destul de

anemice, aceștia, împreună cu analiștii lor deștepți, scoseseră un mic manual de cuvinteși gramatică, plin de semne de întrebare, pe care Shan îl studiase conștiincios. Își aducea aminte de beya și de kiyugi — fii binevenit(?), simte-te ca acasă(?). Riel, de profesie hilfer/lingvist, ar fi dorit să aibă mai mult timp ca să studieze manualul.

— Mai bine să învețiți limba de la cei ce o vorbesc, spusese Dalzul.

Pe drumul prăfuit spre orașul Ganam, forța impresiilor începu să-l covârșească pe Shan, devenind un amalgam strălucitor de căldură și lumină, în care se amestecau deopotrivă pereți din pământ roșu și galben, piepturi și umeri goi de culoarea lutului, mantii și veste și kilturi brodate, purpurii, roșii și portocalii, licăririle aurului și pene care tremurau, mirosul de ulei și tămâie, de praf și fum și mâncare și transpirație, sunetul atâtor voci, lipăitul sandalelor și al picioarelor desculțe pe piatră sau pe pământ, clopote, gonguri, variația de lumină, atingerea și mirosul și ritmul unei lumi unde nimic nu era cunoscut și unde totul era așa cum era, așa cum trebuia să fie acest orășel din piatră și lut și splendide sculpturi, arzător în lumina soarelui său auriu, crud, magnific și uman. Era mai straniu decât tot ce știuse vreodată Shan, era ca și cum fusese mult timp plecat și se întorsese iarăși acasă. Lacrimi îi încețoșau privirile. Toți suntem unul, gândi. Nu există distanțe, nici timp între noi; tot ce avem de făcut este să trecem granița, și suntem aici, împreună. Mergea alături de Dalzul și auzea cum oamenii îl salută, gravi și liniștiți: Sem Dazu, spuneau, Sem Dazu, kiyugi. Te-ai întors acasă.

***

Primele zile au fost supraîncărcate. Erau momente în care Shan avea senzația că a încetat să gândească -experimentând doar, continuu recepționând, fără să mai prelucreze.

— Prelucrezi mai târziu, a râs Dalzul, când Shan l-a întrebat: De câte ori reușește cineva să fie iar copil?

Era, într-adevăr, exact ca în copilărie, fără nici un control asupra evenimentelor și fără nici o responsabilitate. Previzibile sau incredibile, acestea se produceau, și el era în același timp parte integrantă și spectator la ceea ce se întâmpla.

Băștinașii urmau să-l încoroneze pe Dalzul rege al lor. Era ridicol, și totuși atât de firesc... Regele tău moare fără nici un moștenitor; un om de argint coboară din cer, iar prințesa spune: "Acesta e omul!"; omul de argint dispare și apare din nou, însoțit de trei prieteni ciudați, care înfăptuiesc o mulțime de minuni; și-atunci, îl încoronezi rege. Ce alt ceva ai putea face?

Riel și Forest erau, bineînțeles, împotrivă, având îndoieli asupra unei atât de adânci implicări într-o cultură autohtonă. Nu puteau oferi însă nici o alternativă. Pentru că titlul de rege era, evident, mai mult onorific, au acceptat că ar fi probabil mai bine să continue așa cum voiau gamanienii. Încercând să păstreze perspectiva față de situația lui Dalzul, s-au despărțit de el destul de curând, mutându-se într-o casă de lângă piață, unde puteau să fie împreună cu oamenii obișnuiți și să se bucure de o libertate de mișcare pe care Dalzul n-o avea. Problema, când erai viitor rege, îi spuse acesta lui Shan, era că se aștepta din partea ta să stai toată ziua agățat de palat, respectând tabuurile.

Shan rămăsese cu Dalzul. Viaka îi dăduse, în folosință exclusivă, una dintre multele aripi ale palatului de pământ, construit fără nici un fel de plan. O împărțea cu o rudă a soției lui Viaka, pe nume Abud, care îl ajuta să țină casa. Nu avea nimic de făcut, nimeni nu-i cerea nimic, nici Dalzul, nici gazdele lor băștinașe; timpul îi aparținea în totalitate. GCC-ul le ceruse să petreacă treizeci de zile pe Ganam. Acum, acestea zburau una după alta. Încerca să țină un jurnal pentru Ekumen, însă descoperi că ura să spargă continuitatea acestei experiențe, vorbind despre ea, s-au analizând-o. Problema e că nu se întâmplă nimic, gândi el, zâmbind.

Singura experiență ieșită din tipic fusese ziua pe care-o petrecuse împreună cu nepoata (?) bătrânului Viaka și cu soțul (?) acesteia — încercase să atace direct problema sistemului de rudenie, dar semnele de întrebare rămăseseră, tânărul cuplu părea să nu folosească, din cine știe ce motive, numele proprii. L-au luat la o plimbare lungă și frumoasă până la o cascadă, pe coasta celui mai mare dintre vulcani, Iyananam. Înțelesese că era un loc sacru, pe care ei doreau să i-l arate. A fost mai mult decât surprins să descopere că acea cascadă sfântă era folosită pentru acționarea unui dinam sfințit. Gamanii, atât cât i-au putut explica cei doi însoțitori și cât a putut el înțelege, aveau o cunoaștere amănunțită a principiilor hidroelectricității, deși erau regretabil de neștiutori în problema conductorilor și nu dădeau nici o utilizare practică energiei pe care o generau. Discuția lor părea să fie mai degrabă despre natura electricității, decât despre aplicațiile sale, dar chiar și așa el însă îi putea urmări destul de greu. A încercat să-i întrebe dacă există vreun loc în care foloseau curentul electric, dar tot ce-a putut spune a fost: "undeva iese?", în asemenea momente, nu mai găsea că e atât de plăcut să te simți ca un copil sau ca un redus mintal.

— Da, i-a răspuns femeia, iese la ishkanem, când basemmiak vada.

Shan dădea din cap și-și lua notițe. Ca tuturor gamanienilor, însoțitorilor lui le plăcea să-l privească în timp ce vorbea la microfonul înregistratorului și să vadă simbolurile minuscule apărând pe ecranul micuț — o vrăjitorie frumoasă...

L-au dus pe o terasă construită în exteriorul clădirii dinamului, din piatră aranjată în linii minunat de complicate. Încercau să-i explice ceva, arătând în jos, spre apă. Vedea ceva strălucind în scânteierea iute a curentului, dar nu-și putea da seama ce. Heda, tabu, i-au spus — un cuvânt pe care-l știa bine de la Dalzul, deși el personal nu dăduse peste nimic heda până acum. Au continuat să vorbească, și el a surprins în conversația lor cuvântul "Dazu", însă din nou nu i-a putut urmări până la capăt. Au trecut apoi pe lângă un altar micuț din pământ, unde, în felul simplu, neceremonios, al religiei gamaniene, fiecare din ei a așezat câte o frunză ruptă dintr-un copac din apropiere, după care au pornit în jos pe munte, în lumina lungă a după-amezei târzii.

La o cotitură a potecii abrupte, Shan întrezări-se, în josul văii largi, profilându-se prin aerul auriu și înceţoșat de distanță, alte două așezări, orașe sau cetăți. A fost surprins să le vadă și apoi uimit de această surprindere. Și-a dat seama că fusese atât de absorbit de existența lui pe Ganam, încât uitase că acesta nu era singurul loc de pe lume. Arătând într-acolo, își întrebase însoțitorii:

— Aparține poporului Gaman?

După câteva discuții, referitoare la ce înțeles avea pe pământ ceea ce spusese el, răspunseseră că nu, doar Gamanul aparținea Ganamului; acele orașe erau alte orașe.

Avea, atunci, dreptate Dalzul să creadă că lumea se numea Ganam, sau acest nume desemna doar orașul și împrejurimile sale?

— Tegud ao? Cum numiți? întrebă, atingând pământul, rotind brațele în jur, arătând valea, muntele din spate și celălalt din fața lor.

— Nanam tegudyeh, spusese nepoata (?) lui Viaka, într-o doară, dar soțul (?) ei nu fusese de acord și, preț de mai mult de o milă, discutaseră impenetrabili despre aceasta.

Shan renunțase, își închisese agenda-înregistrator și savurase plimbarea de întoarcere spre zidurile aurii ale Ganamului, în răcoarea serii.

* * *

A doua zi (sau poate că era a treia), Dalzul trecu pe la el, în timp ce Shan curăța pomul aflat în curtea înconjurată de ziduri, din partea lui de palat. Cuțitul era o lamă subțire, de oțel, ușor curbată, cu un mâner grațios, sculptat din lemn șlefuit; era ascuțit ca un brici.

— O unealtă minunată, îi spuse Shan lui Dalzul. Bunica m-a invitat să curăț copacii. E un lucru pe care n-am apucat să-l fac de prea multe ori, de când am intrat în Ekumen. Sunt buni pomicultori, cei de aici. Am ieșit și-am vorbit cu câțiva dintre ei, ieri.

Ieri fusese? Nu că ar fi contat... Timpul însemna intensitate, nu durată; timpul însemna intervalele dintre bătăile ceasului, se gândise Shan în timp ce studiase pomul, învățând ritmul interior al creșterii lui, intervalele regulate dintre ramuri. Anii sunt flori, lumile fructe...

— Când curăț pomii devin poetic, spuse, apoi, uitându-se la Dalzul, întrebă: S-a întâmplat ceva? Era ca o bătaie ieșită din ritm, o notă falsă, un pas greșit într-un dans.

— Nu știu, spuse Dalzul. Să stăm jos puțin.

Se așezară cu picioarele încrucișate pe dalele de piatră, la umbra balconului.

— Probabil că am avut prea mare încredere în înțelegerea mea intuitivă a acestor oameni, mărturisi Dalzul, mi-am urmat nasul, în loc să fiu prudent, să învăț limba cuvânt cu cuvânt, să procedez ca la carte... nu mai știu. Dar ceva nu este în regulă.

În timp ce vorbea, Shan îi privi chipul puternic, însuflețit. Sub soarele arzător, pielea albă se bronzase, căpătând o culoare mult mai umană. Purta cămașă și pantaloni, însă își lăsase părul cenușiu să-i cadă liber, așa cum făceau bărbații gamanieni, prins cu o bentiță îngustă, țesută cu fir de aur, care-i dădea o înfățișare regească și barbară.

— Ei sunt un popor barbar, urmă Dalzul. Poate mai violent și mai primitiv decât am vrut să admit. Această coroană cu care vor să mă investească... mi-e teamă că trebuie să văd aici mai mult decât o onoare sau un ritual sacru. Este, mai presus de toate, un gest politic. În orice caz, se pare că, fiind ales să devin rege, mi-am făcut un rival. Un dușman.

— Pe cine?

— Aketa.

— Nu-l cunosc. Nu e din palat, nu?

— Nu. Nu face parte dintre oamenii lui Viaka. Se pare că era plecat, când am venit eu prima dată. După câte am înțeles de la Viaka, acest om se consideră moștenitorul tronului și soțul legitim al prințesei.

— Prințesa Ket? Shan nu-i vorbise niciodată prințesei, care se ținea deoparte, rămânând tot timpul în partea sa de palat, deși lui Dalzul îi permitea s-o viziteze acolo. Ea ce spune despre acest Aketa? Nu-i de partea ta? La urma urmei, ea te-a ales...

— Spune că voi fi rege. Partea asta nu s-a schimbat. Dar s-a schimbat ea. A părăsit palatul. De fapt, a plecat, să locuiască, dacă pot spune așa, în gospodăria lui Aketa! Dumnezeule, Shan, există vreo lume, în universul ăsta, în care bărbații să le înțeleagă pe femei?

— Gethen, replică Shan.

Dalzul râse, însă fața îi rămase concentrată, gânditoare.

— Tu ai o parteneră, spuse ea după o vreme. Poate că ăsta-i răspunsul. Niciodată n-am ajuns, cu vreo femeie, la un punct în care să

știu, să știu cu adevărat, ce vrea, cine este... Dacă dai asta la o parte, poți ajunge în final acolo?

Shan se uita mișcat la omul mai în vârstă, la bărbatul strălucitor care-i punea asemenea întrebări.

— Nu știu, răspunse. Tai și cu mine ne știm unul pe altul într-un fel în care... dar nu e ușor... Nu știu... În legătură cu prințesa însă... Riel și Forest au vorbit cu oamenii, le-au învățat limba. Ca femei, poate te vor ajuta?

— Femei, da și nu, zise Dalzul. Acesta e motivul pentru care le-am ales, Shan. Cu două femei adevărate, dinamica psihologică ar fi fost prea complicată.

Shan nu spuse nimic, simțind din nou că ceva lipsea, ori nu cunoștea el ceva, înțelegea greșit. Se întreabă dacă Dalzul știa că, până s-o fi întâlnit pe Tai, cele mai multe din experiențele sale sexuale le avusese cu bărbați.

— Să zicem, de exemplu, continuă Dalzul, că prințesa s-a gândit c-ar putea fi geloasă pe una dintre ele sau chiar pe amândouă, pentru că mi-ar fi partenere de sex. Ăsta ar fi un cuib de șarpe! Așa cum stau lucrurile însă, ele nu sunt o amenințare. Bineînțeles, căutând armonia, ar fi trebuit să aduc în echipaj doar bărbați. Dar Elderii pe Hain sunt cei mai mulți femei în vârstă și știam că trebuie să le ascult. Așa că te-am cerut pe tine, împreună cu partenera ta — un cuplu căsătorit. Cum ea n-a putut veni, acestea două păreau a fi cea mai bună soluție. Și s-au comportat admirabil... Dar nu le cred în stare să-mi spună ce se petrece în mintea și în hormonii unei femei atât de focoase cum e prințesa!

Din nou bătaia în afara ritmului... Shan își frecă mâna de piatra aspră a terasei, încurcat de propriul sentiment de confuzie. Încercând să revină la subiectul inițial, întrebă:

— Dacă este vorba de un titlu politic și nu de unul religios, n-ai putea să-ți retragi pur și simplu candidatura?

— Oh, e un lucru sfânt. Singurul mod în care m-aș putea retrage este să fug de-aici. Să mă transfer înapoi, la Ve Port.

— Am putea zbura cu **Galba** în altă parte a planetei, sugeră Shan. Să desfășurăm cercetările oriunde în altă parte...

— Din ce mi-a spus Viaka, plecarea nu mai este chiar o opțiune. Plecarea lui Ket pare să fi provocat o schismă și, dacă Aketa câștigă puterea, cei care-l sprijină se vor răzbuna pe Viaka și pe poporul lui. Sacrificiul de sânge pentru ofensa adusă adevărului și persoanei sacre a regelui... Religie și politică! Cum am putut, eu dintre toți oamenii, să fiu atât de orb? Mi-am lăsat dorințele să mă convingă că vom găsi aici o idilă mai degrabă primitivă. Dar povestea în mijlocul căreia ne-am trezit este o competiție politică și sexuală între barbari inteligenți, care-și țin

cuțitele de curățat pomii și săbiile foarte ascuțite. Dalzul zâmbi deodată și ochii luminoși îi fulgerară. Sunt minunați acești oameni... Ei sunt tot ce-am pierdut noi, cu literatura, cu industria și știința noastră. De o senzualitate directă, cumplit de pasionați, reali în cel mai înalt grad... Îi iubesc. Dacă vor să mă facă regele lor, pentru Dumnezeu, am să-mi pun o coroană de pene pe cap și-am să le fiu rege. Dar, mai înainte de asta, trebuie să găsesc o cale să-i manevrez pe Aketa și ai lui. Și singura cheie către Aketa pare să fie capricioasa noastră prințesa Ket. Orice poți afla, anunță-mă, Shan. Am nevoie de sfatul și de ajutorul tău.

— Le aveți, domnule, spuse Shan, din nou impresionat. După ce Dalzul plecă, Shan hotărî că ar trebui să facă exact ceea ce neașteptata reticență de mascul heterosexual al lui Dalzul îl impiedica pe acesta să facă: să meargă să ceară sfat și ajutor de la Forest și Riel.

Porni către casa lor. Pe când își croia drum prin piața minunat de gălăgioasă și aromată, se întrebă când le văzuse ultima dată și-și dădu seama că trecuseră câteva zile. Ce făcuse în ultimul timp? Fusese prin livezi... Fusese sus pe munte, pe Iyananam, unde exista un dinam... unde văzuse și alte orașe... Cuțitul pentru curățat pomii era din oțel. Cum își produceau gamanienii oțelul? Aveau o topitorie? Îl obțineau prin comerț? Mintea lui zăbovea încet, laborios, asupra acestor probleme, pe când intra în curtea unde Forest stătea pe terasă, întinsă pe o pernă, și citind o carte.

— Ei! Un vizitator de pe altă planetă!

Trecuse chiar multă vreme de când fusese aici ultima dată — opt, zece, zile poate?

— Unde-ați fost? întrebă el, confuz.

— Chiar aici. Riel! strigă ea, în sus, spre balcon. Câteva capete se iviră de după balustrada sculptată, iar cel cu părul ondulat răspunse:

— Shan! Cobor imediat!

Riel apăru purtând un vas plin cu semințe de tipu, desertul omniprezent în Ganam. Se așezară toți trei pe terasă, jumătate la soare, jumătate la umbră, ronțăind semințe; tipic pentru antropoide, remarcă Riel. Îl salută pe Shan cu o reală căldură, totuși ea și Forest erau în mod evident bănuitoare: îl priveau, fără să-l întrebe nimic, așteptând... ce? Câtă vreme trecuse, oare, de când nu le mai văzuse? Îl străbătu brusc un fior de neliniște, o bătaie lipsea din ritm, atât de profundă încât își puse mâinile pe piatra caldă, ca pentru a se sprijini. Fusese un cutremur? Clădit între doi vulcani adormiți, orașul se clătina ușor din când în când, bucăți de pământ cădeau din pereți, micuțe olane portocalii alunecau de pe acoperișuri... Forest și Riel îl priveau. Nimic nu tremura, nimic nu cădea.

— Dalzul are unele probleme, la palat, spuse.

— Da? acceptă Forest, pe un ton perfect neutru.

— A apărut un pretendent autohton la tron -un pretendent sau un moștenitor. Prințesa stă acum cu acesta. Dar continuă să-i spună lui Dalzul că el va fi rege. Dacă pretendentul obține puterea, în mod sigur vor urma represaliile împotriva oamenilor lui Viaka și a tuturor celor ce l-au sprijinit pe Dalzul. Este exact genul de situație pe care Dalzul a sperat să o evite...

— Și pe care el o poate rezolva ca nimeni altul, replică Forest.

— Cred că se simte mai degrabă într-un impas. Nu înțelege rolul pe care-l joacă prințesa. Cred că asta îl tulbură cel mai tare. M-am gândit că ați putea avea voi vreo idee de ce, ea a plecat acum să stea cu rivalul lui după ce aproape că s-a aruncat în brațele lui Dalzul.

— Vorbești despre Ket, constată Riel, prudentă.

— Da. El îi spune prințesă. Nu asta este?

— Nu știu ce înțelege Dalzul prin acest cuvânt. Are o mulțime de conotații. Dacă se gândește la "fiica unui rege", atunci nu se potrivește. Nu există nici un rege.

— Nu există acum...

— Niciodată, spuse Forest.

Shan își reprimă o izbucnire de mânie. Se săturase să tot fie tratat drept copilul retardat, iar Forest putea să fie extrem de tăioasă.

— Uite ce e, zise el. Eu... eu sunt într-un fel pe dinafară. Lămuriți-mă și pe mine. Am crezut că regele lor a murit. Și, dată fiind coborârea aparent miraculoasă a lui Dalzul din ceruri, în timpul căutării unui nou rege, l-au văzut drept alesul indicat de divinitate, "cel care va ține sceptrul". Toate astea sunt greșite?

— Indicat de divinitate pare să fie corect, spuse Riel. E vorba în mod sigur de niște probleme sacre. Ezită și se uită la Forest. Lucrează amândouă ca o echipă, gândi Shan, dar o echipă care, în acel moment, nu-l includea și pe el. Ce se întâmplase cu minunata lor unitate?

— Cine este rivalul, acest pretendent? îl întrebă Forest.

— Un bărbat pe nume Aketa.

— Aketa?

— Îl știți?

Aceeași căutătură schimbată între ele; apoi Forest se întoarse să-l privească și i se uită direct în ochi.

— Shan, am ieșit serios din sincronizare. Mă întreb dacă nu ne confruntăm din nou cu problema churten. Experiența haosului, pe care ați trăit-o voi pe **Shoby**...

— Aici, acum? Când ne aflăm în locul ăsta de zile, de săptămâni întregi...

— Unde este aici? întrebă Forest, serioasă și concentrată.

Shan lovi cu palma în dalele de piatră.

— Aici! Acum! În această curte a casei voastre din Ganam! N-are nici o legătură cu experienţa haosului. Împărtăşim toate acestea — totul e coerent, în consonanţă, suntem aici împreună! Mâncând seminţe de ţipu!

— Şi eu cred la fel, rosti Forest atât de blând, încât Shan îşi dădu seama că încearcă să-l liniştească, să-i redea siguranţa. Dar am putea... am putea percepe această experienţă în moduri diferite.

— Oamenii fac întotdeauna asta, oriunde, încercă el, mai degrabă disperat.

Foster se mişcase, aşa încât Shan putu să vadă mai clar cartea pe care-o citea când intrase el. Era o carte cu o legătură obişnuită, dar ei nu avuseseră cărţi pe **Gabla**, o carte groasă, pe un fel de hârtie maronie, aspră, scrisă de mână, o carte antică pământeană dintr-o bibliotecă din New Cairo, nu era o carte, ci o pernă, o cărămidă, un coş, nu era o carte, era o carte. Într-o scriere ciudată. Într-o limbă ciudată. O carte cu coperţi din lemn sculptat, legată în aur.

— Ce este asta? întrebă, aproape neauzit.

— Credem că e istoria sacră a Oraşelor De Sub Iyananam, răspunse Forest.

— O carte, zise Riel.

— Dar ei sunt analfabeţi, exclamă Shan.

— Unii, replică Forest.

— De fapt, cei mai mulţi dintre ei, completă Riel. Dar anumiţi negustori şi preoţi ştiu să citească. Aketa ne-a dat asta.

Am studiat-o împreună cu el. S-a dovedit a fi un profesor minunat.

— Bănuim că este un fel de preot-cărturar, spuse Forest. Există aceste slujbe, le spunem preoţeşti pentru că sunt în esenţă sacre, dar în realitate ele reprezintă mai mult o meserie, sau o vocaţie, o chemare, credem noi. Foarte importante pentru gamani, pentru întreaga structură a societăţii; şi trebuie să fie toate ocupate; altfel, lucrurile îşi ies din matcă. Şi dacă ai vocaţia, talentul, nu ai voie să nu le respecţi. Multe sunt într-un fel ocazionale, cum ar fi acelea pentru persoanele care oficiază la o sărbătoare anuală, dar unele dintre ele par să fie într-adevăr necesare, ba chiar prestigioase. Cele mai multe sunt pentru bărbaţi. Avem sentimentul că probabil singurul mod în care un bărbat îşi poate căpăta prestigiul este să ocupe una dintre aceste poziţii în cadrul clerului.

— Dar oraşul e plin de bărbaţi care conduc, protesta Shan.

— Nu ştiu, zise Forest, cu aceeaşi blândeţe total necaracteristică ei, cea cu care-i spusese lui Shan că nu deţine un control total asupra ei însăşi. Am descrie-o ca pe o societate non-gen-dominantă. Fără o diviziune a muncii pe motiv de sex. Există toate felurile de căsătorii — cele mai

obișnuite fiind acelea poliandre, cu doi sau trei soți. Mare parte dintre femei se situează în afara circuitului heterosexual, trăind în grupuri lesbiene, iyeha, alcătuite din câte trei, patru sau mai multe femei. Încă nu am găsit echivalentul masculin...

— În orice caz, interveni Riel, Aketa este unul dintre soții lui Ket. Numele lui s-ar putea traduce prin Primul-soț-kin-al-lui-Ket. Kin înseamnă că se află pe liniile genealogice ale aceluiași vulcan. Când am ajuns noi aici, el era plecat în valea Sponta.

— Și este preot, unul important, credem noi. Poate pentru că-i soțul lui Ket, iar ea e în mod sigur o persoană importantă. Dar cele mai multe din rangurile preoțești cu adevărat prestigioase par să fie rezervate bărbaților. Probabil ca o compensație pentru faptul că ei nu pot naște...

Mânia creștea din nou în Shan. Cine erau aceste femei, să-i țină lui lecții despre sex și invidia maternității? Ca un val de mare, ostilitatea îl umplu cu o amărăciune sărată, apoi scăzu și dispăru. Stătea pe piatră, în bătaia soarelui, alături de fragilele lui surori, uitându-se la cartea grea, imposibilă, deschisă pe genunchii lui Forest.

După o vreme, întrebă:

— Aici ce scrie?

— Înțeleg abia câte un cuvânt ici-colo. Aketa a dorit s-o păstrez un timp. Ne învață el. Cel mai mult mă uit la poze. Ca un copil. Îi arată miniatura luminoasă, aurită, de pe prima pagină: bărbați în robe minunate și cu pălării, dansând sub pantele purpurii de la Iyananam.

— Dalzul credea că sunt preliterați, descoperi el. Trebuie să vadă asta.

— A văzut-o, zise Riel.

— Dar... începu Shan, apoi amuți.

— Cu multă vreme în urmă, pe Terra, povesti Riel, unul dintre primii antropologi a luat cu el un om dintr-un trib minuscul, îndepărtat, pierdut undeva în Oceanul Arctic, și l-a dus într-un oraș uriaș, numit New York. Ce l-a interesat în mod special la New York pe acest reprezentant al tribului, cel mai inteligent de altfel au fost mânerele rotunde ale stâlpilor de la casa scării. Pe acestea le-a studiat cu un adânc interes. Nu l-au interesat nici clădirile vaste, nici străzile pline de lume, nici mașinile...

— Ne întrebăm dacă nu cumva problema churten se manifestă nu numai la nivelul impresiilor, ci și la acela al speranțelor, spuse Forest. Intenționat dăm un sens lumii. PușI față în față cu haosul, căutăm sau încercăm să recreăm familiarul, să construim din el o lume.

Așa fac copiii, așa facem toți; filtrăm cea mai mare parte a ceea ce ne spun simțurile. Suntem conștienți doar de lucrurile de care avem nevoie sau pe care vrem să le știm. În sistemul churten, universul se

dizolvă. Ieșiți din el, îl reconstituim... nebunește. Adunând lucrurile, începem să-l recunoaștem. Și odată ce o parte a lui este aici, restul îl construim plecând de la asta.

— Spun "eu", interveni Riel, și un număr infinit de propoziții ar putea urma. Dar următorul cuvânt începe să contureze o sintaxă stabilă. "Eu vreau..." Cu ultimul cuvânt al propoziției, nu mai există nici o posibilitate de opțiune. Tot astfel poți folosi doar cuvintele pe care le știi.

— Așa am ieșit noi din experiența haosului, pe **Shoby**, acceptă Shan. Capul începuse să-l doară — un zvâcnet dureros, neregulat, în tâmple. Am vorbit. Am construit sintaxa experienței. Ne-am spus povestea.

— Și ați încercat din toate puterile s-o credeți adevărată, zise Forest.

După o vreme, apăsându-și palmele pe tâmple, Shan întrebă:

— Vreți să spuneți că Dalzul minte?

— Nu. Dar ceea ce spune el este povestea Ganamului sau povestea lui Dalzul? Poporul simplu, aproape infantil, aclamându-l ca pe un rege, prințesa cea frumoasă oferindu-i-se...

— Dar ea chiar...

— Asta-i datoria ei. Vocația ei... Este una dintre preotese, chiar una importantă. Titlul său este Anam. Dalzul l-a tradus prin "prințesă". Noi credem că înseamnă "pământ". Pământul, țărâna, lumea. Ea e pământul Ganamului, care-l primește pe străin cu onoruri. Mai are însă un sens — această funcție reciprocă, pe care Dalzul o interpretează drept rang de rege. Gamanii pur și simplu nu au regi. Trebuie să fie un fel de rol de preot, ca partener al lui Anam. Nu soț a lui Ket, ci partener, atunci când ea este Anam. Dar nu știm. Nu știm ce responsabilitate își asumă bărbatul.

— Și-n plus, s-ar putea să inventăm la fel de mult pe cât o face Dalzul, interveni Riel. Cum am putea fi sigure?

— Dacă te-ai întoarce, ca să ne comparăm însemnările, ne-ai fi de mare ajutor, spuse Forest. Avem nevoie de tine.

Și el are nevoie, gândi Shan. El are nevoie de ajutorul meu, ele — de asemenea. Ce ajutor trebuie să le dau eu? Nu știu unde mă aflu. Nu știu nimic despre acest loc. Știu doar că piatra este caldă și aspră, sub palma mea.

Știu că aceste două femei sunt înțelegătoare, inteligente, în încercarea lor de a fi sincere.

Știu că Dalzul este un mare om, nu un prost egoist și mincinos.

Știu că piatra este aspră, soarele cald, umbra răcoroasă. Știu gustul ușor, dulceag, al semințelor de tipu, cronțănitul lor între dinți.

Știu că, la treizeci de ani, Dalzul a fost adulat ca un Dumnezeu. Nu contează cât a dezaprobat el această venerație, ceea ce s-a întâmplat

trebuie să-l fi schimbat. Îmbătrânind, avea să-și aducă aminte cum e să fie rege...

— Știm ceva despre acest rang de preot pe care urmează să-l ocupe? întrebă el, răgușit.

— Cuvântul cheie pare a fi "todok", baston sau cârjă sau sceptru. Titlul este de todoghay, cel care ține sceptrul. Dalzul a înțeles bine. Sună ca un rege. Dar nu credem că asta înseamnă să conducă poporul.

— Deciziile zilnice sunt luate de un consiliu, zise Shan. Preoții educă poporul, conduc ceremoniile și... mențin echilibrul spiritual al orașului?

— Uneori, posibil, prin sacrificii de sânge, completă Forest. Nu știm ce i-au cerut *lui* să facă! Dar se pare că ar fi mai bine dac-ar afla.

După o vreme, Shan oftă.

— Mă simt ca un prost, spuse.

— Pentru că te-ai îndrăgostit de Dalzul? Ochii negri ai lui Forest priviră direct într-ai lui. Te respect pentru asta. Dar cred că are nevoie de ajutorul tău.

Când plecă, mergând încet, simți privirile lui Forest și ale lui Riel urmărindu-l, grija lor afectuoasă care-l însoțea, stându-i alături.

Se îndreptă spre piața cea mare. Trebuie să ne adunăm, să ne spunem fiecare povestea lui. Dar cuvintele îi sunau în gol...

Trebuie să ascult, se gândi Nu să vorbesc. Nu să povestesc. Să stau liniștit.

Plimbându-se pe străzile din Ganam, asculta. Încercă să privească, să vadă cu ochii lui, să simtă, să fie în propia lui piele în această lume, chiar în această lume. Nu în lumea lui Dalzul, Forest sau Riel, ci în lumea aceasta, așa cum era cu pământul și piatra și lutul ei atât de recalcitrante și ireductibile, cu aerul său uscat și luminos, cu trupurile respirând și mințile gândind. Un vânzător își striga marfa, cu o scurtă frază muzicală, cinci note — tataBANaba — și o pauză, apoi din nou chemarea, dulce și fără sfârșit. O femeie îl depăși, iar Shan o văzu — pentru o clipă o văzu în întregime: scundă, cu brațe și mâini musculoase, cu o expresie preocupată pe chipul lat, cu mii de crețuri minuscule gravate de soare în netezimea de porțelan a pielii. Trecu în viteză prin fața lui, preocupată, fără să-l observe, și dispăru lăsând în urmă un sentiment neîndoios de existență. De a fi ea însăși. Inexplicabilă, ilizibilă, intangibilă. Altceva în afara înțelegerii lui.

Foarte bine, atunci. Căldura pietrei aspre sub palmă, un ritm în cinci timpi și o femeie scundă și vârstnică, văzându-și de treburile ei. Era un început.

Până acum am visat, se gândi. Din clipa în care-am ajuns aici. Nu un coșmar, ca pe **Shoby**. Un vis frumos, dulce. Dar a fost visul meu sau

al lui? Când îl urmam pretutindeni, văzând totul prin ochii lui, când ne întâlneam cu Viaka și cu ceilalți, când eram sărbătoriți, sau ascultam muzică... Când le învățam dansurile ori ritmurile de tobe... Când găteam... Când curățam livezile... Când stăteam pe terasă, mâncând semințe de tipu... Un vis însorit, plin de muzică și copaci, tovărășii simple și solitudine plină de pace. Visul meu, se gândi surprins, strâmbându-se. Nu regat, nu prințese frumoase, nici rivali la tron. Sunt un om leneș. Cu visuri leneșe. Am nevoie de Tai să mă trezească, să mă facă să vibrez, să mă enerveze. Am nevoie de femeia mea furioasă, de prietenul meu neiertător...

Forest și Riel nu erau un înlocuitor rău. Îi erau în mod sigur prietene, totuși uitaseră de lenea lui, îl scuturaseră, dar fără să țină seama de ea.

O întrebare ciudată îi răsări în minte: Dalzul știe că suntem aici? În aparență, Forest și Riel nu existau pentru el ca femei; eu exist pentru el ca bărbat?

Nu încercă să-și răspundă. Datoria mea, gândi, este să-l trezesc Să aduc în armonie puțină disonanță, să sincopez ritmul. Am să-l invit la masă și-am să-i vorbesc,

***

De vârstă mijlocie, maiestuos, cu o figură de șoim, Aketa era cel mai blând și mai răbdător dintre profesori.

— Todokyu nkenes ebegebyu, repeta, zâmbind pentru a cincea sau a șasea oară.

— Sceptrul... ceva... este plin de? are autoritate peste? reprezintă? întrebă Forest.

— Este legat de... simbolizează? completă Riel.

— Kenes! interveni Shan. Electric! Acesta-i este cuvântul pe care-l tot foloseau la generator. Putere!

— Sceptrul simbolizează puterea? întrebă Forest. Ei bine, ce revelație! Rahat!

— Rahat! repeta Aketa, evident plăcându-i cum sună. Rahat!

Shan începu să mimeze, dansând o cascadă, imitând mișcarea valurilor, murmurul și bâzâitul micului dinam de pe coama vulcanului. Cele două femei se uitau la el, în timp ce turuia, se întorcea, murmura, bâzâia și pocnea, strigând din când în când, "Kenes?", ca un pui de găină dement. Dar zâmbetul lui Aketa se lărgi.

— Soha, kenes, confirmă și mimă saltul unei scântei de pe vârful unui deget pe celălalt. Todokyu nkenes ebegebyu...

— Sceptrul semnifică, simbolizează electricitatea! Ar trebui să însemne ceva de genul... dacă primești sceptrul ești Preotul Electricității... așa cum Aketa este Preotul Bibliotecii, iar Agot al Calendarului, nu?

— Ar putea avea sens, acceptă Forest.

— De ce l-ar alege pe Dalzul direct electrician-șef? întrebă Riel.

— Pentru că a venit din cer, ca și lumina! spuse Shan.

— L-au ales? întrebă Forest.

Urmă o pauză. Aketa privea de la unul la celălat, atent și răbdător. Forest o întrebă pe Riel:

— Cum se spune "ales?"

— Sotot.

Forest se întoarse spre profesorul lor.

— Aketa: Dazu... ntodok... sotot?

Aketa tăcu o vreme, apoi rosti, grav și clar.

— Soha. Todok nDazu oyo sotot.

— Da. Și sceptrul l-a ales pe Dalzul, murmură Riel.

— Aheo? întrebă Shan — de ce? Dar din răspunsul lui Aketa putură înțelege doar câteva cuvinte: preoție sau vocație, sfințenie, pământul.

— Anam, spuse Riel — Ket? Anam Ket?

Ochii negri ca smoala ai lui Aketa îi întâlniră pe-ai ei. Tăcea din nou și felul în care făcea asta îi împiedică și pe ei să mai spună ceva. Când vorbi, o făcu cu un fel de regret.

— Ai Dazu! spuse. Ai Dazu kesemmas!

Se ridică, și ei știind ce aștepta — se ridicară la rândul lor, îi mulțumiră pentru învățătură și ieșiră. Copii ascultători, gândi Shan. Buni elevi. Învățând — ce știință?

***

În acea seară, în timp ce stătea pe terasă împreună cu Abud, căruia îi placea să-l asculte, cum cântă la mica toba-de-mână gamaniană, Shan se întrerupse și-l întrebă:

— Abud, metu? — un cuvânt?

Abud, care se obișnuise cu întrebările din ultimele zile, spuse:

— Soha.

Era un tânăr fără chef, plat; îi suporta lui Shan toate ciudățeniile, se gândea acesta, poate pentru că în realitate abia îl observa.

— Kesemmas, spuse Shan.

— Ah, zise Abud, și repetă cuvântul, după care alunecă încet și neîndurător în ininteligibil. Shan învățase să-l privească, mai degrabă decât să încerce să prindă cuvintele. Asculta intonația, îi urmărea gesturile, expresia. Pământul, jos, adânc, săpând? Gamanienii își ardeau

morții. Morții, moartea? Mima moartea, un cadavru; dar Abud niciodată nu-i înțelegea șaradele, se holba doar la el, fără expresie. Shan renunță și reîncepu ciocănitul în tobă, ritmul dansului de la sărbătoarea din ziua precedentă.

— Soha, soha, spuse Abud.

***

— De fapt, n-am vorbit niciodată cu Ket, îi spuse Shan lui Dalzul.

Fusese o masă bună. O pregătise el însuși, cu ajutorul considerabil al lui Abud, care-l prevenise exact la vreme ca să nu prăjească fezunii. Mâncați cruzi, înmuiați în sirop de piper fierbinte, fezunii fuseseră delicioși. Abud mâncase cu ei, într-o tăcere respectuoasă, pe care o păstra întotdeauna în prezența lui Dalzul, după care se retrăsese. Shan și Dalzul ronțăiau acum seminte de tipu și beau bere de nuci, așezați pe covorașele de pe terasă, în lumina purpurie a apusului, privind cum încet, încet, stelele umpleau cerul de strălucire.

— Toți bărbații, cu excepția regelui ales, sunt tabu pentru ea, spuse Dalzul.

— Dar este căsătorită, nu-i așa? se miră Shan.

— Nu, nu. Prințesa trebuie să rămână virgină până când este ales regele. Apoi îi va aparține numai lui. E căsătoria sfântă, hierogamia.

— Dar ei practică poliandria, spuse nesigur Shan.

— Unirea cu regele este probabil evenimentul fundamental al ceremoniei de încoronare. Nici unul dintre ei nu are în realitate vreo posibilitate de opțiune... Din acest motiv plecarea lui Ket provoacă atâtea încurcături. Încalcă regulile propriei societăți. Dalzul luă o înghițitură mare de bere. Ceea ce a făcut ca la început să fiu ales eu — apariția dramatică, direct din cer — pare să lucreze acum împotriva mea. Am încălcat regulile, plecând, apoi întorcându-mă, și nu singur. O ființă supranaturală apare brusc din cer, perfect, patru însă, bărbați și femei, toți mâncând și bând și făcându-și nevoile ca oricine altcineva, și punând tot timpul întrebări prostești într-un limbaj de copii? Nu ne purtăm într-un mod sacru. Iar ei răspund prin nerespectarea aceleiași ordini, încălcând regulile. Concepțiile despre lume ale popoarelor primitive sunt rigide, prea întinse, se sparg. Avem un efect dezintegrator asupra acestei societăți. Și singurul responsabil pentru asta sunt eu...

Shan respiră adânc.

— Nu este lumea dumneavoastră, domnule, spuse. E a lor. Sunt responsabili pentru ea. Își drese vocea. Și nu par deloc primitivi — fac oțel, cunoștințele lor în domeniul principiilor electricității sunt im-

presionante, au o cultură scrisă, iar sistemul social este foarte flexibil și stabil, dacă ceea ce spun Forest și ...

— Eu îi spun în continuare prințesă, dar, pe măsură ce am învățat limba, mi-am dat seama că in termen inexact, îl întrerupse Dalzul, punând jos cupa, dus pe gânduri. Regină este probabil o denumire mai apropiată: regina Ganamului, a gamanienilor. Este identificată cu Ganam, cu însuși solul planetei.

— Da, confirmă Shan. Riel spune...

— Într-un fel, ea este deci Pământul. Așa cum eu sunt, într-un fel, Spațiul, cerul. Venind singur pe această lume, o unire. O unire mistică: focul și aerul, cu pământul și apa. Vechile mitologii retrăite acum pe viu. Nu-mi poate întoarce spatele. Ar da peste cap ordinea lucrurilor. Când tatăl și mama sunt uniți, copiii sunt ascultători, fericiți, în siguranță. Dar când mama se răzvrătește, urmează dezordinea, mizeria, falimentul. Aceste responsabilități sunt absolute. Nu ni le alegem. Ele ne aleg pe noi. Ket trebuie readusă la datoria pe care-o are față de poporul său.

— După câte au înțeles Forest și Riel, este măritată cu Aketa de câțiva ani, iar cel de-al doilea soț este tatăl fiicei ei. Shan își auzi asprimea din voce; gura îi era uscată și inima-i bătea de parcă i-ar fi fost frică — de ce? să nu fie neascultător?

— Viaka zice că o poate aduce înapoi la palat, spuse Dalzul, dar cu riscul unei răzbunări din partea facțiunii aliate pretendentului.

— Dalzul! încercă Shan. Ket este o femeie măritată! S-a întors la familie. Datoria sa față de tine, ca Preoteasă a Pământului sau ca orice altceva, a fost îndeplinită. Aketa este soțul ei, nu rivalul tău. Nu vrea sceptrul, sau coroana, sau orice o fi!

Dalzul nu răspunse nimic, iar expresia lui, în întunericul tot mai adânc, era de nepătruns.

Shan continuă, disperat:

— Până când vom înțelege mai bine această societate, poate-ar trebui să te abții... oricum să nu-l lași pe Viaka s-o răpească pe Ket...

— Îmi pare bine că vezi lucrurile așa, spuse Dalzul. Deși nu pot evita implicarea mea, e clar că ar trebui să încercăm să nu ne interferăm cu sistemul de credințe al acestui popor. Puterea înseamnă responsabilitate, din păcate! Ei bine trebuie să plec. Îți mulțumesc pentru o seară atât de plăcută, Shan. Încă suntem în stare cântăm împreună, îndeplină armonie, nu-i așa, camarazi? Se ridică și bătu aerul cu mâna în urmă, zicând: "Noapte bună, Forest, noapte bună, Riel!", înainte de a-l bate pe umăr pe Shan și de a-i spune: "Noapte bună și mulțumesc, Shan!" Apoi ieși din curte — o figură zveltă, dreaptă, o licărire albă în întunericul înstelat...

— Cred că trebuie să-l ducem pe navă, Forest. Este din ce în ce mai în afara realității! Shan își frământă mâinile până când degetele îi pocniră. Eu așa cred, că este în afara realității. Poate că și eu sunt. Dar tu, cu Riel și cu mine părem să ne aflăm în aceeași realitate-ficțiune generală, nu-i așa? Forest dădu din cap mohorâtă.

— Totul devine din ce în ce mai mult o iluzie, spuse ea. Și dacă "kesemmas" înseamnă "moarte" sau "omorâre" — Riel crede că înseamnă "omorâre", asta implică violență... Îmi imaginez scena înspăimântătoare în care sărmanul Dalzul comite cine știe ce oribil ritual de sacrificiu, tăind gâtul cuiva, convins că toarnă ulei sau rupe haine sau ceva la fel de inofensiv. Aș fi fericită să-l scot din povestea asta! Aș fi fericită să mă scot și pe mine. Dar cum?

— În mod sigur dacă noi trei...

— Vom gândi ca el? întrebă Forest, sardonic.

Când ajunseră la ceea ce Dalzul numea palat, trebuiră să aștepte o bună bucată de vreme, până să apuce să-și vadă colegul. Bătrânul Viaka, temător și nervos, încercă să-i expedieze, dar ei așteptară. Până la urmă, Dalzul ieși în curte și-l salută pa Shan. Pe Forest și pe Riel nu le recunoscu — sau poate nu le percepea. Dacă juca teatru, era o performanță desăvârșită; se mișca fără să pară conștient de prezența lor fizică, vorbind în timp ce vorbeau și ele. Când, în cele din urmă, Shan spuse: "Forest și Riel sunt aici, Dalzul... aici... uită-te la ele!", Dalzul privi încotro îi arătase el, apoi din nou la Shan, cu o asemenea compasiune șocată, încât acesta își pierdu încrederea în propriile simțuri și se întoarse să vadă dacă cele două femei se aflau încă acolo.

Dalzu, privindu-l, vorbi foarte blând:

— Ar cam fi vremea să ne întoarcem, Shan.

— Da... Da, și eu cred... cred că ar trebui să renunțăm. Lacrimi de milă, de ușurare, de rușine i se urcară în gât pentru o clipă. Ar trebui să ne întoarcem. Nu merge.

— Foarte curând, continuă Dalzul, foarte curând. Nu te teme, Shan. Teama amplifică anomaliile de percepție. Ia-o ușurel, așa cum ai făcut prima dată, și amintește-ți că n-ai comis nimic rău. Imediat ce încoronarea...

— Nu! Ar trebui să plecăm acum...

— Shan, indiferent dacă eu vreau sau nu, am o obligaţie aici şi mi-o voi îndeplini. Dacă fug acum, facţiunea lui Aketa va scoate săbiile...

— Aketa nu are sabie, spuse Riel, cu o voce înaltă şi răsunătoare, cum Shan nu mai auzise vreodată. Aceşti oameni nu au săbii, nu fac aşa ceva!

Dalzul vorbea în continuare, peste glasul femeii:

— De îndată ce se încheie ceremonia şi rangul de rege este ocupat, am plecat. La urma urmei, pot să mă întorc într-o oră, dacă va fi nevoie. Vă duc înapoi la Ve Port. În timp nul, cum spune gluma. Aşa că încetează să-ţi mai faci griji pentru o problemă care n-a fost niciodată a ta. Eu v-am adus aici. Este responsabilitatea mea.

— Cum am putea..., începu Shan, dar mâna lungă, neagră, a lui Forest, aşezată pe braţul lui, îl opri.

— Nu încerca, Shan, spuse. Nebunul raţionează mai bine decât cel întreg la minte. Haide. E foarte greu de acceptat.

Dalzul le întoarse spatele, senin, de parcă ei l-ar fi părăsit deja.

— Ori aşteptăm ceremonia împreună cu el, spuse Forest, pe când ieşeau în strada fierbinte, luminoasă, ori îi dăm una în cap şi-l târâm cu forţa la navă.

— Mi-ar **plăcea** să-i dau una în cap, zise Riel.

— Dacă-l ducem pe navă, întrebă Shan, de unde ştim că ne va purta înapoi, la Ve? Şi dacă se întoarce şi vine direct aici, cum vom şti ce-o să facă? Ar putea distruge Ganamul, în loc să-l salveze...

— Shan! îl opri Riel. Încetează! Ganamul este o lume? Dalzul e un zeu? Se holbă la ea. Două femei care treceau pe drum se uitară la în derecţia lor, iar una dintre ele îi salută cu o înclinare a capului:

— Ha, Foyes! Ha, Yeh!

— Ha, Tasasap! îi răspunse Forest, în timp ce Riel, cu ochii strălucitori, se întoarse către Shan:

— Ganamul este un mic oraş-stat de pe o planetă mare, căreia gamanienii îi spun Anam, iar oamenii din valea următoare în cu totul alt fel. Am văzut din ea doar un colţişor. Ne va lua ani şi ani de zile s-o cunoaştem în întregime. Dalzul, pentru că e nebun — sau pentru că trecerea prin churten l-a făcut sau ne-a făcut pe toţi nebuni, nu ştiu care-i adevărul şi de fapt nici nu-mi pasă — Dalzul a mai fost o dată aici şi a amestecat totul sub haina unor poveşti sacre, creând prin asta necazuri şi confuzie. Aceşti oameni însă **trăiesc** aici. Este căminul lor. Un singur om nu-i poate distruge şi nu-i poate salva! Ei îşi au propria lor poveste, pe care **ei** o spun! Cum vom apărea în ea, nu ştiu — poate ca nişte idioţi care-au coborât odată din cer!

Forest puse un braţ împăciuitor pe umerii lui Riel.

— Când se ambalează, atunci știu c-o face, nu glumă.... Haide, Shan!. În mod sigur, Aketa nu plănuiește să masacreze gospodăria lui Viaka. Nu-i văd pe acești oameni lăsându-ne să le dăm lumea peste cap în așa hal. Ei dețin controlul. Vom trece deci prin această ceremonie. Probabil că nu înseamnă mare lucru, decât în mintea lui Dalzul. Și, de îndată ce totul se va fi terminat și mintea lui se va odihni, îl vom ruga să ne ducă înapoi acasă. O va face. Are... Făcu o pauză. Are înclinații de părinte, spuse, fără sarcasm.

***

Nu l-au mai văzut pe Dalzul, până în ziua ceremoniei. Stătea ferecat în palatul lui, loc în care Viaka le interzisese cu severitate accesul. Aketa în mod evident, nu avea puterea să intervină într-o altă jurisdicție sacră, și nici dorința să o facă.

— Tezyeme, spunea el, cuvântul însemnând aproximativ "se întâmplă ceea ce trebuie să se întâmple". Nu părea prea fericit la gândul acesta, însă nu intenționa să intervină.

În dimineața Ceremoniei Sceptrului, în piață nu se vându și nu se cumpără nimic; oamenii veniseră îmbrăcați cu cele mai frumoase kilturi și cele mai minunate bluze; membrii preoțimii purtau cu toții coafurile înalte ca niște coșuri, împodobite cu pene, iar de urechi le atârnau cercei din aur masiv. Țestele copiilor mai mici și mai mari erau luceau lustruite cu ocher roșu. Și totuși nu era o sărbătoare, așa cum fusese cu câteva zile în urmă, ceremonia Ridicării-la-Stele; nimeni nu dansa, nimeni nu cocea pâine de tipu, nu răsuna nici un fel de muzică... Numai o mulțime imensă, mai degrabă potolită umplea locurile. În cele din urmă, ușile casei lui Aketa — casa lui Ket, acum, le reaminti Riel — se deschiseră larg și o procesiune își făcu apariția, în duruitul complicat, sumbru și sinistru, al tobelor. Toboșarii așteptaseră în strada din spatele casei și acum ieșiră la vedere, urmând procesiunea. Întregul oraș părea să tremure în ritmul continuu, greu...

Shan nu o văzuse niciodată pe Ket, altfel decât în înregistrarea de pe nava lui Dalzul, făcută la prima lui sosire aici, dar o recunoscu imediat în mijlocul procesiunii: o femeie sălbatică, splendidă, purtând o coafură mai puțin elaborată decât a majorității bărbaților dar ornată cu aur, legănându-se mândră în timpul mersului. Alături pășea Aketa, cu un smoc de pene roșii clătinându-i-se deasupra coroanei de răchită, în vreme ce la stânga ei înainta un alt bărbat.

— Ketketa, cel de-al doilea soț, murmură Riel. Iar aceea este fiica lor!... Copila, de vreo patru sau cinci ani, cu părul negru și aspru înroșit de la ocher, pășea demnă alături de părinții săi. Toți preoții din linia

genealogică bazată pe vulcan a lui Ket sunt prezenți aici, continuă Riel. Acesta-i Lucrătorul-Pământului. Cel de colo, bătrânul, este Preotul Calendarului. Sunt însă și mulți pe care nu-i știu. Asistăm la o ceremonie într-adevăr **mare**... Șoapta îi tremură puțin.

În sunetul greu al tobelor, procesiunea ieși din piață prin stânga și înaintă până ce Ket ajunse în dreptul intrării principale a casei lui Viaka — o construcție dărăpănată, cu pereți galbeni. Acolo, ca la un semn, se opriră toți deodată. Tobele băteau în continuare, menținând același sunet greu, complicat, apoi, rând pe rând tăcură, până rămase doar una, care duduia singură, aidoma unei inimi; după aceea tăcu și aceasta lăsând în urmă o liniște înfricoșătoare.

Un bărbat cu o coafură înaltă, din pene împletite, înaintă câțiva pași și rosti o chemare:

— Sem ayatan! Sem Dazu!

Ușa se deschise încetișor. În fâșia de lumină, din cadrul ei, cu întunericul profilându-i-se în spate, stătea Dalzul. Purta uniforma neagră-argintie. Părul îi strălucea ca argintul.

În tăcerea absolută, Ket înaintă până ajunse în fața lui. Îngenunche, plecându-și capul, și spuse:

— Dazu, sototiyu!

— "Dalzul, tu alegi", traduse șoptit, Riel.

Dalzul zâmbi. Păși în față și întinse mâinile pentru a o ajuta pe Ket să se ridice.

Un murmur străbătu mulțimea — un șuierat, sau un icnet, sau un oftat de revoltă... Capul acoperit cu aur al lui Ket tresări, speriat, apoi ea se ridică, sălbatică și dreaptă, cu mâinile pe lângă corp.

— Sototiyu! spuse, și se întoarse, cu pași mari, alături de soții săi.

Tobele începură să duruie încet, revărsând un sunet continuu și amplu. Un gol se deschise în mulțime, chiar în dreptul ușii. Tăcut și calm, pășind cu multă demnitate, Dalzul înaintă și se opri în mijloc. Sunetul amplu al tobelor crescu și mai mult, devenind aproape un tunet — un tunet care se rostogolea între apropiere și departare, mai puternic sau mai slab, după caz Procesiunea porni la drum, într-o unitate perfectă,de stol de păsări.

Locuitorii orașului îi urmară, și printre ei — Shan, Riel și Forest.

— Unde merg? întrebă Forest, după ce trecuseră de ultima stradă, ieșind în drumul îngust dintre livezi.

— Drumul acesta duce sus pe Iyananam, răspunse Shan.

— Pe vulcan? Poate că acolo se va desfășura ritualul...

Tobele băteau, soarele bătea, inima lui Shan bătea, picioarele îi loveau praful de pe drum, totul într-un singur puls uriaș. Sincronizat. Gând și cuvânt, pierdute într-o singură mare bătaie, bătaie, bătaie...

Procesiunea se oprise. La fel și cei care-o urmau. Pământenii, în schimb înaintară până ajunseră în dreptul celor din față. Se reașezau rândurile, toboșarii se retraseră pe o latură, doar unii dintre ei cântând încă, încet, imitând tunetul ce se rostogolește în depărtare. Desprinzându-se din mulțime, câțiva gamanieni, însoțiți de copii, o luară în josul muntelui, pe cărarea abruptă care urma valea pârâului. Nimeni nu vorbea, iar zgomotul cascadei și al asurzitorului torent de alături aproape că acoperea zgomotul tobelor.

La aproximativ o sută de pași mai sus, se afla clădirea mică, clădită în stâncă, unde era adăpostit dinamul. Preoții împodobiți cu pene, apoi Ket, împreună cu cei doi soți și cu toată suita ei, se trăseseră deoparte, lăsând liber drumul către valea pârâului. O scară cu trepte de piatră cobora direct spre apă, iar la picioarele acesteia se întindea o terasă pavată cu dale de culoare deschisă, scăldată de valurile repezi și puțin adânci ale torentului. În mijlocul apelor luminoase și mișcătoare, strălucind orbitor sub soarele amiezii, se înălța un altar sau un piedestal jos, aurit sau din aur masiv, sculptat și pictat în forma unor complicate și fantastice figuri de bărbați încoronați, bărbați dansând, bărbați cu ochi de diamante. Pe piedestal era așezată o baghetă neaurită, din lemn sau metal închis la culoare, lipsit de ornamente.

Dalzul începu să meargă spre piedestal.

Deodată, Aketa păși înainte și-i tăie calea, oprindu-se pe prima treaptă. Rosti, cu voce sonoră, câteva cuvinte. Riel scutură din cap, neînțelegând. Dalzul rămase tăcut, nemișcat, fără să răspundă. Când Aketa tăcu, o porni drept înainte, ca și cum ar fi vrut să treacă prin el.

Aketa se ținu tare. Arăta cu mâna spre picioarele lui Dalzul.

— Tediad! spuse tăios.

— Pantofii! murmură Riel.

Aketa și toți gamanienii din procesiune erau desculți. După un moment, fără a-și pierde cu nimic din demnitate, Dalzul îngenunche, își scoase pantofii și șosetele, pe care le așeză alături, apoi se ridică, desculț în uniforma sa neagră.

— Acum, dă-te la o parte, porunci el liniștit și, ca și cum l-ar fi înțeles, Aketa păși înapoi în rândul privitorilor.

— Ai Dazu, spuse, când Dalzul trecu prin fața lui, iar Ket repetă încetișor:

— Ai Dazu!

Murmurul înăbușit îl însoți pe Dalzul în josul treptelor apoi în vreme ce ieșea pe terasă, înaintând prin apa puțin adâncă, ce i se spărgea de glezne în stropi luminoși. Fără să ezite, merse până la piedestal și-i dădu ocol. Rămase apoi cu fața la procesiune și la oamenii care-l priveau. Zâmbi, întinse mâna și atinse sceptrul...

***

— Nu, spuse Shan, n-am avut nici un ochi-spion la noi. Da, a murit instantaneu. Nu, nu am idee ce tensiune era. Cabluri subterane de la generator, presupunem. Da, bineînţeles că a fost ceva deliberat, intenţionat, aranjat. Au crezut că el alesese acea moarte, atunci când a decis să facă dragoste cu Ket, cu Preoteasa Pământului, cu Pământul. Ei au crezut că ştie; cum puteau bănui că habar n-avea? Dacă te culci cu Pământul, de Fulger vei muri. Bărbaţii vin de departe la Ganam, căutând această moarte. Dalzul venea de *foarte* departe. Nu, nici unul dintre noi n-a înţeles. Nu, nu ştiu dacă are vreo legătură cu efectul churten, cu disonanţă de percepţie, cu haosul. Am ajuns să vedem lucrurile, în mod diferit dar cine dintre noi ştia adevărul? El ştia doar că trebuie să fie din nou zeu...

O ALTĂ POVESTE SAU PESCARUL DE PE MAREA INTERIOARĂ

Către Stabilii Ekumenului de pe Hain și pentru Gvonesh, directorul Laboratoarelor Mobile Churten de la Ve Port: de la Tiokunan'n Hideo, fermier al Celui de-al Doilea Sedoretu din Udan, Derdan'nad, Oket, pe O.

Voi prezenta raportul meu ca pe o poveste, aceasta fiind tradiția de la o vreme. S-ar putea să vă întrebați totuși de ce un fermier de pe planeta O dă raportul ca și cum ar fi un Mobil al Ekumenului. Povestea mea va explica acest lucru. Însă nu se explică pe ea însăși. Povestea este singura noastră barcă pentru a naviga pe râul timpului, dar cu toate pragurile și bulboanele, nici o barcă nu e în siguranță.

Deci: Odată, demult, pe când aveam douăzeci și unu de ani, am plecat de-acasă pe nava VAL *Terasele Darrandei* pentru a studia la școlile ekumenice de pe Hain.

Distanța dintre Hain și lumea mea natală este de aproximativ patru ani-lumină, iar traficul între O și sistemul Hainish datează de peste douăzeci de secole. Chiar și înainte de inventarea zborurilor cu o viteză apropiată de cea a luminii (VAL), când navelor le trebuiau pentru traversare o sută de ani, în timp planetar, în loc de patru, existau oameni dispuși să-și părăsească viața de până atunci pentru a ajunge la o lume nouă. Uneori se și întorceau; nu foarte des. Existau povești ale unor asemenea reveniri triste într-o lume care-l uitase pe călător. De la mama știam și o poveste foarte veche numită "Pescarul de pe Marea Interioară", o istorisire avându-și originea în lumea ei de baștină, Terra. Viața unui copil ki'O e plină de povești, dar din toate câte le-am auzit de la ea și de la cealaltă mamă, sau de la tații, bunicii, unchii, mătușile și profesorii mei, pe aceea o preferam. Poate că-mi plăcea atât de mult pentru că mama o spunea cu adâncă simțire, deși în cuvinte simple și întotdeauna aceleași (iar eu n-aș fi lăsat-o să schimbe cuvintele, chiar dac-ar fi încercat).

Povestea vorbește despre un pescar sărac, Urashima, care ieșea zilnic, singur în barca lui, pe marea întinzându-se între insula sa natală și continent. Era un tânăr frumos, cu părul lung și negru, pe care fiica regelui mării l-a văzut când se apleca peste marginea bărcii, în vreme ce ea privea în sus, la umbra plutitoare traversând cercul larg al cerului.

Ridicându-se din valuri, l-a implorat să vină în palatul ei submarin. La început, pescarul a refuzat-o, spunând:

— Mă așteaptă copiii acasă. Dar cum ar fi putut să-i reziste oare fiicei regelui mării? Bine, doar o singură noapte, a promis el.

L-a tras sub apă și au petrecut o minunată noapte de dragoste în palatul ei cel verde, serviți de ciudate ființe submarine. Urashima ajunse s-o iubească foarte mult și astfel s-a făcut că a rămas mai mult de o noapte. Într-o bună zi, însă îi spuse:

— Draga mea, trebuie totuși să plec. Mă așteaptă copiii acasă.

— Dacă pleci, plecî pentru totdeauna, replică ea.

— Mă voi întoarce, promise el.

Ea clătină din cap. Suferea, dar nu se rugă de el.

— Ia asta cu tine, zise, dându-i o cutiuță frumos sculptată și închisă ermetic. Să n-o deschizi, Urashima.

El a urcat la suprafață și a alergat la țărm, spre satul și casa lui, dar grădina ajunsese un hățiș sălbatic, ferestrele n-aveau geamuri, iar acoperișul se prăbușise. Oamenii treceau mereu printre casele cunoscute din sat, dar Urashima nu recunoscu nici măcar un singur chip.

— Unde-mi sunt copiii? strigă.

O bătrână se opri și-i vorbi:

— Ce necazuri ai, tinere străin?

— Sunt Urashima, din satul ăsta, dar nu recunosc pe nimeni!

— Urashima, rosti femeia — și atunci mama mea privea în depărtare, iar vocea ei, când rostea acest nume, mă făcea să mă cutremur și să-mi dea lacrimile — Urashima! Bunicul mi-a povestit despre un pescar pe nume Urashima care a dispărut pe mare, pe vremea străbunicului străbunicului său. De o sută de ani nu mai trăiește nimeni din familia asta.

Astfel, Urashima s-a întors pe țărm; acolo a deschis cutia, cadoul fiicei regelui mării. Un fir de fum alb a ieșit din ea și a fost iute risipit de briza mării. În aceeași clipă, coama neagră a lui Urashima s-a făcut albă, iar el a devenit bătrân, bătrân, bătrân, s-a întins pe nisip și a murit.

Îmi amintesc că, odată, un profesor de navigație a întrebat-o pe mama despre această fabulă, cum îi zicea el. Ea a zâmbit și i-a spus:

— În analele împăraților nației mele de pe Terra, se menționează că un tânăr pe nume Urashima, din districtul Yosa, a plecat în anul 477

și s-a întors în satul său în anul 825, dar curând a plecat iarăși. Și am auzit că acea cutie a fost păstrată într-un altar, vreme de multe secole

Apoi au vorbit despre altceva.

Mama mea, Isako, nu voia să-mi spună povestea atât de des pe cât i-o ceream.

— E atât de tristă, obișnuia ea să spună. În locul ei, îmi povestea despre bunica și gălușca de orez care se rostogolea, sau despre pisica desenată care-a prins viață și l-a omorât pe demonul șobolanilor, sau despre băiatul-piersică ce plutea pe râu în jos. Sora mea și primele rude, ca și cei mai în vârstă îi ascultau basmele la fel de atenți ca și mine. Existau mereu povești noi pe O, și asta e întotdeauna o comoară. Povestea pisicii pictate era preferată de toată lumea, mai ales când mama lua pensula și recipientul conținând un tuș neobișnuit, negru și uscat, adus de pe Terra, și schița animalele — pisică, șobolan — pe care nici unul dintre noi nu le văzuse vreodată: minunata pisică cu spatele arcuit și ochii rotunzi și curajoși, șobolanul cu colții lungi aflat la pândă, "ascuțit la ambele capete", cum zicea soră-mea. Eu însă așteptam întotdeauna ca ea să-și termine toate poveștile, apoi să-mi prindă privirea, să se uite în zare, zâmbind ușor și oftând, și — în sfârșit — să înceapă:

— Demult, foarte demult, pe țărmul mări interioare, trăia un pescar...

Oare știam eu, atunci, ce însemna acea poveste pentru ea? Că era propria-i poveste? Că dacă s-ar fi întors în satul natal, în lumea ei, toți cei pe care-i cunoscuse ar fi fost morți de secole întregi?

Desigur, știam că venise "dintr-o altă lume", dar ce însemna asta pentru mine un băiat de cinci ani, șapte sau zece ani, e greu să-mi imaginez acum, imposibil să-mi amintesc. Știam că era originară de pe Terra și că locuise pe Hain; un motiv de mândrie. Știam că venise pe O în calitate de Mobil al Ekumenului (mai multă mândrie, vagă și grandioasă) și că "tatăl tău și cu mine ne-am îndrăgostit la Festivalul Pieselor din Sudiran". Mai știam și că aranjamentele pentru căsătoria lor fuseseră o treabă dificilă. Primirea încuviințării de a demisiona din toate funcțiile n-a prezentat nici o greutate — Ekumenul e obișnuit cu Mobili care se stabilesc definitiv undeva. Dar, ca străină, Isako nu aparținea unei demicategorii de Ki'O, iar asta nu era decât prima problemă. Am aflat totul despre ea de la cealaltă mamă a mea, Tubdu, o nesecată sursă de istorii de familie, întâmplări anecdotice și scandaloase.

— Știi, mi-a spus Tubdu pe când aveam vreo unsprezece sau doisprezece ani, cu ochii săi strălucitori și râsul nepotolit, ușor gâfâit și aproape tăcut începând s-o scuture toată — știi, ea habar n-avea că femeile se mărită. Acolo, de unde venea, zicea ea, femeile nu făceau așa ceva. Pentru că puteam, am corectat-o:

— Numai prin părţile de unde era ea. Mi-a spus însă că în multe alte părţi se întâmpla altfel.

Simţeam o solidaritate nedesluşită cu mama, deşi Tubdu vorbea fără urmă de răutate sau dispreţ; o adora pe Isako. Se îndrăgostise de ea "în clipa când am văzut-o... ce păr negru! ce gură!" — şi pur şi simplu i se părea înduioşător de nostim că o astfel de femeie se aştepta să ia în căsătorie un singur bărbat.

— Înţeleg, se grăbi Tubdu să mă asigure, ştiu... pe Terra e altfel, fertilitatea a scăzut şi sunt nevoiţi să se gândească la căsătorie pentru a face copii. Şi se căsătoresc, doi câte doi. Biata Isako! Ce ciudat trebuie să-i fi părut! Îmi amintesc cum se uita la mine...

Şi dădu drumul iarăşi la ceea ce noi, copiii, numeam Marea Chicoteală — râsul ei vesel, tăcut şi seismic.

Pentru cei care nu ne cunosc obiceiurile, trebuie să explic că pe O, o lume cu o populaţie scăzută, stabilă şi o tehnologie străveche, dar de vârf, anumite aranjamente sociale sunt aproape universale. Satul dispersat, alcătuit dintr-o asociaţie de ferme, constituie unitatea socială de bază, mai curând decât oraşul sau statul. Populaţia constă din două jumătăţi sau demicategorii. Copilul se naşte în demicategoria mamei, deci toţi cei din neamul ki'O (exceptându-i pe muntenii din Ennik) aparţin demicategoriei de Oameni ai Dimineţii, al căror timp se întinde de la miezul nopţii până la prânz, sau demicategoriei de Oameni ai Serii, al căror timp este de la prânz şi până la miezul nopţii. Originile sacre şi funcţiile acestor demicategorii sunt amintite în Discuţiile, în Piesele şi în slujbele de la fiecare altar de fermă. Funcţia socială originală a demicategoriei avea în vedere probabil, să structureze exogamia în căsătorie şi astfel să descurajeze relaţiile sexuale din interiorul fermelor izolate, deoarece o persoană poate avea legături sexuale sau poate lua în căsătorie numai o persoană din cealaltă demicategorie. Regula este impusă cu stricteţe. Încălcările, ce apar fără îndoială, uneori, sunt considerate o ruşine, privite cu dispreţ şi pedepsite. Identitatea unei persoane ca aparţinând categoriei Dimineţii sau Serii, este o parte tot atât de intim şi de solid legată de sinele fiecăruia, ca şi genul său şi are la fel de mult de-a face cu viaţa lui/ei sexuală.

O căsătorie Ki'O, numită sedoretu, constă dintr-un bărbat şi o femeie ai Dimineţii şi un bărbat şi o femeie ai Serii; perechile heterosexuale sunt numite Dimineaţă sau Seară, conform demicategoriei femeii; perechile homosexuale se numesc Zi — cele două femei, şi Noapte — cei doi bărbaţi.

O asemenea căsătorie, cu o structură atât de rigidă — în care fiecare din cei patru trebuie să fie compatibil sexual cu doi dintre ceilalţi, dar să nu aibă niciodată relaţii cu al patrulea — fără îndoială că nu e uşor de aranjat. Organizarea de sedoretu e o preocupare majoră a poporului meu.

Experimentele sunt încurajate; se formează și de despart grupuri de patru, cuplurile "încearcă" alte cupluri, amestecându-se și armonizându-se. Misiții, prin tradiție văduvi în etate, umblă prin fermele ce alcătuiesc satele dispersate, aranjează întâlniri, organizează dansuri campestre, servesc drept confidenți universali. Multe căsătorii încep printr-o dragoste în cuplu, homo sau heterosexual, căruia i se atașează o altă pereche de persoane. O seamă de căsătorii sunt organizate sau aranjate de la început și până la sfârșit de bătrânii satului. A-i asculta pe bătrâni, sub marele copac al satului, cum aranjează un sedoretu, e ca și cum ai urmări un joc dintre maeștrii de șah sau tidhe:

— Dacă băiatul acela al Serii de la Erdup ar face cunoștință cu un tânăr Tobo în timpul măcinării făinii de la Gad'd... — Nu cumva Hodin'n al lui Oto Dimineață e programator? Le-ar trebui un programator la Erdup...

Zestrea oferită de viitorul mire sau mireasă poate fi alcătuit doar din calitățile personale sau din ferma părintească. Altfel, persoane indezirabile ar putea fi alese și onorate pentru cunoștințele sau averile oferite într-o căsătorie.Locuitorii fermei, la rândul lor, vor ca noii membri să fie persoane plăcute și folositoare. Pe O, organizarea casătoriilor nu se termină niciodată. Cred că în general, ele conferă participanților la fel de multă satisfacție ca și orice alt aranjament, iar organizatorilor încă și mai multă.

Desigur, mulți oameni nu se căsătoresc niciodată. Savanții, predicatorii rătăcitori, artiștii și experții itineranți, cât și specialiștii din diverse Centre, rareori vor să se adapteze permanenței masive a unui sedoretu de fermă. Unii se atașează căsătoriei unei surori sau unui frate, în calitate de mătușă sau unchi, poziție cu responsabilități limitate și bine definite; pot avea relații sexuale cu oricare sau cu ambii soți din cealaltă demicategorie, lărgind astfel sedoretu de la patru la șapte sau opt membri. Copiii rezultați din această relație sunt numiți veri. Copiii dintr-o singură mamă sunt frați sau surori între ei, copiii Dimineții și copiii Serii sunt primele rude. Frații, surorile și verii de gradul întâi nu se pot căsători între ei, dar primele rude da. În părțile mai puțin conservatoare de pe O, căsătoriile dintre primele rude sunt privite cu ochi răi, dar în regiunea mea ele sunt un lucru obișnuit și respectat.

Tatăl meu era un bărbat al Dimineții de la ferma Udan, din satul Derdan'nad, situat în regiunea deluroasă a Cumpenei Nord-Vestice a râului Saduun, care străbate Oketul, cel mai mic dintre cele șase continente ale planetei O. Satul cuprinde șaptezeci și șapte de ferme, răspândite în cuprinsul unei regiuni accidentate, brăzdate de cursuri de apă și presărate cu câmpuri și păduri, de-a lungul râului Oro, afluent al marelui Saduun. Este un ținut fertil și plăcut, cu ieșire la vest spre Coastă, iar la sud spre marile câmpii aluvionare ale Saduun-ului, dincolo de case

se zărește marea, licărind în depărtare. Oro e un râu larg și zgomotos, plin de pești și de copii. Copilăria mi-am petrecut-o fie în valurile, fie pe malul acestei ape care în Udan curge atât de aproape de casă, încât îi poți auzi glasul întreaga noapte, înaintarea impetuoasă și șuierată a apelor și răpăielile profunde ale pietrelor rostogolite de curent. Oro e puțin adânc și foarte periculos. Am învățat cu toții să înotăm de mici, într-un golf liniștit, construit ca un bazin, iar mai târziu ne-am experimentat în manevrarea bărcilor cu vâsle și a caiacelor, pe cursul iute al curentului plin de pietre și repezișuri. Pescuitul era una dintre responsabilitățile copiilor. Îmi plăcea să prind cu cangea ochizii grași albaștri, cu ochii ca mărgelele; stăteam eroic în picioare, pe un bolovan alunecos din mijlocul curentului, cu țepușa lungă pregătită de atac. Mă pricepeam. Cu toate acestea, în timp ce eu mă grozăveam cu cangea, una dintre primele rude, Isidri, intra în apă și prindea cu mâinile goale câte cinci sau șase ochizi. Reușea să prindă și anghile ba chiar și ce-i rapizi ca o săgeată. Eu nu puteam niciodată.

— Trebuie să faci asemenea mișcări, o dată cu apa încât să devii transparent, zicea ea.

Era în stare să rămână sub apă mai mult decât oricare dintre noi, atât de mult că aveai impresia că s-a înecat.

— E prea rea ca să se înece, declara maică-sa, Tubdu. Pe oamenii foarte răi nu-i poți îneca. Întotdeauna ies plutind la suprafață.

Tubdu, soția Dimineții, avea doi copii cu soțul ei, Kap: Isidri, cu un an mai mare ca mine și Suudi, cu trei ani mai mică. Copiii Dimineții erau primele mele rude, ca și vărul Had'd, fiul lui Tubdu cu fratele lui Kap, unchiul Tobo. În categoria Serii erau doi copii, eu și sora mea mai mică. I s-a dat numele de Koneko, un nume vechi în Oket, care în limba de pe Terra a mamei mele are înțelesul de "pisoi", puiul animalului minunat "pisică" cea cu spinarea arcuită și ochii rotunzi. Koneko, mai mică decât mine cu patru ani, era chiar rotundă și mătăsoasă, ca un pui de animal, dar avea ochii la fel ca mama — lungi, cu pleoape care se ridicau spre tâmple precum petalele moi de floare, înainte de a se deschide. Mă urma peste tot, cu mers clătinat, strigând mereu "Deo! Deo! Așteaptă-mă!" în timp ce eu alergam după rapida, neînfricata și mereu dispărânda Isidri, strigând la rândul meu: "Sidi! Sidi! Așteaptă-mă!"

Când am mai crescut, Isidri și cu mine am devenit tovarăși nedespărțiți, în timp ce Suudi, Koneko și vărul Had'd au format un trio — de obicei erau împroșcați cu noroi plini de bube și vârâți în tot felul de belele — porți uitate deschise, permițând animalelor să dea iama în recolte, fân stricat de atâta țopăit pe el, fructe furate, bătăi cu copiii de la ferma Drehe...

— Răi cât cuprinde! obișnuia să spună Tubdu. Nici unul dintre ei nu se va îneca vreodată!

Și începea să se scuture sub râsul ei tăcut.

Tatăl meu, Dohedri, era un om foarte muncitor, arătos, tăcut și distant. Cred că insistența lui de a aduce o străină în viața strâns croită în tipare, din sat și de la fermă, o viață conservatoare, plină de suspiciune și de vechi și complicate pasiuni și gelozii, adăugase și neliniștea la un temperament din capul locului serios. Fără îndoială că și alți Ki'O se căsătoriseră cu străini, dar aproape întotdeauna era vorba de un "mariaj străin", un "dublu", iar astfel de cupluri locuiau de obicei într-unul dintre Centre, unde se practicau tot felul de aranjamente netradiționale, chiar și (bârfeau sătenii pe șoptite sub marele copac) cupluri incestuoase între doi oameni ai Dimineții sau doi oameni ai Serii! Astfel de perechi fie părăseau O și se duceau să locuiască pe Hain, fie sistau orice legături cu ai lor, devenind Mobili pe navele VAL și vizitând lumi diferite în momente diferite, pentru a pleca apoi din nou, într-un viitor nesfârșit, fără trecut.

Nimic din toate astea nu i se potriveau tatălui meu, un bărbat înrădăcinat puternic în pământul fermei Udan. Și-a adus iubita acasă și i-a convins pe Oamenii Serii din Derdan'nad să o includă în demicategoria lor, într-o ceremonie atât de rară și de veche, încât a fost nevoie de un custode, venit cu o navă și cu trenul de la Noratan, pentru a o oficia. Apoi o convinsese pe Tubdu să li se alăture la sedoretu. Referitor la căsătoria ei de Zi, aceasta nu mai prezentase nici o problemă, de îndată ce Tubdu o cunoscuse pe mama; dar s-au ivit unele probleme în legătură cu căsătoria ei de Dimineață. Kap și cu tata fuseseră iubiți ani de zile; Kap era persoana cea mai indicată și mai dornică să completeze acel sedoretu; dar Tubdu nu-l plăcea. Dragostea profundă a lui Kap pentru tata l-a făcut pe acesta s-o curteze pe Tubdu din toată inima și cum se cuvine, iar ea era mult prea mărinimoasă ca să se împotrivească dorințelor comune a trei oameni, plus dorinței ei vii pentru Isako. Cred că întotdeauna l-a considerat pe Kap un soț plictîcos, deși în fratele lui mai mic, unchiul Tobo, și-a găsit o răsplată meritată. Iar relația lui Tubdu cu mama era de o tandrețe infinită, plină de onoare, delicatețe și reținere. O dată, mama mi-a vorbit despre asta.

— Ea știa cât de ciudat era totul pentru mine... Știa cât de ciudat e totul, în general.

— Lumea asta? Obiceiurile noastre? am întrebat. Mama a dat încet din cap.

— Nu atât asta, a zis ea cu vocea-i liniștită, marcată de un ușor accent străin. Dar bărbații cu femeile, femeile cu femeile, laolaltă...

dragoste... e întotdeauna foarte ciudat. Nimic din ceea ce știi nu te pregătește pentru ce urmează. Niciodată.

Se spune că "o căsătorie este făcută de Zi", adică relația dintre cele două femei o leagă sau o dezbină. Deși mama și tata se iubeau foarte mult, era vorba de o dragoste mereu la limita durerii, niciodată ușor de întreținut. Nu mă îndoiesc că acea copilărie fericită de care m-am bucurat în casa lor era bazată pe veselia fără margini și forța pe care Isako și Tubdu o găseau una în cealaltă.

Deci, la doisprezece ani, Isidri a luat trenul-soalar spre școala de la Herhot, Centrul de instruire al districtului nostru, iar eu am plâns în hohote sub razele dimineții, pe peronul prăfuit al gării Derdan'nad. Prietena, tovarășa mea de joacă plecase. Eram distrus, părăsit, singur pentru totdeauna. Văzându-și fratele mai mare, de unsprezece ani, plângând, Koneko se porni și ea să urle, cu lacrimile curgându-i pe obraji în picuri prăfuiți, ca stropii de ploaie pe un drum noroios. Mă cuprinse cu brațele, răcnind:

— Hideo! O să se întoarcă! O să se întoarcă!

N-am uitat asta niciodată. Îi aud și acum glăsciorul subțire și răgușit și-i simt brațele înlănțuindu-mă, în dogoarea soarelui de dimineață.

După-amiază, înotam cu toții în Oro — eu, Koneko, Suudi și Had'd. Fiind cel mai mare, am hotărât să merg pe calea onoarei și a virtuții și am condus întreaga trupă s-o ajute pe vară-mea de-a doua, Topi, la stația de control a irigării, până ce ea ne-a gonit ca pe un roi de muște, zicând:

— Duceți-vă să ajutați pe altcineva și lăsați-mă să fac măcar puțină treabă!

Am plecat și în final am construit un castel de noroi.

Mai departe: un an mai târziu, Hideo cel de doisprezece ani și Isidri de treisprezece au plecat cu trenul-solar la școală, lăsând-o pe Koneko pe peronul prăfuit, fără să plângă, dar tăcută, în felul în care rămânea tăcută mama, atunci când jelea.

Îmi plăcea la școală. Știu că în primele zile mi-a fost dor de casă, dar nu-mi mai aduc aminte de acea suferință, îngropată dedesubtul amintirilor despre anii frumoși, plini de împliniri, de la Herhot și mai târziu de la Ran'n, Centrul Educțional Avansat, unde am studiat fizica temporală și ingineria.

Isidri a terminat cursul primar la Herhot, a studiat un an din cel secundar literatura, hidrologia și oenologia, apoi s-a întors acasă, la ferma Udan din satul Derdan'nad, în regiunea deluroasă de la Cumpăna de Nord-Vest a apelor râului Saduun.

Cei trei copii mai mici au mers cu toții la școală, au învățat până la un an sau doi din cursul secundar, după care și-au dus cunoștințele înapoi

la Udan. La cincisprezece sau șaisprezece ani, Koneko a vrut să mă urmeze la Ran'n; dar era nevoie de ea acasă, datorită priceperii sale neegalate la disciplina numită de noi "planificarea detaliată" — traducerea obișnuită, e conducerea fermei, dar cuvintele nu pot reda toată complexitatea factorilor implicați în planificarea detaliată, cum ar fi ecologia, politica, tradiția, profitul, onoarea, estetica și spiritul — toate funcționând într-un echilibru extrem de practic și aproape invizibil, de conservare și reînnoire, ca homeostaza unui organism viguros. "Pisoiul" nostru se pricepea la asta și Planificatorii din Udan și Deran'nad au inclus-o în consiliile lor înainte ca ea să împlinească douăzeci de ani. La vremea aceea însă, eu eram plecat.

În timpul școlii, mă întorceam la fermă în fiecare iarnă, pentru vacanța cea lungă. În clipa când ajungeam acasă, mă descotoroseam de școală ca de o geantă cu cărți și deveneam peste noapte un simplu băiat de fermă — lucram, înotam, pescuiam, hoinăream, organizam Piese și farse în hambar, participam la dansurile câmpenești și la cele din interior, mă îndrăgosteam sau mă despărțeam de băieții și fetele Dimineții din Derdan'nad și din alte sate.

În ultimii doi ani petrecuți la Ran'n, vizitele mele acasă s-au schimbat. În loc să hoinăresc toată ziua prin ținut și să merg la petreceri în fiecare seară, rămâneam deseori acasă. Grijuliu să nu mă îndrăgostesc, m-am îndepărtat de vechiul și dragul meu tovarăș Sota de la ferma Drehe, lăsând relația să cadă de la sine și încercând să nu-l rănesc. Stăteam ore întregi pe malul râului Oro, cu o undiță în mână, și memoram felul cum curg apele într-un loc anume, înainte de intrarea în vechiul nostru golf în care înotam. Acolo, undele se ridică la adăpostul malurilor și aleargă spre doi bolovani aproape afundați, acoperiți cu mușchi, apoi saltă și se încolăcesc în spirale. În timp ce unele șuvițe se rotesc, își pierd forța și dispar, o alta se răsucește în jurul unui centru din adâncuri, devine un mic vârtej care se învârtește încet, curgând la vale, până ce, ajungând la repezișul dintre cei doi bolovani, se desface și se depărtează intrând în matca râului, și altă spirală se formează în susul apei, acolo unde apele se ridică deasupra bolovanilor... Uneori, în acea iarnă, râul s-a săltat peste stâncile de pe mal, curgând alene, umflat de ploi; dar nivelul apelor a scăzut întotdeauna și bulboanele au reapărut.

În serile de iarnă, stăteam de vorbă cu sora mea și cu Suudi; erau discuții lungi și serioase, desfășurate lângă foc. Urmăream mâinile frumoase ale mamei, brodând noile perdele pentru ferestrele largi din sufragerie, perdele pe care tata le țesuse, folosindu-se de mașina din Udan, veche de patru sute de ani. Eu îl ajutam să reprogrameze sistemele de fertilizare pentru câmpurile estice și rotațiile yama, conform direc-

tivelor primite de la consiliul de planificare detaliată. Din când în când, schimbam câte o vorbă, dar nu prea multe. Seara ascultam muzică; vărul Had'd era un toboșar foarte solicitat la petreceri, putând aduna întotdeauna un grup. Sau jucam cu Tubdu "Hoțul de cuvinte", un joc pe care îl adora și la care pierdea întotdeauna, fiind atât de preocupată să fure cuvintele mele, încât uita să și le protejeze pe-ale ei.

— Te-am prins, te-am prins! striga și dădea drumul Marii Chicoteli, înșfăcându-mi literele cu degetele grase, cafenii și ascuțite; la următoarea mișcare, îmi luam — evident — toate literele înapoi, împreună cu cele mai multe dintre-ale ei.

— Cum ai văzut asta? întreba uluită, studiind cuvintele împrăștiate.

Uneori, celălalt tată al meu, Kag, juca și el, împreună cu noi — metodic, puțin mecanic, arborând câte un surâs atât pentru victorie, cât și pentru înfrângere.

Urcam apoi în camera mea de sub streașină, camera mea cu pereți din lemn întunecat la culoare și cu perdele de un roșu închis, unde mirosul ploii intra pe geam, iar stropii băteau darabana pe țiglele acoperișului. Stăteam întins acolo, în întunericul blând, și mă desfătam cu tristețea — cu o mare, dureroasă, dulce și tinerească părere de rău după această casă bătrânească pe care urma s-o părăsesc, s-o pierd pentru totdeauna pentru a naviga departe de ea pe întunecatul fluviu al timpului. Pentru că știam, încă de la a optsprezecea mea aniversare, că voi părăsi Udanul, planeta O și voi pleca în alte lumi. Asta era ambiția mea. Era destinul meu.

Descriind acele vacanțe de iarnă, n-am pomenit nimic de Isidri. Ea era acolo — juca în Piese, lucra la fermă, mergea la dans, cânta în coruri, se alătura partidelor de hoinăreală, înota în râu sub ploaia caldă, la fel ca toți ceilalți. Când am sosit acasă în prima iarnă, venind de la Ran'n, și am sărit din tren la stația Derdan'nad, ea m-a întâmpinat printr-un strigăt de bucurie și o îmbrățișare încheiată cu un râs ciudat și surprins, după care s-a depărtat — o fată înaltă, brunetă și subțire, cu un chip crispat și curios. În acea seară, a fost cât se poate de stângace față de mine. Simțeam că era vorba de faptul că mă văzuse întotdeauna ca pe un băiețel, un copil, iar acum — la optsprezece ani și, pe deasupra student la Ran'n — eram bărbat. Am fost amabil față de Isidri, încercând s-o fac să se simtă în largul ei fără s-o tratez de sus. În zilele următoare, a rămas neîndemânatică, râzând când nu trebuia, ne mai mărturisindu-se față de mine în discuții lungi, ca altădată, ba chiar — mi s-a părut mie — evitându-mă. În toate cele zece zile din acel an pe care le-am petrecut acasă, Isidri a fost plecată în vizită la rudele tatălui ei, în satul Sabtodiu. M-a deranjat că nu și-a amânat vizita până după plecarea mea.

În anul următor, nu mai era stângace, dar nici apropiată. Începuse să se intereseze de religie, ducându-se zilnic la altar și studiind cu bătrânii Discuţiile. Era drăguță, prietenoasă, ocupată. Nu-mi amintesc să ne fi atins vreodată în acea iarnă, până în clipa când m-a sărutat la despărțire. La poporul meu, sărutul nu se face cu gura: ne atingem reciproc obrajii o clipă, sau mai multă vreme. Sărutul ei a fost ușor ca atingerea unei frunze, stăruitor, totuși abia simțit.

În a treia și ultima iarnă petrecută acasă, le-am spus alor mei că plec; mergeam pe Hain, iar de acolo voiam să călătoresc mai departe și pentru totdeauna.

Cât suntem de cruzi cu părinții noștri! N-a trebuit să spun decât că plec pe Hain. După strigătul pe jumătate îngrozit, pe jumătate triumfător ("Știam eu!"), mama a adăugat cu vocea ei blândă — sugerând, fără să afirme ceva:

— După asta, ai putea veni înapoi o vreme!

Aș fi putut confirma, era tot ce-mi cerea: "Da, aș putea reveni pentru o vreme".

Cu egocentrismul impenetrabil al tinereții, care în mod greșit se confundă cu onestitatea, am refuzat ceea ce-mi cerea. I-am răpit speranța modestă de a mă vedea după zece ani, dăruindu-i în schimb dezolarea de a crede că, din clipa când voi pleca, nu mă va mai vedea niciodată.

— Dacă trec probele, vreau să intru în rândul Mobililor, am spus. Mi-am împietrit inima și am vorbit fără menajamente. Mă mândream cu onestitatea mea și tot timpul, deși nici eu, nici ei n-o știam, am mințit. Adevărul e rareori atât de simplu, deși puține adevăruri sunt așa de complicate, cum s-a dovedit să fie al meu.

Mi-a acceptat brutalitatea fără să se plângă câtuși de puțin. În fond, și ea își părăsise poporul din care făcea parte. În acea seară, mi-a spus:

— Cât timp vei fi pe Hain, putem vorbi din când în când prin ansiblă.

O spunea ca și cum ar fi vrut să mă liniștească pe mine, nu pe ea însăși. Cred că-și amintea cum își luase rămas bun de la ai săi și se îmbarcase pe nava ce pleca de pe Terra. Iar când — după așa-zise câteva ore — ajunsese pe Hain maică-sa era moartă de cincizeci de ani. Ar fi putut vorbi cu Terra prin ansiblă — dar cu cine? Eu nu cunoșteam acea suferință, ea da. Se consola la gândul că eu voi fi scutit de asta pentru o vreme.

Acum, totul era pentru "o vreme". Ah, dulceața amară a acelor zile! Ce mult îmi plăcea să stau iarăși în echilibru pe bolovanul alunecos, în mijlocul apei clocotitoare, cu cangea ridicată în postură de erou. Cât de pregătit și de dornic eram să distrug cu mâna mea acel lung, adânc și lent trai îmbelșugat de pe Udan și să-l arunc cât colo!

O singură clipă mi s-a vorbit despre urmările a ceea ce făceam, dar atât de sumar, că am putut să ignor totul.

Eram în atelierul din hangarul bărcilor, într-o după-amiază ploioasă și caldă, la sfârșitul ultimei luni a iernii. Bubuitul neîntrerupt, șuierător, al apelor umflate se afla în concordanță cu gândurile mele, în timp ce fixam o nouă bancă în bărcuța roșie, cu vâsle, pe care-o foloseam la pescuit cu mare plăcere, lăsându-mă pradă în întregime nostalgiei mele anticipative, închipuindu-mi cum voi fi eu pe altă planetă, după o sută de ani și-mi voi aminti de această oră petrecută în hangar, de mirosul lemnului și al apei, de urletul neîncetat al râului. După o bătaie în ușa hangarului, intră Isidri. Chip lunguieț, negricios și atent, cosiță de păr negru, dar nu la fel de negru ca al meu, ochi pironiți pe mine, cu o privire clară...

— Hideo, zise. Vreau să-ți vorbesc un moment!

— Întră, am invitat-o, pretinzând că mă bucur, deși eram aproape conștient că de fapt evitam să vorbesc cu Isidri, că mă temeam de ea — de ce?

Se cocoță pe bancul de scule și mă privi un timp, în tăcere cum lucrez. Am început să îndrug o banalitate, dar ea m-a întrerupt:

— Știi de ce m-am ținut departe de tine?

Mincinos, mințind ca să mă apăr!. M-am prefăcut mirat:

— Te-ai ținut departe de mine?

Oftă. Sperase că voi spune că am înțeles, scutind-o de tot restul. Dar nu puteam. Mințeam doar când pretindeam că n-am observat că se ferește de mine. În fapt, niciodată, dar niciodată, până atunci, nu-mi dădusem seama de ce.

— Am descoperit că sunt îndrăgostită de tine acum două ierni. N- aveam de gând să spun nimic, fiindcă... știi tu. Dacă ai fi simțit și tu așa ceva pentru mine, ți-ai fi dat seama. Dar nu era vorba de amândoi. Deci, nu avea nici un rost. Apoi însă, când ne-ai spus că pleci... La început, mi-am zis că n-ar fi drept. În parte, față de mine. Dragostea are dreptul să fie mărturisită. Iar tu ai dreptul să știi că cineva te iubește. Că cineva te-a iubit, că te-ar putea iubi. Toți avem nevoie s-o știm. Poate că de asta avem cea mai mare nevoie. Deci, am vrut să-ți spun. Și pentru că mă temeam c-ai să crezi că te evit fiindcă nu te iubesc sau nu țin la tine, știi tu... Putea să pară și așa. Dar nu e adevărat. Se dăduse jos de pe masă și stătea lângă ușă.

— Sidi! am strigat, numele ei țâșnind din mine ca un țipăt ciudat, răgușit; doar numele, nici un alt cuvânt — nu aveam cuvinte. Nu aveam sentimente, nici compasiune, nostalgie sau vreo suferință plăcută. Șocat până la limita dispariției emoției, tulburat, golit de sentimente — rămăsesem nemișcat. Ochii noștri s-au întâlnit. Preț de câteva respirații, ne-am cercetat reciproc sufletele. Apoi, Isidri a privit într-o parte cu un zâmbet crispat și s-a strecurat afară.

N-am urmat-o. N-aveam nimic să-i spun, la modul cel mai propriu. Simțeam că mi-ar lua o lună, un an, chiar ani întregi ca să găsesc cuvintele de care-aveam nevoie. Fusesem atât de plin de mine, atât de mulțumit de

ambiția și destinul meu, cu cinci minute în urmă, iar acum eram complet golit pe dinăuntru, tăcut, sărăcit, privind la lumea căreia îi dădusem cu piciorul.

Acea capacitate de a percepe adevărul a durat cam o oră. Întreaga mea viață după aceea m-am gândit la ea ca la "ora din hangar". Mă așezasem pe banca înaltă pe care stătuse Isidri. Ploaia cădea, râul vuia, înserarea se apropiase. Când m-am mișcat, în sfârșit, am aprins o lumină și am început să încerc să-mi apăr țelul, viitorul meu planificat, de realitatea dureros de crudă. Am început să ridic o barieră de emoții și evaziuni și versiuni, să-mi mut privirea de la ceea ce-mi arătase Isidri; să evit ochii ei.

Când, în cele din urmă, m-am dus acasă pentru cină, îmi recăpătasem controlul. Iar când am ajuns să merg la culcare, eram iarăși stăpân pe propriul meu destin, sigur de hotărârea luată, capabil chiar să simt milă pentru Isidri — deși nu în totalitate. N-am dezonorat-o niciodată arătându-i-o. Asta pot spune în apărarea mea. În acea oră petrecută în hangarul bărcilor, mi se trezise compătimirea, care de fapt era autocompătimirea. Câteva zile mai târziu, despărțindu-mă de familia mea în micuța gară prăfuită a satului, am plâns, dar nu pentru ei, ci mai mult pentru mine însumi, cu o tristețe adevărată și fără speranță. Era prea mult... Aveam atât de puțină experiență în domeniul suferinței! I-am spus mamei:

— Mă voi întoarce. După ce termin cursul — peste șase, poate șapte ani — vin să stau cu voi o vreme.

— Dacă drumul tău va trece pe-aici, șopti ea.

Mă strânse la piept, apoi îmi dădu drumul.

Așa deci: am ajuns la momentul de la care am hotărât să-mi încep povestirea — aveam douăzeci și unu de ani când am plecat de-acasă, pe nava *Terasele Darrandei,* pentru a studia la școlile de pe Hain.

Nu am nici o amintire referitor la călătoria în sine. Mai știu că am intrat în navă, totuși nu rememorez nici un amănunt vizual sau cinetic; nu-mi amintesc de prezența mea acolo. Senzația care m-a cuprins la plecare era una de ameteală, o senzație fizică de-a dreptul copleșitoare. Mă clătinam și mă simțeam rău, și eram atât de nesigur pe picioare, încât a trebuit să fiu susținut la primii mei pași pe solul lui Hain.

Tulburat de această discontinuitate a conștientului, m-am interesat despre ea la Școala Ekumenică. Mi s-a spus că e unul dintre variatele feluri în care călătoria cu viteza apropiată de cea a luminii afectează mintea. Pentru cei mai mulți, ea se resimte ca un interval de câteva ore petrecut într-un fel de purgatoriu al senzațiilor; alții prezintă o percepere ciudată a spațiului, a timpului și evenimentului, care îi poate afecta grav; în fine, alții pur și simplu cred că au adormit — când se "trezesc", la

sosire. Eu nici măcar experienţa asta n-am avut-o. N-am avut nici un fel de experienţă. Mă simţeam păcălit. Am vrut să simt călătoria, să cunosc, într-un fel, marele interval de spaţiu: în ceea ce mă priveşte, însă, n-a existat nici un interval. Eram pe spaţioportul de pe O apoi m-am trezit la Ve Port — ameţit, înfricoşat şi, când în cele din urmă am fost în stare să cred că mă aflu acolo, tulburat.

Studiile şi lucrările mele din acei ani nu mai sunt importante acum. Voi menţiona un singur eveniment, posibil sau nu a fi trecut în raportul de recepţie prin ansiblă la Fourth Beck Tower, Ey 21-11-93/1646. (Ultima dată când am verificat, era înregistrat în dosarul de transmisii prin ansiblă de la Ron'n, ET, data 30-11-03/1646. Venirea şi plecarea lui Urashima era şi ea înregistrată în Analele Împăraţilor). 1645 a fost primul meu an pe Hain. Pe la începutul trimestrului, am fost chemat la Centrul pentru ansiblă, unde mi s-a explicat că primiseră un mesaj vizual trunchiat după toate probabilităţile de pe O, şi că sperau să-i pot ajuta la reconstituire. După o dată aflată la 9 zile de la data recepţiei, se putea citi:

les oku n hide problem netru emit it hurt di it may not be salv devir

Cuvintele erau distorsionate şi fragmentate. Unele erau în limba standard Hainish, altele, precum *oku* şi *netru* înseamnă "nordic" şi "simetric" în Sıo, limba mea natală. Centrele de ansible de pe O nu raportaseră nici un fel de înregistrare a transmisiei, dar Recepţioniştii bănuiau că mesajul ar putea proveni totuşi de pe O, din cauza acestor două cuvinte şi a expresiei hainish "nu poate fi salvată", apărută în transmisia recepţionată aproape simultan de la unul dintre Stabilii de pe O, referitoare la defecţiunile de la o uzină de desalinizare.

— Noi numim asta "mesaj defectuos", mi-a explicat Recepţionistul, când i-am mărturisit că nu pricepeam nimic şi l-am întrebat cât de des se întâmplă să primească prin ansiblă asemenea mesaje trunchiate.

— Din fericire, nu prea des. Nu putem fi siguri de unde şi când au fost transmise, sau urmează să fie transmise. Ele pot fi efectele unor fenomene de interferenţă de câmp dublu. Un coleg de-al meu le numeşte "mesaje-fantomă".

Transmisia instantanee m-a fascinat şi, cu toate că pe-atunci eram doar un începător în privinţa principiului ansiblei, am cultivat această cunoştinţă întâmplătoare cu Recepţioniştii, împrietenindu-mă cu câţiva dintre ei. Am participat şi la toate cursurile existente despre teoria ansiblei.

Când eram în ultimul an al şcolii de fizică temporală şi mă pregăteam să plec în Lumile Cetiene pentru aprofundarea studiilor —

după promisa vizită acasă, care uneori părea un vis îndepărtat și neconcludent, iar alteori o necesitate arzătoare și plină de teamă — au sosit prin ansiblă, din Anarres, primele relatări despre noua teorie a tranzilienței. Nu numai informația, ci și materia, corpurile, oamenii pot fi transportați dintr-un loc în altul fără a implica trecerea timpului. "Tehnologia churten" a devenit deodată realitate, deși una foarte ciudată, un fapt de necrezut.

Eram înebunit să ajung să lucrez și eu la asta. Eram gata să-mi vând școlii și sufletul, și trupul, doar ca să mi se permită să lucrez la teoria churten, când am fost întrebat dacă n-aș fi de acord să-mi amân cu aproximativ un an instruirea ca Mobil, pentru a lucra la teoria churten. Rațional și amabil, am acceptat. În noaptea aceea, am sărbătorit evenimentul colindând peste tot prin oraș. Îmi amintesc că le-am arătat tuturor prietenilor mei cum se dansează fen'n și că am pus artificii în Marea Piață a Școlilor, și *cred* că-mi amintesc cum am cântat în fața ferestrelor Directorului, cu puțin înainte de ivirea zorilor. Îmi amintesc de asemenea, cum m-am simțit a doua zi; dar asta nu m-a împiedicat să mă târăsc până la clădirea Ti-Phy pentru a vedea unde se instalează Laboratorul Mobil Churten.

Transmisia prin ansiblă este, desigur, foarte scumpă și, în anii petrecuți pe Hain, n-am putut vorbi cu familia mea decât de două ori, deși prietenii mei de la centrul de ansible mai "strecurau" din când în când câte un mesaj pentru mine în transmisiile pe O. Astfel, am transmis un mesaj la Ran'n pentru a fi transmis prin poștă către Primul Sedoretu de la ferma Udan din satul Derdan'nad aflat în districtul deluros din partea nord-vestică a râului Saduun, la Oket de pe O, spunându-le că "deși această cercetare va mai întârzia vizita mea acasă, ea îmi poate economisi patru ani de călătorie". Acest mesaj ușuratic scotea în evidență sentimentul meu de vinovăție: însă noi chiar eram încredințați atunci că vom realiza tehnologia respectivă în câteva luni!

Laboratoarele Mobile au fost curând mutate la Ve Port, iar eu am plecat după ele. Munca în comun a echipelor de cercetare cetiene și hainish asupra teoriei churten, în acei primi trei ani, a fost o succesiune de triumfuri, amânări, promisiuni, înfrângeri, breșe, piedici, totul întâmplându-se atât de repede, încât cineva care își lua liber o săptămână ajungea să fie depășit. "Misterul care ascunde claritatea", îl numea Gvonesh. De fiecare dată când lucrurile se clarificau, totul părea și mai misterios. Teoria era splendidă și înnebunitoare... Experimentele — interesante și neprevăzute. Tehnologia funcționa cel mai bine atunci când era cât mai absurdă... Patru ani au trecut în acel laborator ca și cum nici n-ar fi fost, cum se spune.

Petrecusem zece ani pe Hain și pe Ve și ajunsesem acum la vârsta de treizeci și unu de ani. Pe O trecuseră patru ani, în vreme ce pe nava VAL doar câteva minute de timp dilatat, în drumul spre Hain; alți patru se vor scurge pe drumul de întoarcere: deci la înapoiere vor fi trecut optspezece ani de-ai lor, din momentul plecării mele. Părinții mei încă trăiau cu toții. Venise de mult timpul să fac promisa vizită acasă.

Dar deși cercetarea în domeniul churten atinsese un obstacol supărător în ceea ce se numea Paradoxul Zăpezii de Primăvară, o problemă pe care cetienii o considerau aproape insolubilă, nu puteam suporta gândul că voi fi depășit cu opt ani la întoarcerea pe Hain. Și dacă între timp ei rezolvau Paradoxul? Era și așa destul de rău că eram nevoit să pierd patru ani pentru a putea pleca pe O. Fără prea mari speranțe, i-am propus Directoarei să iau cu mine niște materiale experimentale pe O și să organizez acolo o concesiune auxiliară fixă cu dublu-câmp a legăturii prin ansiblă între Ve Port și Ran'n. Astfel puteam păstra legătura cu Ve, în vreme ce Ve rămânea în legătură cu Urras și Anarres; iar o conexiune fixă prin ansiblă putea fi o etapă pregătitoare pentru o legătură churten. Îmi aduc aminte că i-am spus:

— Dacă rezolvați paradoxul, am putea, eventual, să trimitem niște șoareci.

Spre surprinderea mea, ideea a prins; inginerii temporali voiau un câmp de recepție. Chiar și Directoarea noastră, care putea fi la fel de inaccesibilă ca și teoria churten însăși, a decretat că e o idee bună.

— Șoareci, gândaci, ghole, cine știe ce-o să-ți trimitem? făcu ea.

Prin urmare: la treizeci și unu de ani, am părăsit Ve Port cu un transportor VAL, numit *Doamna din Sorra* și m-am întors pe O. De data asta, am resimțit zborul cu o viteză apropiată de cea a luminii la fel ca majoritatea oamenilor, deci ca pe un interval enervant, în care cineva nu poate gândi logic, nu poate citi ora pe un ceas sau urmări o poveste. Vorbirea și mișcarea devin dificile sau imposibile. Ceilalți oameni apar ca niște jumătăți de prezență ireală, inexplicabile acolo sau în altă parte. Nu aveam halucinații, dar de fapt totul părea o halucinație. E ca o febră puternică — creatoare de confuzie, groaznic de plictisitoare, aparent fără sfârșit și totuși foarte greu de reconstituit odată ce s-a terminat, ca și cum ar fi un episod din afara vieții cuiva, închis ermetic. Mă întreb acum dacă această asemănare cu "fenomenul churten" a fost sau nu cercetată cu atenție.

M-am dus direct la Ran'n, unde mi-au fost repartizate niște camere în Patrulaterul cel Nou, mai elegante decât vechea mea odăiță de student din Patrulaterul Altarului, și destul de mult spațiu pentru laborator în Camera Turnului, pentru a pune bazele unei stații experimentale de câmp tranzilient. Am luat legătura cu familia imediat și am vorbit cu toate

rudele; mama fusese bolnavă, dar acum era bine, zicea ea. Le-am spus că voi fi acasă imediat ce pun lucrurile pe picioare la Ran'n. La fiecare zece zile sunam din nou și vorbeam cu ei, spunându-le că voi veni în curând. Eram cu-adevărat foarte ocupat, fiind nevoit să prind din urmă cei patru ani pierduți și să învăț despre soluția lui Gvonesh la Paradoxul Zăpezii de Primăvară. Din fericire, era singurul progres notabil în respectiva teorie. Tehnologia progresase foarte mult. Am fost nevoit să mă instruiesc din nou și să-mi instruiesc și asistenții, aproape de la zero. Aveam o idee referitor la un aspect al teoriei dublului câmp, pe care voiam s-o duc la capăt, înainte de plecare. Au trecut cinci luni până când i-am sunat iarăși și le-am spus, în sfârșit: "Voi fi acolo mâine". Și, când am făcut-o, mi-am dat seama că tot timpul îmi fusese teamă.

Nu știu dacă mă temeam de revederea cu ei după optsprezece ani, de schimbări, de ciudățenia întregii situații, sau mă temeam de mine însumi.

Optsprezece ani nu înseamnă nimic pentru dealurile din vecinătatea largului Saduun, pentru câmpurile fermelor, pentru micuța gară prăfuită din Derdan'nad, ori bătrânele, străvechile case de pe străzile liniștite. Copacul cel mare al satului dispăruse, dar înlocuitorul său acoperea deja cu umbră o suprafață restectabilă. Crescătoria de păsări din Udan fusese mărită. Animalele yama mă priveau semeț și cu timiditate de după gard. O poartă — pe care-o fixasem la intrarea pe drum la ultima mea vizită acasă — căzuse în paragină, având nevoie de stâlpi și balamale noi. Bălăriile care creșteau lângă ea erau însă aceleași bălării acoperite de praful verii, emanând un miros dulce. Micuțele baraje ale canalelor de irigație, scoteau obișnuitele zgomote sonore sau înfundate, în timp ce se deschideau și se închideau. Totul era neschimbat. Udan, în visul său de muncă, rămânea așezat veșnic pe malurile râului care curgea și el, veșnic, în visul lui de mișcare.

Însă chipurile și siluetele celor care mă așteptau la gară sub arșița soarelui, nu erau aceleași. Mama, care avusese patruzeci și șapte de ani când am plecat, împlinise acum șaizeci și cinci și era o femeie în vârstă, frumoasă și fragilă. Tubdu slăbise, părea că a intrat la apă și era plină de nostalgie. Tata era încă arătos cu o statură semeață, dar mișcările îi erau încete și abia dacă mai vorbea. Celălalt tată al meu, Kap, având acum șaptezeci de ani acum, era un bătrânel nevricos și pedant. Alcătuiau Primul Sedoretu din Udan, dar vigoarea fermei o dădeau în prezent cel de-al Doilea și al Treilea Sedoretu.

Desigur, aflasem despre toate aceste schimbări, dar prezența mea printre ei, era un lucru diferit de veștile aflate din scrisori sau transmisii. Casa cea veche era mult mai plină decât atunci când locuisem eu acolo. Aripa de sud fusese redeschisă, iar copiii intrau și ieșeau alergând pe

ușile ei traversând curțile care în copilăria mea fuseseră tăcute, pline de iederă și misterioase.

Sora mea, Koneko, era acum cu patru ani mai mare ca mine, în loc să fie cu patru ani mai mică. Semăna foarte mult cu mama, așa cum mi-o aminteam eu la început. Când trenul a intrat în gara Derdan'nad, ea a fost prima pe care am recunoscut-o, așa cum stătea ținând în brațe un copilaș de trei sau patru ani și spunându-i:

— Uite, uite, e unchiul tău, Hideo!

Cel de-al doilea Sedoretu dura de 11 ani: Koneko și Isidri, surori înrudite, erau partenerele de Zi. Soțul lui Koneko era vechiul meu prieten Sota, un bărbat al Dimineții de la ferma Drehe. Sota și cu mine ne iubisem foarte mult în adolescență și mă duruse că trebuia să-l rănesc cu plecarea mea. Când am auzit că el și Koneko se iubeau, am fost foarte surprins,într-atât sunt de egoist, dar bine măcar că nu sunt gelos: mi-a făcut o deosebită plăcere. Soțul lui Isidri, un bărbat pe nume Hedran, cu aproape douăzeci de ani mai bătrân decât ea, fusese predicator itinerant. Udan îi oferise ospitalitate, iar vizitele sale duseseră la căsătorie. El și Isidri nu aveau urmași. Sota și Koneko aveau doi copii ai Serii — un băiat de zece ani, numit Murmi, și Lasako, o Isako micuță de patru ani.

Cel de-al Treilea Sedoretu fusese format la Udan de Suudi fratele meu înrudit, care se căsătorise cu o femeie din satul Aster; perechea lor de Dimineață provenea tot de la fermele din Aster. În acel sedoretu erau șase copii. O vară, al cărei sedoretu de la Ekke se destrămase, venise și ea să locuiască la Udan, împreună cu cei doi copii ai săi; astfel că nesfârșitul du-te-vino, îmbrăcatul, dezbrăcatul, spălatul, trântitul, alergatul, la fel ca și țipetele, plânsetele, râsetele și mâncatul erau continue. Tubdu obișnuia să muncească și acum în curticica însorită a bucătăriei și să urmărească stolul de copii care treceau.

— Răi! striga ea. N-or să se înece niciodată, nici unul!

Și se cutremura cu râsul ei tăcut, care devenise o tuse gâjâită. Mama, care fusese totuși o Mobilă a Ekumenului și călătorise de pe Terra pe Hain, și de pe Hain pe O, era nerăbdătoare să audă vești despre noul meu domeniu în cercetare.

— Ce-i cu procesul ăsta churten? Cum funcționează? Ce realizează? E un fel de ansiblă pentru materie?

— Asta e ideea, i-am răspuns. Tranzilienţă: transferul instantaneu al ființelor dintr-un punct în altul.

— Fără interval de timp?

— Fără.

Isako s-a încruntat.

— Sună greșit, a comentat ea. Explică!

Uitasem cât de directă putea fi blânda mea mamă; uitasem că era intelectuală. M-am străduit să-i explic incomprehensibilul.

— Deci, rosti ea la sfârșit, nu știi cum funcționează de fapt...

— Nu. Nici măcar ce realizează... În afara faptului — ca regulă — ca atunci când câmpul devine operațional, șoarecii din clădirea Unu ajung instantaneu în clădirea Doi, foarte veseli și nevătămați. Ba chiar și în cușca lor, dacă ne amintim să le ținem tot timpul cușca în interiorul câmpului churten inițial. La început, uitam. Pierdeam șoareții peste tot...

— Ce sunt *șoarecii*? întrebă un băiețel al Dimineții din cel de-al Treilea Sedoretu, care se oprise să asculte ceva ce semăna a poveste.

— A, am tresărit eu, râzând surprins. Uitasem că la Udan nu se cunoșteau șoarecii, iar șobolanii aveau colți ascuțiți și erau dușmanii demoniaci ai pisicii pictate. Sunt niște animale micuțe, drăguțe, acoperite cu blană, am zis, care provin din lumea bunicii Isako. Ei sunt prietenii savanților. Au călătorit prin toate Lumile Cunoscute.

— În mici nave spațiale? întrebă copilul, plin de speranță.

— Mai degrabă în unele mari, i-am răspuns.

Păru satisfăcut, plecă.

— Hideo, făcu mama, în maniera aceea, îngrozitor de enervantă, a femeilor, de a trece fără pauză de la un subiect la altul, fiindcă ele le au în minte pe toate, în același timp. N-ai nici un fel de relație?

Am negat din cap, zâmbind.

— Nici una?

— Am trăit doi ani cu un bărbat din Alterra. A fost o prietenie plăcută, dar acum el face parte dintre Mobili. Și... cum știi și tu... apar tot soiul de oameni, ici și colo. Nu de mult, la Ran'n, am fost în relații cu o femeie foarte drăguță, din Oketul de est.

— Speram, dacă tot intenționezi să devii un Mobil, că ai putea să realizezi un cuplu cu un alt Mobil. Cred că e mai simplu așa, zise ea.

"Mai simplu decât ce?" m-am gândit eu și știam deja răspunsul, înainte de-a o întreba.

— Mamă, acum mă îndoiesc că voi călători mai departe de Hain. Toată treaba asta cu procesul churten e prea interesantă — vreau să mă ocup de ea. Iar dacă reușim să stăpânim tehnologia, știi, atunci călătoria nu va mai însemna nimic. Nu va mai fi nevoie de sacrificiul pe care l-ai făcut tu. Lucrurile se vor schimba mult. Neînchipuit de mult! Vei putea să te duci pe Terra pentru o oră, apoi să te întorci aici; și nu va trece decât o oră!

Ea rămase pe gânduri:

— Dacă o faci, atunci... — spuse ea vorbind rar, aproape tremurând datorită intensității înțelegerii — atunci vei putea mișca galaxia (univer-

sul, poate?) la o... Ridică mâna stângă, cu toate degetele îndreptate într-un singur punct.

Am aprobat.

— O milă sau un an-lumină vor fi același lucru, nu va mai exista distanță.

— Nu se poate, zise ea după o vreme. Întâmplare, fără interval de timp... Unde e dansul? Unde e procedeul practic? Nu cred că vei fi în stare să stăpânești fenomenul, Hideo. Zâmbi. Desigur, trebuie totuși să încerci.

După asta, am vorbit despre cine urma să ia parte la dansul campestru de a doua zi, de la Drehe.

Nu i-am spus mamei că o invitasem pe Tasi, femeia drăguță din Oketul de Est, să vină cu mine la Udan și că ea refuzase. De fapt, mă informase cu blândețe că, după părerea ei, era tocmai timpul potrivit să ne despărțim. Tasi era înaltă, cu o cosiță neagră, dar nu avea negrul aspru și strălucitor al părului meu, ci unul moale, fin, întunecat, precum umbrele dintr-o pădure. Tipul femeii ki'O, îmi ziceam. Ea îmi descurajase cu pricepere protestele de îndrăgostit. fără să mă jignească.

— Cred, totuși, că ești îndrăgostit de cineva, mi-a spus. Poate de cineva de pe Hain. Sau poate de bărbatul de pe Alterra despre care mi-ai povestit?

Nu, i-am răspuns, nici vorbă. N-am fost niciodată îndrăgostit. Nu eram în stare de o relație intensă, lucrul devenise limpede. Visasem prea mult să călătoresc prin galaxie, fără nici un fel de obligație, iar apoi lucrasem prea multă vreme în laboratoarele churten, căsătorit cu o afurisită de teorie căreia nu-i puteam găsi tehnologia. Nu era loc pentru dragoste, nu era timp.

Dar de ce voiam s-o aduc cu mine acasă pe Tasi?

Înaltă, fără a mai fi subțire, femeie la patruzeci de ani, și nu o fetiță, deloc tipică, deloc comparabilă, nesemănând cu nimeni, de nicăieri, Isidri mă întâmpinase tăcută în pragul casei. O urgență la fermă o împiedicase să mă aștepte la gară. Purta o salopetă veche și ghete, ca orice muncitor de la câmp, iar părul ei întunecat, începând să încărunțească, era strâns la spate, într-o coadă neîngrijită. Așa cum stătea în deschizătura ușii de lemn lustruit, era personificarea Udanului, trupul și sufletul acelei ferme vechi de treizeci de secole, viața și continuitatea sa. Toată copilăria mea se cuibărise în mâinile, pe care Isidri le întindea acum spre mine.

— Bun venit acasă, Hideo, rosti ea cu un zâmbet la fel de strălucitor ca lumina verii pe râu. Poftindu-mă în casă, adăugă: I-am luat pe copii din vechea ta cameră. M-am gândit că ți-ar plăcea să stai acolo — ce zici?

Zâmbi din nou și i-am simțit căldura, generozitatea solară a unei femei aflate în floarea vârstei, o femeie măritată, așezată, plină de împliniri în muncă și în viață. Nu aveam nevoie de Tasi ca pavăză. Căci nu aveam de ce să mă tem de Isidri. Nu simțea nici un fel de ranchiună, nu era deloc stânjenită. Pe mine mă iubise în tinerețe, când era o cu totul altă persoană. Ar fi fost complet nepotrivit să simt stânjeneală, sau rușine, sau orice altceva, în afara vechii loialități pline de afecțiune din anii în care — copii din Udan fiind — ne jucam, munceam, pescuiam și visam împreună.

Deci: m-am stabilit în vechea mea cameră de sub streașină. Puseseră perdele noi, ruginiu cu maro. Sub scaun am găsit o jucărie uitată, în dulap, alta — ca și cum, de copil, îmi lăsasem acolo jucăriile și le găseam acum. La paisprezece ani, după ceremonia de intrare în altar, îmi săpasem adânc numele în glaful ferestrei, printre modelele încâlcite ale numelor și simboiurilor încrustate în acel loc de-a lungul a sute de ani. Acum l-am căutat. Apăruseră adăugiri. Lângă numele meu — Hideo — scris clar și îngrijit, înconjurat cu ideograma mea înfățișând, floarea norilor, un copil mai mic crestase un lăbărțat *Dohedri*, iar alături era cioplită o delicată ideogramă cu trei acoperișuri. Sentimentul că nu sunt decât un strop din râul Udan-ului, o clipă din permanența vieții în această casă, pe acest pământ de pe această lume liniștită, aproape că mă copleșea, negându-mi identitatea, dar mă și liniștea profund, permițându-mi să mă regăsesc. În acele nopți petrecute acasă, am dormit cum n-o mai făcusem de ani întregi, pierdut, scufundat în apele somnului și ale întunericului, și mă trezeam în diminețile de vară ca renăscut și foarte flămând.

Copiii, aflați încă toți sub vârsta de doisprezece ani, urmau școala acasă. Isidri, care le preda literatura, religia și era și planificatoarea școlii, m-a rugat să le povestesc despre Hain, despre zborul VAL sau fizica temporală, orice voiam eu. La fermele ki'O oaspeții sunt întotdeauna puși la treabă. Unchiul de Seară Hideo a devenit astfel destul de popular printre copii, bun întotdeauna la plimbări cu căruța trasă de yama, la pescuit într-o barcă mare, pe care ei n-o puteau stăpâni, sau la spus povești despre șoriceii lui fermecați ce se puteau afla în două locuri în același timp. I-am întrebat dacă Bunica lor de seară Isako le povestise despre pisica pictată care prindea viață și omora demonii șobolani — "și avea botul plin de SÂNGERETE", țipă Lasako, cu ochi strălucitori. Dar povestea lui Urashima n-o știau.

— De ce nu le-ai povestit "Pescarul de pe marea interioară"? am întrebat-o pe mama.

Ea a zâmbit:

— Asta era povestea ta. Tu o voiai întotdeauna.

Am zărit-o pe Isidri privindu-ne, cu ochi luminoși și liniștiți, totuși atenți.

Știam că mama suportase o operație pe inimă cu un an înainte, și am întrebat-o mai târziu pe Isidri, în timp ce controlam niște teme ale copiilor :

— Crezi că Isako s-a vindecat?

— De când ai venit, pare că se simte minunat. Nu știu. E o neregulă din copilărie, de la otrăvurile din biosfera Terrei ; ei spun că are sistemul imunologic ușor degradat. A fost foarte răbdătoare în privința bolii. Aproape prea răbdătoare.

— Și Tubdu — are nevoie de plămâni noi?

— Probabil. Toți patru îmbătrânesc și devin din ce în ce mai încăpățânați... Dar uită-te tu la Isako în locul meu. Vezi dacă înțelegi ce vreau să spun.

Am încercat s-o studiez pe mama. După câteva zile, am raportat că pare energică și hotărâtă, imperativă chiar, și că n-am văzut prea mult din încăpățânarea care-o îngrijora pe Isidri. Ea a râs.

— Isako mi-a spus odată că o mamă e legată de copilul ei printr-un fir subțire și foarte fin, precum cordonul ombilical, care poate să se întindă fără dificultate pe distanțe de ani-lumină. Am întrebat-o dacă e dureros și mi-a răspuns : "A, nu, e acolo, pur și simplu, se întinde și se întinde și nu se rupe niciodată." Mie mi se pare dureros. Dar nu știu. Nu am copii și n-am lipsit mai mult de două zile de lângă mamele mele. Surâse și adăugă cu glasul ei cald și adânc : Cred că o iubesc pe Isako mai mult decât pe oricine, mai mult chiar decât mama, mai mult decât pe Koneko...

Se îndepărtă trebuind să-i arate unuia dintre copiii lui Suudi cum să reprogrameze regulatorul de timp pentru sistemul de irigație. Era hidrologul satului și oenologul fermei. Viața ei era planificată în amănunt, foarte bogată în muncă utilă și relații întinse, o succesiune senină și liniștită de zile, anotimpuri, ani. Înota prin viață așa cum înotase în râu, ca un pește în largul său. Nu avusese copii, dar toți copiii fermei erau ai ei. Ea și Koneko erau la fel de atașate una de alta cum fuseseră și mamele lor. Relația sa cu soțul savant și destul de fragil părea liniștită și plină de respect. Am crezut că acea căsătorie de Noapte cu vechiul meu prieten Sota ar putea fi legătura sexuală mai puternică, dar era limpede că Isidri îl admira și depindea de îndrumarea lui intelectuală și spirituală. Consideram învățăturile lui destul de abstracte și discutabile ; dar ce știam eu despre religie? Nu făcusem rugăciuni de ani de zile și mă simțeam ciudat, nelalocul meu, chiar și în altarul casei părintești. Mă simțeam ciudat, nelalocul meu, în propria-mi casă. Dar nu voiam s-o recunosc față de mine însumi.

Percepeam acea lună ca plăcută, lipsită de evenimente, chiar puțin plicticoasă. Emoțiile îmi erau temperate și mohorâte. Nostalgia sălbatică, sentimentul romantic de a sta la cumpăna propriului destin, toate se duseseră o dată cu Hideo cel de douăzeci și unu de ani. Deși acum eram cel mai tânăr din generația mea, devenisem un om în toată firea, care știa ce are de făcut, era satisfăcut de munca sa și depășise automulțumirea emoțională. Am scris o poezie scurtă pentru albumul casei, despre pacea lăuntrică resimțită în cazul când urmezi calea aleasă.

Când a trebuit să plec, i-am îmbrățișat și i-am sărutat pe toți, zeci de atingeri moi sau aspre pe obraz. Le-am spus că dacă aveam să rămân pe O, aproximativ un an, așa cum se părea că mi se va cere, mă voi întoarce în iarna următoare pentru altă vizită. În trenul care mă purta printre colinele din Ran'n, mă gândeam cu o seriozitate plină de mulțumire cum m-aș putea întoarce la fermă în iarna următoare, găsindu-i pe-ai mei exact la fel ; și cum, dacă m-aș întoarce peste alți optsprezece ani sau chiar mai mult, unii dintre ei vor fi murit, iar alții vor fi devenit persoane noi pentru mine, totuși, acolo va fi întotdeauna casa mea, Udan, cu acoperișurile ei întunecate, navigând peste timp ca o navă cu pânze închise la culoare. Întotdeauna devin poetic, atunci când mă mint pe mine însumi.

Am revenit la Ran'n, i-am vizitat pe oamenii mei de la laboratorul din Holul Tumului, apoi am cinat cu colegii, mâncare și băutură bune-le adusesem o sticlă de vin de la Udan, fiindcă Isidri făcea vinuri foarte bune și-mi dăduse o lădiță plină cu un Kedun vechi de cincisprezece ani. Am discutat despre ultima cucerire din tehnologia churten, "expedierea prin câmp continuu", comunicată ieri de la Anarres prin ansiblă. M-am dus la locuința mea din Noul Patrulater, pășind prin noaptea de vară, cu capul plin de fizică, am citit puțin, apoi m-am culcat. Am stins lumina și întunericul m-a cuprins, așa cum de altfel a cuprins întreaga cameră. Unde mă aflam? Singur, într-o cameră, printre străini. Așa cum am fost timp de zece ani și cum voi fi mereu. Pe o planetă sau alta, ce conta? Singur, nefăcând parte din nimeni și din nimic Udan nu era casa mea. Eu nu aveam nici casă, nici rude. Nu aveam viitor, nici destin, la fel ca un balon de spumă sau un vârtej purtate de curent. Există și nu există. Nimic mai mult.

Am aprins lumina fiindcă nu mai puteam suporta întunericul, dar cu lumină era și mai rău. Stăteam în capul oaselor, în pat, și-am început să plâng. Nu mă puteam opri. M-am speriat de cât de tare mă chinuiau și mă cutremurau suspinele, sleindu-mi puterile, dar tot nu mă puteam opri. După multă vreme, m-am liniștit treptat, agățându-mă de o imagine, de o idee copilărească : dimineața o voi suna pe Isidri și-i voi spune că

am nevoie de îndrumare în domeniul religios, că voiam din nou să mă rog la altare, trecuse foarte mult timp și eu nu ascultasem niciodată Predicile, dar acum aveam nevoie de asta, de aceea o rugam pe ea, pe Isidri, să mă ajute. Încurajat de acest lucru, am reușit în sfârșit să mă opresc din teribilele suspine și am rămas să zac istovit, epuizat, până la ziuă.

N-am sunat-o pe Isidri. La lumina zilei, gândul care mă salvase din ghearele întunericului părea o prostie; m-am gândit și că, dacă o sun, va cere sfatul soțului ei, savantul religios. Dar știam că am nevoie de ajutor. M-am dus la altarul din Școala Veche și m-am rugat. Am cerut un exemplar cu Primele Predici și le-am citit. M-am alăturat unui grup de discuții religioase, am citit și am stat de vorbă împreună. Religia mea e lipsită de Dumnezeu, argumentativă și mistică. Numele lumii noastre este primul cuvânt din prima sa rugăciune. Pentru niște ființe umane, modul ei de exprimare sunt vocea și mintea omenească. Începând s-o redescopăr, mi-am dat seama că e la fel de ciudată ca și teoria churten și în anumite aspecte, complementară. Știam, dar fără să înțeleg vreodată, că fizica cetiană și religia sunt aspecte ale aceleiași cunoașteri. Mă întrebam dacă nu cumva toată fizica și toată religia sunt aspecte ale aceleiași cunoașteri.

Nopțile nu dormeam niciodată bine; adesea, nu dormeam chiar deloc. După mesele îmbelșugate de la Udan, hrana din colegiu părea sărăcăcioasă ; n-aveam poftă de mâncare. Dar munca noastră, munca mea mergeau bine — minunat de bine.

— Gata cu șoarecii, ne-a comunicat Gvonesh printr-o ansiblă vocală de pe Hain. Urmează oamenii.

— Ce fel de oameni? am întrebat.

— Eu, a răspuns Gvonesh.

Astfel, Directoarea de Cercetări s-a deplasat prin procedeul churten dintr-un colț al Laboratorului Unu într-altul, apoi din Clădirea Unu în Clădirea Doi — dispărând dintr-un laborator și apărând într-altul, zâmbind, în același moment, în non-timp.

— Cum a fost? am întrebat-o, era evident c-am s-o fac, iar Gvonesh mi-a răspuns:

— N-am simțit nimic.

Au urmat multe alte experiențe; șoareci și ghole erau trimiși prin metoda churten în jurul planetei Ve, după care erau aduși; echipaje de roboți s-au transportat prin churten de pe Anarres pe Urras, de pe Hain pe Ve, apoi de pe Anarres pe Ve, la douăzeci și doi de ani-lumină. În sfârșit, nava *Shoby* și echipajul ei de zece ființe umane au intrat prin metoda churten pe orbita unei planete mizerabile, situate la șaptesprezece ani-lumină de Ve și s-au întors (însă cuvintele care implică

dusul și întorsul nu sunt potrivite) doar datorită utilizării inteligente a îmbarcării, reușind să se salveze de la un fel de haos al dezintegrării, de la moartea prin irealitate, care ne-a îngrozit pe toți. Experimentele cu forme de viață având o inteligență superioară au încetat.

— Ritmul nu e bun, ne-a avertizat Gvonesh, prin ansiblă (ea pronunța *rhitmol*).

O clipă, mi-am amintit de spusele mamei: "Nu se poate ca o întâmplare să aibă loc fără nici un interval de timp." Oare ce altceva mai spusese Isako? Ceva despre dans. Dar nu voiam să mă gândesc la Udan. Când o făceam, aveam, undeva, în adâncul sufletului, sentimentul că sunt un nimeni și un niciunde, și mă apuca tremuratul aidoma unui animal speriat.

Religia mea m-a liniștit, arătându-mi că sunt o parte din Cale, iar fizica mi-a absorbit disperarea transformând-o în muncă. Experiențele, reluate cu prudență, au reușit dincolo de orice așteptări. Dalzul, originar de pe Terra, a luat cu asalt, cu psihofizica lui, pe toți cei de pe stația de cercetări de pe Ve; îmi pare rău că nu l-am cunoscut. Așa cum a prezis, a călătorit prin metoda churten folosind cu un câmp de continuitate, fără nici un fel de problemă, singur — mai întâi pe plan local, apoi de pe Ve pe Hain, apoi executând marele salt până la Tadkla și înapoi. Din a doua călătorie pe Tadkla, cei trei însoțitori ai săi au revenit fără el. Murise în acea lume îndepărtată. În laboratoarele noastre, n-am găsit însă nici o dovadă că moartea i-ar fi fost provocată în vreun fel de câmpul churten sau de ceea ce devenise cunoscut sub numele de "experimentul churten", deși cei trei tovarăși ai lui nu erau chiar așa de siguri de asta.

— Poate că Dalzul avea dreptate. Trebuie folosit un singur om, de fiecare dată, a remarcat Gvonesh; și astfel a devenit din nou subiectul următorului experiment, "animalul ritual", cum spuneau cei de pe Hain. Folosind tehnologia continuității, a efectuat o călătorie churten în jurul planetei Ve, în patru skip-uri, ceea ce a durat treizeci și două de secunde, din pricina timpului necesar pentru a stabili coordonatele. Ne obișnuisem să numim non-intervalul în timp/intervalul real în spațiu, un "skip". Suna ușuratic și banal. Savanților le plac banalitățile...

Voiam să încerc perfecționarea stabilității dublului câmp, la care lucram de când venisem la Ran'n. Venise timpul să se facă o încercare; răbdarea mea era pe sfârșite, iar viața e prea scurtă ca să folosești mereu numai cifre.

Vorbind cu Gvonesh prin ansiblă, i-am spus:

— Trag o fugă până la Ve Port, apoi mă voi întoarce aici, la Ran'n. Le-am promis alor mei o vizită la ferma natală, în această iarnă. Oamenilor de știință le place să banalizeze lucrurile...

— Tot mai ai cuta aia în câmpul tău? m-a întrebat Gvonesh. Știi tu, cea ca un pliu?

— A fost întinsă, ammar, am asigurat-o eu.

— Bine, minunat, făcu Gvonesh, care nu punea niciodată la îndoială ceea ce i se spunea. Haide!

Mai departe : am reușit o legătură churten stabilă între câmpuri, prin ansiblă; stăteam într-un cerc desenat cu creta în Laboratorul Churten de la Centrul Ran'n, într-o după-amiază târzie de toamnă, apoi m-am trezit într-un cerc făcut cu creta în Laboratorul de Cercetare a Câmpului churten de la Ve Port, într-o zi de vară târzie, la o distanță de 4,2 ani-lumină, fără nici un fel de interval temporal.

— Nu simți nimic? se interesă Gvonesh, strângându-mi mâna din toată inima. Bun băiat, bun băiat, fii binecuvântat, ammar, Hideo. Mă bucur să te văd. Nu e nici o cută, zici?

Am râs, șocat de ciudățenia situației și i-am dat lui Gvonesh sticla de Udan Kedun '49 pe care-o înșfăcasem, doar cu o clipă mai înainte, de pe masa laboratorului din O.

Mă așteptasem, dacă aveam să ajung vreodată, să pornesc de îndată înapoi, dar Gvonesh și ceilalți voiau să mai rămân un timp pe Ve, pentru discuții și testări ale câmpului. Acum cred că intuiția extraordinară a Directoarei intrase în funcțiune ; "încreștitura", "cuta" din Câmpul Tiokunan'n o deranja.

— E inestetică, zicea ea.

— Dar merge, am spus eu.

— *Mergea*, preciza Gvonesh.

În afară de dorința de a face un nou test câmpului meu, demonstrându-i astfel coeficientul de siguranță, nu aveam nici un chef să mă întorc pe O. Dormeam cumva mai bine aici, pe Ve, deși mâncarea era la fel de imposibil de înghițit pentru mine, iar când nu lucram simțeam cum tremur, epuizat — o amintire neplăcută a sfârșelii din acea noapte de care încercam să uit, când, dintr-un anume motiv, plânsesem atâta. Dar munca mergea foarte bine.

— N-ai avut nici un fel de relații sexuale, Hideo? m-a întrebat Gvonesh într-o zi, când eram singuri în laborator, eu frunzărind un nou set de calcule, iar ea terminându-și masa de prânz.

Întrebarea m-a luat total pe nepregătite. Știam că nu e deloc atât de impertinentă, pe cât o făcea să sune felul ciudat în care Gvonesh folosea limbajul. Însă Gvonesh nu punea niciodată astfel de întrebări. Propria ei viață sexuală era la fel de misterioasă ca și restul existenței sale. Nimeni n-o auzise vreodată pronunțând acest cuvânt, cu atât mai puțin sugerând actul.

Cum rămăsesem stupefiat, cu gura căscată, ea rosti:

— Înainte o făceai, nu? Continua să mestece o varvetă rece.

Am bălmăjit ceva. Știam că nu-mi propunea să avem relații sexuale, ci se interesa doar de bunăstarea mea. Dar nu știam ce să spun.

— Ai un fel de cută în viața ta, nu-i așa? zise Gvonesh. Iartă-mă. Nu e treaba mea.

Dorind s-o asigur că nu mă simt jignit, am spus, așa cum obișnuim pe O.

— Prețuiesc intenția ta...

S-a uitat direct la mine, ceea ce i se întâmpla foarte rar. Ochii îi erau limpezi ca apa, pe fața lungă, ciolănoasă, îndulcită de un puf fin, des și incolor.

— E timpul, poate, să te întorci pe O? întrebă.

— Nu știu, condițiile de aici...

Ea aprobă. Accepta întotdeauna ce i se spunea.

— Ai citit raportul lui Harraven? se interesă, schimbând subiectul la fel de repede și de hotărât cum o făcea și mama.

Bun, m-am gândit, provocarea a fost rostită. Era pregătită să-mi testez încă o dată câmpul. De ce nu? La urma urmei, puteam folosi metoda churten pentru a ajunge pe Ran'n și înapoi, pe Ve, într-un minut, dacă voiam, și dacă Laboratorul și-o putea permite. Ca și transmisia prin ansiblă, metoda churten se referă cu precădere la masa inerțială, dar pentru pregătirea câmpului, dezinfectarea lui și menținerea stabilă a dimensiunii e nevoie de multă energie locală. Fusese însă sugestia lui Gvonesh, ceea ce însemna că dispunea de banii necesari.I-am aruncat, într-o doară:

— Ce-ai zice de un skip până acolo și înapoi?

— Perfect, făcu Gvonesh. Mâine.

Așa că doua zi, într-o dimineață de toamnă târzie, m-am așezat în interiorul cercului de cretă din Laboratorul de câmp de pe Ve și stăteam...

O sclipire, o zvâcnire — o măsură pierdută — scăpată... în întuneric. Un întuneric. O cameră întunecată. Laboratorul? Un laborator — am găsit comutatorul de lumină. Bâjbâind prin beznă. Eram sigur că e vorba de laboratorul de pe Ve. Pe lumină am văzut că mă înșelasem. Nu știam unde mă aflu. Părea un loc cunoscut, totuși nu știam de unde. Ce era aici? Un laborator de biologie? Se vedeau probe, un microscop vechi pentru subparticule cu ideograma fabricantului pe cutia ferecată în alamă, ideograma în formă de liră... Eram pe O. Într-un laborator dintr-o clădire a Centrului Ran'n? Mirosea ca în clădirile vechi de pe Ran'n, mirosea a noapte ploioasă pe O. Dar de ce nu ajunsesem în câmpul receptor, în cercul delimitat grijuliu, cu creta, pe podeaua de lemn a laboratorului din

Holul Turnului? Probabil câmpul însuși se deplasase. Un gând înfricoșător, imposibil.

Eram alarmat și mă simțeam destul de amețit, ca și cum trupul meu sărise peste acea tresărire, dar nu eram încă speriat, ci întreg, cu toate la locul lor și cu mintea în stare de funcționare. O ușoară deplasare în spațiu? se întreba mintea.

Am ieșit pe coridor. Poate că m-am rătăcit și-am părăsit Laboratorul Churten, recăpătându-mi cunoștința în altă parte. Dar oamenii mei trebuiau să se afle acolo, unde erau? Și asta trebuia să se fi întâmplat cu multe ore în urmă; pe O trebuia să fie după prânz, când am ajuns. O mică deplasare temporală, îmi spunea mintea, continuând să lucreze. Am pornit pe coridor, căutându-mi laboratorul, și lucrurile s-au întâmplat exact ca într-unul din acele vise în care nu găsești camera pe care-o cauți. *Era* acel vis. Clădirea mi-era foarte cunoscută: era Holul Turnului, etajul al doilea, dar nu exista acolo nici un Laborator Churten. Toate laboratoarele erau de biologie sau biofizică și erau goale. Nimerisem, evident, la o oră târzie din noapte. Nimeni prin preajmă. În sfârșit, am văzut o lumină furișându-se pe sub o ușă și am bătut, apoi am intrat și am găsit o studentă citind la un terminal de bibliotecă.

— Iartă-mă, am spus, caut Laboratorul Churten...

— Ce laborator?

Nu auzise de așa ceva și s-a scuzat.

— Nu sunt de la Fizica temporală, ci de la Fizica biologică, s-a scuzat ea, umil.

M-am scuzat și eu. Ceva mă făcea să tremur și mai tare, intensificându-mi sentimentul de ameteală și dezorientare. Să fi fost acesta "efectul de haos" pe care-l resimțiseră echipajele de pe *Shoby* și de pe *Galba*? Voi începe să văd stele prin pereți sau mă voi întoarce și-o voi vedea pe Gvonesh, aici, pe O?

Am întrebat-o pe studentă ce oră e.

— Trebuia să ajung aici pe la prînz, i-am spus, deși, desigur, asta nu însemna nimic pentru ea.

— E aproape unu, mi-a răspuns, privind ceasul terminalului.

L-am privit și eu. Arata ora, ziua, luna și anul.

— Nu-i corect, am spus.

Ea părea îngrijorată.

— Nu e corect, am repetat. Data... nu-i corectă!

Însă știam, după strălucirea constantă a cifrelor ceasului, după figura rotundă și îngrijorată a fetei, după bătăile inimii mele, după mirosul ploii, că totul era corect, că era unu după miezul nopții acum optsprezece ani, că mă aflam aici, acum, în ziua de după ce începusem cu "a fost odată", în momentul când am pornit să relatez această poveste.

O deplasare temporală majoră, a decretat mintea mea, în funcționarea ei laborioasă.

— Nu sunt de-aici, m-am scuzat și m-am grăbit spre ceea ce-mi părea a fi un refugiu, Laboratorul de biologie nr. 6, care peste optsprezece ani, urma să devină Laboratorul Churten ca și cum astfel aș fi putut să reintru într-un câmp, care existase sau urma să existe cândva încă 0,004 secunde.

Fata observă că ceva nu-i în ordine, mă făcu să stau jos și-mi turnă o ceașcă de ceai fierbinte, din sticla ei închisă ermetic.

— De unde ești? am întrebat-o pe studenta amabilă și serioasă.

— De la Ferma Herdud din satul Deada, la sud de ramificația râului Saduun, spuse ea.

— Eu sunt din josul râului, am zis. Udan din Derdan'nad.

Deodată, am izbucnit în lacrimi. Am reușit să mă stăpânesc, m-am scuzat din nou, am băut ceaiul și-am pus ceașca jos. Fata nu era peste măsură de tulburată de criza mea de lacrimi. Studenții sunt persoane emotive, râd și plâng, cad în disperare și își revin. M-a întrebat dacă am unde să rămân peste noapte: o întrebare care dovedea multă înțelegere. I-am răspuns că da, i-am mulțumit și am plecat.

Nu m-am întors în laboratorul de biologie, ci am coborât și am luat-o prin grădini, pentru a ajunge în camerele mele din Noul Patrulater. Pe când mergeam, mintea mea funcționa neobosit: mă gândeam că altcineva fusese/va fi în acele camere atunci/acum.

M-am întors spre Patrulaterul Altarului, unde îmi petrecusem ultimii doi ani de studenție, înainte de a pleca pe Hain. Era, de fapt, după cum arăta ceasul, noaptea plecării mele, deci camera în care stătusem putea fi încă liberă și descuiată. Așa a și fost, am găsit camera exact cum o lăsasem, cu salteaua descoperită și coșul de hârtii negolit.

A fost momentul cel mai înfricoșător. Am privit îndelung coșul de hârtii, apoi am luat un petic de imprimantă mototolit și l-am netezit cu grijă de birou. Era un set de ecuații temporale, mâzgălite în grabă cu propriul meu scris, note de la ora lui Sedharad din Interval, din ultimul trimestru la Ran'n, alaltăieri, în urmă cu optsprezece ani.

Acum tremuram într-adevăr foarte tare. Ești prins într-un câmp haotic, decreta mintea mea, iar eu o credeam. Frică și stres, nimic de făcut până la epuizarea nopții celei lungi. Zăceam pe salteaua goală, gata să privesc stelele arzând prin pereți, ba chiar și prin pleoapele mele, dacă le închideam. Voiam să încerc să plănuiesc ce-aveam de făcut dimineața, dacă mai exista dimineață. Am ațipit instantaneu și am dormit dus până spre miezul zilei, când m-am trezit în patul gol din camera cunoscută — grăbit, înfometat și fără să mă îndoiesc cine, unde și când eram.

M-am dus în sat pentru micul dejun. Nu voiam să întâlnesc pe nici unul din colegi — pardon studenții din anul meu — care ar fi putut să mă recunoască și să remarce: "Hideo! Ce cauți aici? Doar ai plecat ieri pe nava *Terasele Darrandei* !"

Șansele, ca ei să mă recunoască erau maxime. Acum aveam treizeci și unu de ani, și nu douăzeci și unu, eram mult mai slab și nu în aceeași formă fizică bună, însă trăsăturile mele de pe Terra nu puteau fi confundate. Nu voiam să fiu recunoscut, să fiu nevoit să încerc o explicație. Voiam să plec din Ran'n, voiam acasă.

O e o lume potrivită pentru călătoriile în timp. Lucrurile nu se schimbă. De sute de ani, trenurile noastre merg după același program, în aceleași locuri. Semnăm de plată și ne plătim contractele în barter sau în bani lichizi, o dată pe lună, deci nu era nevoie să scot monezi misterioase din viitor. Am semnat la gară și am luat trenul de dimineață spre Delta lui Saduun.

Micul tren solar aluneca prin câmpiile și dealurile Cumpenei de Sud a Apelor, urmând albia mereu mai largă a râului și oprindu-se în fiecare sat. Am coborât târziu, după-amiază, la stația din Derdan'nad. Fiind primăvara devreme, gara era nămoloasă, nu prăfoasă.

Am ieșit pe drumul spre Udan. Am deschis poarta pe care o reparasem cu câteva zile/cu optsprezece ani în urmă; se mișca cu ușurință în noile balamale. Asta mi-a adus o fărâmă de mulțumire. Femelele yama pășteau toate pe pășunea-creșă. Urmau să fete foarte curând; coastele acoperite cu blană le ieșeau în relief. Animalele, se mișcau precum niște vase cu pânze în adierea brizei, întorcând capetele elegante și uitându-se disprețuitoare, la trecerea mea. Nori de ploaie atârnau deasupra dealurilor. Am traversat râul Oro pe podețul cocârjat de lemn. Patru sau cinci calcani albaștri se zăreau într-un ochi de apă de la piciorul podului; m-am oprit să-i privesc — ah, dacă aș fi avut o cange... Norii au alunecat deasupra capului meu, aducând cu ei o burniță ușoară. Am grăbit pasul. Fața îmi era fierbinte și crispată la atingerea ploii răcoroase. Am urmat drumul ce însoțea cursul râului și am văzut casa, cu acoperișurile ei întunecate și largi profilându-se pe fundalul dealurilor împădurite. Am trecut apoi pe lângă cotețul păsărilor și bazinele colectoare, pe lângă centrul de irigare, am traversat ulița străjuită de copaci înalți, și am urcat treptele pridvorului, până la ușă — ușa largă de la Udan. Am intrat.

Tubdu trecea prin hol — dar nu femeia pe care-o văzusem ultima oară, la peste șaizeci de ani, obosită, plăpândă, și cu părul sur, ci Tubdu din vremea Marii Chicoteli, Tubdu de patruzeci și cinci de ani, grasă, cu pielea roz-cafenie, traversând iute holul, cu pași mici, oprindu-se,

privindu-mă și recunoscându-mă de la început — uite-l pe Hideo, apoi uluită — e chiar Hideo?, apoi șocată — nu poate fi Hideo!

— Ombu, i-am spus, folosind apelativul copilăresc pentru cealaltă mamă, Ombu, sunt eu, Hideo, nu te speria, e-n regulă, m-am întors...

Am îmbrățișat-o, și mi-am apăsat obrajii de-ai ei.

— Dar, dar... Mă ținea la oarecare distanță și-mi privea chipul. Dar ce s-a întâmplat cu tine, dragul meu băiat? strigă, apoi, întorcându-se, chemă cu glas ascuțit: "Isako! Isako!"

Când m-a văzut mama, și-a închipuit, fără îndoială, că n-am plecat cu nava spre Hain, că vitejia sau hotărârea mă părăsiseră, și în prima ei îmbrățișare am simțit o rezervă involuntară, o ezitare. Lăsasem oare de-o parte destinul pentru care fusesem gata să părăsesc orice altceva? Știam ce se petrece în mintea ei. Mi-am lipit obrazul de al său și am șoptit :

— Am fost, mamă, dar m-am întors, acum am treizeci și unu de ani. M-am întors...

Atunci m-a privit, îndepărtându-mă puțin, exact cum făcuse și Tubdu, și mi-a zărit chipul.

— Oh, Hideo! strigă și mă îmbrățișă cu toată puterea. Dragul meu, dragul meu!

Am rămas înlănțuiți, în tăcere, până când am reușit să rostesc, în sfârșit :

— Trebuie s-o văd pe Isidri.

Mama m-a privit cu încordare, dar n-a întrebat nimic.

— Cred că e la altar.

— Mă întorc imediat.

Le-am lăsat, pe ea și pe Tubdu, una lângă alta, și-am traversat cu pas grăbit holurile spre camera din mijloc, în partea cea mai veche a casei, reconstruită cu șapte secole în urmă pe fundațiile anterioare, vechi de trei mii de ani. Zidurile sunt din piatră și lut, iar acoperișul din sticlă groasă, curbată. Acolo e întotdeauna răcoare și liniște. Pereții sunt încărcați cu cărți, Predici, interpretări ale Predicilor, poezie, texte și versiuni ale Pieselor; se mai află acolo tobe și bețișoare pentru meditație și ceremonii; bazinul micuț și rotund, care constituie altarul în sine, izvorăște dintre țevile de lut și se revarsă în bazinul verde-albăstrui ce oglindește cerul ploios de deasupra luminatorului. Isidri se afla acolo. Adusese crengi proaspete pentru vaza de lângă altar și îngenunchease ca să le aranjeze...

M-am dus drept către ea și am spus:

— Isidri, m-am întors. Ascultă...

Chipul îi era surprins, speriat, lipsit de apărare, fața blândă și subțire a unei femei de douăzeci și doi de ani, privindu-mă cu ochii întunecați.

— Ascultă, Isidri, am fost pe Hain, am studiat acolo, am lucrat la o nouă teorie a fizicii temporale — tranzilienta — și am petrecut în acel

loc zece ani. Apoi am început experimentele, am fost la Ran'n și am traversat sistemul hainish fără a avea nevoie de vreun interval de timp, datorită acestei tehnologii. Fără nici un interval temporal, mă înțelegi, întocmai ca ansibla — nu cu viteza luminii, nu mai repede ca lumina, ci pe loc. Într-un loc, apoi în alt loc, instantaneu, înțelegi? Și a mers foarte bine, a funcționat, dar întoarcerea aici a fost... a fost ca o cută, o încrețitură în câmpul meu. M-am trezit în același loc, într-un timp diferit. M-am întors înapoi cu optsprezece ani de-ai voștri, zece dintr-ai mei. Am revenit la ziua plecării mele, dar n-am plecat, m-am întors, m-am întors la tine...

Îi strângeam mâinile, îngenunchiasem ca s-o privesc în față, fiindcă ea stătea în genunchi lângă bazin. Îmi cercetă chipul în tăcere, cu ochi scrutători. Pe obraz avea o zgârietură proaspătă și o mică vânătaie — o cracă o biciuise când culesese mlădițele.

— Lasă-mă să mă întorc la tine, i-am șoptit.

Îmi atinse fața.

— Pari atât de obosit, Hideo... te simți bine?

— Da, i-am răspuns. Cât se poate de bine.

Aici, povestea mea, în măsura în care prezintă vreun interes pentru Ekumen sau pentru cercetarea în domeniul tranzilienței, ia sfârșit. Trăiesc de optsprezece ani ca fermier la ferma Udan din satul Derdan'nad din regiunea deluroasă de la nord-vestul cumpenei apelor râului Saduun, pe Oket, planeta O. Am cincizeci de ani. Sunt soțul de Dimineață din cel de-al doilea Sedoretu din Udan; soția mea e Isidri; soțul meu de Noapte este Sota din Drehe, a cărui Soție de Seară e sora mea, Koneko. Copiii mei de Dimineață cu Isidri sunt Latubdu și Tadri; copiii de Seară sunt Murmi și Lasako. Însă nimic din toate acestea nu prezintă prea mult interes pentru Stabilii Ekumenului.

Mama mea, care avea unele cunoștințe de inginerie temporală, m-a pus să-i spun povestea mea, m-a ascultat atent și a acceptat-o fără nici o întrebare; la fel și Isidri. Cei mai mulți dintre locuitorii de la ferma mea au ales o poveste mai simplă și mult mai plauzibilă, care explica totul foarte bine, chiar și faptul că slăbisem mult și îmbătrânisem peste noapte cu zece ani. În ultimul moment, chiar înainte de plecarea navei, spuneau ei, Hideo s-a hotărât să nu mai meargă la Școala Ekumenică de pe Hain. S-a întors la Udan, mânat de dragostea lui pentru Isidri. Decizia însă i-a făcut foarte rău, întâi fiindcă era o hotarâre foarte dură, apoi fiindcă era *foarte* îndrăgostit.

Poate că de fapt, asta e, povestea adevărată. Însă Isidri și Isako au ales un adevăr mai ciudat...

Mai târziu, pe când ne organizam în sedoretu, Sota m-a întrebat care-i adevărul.

— Nu mai ești același, Hideo, deși rămâi omul pe care l-am iubit întotdeauna.

I-am spus de ce, cât am putut de exact. Era sigur că soția lui Koneko, va înțelege totul mai bine decât el și ea m-a ascultat într-adevăr cu seriozitate, punându-mi mai multe întrebări dificile, la care n-am putut răspunde.

Intenționam să trimit un mesaj la secția de fizică temporală a Școlilor Ekumenice de pe Hain. N-a trecut prea multă vreme de la întoarcerea mea acasă și mama, cu simțul său al datoriei foarte dezvoltat și cu sentimentul obligativității față de Ekumen, a devenit din ce în ce mai insistentă să duc intenția până la capăt.

— Mamă, ce pot să le spun? Încă n-au inventat teoria churten!

— Scuză-te că n-ai venit la studii, așa cum ai spus. Explică-i Directoarei, femeii de pe Anarres. Poate că ea va înțelege...

— Nici măcar Gvonesh nu știe încă despre churten. Cei de pe Urras și Anarres vor începe să-i vorbească de asta, prin ansiblă, abia peste vreo trei ani. Oricum, Gvonesh nu m-a cunoscut în primii mei doi ani în care am fost acolo...

Folosirea în timpul trecut era inevitabilă, dar ridicolă, ar fi fost mai corect să spun "nu mă va cunoaște în primii mei doi ani în care nu voi fi acolo."

Sau poate că *am fost* totuși pe Hain? Acea idee paradoxală a două existențe simultane în două lumi diferite era cât se poate de tulburătoare. Era una dintre problemele puse de Koneko. Indiferent cât de mult o ignoram, ca imposibilă, conform tuturor legilor temporalității, nu mă puteam opri să-mi imaginez că era posibilă, că un alt ego al meu locuia pe Hain și peste optsprezece ani, va veni la Udan, unde va face cunoștință cu mine. De fapt, existența mea prezentă era și ea la fel de imposibilă.

Când astfel de noțiuni au ajuns să mă obsedeze și să mă tulbure, am învățat să le înlocuiesc cu o imagine diferită: micile spirale de apă care lunecau între cei doi bolovani, unde curentul era mai puternic, chiar înainte de golfulețul pentru înot din Oro. Mă gândeam la acele vârtejuri micuțe, care se formau și se desfăceau, sau mă așezam pe malul apei și le urmăream. Păreau să ofere o soluție problemei mele, s-o dizolve, la fel cum și ele se formau și se dizolvau neîncetat.

Dar simțul datoriei și al obligației, atât de dezvoltat la mama, rămânea neclintit față de asemenea nimicuri precum o viață imposibil de trăit de două ori.

— Trebuie să încerci să le spui.

Avea dreptate. În cazul în care câmpul dublei mele tranziliențe se stabilizase, căpătând caracter permanent, era un lucru foarte important și pentru știința temporală, nu numai pentru mine. Așa că am încercat. Am împrumutat o sumă de bani lichizi din rezervele fermei, m-am dus la Ran'n, am plătit o transmisie pe ecran, prin ansiblă, de 5000 de cuvinte și am transmis un mesaj directorului meu de studii de la Școala Ekumenică, încercând să explic de ce, după admiterea mea la școală nu sosisem — dacă, într-adevăr, nu sosisem...

Presupun că acesta era mesajul "trunchiat" sau "fantomă" pe care m-au rugat să-l interpretez, în primul meu an petrecut acolo. O mare parte e neinteligibil și unele cuvinte derivă probabil din alte transmisii aproape simultane, dar există în cuprinsul lui părți din numele meu, iar alte cuvinte pot fi fragmente sau reversuri din mesajul meu cel lung: problemă, churten, întoarcere, sosit, timp.

Este interesant, cred, că la centrul pentru ansible Receptorii au folosit cuvântul "cută" pentru un tranzilient disturbat temporal, așa cum o va face și Gvonesh pentru anomalia, pentru "încreștitura" din câmpul meu churten. De fapt, câmpul ansiblei întâlnea o rezistență de rezonanță, cauzată de anomalia de zece ani din câmpul churten, care îndoia mesajul în jurul său, îl mototolea, îl inversa și-l ștergea. În acel punct, în cadrul implicațiilor Dublului Câmp Tiokunan'n, existența mea pe O — în clipa când am trimis mesajul — era simultană cu existența mea pe Hain — la primirea mesajului. Exista un ego care te trimitea și un ego care te primea. Totuși, atâta vreme cât exista anomalia câmpului încapsulat, simultaneitatea era pur și simplu un punct, un moment, o intersectare fără implicații ulterioare în câmpurile de ansiblă sau churten.

Imaginea corespunzătoare unui câmp churten, în acest caz, poate fi aceea a unui râu care șerpuiește prin luncă, șerpuiește mereu, revenind în propriile curbe, întorcându-se în bucle atât de strânse, încât până la urmă curentul apei se revarsă peste cele două maluri în formă de S și curge drept, lăsând de o parte un cot ca un lac, izolat de cursul apei, complet separat. În acestă analogie, mesajul prin ansiblă ar fi singura legătură, în afară de propria-mi memorie, dintre curent și lac.

Cred însă că o imagine și mai veridică este cea a vârtejurilor curentului însuși, împletindu-se și despletindu-se — aceleași? sau poate nu?

În primii ani de căsătorie, cât timp cunoștințele mele de fizică se prezentau încă bine, am lucrat la o explicație matematică a fenomenului. Vedeți "Notele asupra Teoriei Interferenței de Rezonanță în Câmpurile Duble de Ansiblă și Churten", atașate la acest document. Îmi dau seama că explicația e probabil irelevantă, fiindcă pe această porțiune a râului nu există Câmpul Tiokunan'n. Însă cercetarea independentă, dintr-o

perspectivă neobișnuită, poate fi folositoare. Iar eu țin la aceasta, fiind ultima mea cercetare în domeniul fizicii temporale. Am urmărit cu mult interes cercetarea în domeniul churten, dar munca vieții mele a avut legătură mai mult cu viile, cu arta irigației, și creșterea animalelor yama, cu îngrijirea și educarea copiilor, cu Predicile religioase și încercările de a învăța cum să prind pește cu mâinile goale...

Lucrând la acestă teză, am vrut să-mi ofer satisfacția, în termeni matematici și fizici, cum că existența în care am fost pe Hain și am devenit fizician temporal specializat în tranzilienţă era de fapt încapsulată (înfășurată, anulată) de efectul churten. Dar nici o teorie și nici o dovadă nu reușesc să-mi potolească îngrijorarea, chiar teama — sporite după căsătorie și odată cu nașterea fiecărui copil — că ar mai putea urma un punct de interferență. În ciuda tuturor analogiilor mele cu imagini de râuri și vârtejuri, nu puteam dovedi că încapsularea nu e reversibilă în momentul tranzilienței. Era posibil ca în momentul în care am aplicat metoda churten pentru a călători de la Ve la Ran'n să fi desfăcut, pierdut, șters căsătoria mea, copiii noștri, întreaga mea viață la Udan, s-o fi mototolit ca pe un petic de hîrtie aruncat la coș. Nu puteam suporta acest gînd.

Până la urmă, i-am vorbit lui Isidri despre asta. Era penultimul secret pe care-l avusesem vreodată față de ea.

— Nu, a spus Isidri după o lungă meditație. Nu cred că se poate. A existat un motiv, nu-i așa, pentru care te-ai întors aici.

— Tu, am zis.

A zâmbit fericită.

— Da. După o vreme, a adăugat: Și soția, și Koneko, și ferma ... N-aveai însă nici un motiv să te întorci acolo, nu-i așa?

Vorbea ținînd în brațe copilașul nostru adormit; își lipi obrazul de căpșorul lui mătăsos.

— Poate doar munca ta de acolo ...

Mă privi cu o sclipire îndurerată în ochi. La sinceritatea ei se cerea o sinceritate pe potrivă.

— Uneori îmi lipsește, am mărturisit. Știu asta ... Ce nu știam era că imi lipsești tu. Deși muream de dorul tău. Aș fi murit și n-aș fi știut de ce, Isidri. Și oricum, totul a fost greșit — munca mea a fost greșită.

— Cum se poate, doar te-a adus înapoi, nu?, întrebă ea, iar la asta n-am avut nici un răspuns.

Când au început să apară informații despre teoria churten, m-am abonat la toate publicațiile primite de Biblioteca Centrală din O, fiind interesat mai ales de rezultatele obținute de Școlile Ekumenice și la Ve. Mersul general al cercetărilor era exact așa cum mi-l aminteam: un progres rapid în primii trei ani, apoi numeroase piedici. Nu exista însă

nici o referire la un anume Hideo din Tiokunan'n care să fi făcut cercetări în domeniu. Nimeni nu lucra la o teorie a dublului câmp stabilizat. La Ran'n nu s-a organizat niciodată vreo stație de cercetare a câmpului churten.

În sfârșit, a venit iarna vizitei mele acasă, apoi chiar ziua respectivă; și voi recunoaște că, deși existau toate motivele să se întâmple contrariul, a fost o zi proastă. Simțeam valuri de vinovăție, de greață. Am început să tremur amintindu-mi de Udanul acelei vizite, când Isidri era măritată cu Hedran, iar eu eram doar un simplu musafir.

Hedran, respectatul savant itinerant predicator religios, trecuse în fapt de mai multe ori prin sat. Isidri sugerase să-l invităm să stea la Udan. Eu am respins propunerea, pe motiv că deși era un profesor strălucit, avea în el ceva care-mi displăcea. Sidi m-a fulgerat o clipă cu privirea: *Ești cumva gelos?* Și-a înăbușit un zâmbet. Când le-am povestit, ei și mamei, despre " cealaltă viață", singurul secret pe care l-am păstrat a fost vizita mea la Udan. N-am vrut să-i spun mamei că în "cealaltă viață" fusese foarte bolnavă. Nici lui Isidri că Hedran fusese soțul ei de Seară, că nu avusese copii născuți de ea însăși. Poate am greșit, dar am considerat că nu am dreptul să spun aceste lucruri, că ele nu-mi aparțin.

Astfel că Isidri nu avea de unde să știe un lucru: ceea ce simțeam era mai mult vinovăție decât gelozie. Îi ascunsesem ceva. Și îl lipsisem pe Hedran de o viață alături de Isidri — bucuria mea scumpă, centrul vieții mele...

Sau poate o împărțisem cu el? Nu știam. Nu știu...

Ziua respectivă a trecut ca oricare alta, doar că unul dintre copiii lui Suudi și-a rupt mâna, căzând dintr-un pom.

— Cel puțin, știm că n-o să se înece, gâfâi Tubdu.

Apoi a venit data nopții petrecute în locuința mea din Noul Patrulater, când plânsesem fără să știu de ce. Iar după aceasta, ziua întoarcerii mele, tranzilient la Ve, ducându-i lui Gvonesh o sticlă din vinul lui Isidri. Și, în sfârșit, ieri, când am intrat în câmpul churten de pe Ve și l-am părăsit acum optspezece ani, pe O. Am petrecut acea noapte în altar, așa cum fac deseori. Orele au trecut în liniște; am scris, m-am rugat, am meditat și am dormit. Și m-am trezit lângă bazinul cu apă tăcută...

În concluzie: sper că Stabilii vor accepta acest raport de la un fermier de care n-au auzit niciodată și că inginerii specializați în tranzilienţă îl pot considera măcar ca pe o notă de subsol necesară în experimentele lor. Desigur, e greu de verificat, singura dovadă fiind propriul meu cuvânt și cunoștințele pe care le am, altfel aproape inexplicabile,

legate de teoria churten. Lui Gvonesh, care nu mă cunoaște, îi trimit respectul meu, recunoștința mea și speranța că va onora așa cum se cuvine intenția mea...

CUPRINS

pag.

INTRODUCERE 5

PRIMUL CONTACT CU GORGONIZII 15

SOMNUL LUI NEWTON 22

ASCENSIUNEA PE FAȚADA NORDICĂ 47

PIATRA CARE A SCHIMBAT LUCRURILE . . 50

KERASTIONUL 60

POVESTEA ȘHOBILOR 64

DANSÂND SPRE GANAM 89

O ALTĂ POVESTE SAU PESCARUL
DE PE MAREA INTERIOARĂ 122